

T. C.

BAŞBAKANLIK

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı

Yayın Nu: 135

TANZİMAT SONRASI

ARAZİ ve TAPU

- 35 NUMARALI KANUN-I KALEMİYE DEFTERİ -
- 40 NUMARALI KANUNNÂME-İ ARAZİ DEFTERİ -

(Transkripsiyon / Tıpkıbasım)

İSTANBUL 2014

PROJE YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

PROJE SORUMLULARI
Doç. Dr. Mustafa BUDAK
Genel Müdür Yardımcısı

Dr. Önder BAYIR
Daire Başkanı

Mümin YILDIZTAŞ
Yayın İşleri Koordinatörü

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Abdullah SİVRİDAĞ
Numan YEKELER
Dr. Ersin KIRCA
Resul KÖSE
Vahdettin ATİK
Yılmaz KARACA

GRAFİK-TASARIM
Öznur GÜMÜŞ
Barış HACINOĞMANOĞLU

BASKI
BİON MATBAACILIK

Orta Mah. İbrahimağa Cad. No:18 Kısmet İş Merkezi B Blok K:3/8
Bayrampaşa, İstanbul - Türkiye
Tel: +90 212 567 62 62 / bionmatbaa.com

ISBN: 978-975-19-6254-6

ÖNSÖZ

Tarih boyunca Türkler tarafından birçok devlet kurulmuş ve bunlar içerisinde hükümler en fazla devam eden Osmanlı Devleti olmuştur. Bu durum Osmanlı Devleti'nin, hâkim olduğu bölgelerde kanun ve hukuka dayalı adil bir yönetim sistemi oluşturmaktan kaynaklanmış; toprak ve arazi hukuku da bu sistemin en önemli uzvunu teşkil etmiştir.

Osmanlılar arazi hususunda şer'i hukukla örfi hukuku bir arada çok başarılı bir şekilde uygulamışlardır. Ancak zamanla timar sisteminin bozulması üzerine, bunun yerine devrin şartlarına uygun, halk arasında adaletsiz uygulamalardan dolayı artan şikâyetlere son verecek yeni bir arazi kanununun yürürlüğe konulması zorunluluğu ortaya çıkınca Tanzimatın ilanı ile birlikte her alanda olduğu gibi arazi hukuku konusunda da çok önemli değişikliklere gidilmiştir. Böylece o zamana kadar bölgelere göre farklılık gösteren arazi hukuku uygulamalarına son verilerek bu konuda ülke genelinde birliktelik sağlanmıştır.

Kurumumuz; Osmanlı coğrafyasında *dirlik* sisteminin uygulandığı bölgelerin aynı tarihsel döneme ait bir kesitini ortaya koymak amacıyla 1993 yılından itibaren Osmanlı toprak düzenine ilişkin en önemli veri kaynağı durumunda bulunan *Muhasebe-i Vilâyet* veya yaygın adıyla *Tapu Tahrir* defterlerini neşretmiş idi. Şimdi de bu neşriyatın bir devamı olmak üzere ve Osmanlı toprak düzenine ilişkin çalışmalara katkı sağlamak amacıyla, Osmanlı Arşivi'ndeki *Nizamât Defterleri* içerisinde yer alan, 1256 / 1840 tarihli ve 35 Numaralı *Kanun-ı Kalemiye* ve 1274 / 1858 tarihli ve 40 Numaralı *Kanunname-i Arazi Defteri*'ni yayımlamış bulunmaktadır.

Bu iki defterden birincisi, Tanzimat döneminde yapılan düzenlemelerin en başında gelen ve kanun yapma tekniği bakımından farklılığı ile dikkat çeken 1858 tarihli Osmanlı *Arazi Kanunnamesi*nden önceki mevzuatı; ikincisi ise söz konusu *Kanunnameyi* ve bunun üzerinde daha sonra yapılmış olan değişiklikleri ihtiva etmektedir. Böylece 1858 tarihi esas alındığında öncesi ve sonrasıyla toplam 50 yıllık bir zaman diliminde bu alandaki mevzuatta yapılan değişikliklerin daha kolay bir şekilde takibi mümkün olacaktır.

Osmanlı toprak sistemi ve bu alandaki düzenlemeler, Osmanlı Devleti'nin toprakları üzerinde kurulmuş olan başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere onlarca devleti ve bu sahada çalışan ilim ve hukuk erbabı ile diğer kişileri yakından ilgilendirmekte olduğundan bu çalışmanın da bu alanda araştırma yapanlara faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu vesile ile yayının hazırlanmasında emeği geçen Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü personelini tebrik eder, çalışmanın ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Doç. Dr. Uğur ÜNAL

Devlet Arşivleri Genel Müdürü

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	3
İçindekiler	5
Kısaltmalar	7
Giriş	9
35 numaralı Kanun-ı Kalemîye Defteri	23
Kanun-ı Kadîme Zeyl	36
Tapu hakkında icra olunacak nizâmât.....	36
<i>El-ahkâmü'l-mer'îyye fi'l-Arâzi'l-emîriyye</i> (Arazi-i miriye'nin intikali hakkında Şeyhülislam Arif Hikmet Efendi tarafından hazırlanan risale)	44
Sâdât tekâlifine dair vuku bulan istid'âların Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi	80
Memâlik-i Mahrûsetü'l-mesâlik-i Şahane'de vâkî' Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn ve Haremeyn-i Muhteremeyn dahilinde bulunan bi'l-cümle evkâf-ı şerife ile bilâ-nezâret bulunup Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ilhâkî nizâmından olan va- kıfların Hazine-i Evkâf-ı Celîle'ye aid hususlarının Tanzimat-ı Hayriye usulü üzere nüvvâb-ı belde nezâretiyle Meclisce görölmesine dair müceddeden tan- zim olunan talimnâmenin sureti	81
Memâlik-i Mahrûsetü'l-mesâlik-i Şahane'de vâkî' Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn ve Haremeyn-i Muhteremeyn dahilinde bulunan bi'l-cümle evkâf-ı şerife ile bilâ-nezâret bulunup Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ilhâkî nizâmından olan va- kıfların Hazine-i Evkâf-ı Celîle'ye aid hususlarının Tanzimat-ı Hayriye usulü üzere müşîrân-ı ızâm ve defterdar efendiler ve kaymakamlar nezâreti ve nasb olunacak evkâf memurları ma'rifetleriyle görölmesine dair mücedde- den tanzim olunan talimnâmenin sureti	86
40 numaralı Kanunnâme-i Arazi Defteri	97
Kanunnâme-i Arazi	103
Meclis-i Âli-i Tanzimat mazbatası ve arz tezkiresi ve irâde-i seniyye.....	129
Tapu Nizâmnamesi	130
Arazi-i emîriye'nin mutasarrıfları tarafından deyne mukabil vefâen ferâğı hakkında	134
Eytâm çiftlikâtı hakkında	136
Meclis-i Âli-i Tanzimat mazbatası ve arz tezkiresi ve irâde-i seniyye.....	137
Arazi-i mîriye'nin deyn-i mîrî için fûrûhtuna dair mazâbıt ve irâde-i seniyye sureti	138
Husus-ı mezkûra dair Evkâf-ı Hümâyûn ve icab eden mahallere verilen ilmuhaber	143
Ferâğ bi'l-vefâ davasına dair hatt-ı hümâyûn.....	145
Husus-ı mezkûra dair Tanzimat mazbatası ve arz tezkiresi ve irâde-i seniyye.....	146

Bâ-tapu tasarruf olunan arazi-i emîriye ve mevkûfenin usul-i intikalâtı hakkında karargîr olan müsaadât-ı seniyyeyi mübeyyin hatt-ı hümayûn	147
Rakabesi beytül-mâle aid arazi-i emîriye ve mevkûfenin hakk-ı intikaline dair hatt-ı hümayûn	149
Husus-ı mezkûra dair arz tezkiresi	149
Deyn için emvâl-i gayr-ı menkûlenin fûrûhtu hakkında nizâmnâme	152
Arazi-i emîriye ve mevkûfe ve müsakkafât ve müstegallât-ı vakfiyenin ba'de'l-vefat te'min-i deyn etmesini tayin eden ahvâle dair nizâmnâme	154
Arazi Kanunnâmesi'nin altmış yedinci maddesine zeyl olunan fıkra	156
Müsakkafât ve müstegallât-ı vakfiye ile arazi-i emîriyenin ba'de'l-vefat te'min-i deyn etmesi hakkında te'sis olunan nizâmnâmeye zeyl	156
Deyn için emvâl-i gayr-ı menkûlenin fûrûhtu hakkında nizâmnâme	157
Arazi-i emîriyenin tevsî'-i intikalâtına dair olan kanunnâme-i hümayûna zeyl	159
Tapu Nizâmnâmesi'nin yirminci maddesi makamına kâim olan madde-i nizâmiye	160
Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun kırk birinci maddesine zeyl olunan fıkra	160
Deyn için emvâl-i gayr-ı menkûle fûrûhtu nizâmnâmesinin zeyli hakkında makam-ı Sadr-ı A'zamîden Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne mevrûd müzekkire	161
Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun yüz sekizinci maddesine zeyl olunan fıkra	161
Tapu Nizâmnâmesi'nin altıncı maddesine zeyl olunan fıkra	162
Tapu Nizâmnâmesi'nin yirminci maddesi makamına kâim olan madde-i nizâmiye	162
Arazi hakkında fıkârât-ı nizâmiye	162
Nizâmiye mirlivâlarından müteveffâ Mehmed Paşa'nın Ammare'de arz-ı mîrî üzerine inşa ettirdiği dekâkin ve kahvehâne arsasının mu'accelesiyle şimdiye kadar istifâsı lâzım gelen icâre-i zemin akçesinin veresesinden ahzine dair Şûrâ-yı Devlet mazbatası ve irâde-i seniyye	165
Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun yirmi ikinci maddesi ve madde-i mezkûreye zeyl	167
Husus-ı mezkûra dair mazâbıt ve irâde-i seniyye	168
Tapu Nizâmnâmesi'nin on sekizinci maddesi makamına kâim olmak üzere ta'dilen kaleme alınan madde-i nizâmiye	171
Tapu senedâtı hakkında 7 Şaban sene [1]276 tarihli talimâtın ta'dilen kaleme alınan on beşinci bendi	172
Arazi Kanunu'na zeylen kaleme alınan fıkra	172
Arazi Kanunu'nun yüz on dördüncü maddesi makamına kâim olmak üzere ta'dilen kaleme alınan madde-i kanuniye	173
İcâreteynli müsakkafât ve müstegallât-ı mevkûfeye dair kanun lâyihası	174
Arazi Kanunu'nun yüz on dördüncü maddesi makamına kâim olmak üzere ta'dilen kaleme alınan madde-i kanuniye "Lâyiha"	174
İNDEKS	179
YAYIMLANAN DEFTERLERİN GÖRÜNTÜLERİ	197

KISALTMALAR

A.DVNSNZAM.d.	: Bab-1 Asafi Divan-1 Hümayun Sicilleri Nizamât Defteri
a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
bkz.	: bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
BOA, İ.DH	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Dahiliye
C.	: cilt
DİA	: Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
s.	: sayfa
vb.	: ve benzeri
vs.	: vesaire

TANZİMAT SONRASI ARAZİ VE TAPU

Osmanlı Devleti'nin belirli bir dönemine ait ziraî, malî ve toplumsal verilerin ortaya konulması gayesiyle Kurumumuzca 1993 yılından itibaren *Muhasebe-i Vilayet* ya da yaygın adıyla *Tapu Tahrir* defterlerinin yayımı gerçekleştirilmiş idi. Şimdi de söz konusu çalışmanın devamı niteliğinde Osmanlı Arşivi'nde mevcut *Nizamât Defterleri* içerisinde yer alan 1256 tarihli ve 35 numaralı *Kanun-ı Kalemîye Defteri* ile yine aynı seri içerisindeki 1274 tarihli ve 40 numaralı *Kanunname-i Arazî Defteri* yayımlanarak, önceki çalışmanın ait olduğu klasik dönem sonrası Osmanlı toprak düzeninde yapılan hukuki düzenlemelerin birlikte ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu defterlerle ilgili malumata geçmeden önce Osmanlı toprak düzeni hakkındaki malumatı tekrar hatırlamak yerinde olacaktır.

Osmanlı toprak sistemi esas itibarıyla İslam hukukuna dayanmaktadır. Bununla birlikte Selçuklular, Beylikler ve Bizans toprak sistemlerinden de etkilendiği bilinmektedir.¹ Fetihler, İslam'da toprak mülkiyetinin esasını teşkil eder. Bu anlamda fetih, fethedilen topraklardaki mülkiyet hakkını sona erdirir. Fakat fethin barış ya da savaş yoluyla olması arasında bazı farklılıklar vardır. Bu çerçevede, İslamiyeti kendi rızası ile kabul edip ihtida edenlerin mülkiyet hakları aynen korunup toprakları öşüre tabi tutulmuş; savaş yoluyla fethedilen topraklarda ise hükümdarların sahip oldukları geniş yetkilere göre hareket edilmiştir. Buna göre, hükümdar toprağı istediği gibi tasarruf edebilir; mücahitler arasında paylaşırabilir, hazineye (Beytülmal) devredebilir ya da vergi karşılığında eski sahiplerinin tasarrufunda bırakabilirdi.²

Osmanlı Devleti'nde klasik dönemden Tanzimat'a kadar ülkenin her tarafında geçerli ve hâkim olan tek bir toprak sistemi uygulanmamıştır. Geniş bir coğrafi alana yayılmış olan topraklarda tek tip bir uygulamanın olması çok kolay olmadığından genellikle fetih yolu ile ele geçirilen topraklarda, eskiden beri uygulanan örf ve âdetler, hukukî ve fiilî durumlar göz önüne alınarak, her bölgenin kendi özelliğine göre şekillenen istikrarlı bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır.³ Suriye, Halep, Bağdat, Musul, Basra, Trablusgarp, Bingazi, Hicaz, Yemen vilayetleriyle Kudüs-i Şerif ve Cebel-i Lübnan mutassarrıflıkları arazileri, Anadolu ve Rumeli'deki arazilerden farklı bir tasarrufa tabi tutulmuştur. Hicaz ve Basra eyaletlerinin arazisi arazi-i öşriye, diğerlerinininki arazi-i haraciye'dir. Bu zikredilen yerler Osmanlı Devleti'ne geçince bu hükümler eskisi gibi uygulanmaya devam edilmiştir.⁴

Osmanlı Devleti'nde fethedilen arazilerin nüfusu, arazinin çeşidi ve benzeri durumlar, tescil gayesi ile resmî görevliler tarafından muntazam bir şekilde resmî muhafaza altına alınan defterlere kaydedilirdi. Arazinin bu şekilde yazım işlemine *tahrir* denirdi. Tahrir işlerini iki resmî görevli yürütürdü. Birincisi *emin*, *muharrir*, *muharrir-i muntka*, *muharrir-i memalik*, *emînül-vilayet* yahut *defter emini* gibi ünvanlarla anılan *ilyazıca*; diğeri ise, buna yardımcı olarak tayin edilen *vilayet kâtibi* veya sadece kâtip denilen vazifeli idi. Tahriri yapılan bölge yeni fethedilmiş

¹ Halil İnalcık, "Kanunname", *DİA*, C. 24, İstanbul, 2001, s. 334.

² Cemile Şahin, *Osmanlı Toprak Sistemi Hakkında Genel Bir Değerlendirme*, Ankara, 2012, s. 438.

³ *a.g.e.*, s. 436-437.

⁴ Süleyman Sudi, *Defter-i Muktesid*, İstanbul, 1307, C. 1, s. 95.

ise, önce idarî teşkilatı tayin ve tespit edilir; bu konuda emir ve fermana göre hareket olunurdu. Daha sonra arazi sultan ve vüzerâ hasları, zeamet ve timar gibi kısımlara ayrılırdı. Daha sonra görevliler köy köy, kasaba kasaba dolaşır vergi mükelleflerini, muaf olanları ve muafiyet sebeplerini tespit ederlerdi. Reayanın evli-bekâr, ihtiyar, çalışamaz, dul, zeamet yahut timar sahibi, imam, müezzîn, seyyid, rahip gibi bütün vasıfları kaydedilir; her köyde bulunan mera, yaylak, kışlak, orman, ziraî arazi, yetiştirilen ürünler ve miktarları yazılırdı. Tahrir işlemlerinin müsveddeleri tamamlanınca müsvedde defter temize çekilir ve ortaya iki çeşit defter çıkardı. Birincisi *mufassal* defterlerdi. İkincisi, *mücmel* veya *icmal* defterleri idi ki bunlarda sadece idarî teşkilat, köy isimleri ve yıllık gelirleri tespit olunurdu. Tamamlanan tahrir defterleri Divan-ı Hümayun'a arz edilmeden önce nişancının tetkik ve tahkikinden geçer; nişancı mufassal defterlerden birine tuğra çeker ve ilgili vilayete gönderir; tuğrasız olan ise icmal defteri ile beraber Defterhane'ye konulurdu. Eski tahrir defterine *atik* yahut *köhne* defter, yenisine ise *cedid* defter denilirdi. Bunlardan başka bir de, iki tahrir arasında *ilyazıcı* ve *kâtiplerin* günlük muamelelerini kaydettikleri el defterleri vardı ki, bunlara *derdest* veya *ruzmançe* defterleri denilirdi.⁵

Yeni yapılan bir fetih, cülûs, bir adaletnâmenin yürürlüğe girmesi ya da reformların ilanı gibi zamanlarda yeni tahrirler yapılırdı. Osmanlılar fethedilen bir ülkenin kanun veya âdetlerini onaylayıp kendi kanun sistemlerine mal etmekteydiler. Geleneksel uygulamaya (*kanun-ı kadim*) müracaat etme Osmanlı kanunlarının genel özelliğidir. Kanun-ı kadim kavramı daha çok eski örfî hukuk uygulamalarına işaret eder. Geleneksel olarak uygulanan ve geçerliliği sürekli olan kurallar, "*Kanun-ı kadim oldur ki evvelin kimse bilmeye.*" ifadesiyle tarif edilir.⁶

Osmanlı Devleti'nde kanunların hazırlanması ve yürürlüğe konulmasıyla ilgili prosedür şu şekilde tanımlanabilir: Yasamayı meşrulaştıran ve bu yasamanın kaynağını meydana getiren ilke "*sultanın sınırsız yetkisi*" (eşanlamlısı yasak) anlamında örf ilkesiydi. Bu sebeple her çeşit kanun sultanın bir hükmü şeklinde yayımlanmış ve "... *kanun emr edip buyurdum ki ...*" şeklinde formüle edilmiştir. Uygulamadaki prosedür ise şöyleydi: Nişancı ya da defterdarın dairesine bağlı bir kâtip herhangi bir hükmü ferman yahut berat şeklinde düzenler; bu taslak nişancı veya defterdar tarafından kontrol edildikten sonra veziriazam tarafından "*sah*" kelimesiyle tasdik edilirdi. Önemli kanunlar ise sultanın el yazısıyla (*hatt-ı hümayun*) onayı alınmak suretiyle onaylanırdı. Bazı kanunların bizzat sultan tarafından yazdırıldığına dair deliller mevcuttur. Timar, ziraî vergiler ve toprak hukukuyla ilgili kanunlar nişancının alanına girmektedir. Diğer malî konularla ilgili kanunlar ise defterdara bağlı olan Başmuhasebe Dairesi'nde kaydedilmekteydi. Kanunların birer nüshası kadılar, valiler, mültezimler, gümrük emînleri vb., uygulanmalarıyla ilgili görevlilere gönderilirdi.⁷

Osmanlı kanunnameleri çıkarılış şekillerine göre şu ana başlıklar altında sınıflandırılabilir:

1- Padişah hükümleri şeklindeki kanunnameler:

Bunlar, belirli idarî meselelere ya da ihtiyaçlara cevap vermek üzere fermanlar yahut beratlar şeklinde yayımlanmış olup valiler ve kadılar tarafından uygulanmaları istenen hükümlerdir.

⁵ Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukukî Tahlilleri*, C. 1, İstanbul, 1990, s. 10, 11; ayrıca bkz. 438 Numaralı *Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri*, C. I, Giriş: Halil İnalçık, TC. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayını, Ankara, 1993, s. 1-3.

⁶ Halil İnalçık, "Kanun", *DİA*, C. 24, İstanbul, 2001, s. 326.

⁷ a.g.m., s. 326.

2- Sancak kanunnameleri:

İlhanlılar, her bölge için düzenlemeleri ve vergileri gösteren *kanun-ı memleket* diye bilinen müstakil defterler hazırlamışlardı. Bu an'ane şüphesiz Abbasiler döneminden eski İran'a kadar uzanır. Osmanlılar da kendi bölgesel vilayet ya da sancak (liva) kanunnameleriyle bu uygulamayı sürdürdüler. Bu kanunnameler padişahın tuğrasıyla onaylanmış ve her bölgenin mufassal tahrir defterlerinin başında yer almıştır. Bu çeşit kanunnameler, öncelikle reaya ile timar sahipleri arasındaki anlaşmazlıkları çözmek ve engellemek amacıyla mirî (devlet) arazi sisteminin ve timarların yürürlükte olduğu eyaletler için mevcuttu.

Sancak kanunnameleri, reaya vergileri ve arazi kanunlarının formüleleştirilmesi konusunda en iyi belirlenmiş ilkeleri takip etmiştir. Bu ilkeler, muhtemelen XV. yüzyılın ilk yarısı ya da kısa süre öncesindeki bir sistemi model almış ve *Kanun-ı Osmani* başlığı altında Osmanlı rejiminin özelliklerini belirlemiştir. Fatih Sultan Mehmed, devletin bütün bölgelerinde yürürlüğe girecek olan reaya kanunnamesinde bu ilkeleri kanunlaştıran ilk sultandır. Ferman formundaki kanunlar ve zaman zaman çıkarılan kanunlar hariç mufassal tahrir defterlerinde II. Bayezid'den önce hiçbir sancak kanunnamesi yer almaz. Eldeki en eski sancak kanunnamesi, 892 (1487) tarihli Hudavendigâr (Bursa) Sancağı Tahrir Defteri'nde bulunmaktadır. Her sancak için mufassal tahrir defterinin baş sayfalarına kanunname koyma uygulaması II. Bayezid döneminden kalmadır. 892 (1487) tarihli Hudavendigâr Kanunnamesi'nin daha sonrakiler için model alındığı anlaşılmaktadır.⁸ Tahrir defterlerinin baş tarafına "*Kanun-ı Hümayun*" ve "*Kavanin-i Örfiye-i Osmaniye*" veya "*Kazaya-ı Örfiye*" gibi başlıklarla kaydedilmiş bulunan kanunnameler, devletin bütününde geçerli olan kanunlardan ziyade her bölgenin sosyal ve ekonomik yapısı ile sahip olduğu örf ve âdetlere göre, ait olduğu birime mahsus özel bir takım kanunları ihtiva etmektedirler.⁹

3- Belirli gruplarla ilgili kanunnameler:

Bu tür kanunnameler eyalet kanunnameleri ile aynı kategoride ele alınabilir. Bu tip özel kanunnameler genellikle belirli bir yerde devlete hizmet eden reaya grupları için çıkarılmıştır. Bunlar prensip olarak yedek askerî hizmeti yerine getiren gruplar olup en önemlileri *yaya* ve *müsellem*, *canbaz*, *eşkinici Yörük* ve *eşkinici Tatar* ve *Eflaklardır*.¹⁰

4- Devlet teşkilatıyla ilgili kanunnameler:

Fatih Sultan Mehmed'in kanunnamesi bu türde tektir.¹¹

5- Genel kanunnameler:

Bu tür kanunnameler devletin bütün bölgelerinde yürürlükte olmak üzere düzenlenmiştir. Fatih Sultan Mehmed'in reaya kanunnamesi daha sonraki padişahların kanunlarının çekirdeğini teşkil etmiştir. Bu kanunname, II. Bayezid zamanında 907 (1501) yılında daha genişletilmiş ve değiştirilmiş bir uyarlamayla *Kitab-ı Kavanin-i Örfiyye-i Osmaniyye* başlığı altında yürürlüğe

⁸ İnalçık, a.g.m. (Kanunname), s. 334, 335.

⁹ İnalçık, a.g.m. (Kanun), s. 326.

¹⁰ İnalçık, a.g.m. (Kanunname), s. 335.

¹¹ a.g.m., s. 335.

konulmuştur. Kanunname Hersekzade Ahmed Paşa'nın değişikliklerini ihtiva eder ve daha sonra Kanuni Sultan Süleyman'a atfedilen kanunnamenin temelini oluşturur.¹²

***

Osmanlı Devleti'nde İslam hukukuna paralel olarak mülkiyet hakları bakımından topraklar; *arazi-i memlûke* (mülk topraklar) ve *arazi-i emiriye / mîriye* (mülk olmayan topraklar) olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Mülk topraklara ait esaslar İslam hukukunda düzenlenmiş ve fıkıh kitaplarında ele alınmış olduğu için bunların ayrıca kanunnamelerle düzenlenmesine ihtiyaç duyulmamıştır. Mülk olmayan topraklar ise *rakabesi* (mülkiyeti) devlete ait ve bir kira ilişkisi içerisinde kullanımı mutasarrıflara devredilen arazi olduğundan bunların tasarruf şekilleri, devir ve intikal esasları, bunları düzenleme yetkisi kendisine ait olan devlet tarafından çıkarılan kanunnamelerle belirlenmiştir. Bu çerçevede Tanzimat sonrası hazırlanan "*Arazi Kanunnamesi*"nde kanun metninde de ifade edildiği üzere arazi beş kısma ayrılmıştır:

I- Arazi-i Memlûke:

Yani "*ber-vech-i mülkiyet*" tasarruf olunan yerler. Kimsenin izin ve rızasına gerek olmaksızın satış, hibe, vakıf, rehin ve vasiyet etmek; üzerine bina, bağ ve bahçe yapmak gibi tasarrufları kapsamaktadır. Arazi-i memlûke dört kısımdır:

1- *Tetimme-i süknâ* denilen ve *arazi-i emiriye* üzerinde bulunan köy ve kasaba gibi yerleşim yerlerinde ne kadar olursa olsun arsalar ve yerleşim yerleri çevresinde olup kuyu kazmak, araba çekmek, odun koymak gibi insanlar için gerekli olan yerler. Bu yerler yarım dönümden yani sekiz yüz arşından fazla olamaz ve buralardan öşür ve haraç alınmazdı.

2- Aslında arazi-i emiriyeden iken, ayrılarak gerekli şartlar çerçevesinde *sahih temlik* ile mülk arazi haline getirilen yerler. Bu şekilde mülk olarak verilen arazi-i emiriyeye sahip olan kimse satış, hibe, vasiyet, vakf, rehin vs. yapabiliirdi. Bu çeşit arazi-i memlûkenin hasılatından öşür alınırdı.

3- *Arazi-i öşriye*. Bir yer fethedildikten sonra gazilere bırakılan yerlere denir. Arazi-i öşriye üç kısımdır. *Birincisi*, fetihten önce halkının kendi istek ve rızalarıyla İslam dinini kabul etmelerinden dolayı ellerinde bırakılan arazidir. *İkincisi*, fetihten sonra ganimette hakkı olan Müslümanlara mülk olarak verilen arazidir. *Üçüncüsü*, fetih sonrasında ganimette hak sahibi olan gayr-i müslimlere mülk olarak verilen arazidir. Arazi-i öşriyenin hasılatından "*öşür*" alınırdı.

4- Fetih sonrası Müslüman olmayan yerli halkın elinde bırakılan ve *arazi-i haraciye* denilen yerler. Irak, Şam ve Mısır arazisi arazi-i haraciyedir. Bu da iki çeşittir. *Birincisi*, bir memleket savaş veya barış yoluyla ele geçirildiğinde Müslüman olmayan asıl yerli halkın elinde bırakılan arazidir. *İkincisi*, bir memleket fethedildikten sonra asıl yerli halkı orayı terk edip onların yerlerine başka yerlerden getirilerek yerleştirilen gayr-i müslim ahaliye verilen arazidir.

Müslümanlar tarafından fethedilen memleketlerden hangilerinin *arazi-i haraciye*, hangilerinin *arazi-i öşriye* olduğu fıkıh kitaplarında ayrıntılı olarak yer almıştır. Ancak sonraki zamanlarda arazi-i öşriye ve haraciyenin sahipleri geride vâris bırakmadan öldüklerinde arazileri

¹² a.g.m., s. 335.

Beytülmale kaldığı için bu tür araziler *arazi-i emiriye* statüsüne geçmekteydi. Bu tip araziden öşür ve harac alınmaz, doğrudan doğruya devlet tarafından idare yahut bedel-i misliyle müzayedesı yapılarak mahsulünden onda bir ile beşte bir arasında hisse karşılığında ziraat yapacak kişilere verilirdi. Bunun en güzel örneğı Bağdat arazisidir. Bağdat arazisi, arazi-i haraciye den iken zamanla sahiplerinin vâris bırakmadan ölmeleri ve nesillerinin kesilmesiyle arazileri *Beytülmale* kalmış ve arazi-i emiriyeden sayılmıştır. Nadiren sahiplerinin elinde kalmış olan arazi-i haraciye devlet tarafından zaptolunarak haracını devlete ve mahsulünden yirmide bir veya yirmi beşte bir gibi belirli bir hissesi sahiplerine verilmek üzere çiftçilere verilmiştir. Arazi sahiplerine verilen hisseye "*ukr*" ve bu araziye de "*arazi-i ukriye*" ismi verilmiştir.

Harac Beytülmal için alınan resme denir. Bu da iki kısımdır. Birincisi *harac-ı ruus*, diğeri *harac-ı arazidir*. Harac-ı ruus kişilerden devlet için alınan vergidir. Harac-ı arazi ise yine devlet için araziden alınan vergi veyahut hasılatından alınan hissedir.

Arazi haracı, *harac-ı mukaseme* ve *harac-ı muvazzaf* olmak üzere iki kısımdır. *Harac-ı mukaseme*, arazinin hasılatından yerin tahammülüne göre onda birden yarıya kadar alınmak üzere tayin edilen şeydir. *Mukaseme* bölüşmek anlamındır. Yani Beytülmal memuru olan kişi arazinin hasılatından çiftçi ile bölüşerek yerin tahammülüne göre onda bir, beşte bir, dörtte bir, üçte bir veya yarısı gibi tayin olunmuş olan vergiyi alırdı. Arazi ne kadar verimli olursa olsun harac-ı mukaseme yarıyı geçemezdi. *Harac-ı muvazzaf ise*, dönüm, cerib, feddan gibi ölçü birimleri ile tayin edilmiş ziraate uygun yerin tahammülüne göre belirlenmiş (muvazzaf) ve tayin olunmuş akçedir.

Bir yere harac-ı mukaseme tayin edilmiş ise bir sene içerisinde kaç kere hasılat alınırsa her birinden ayrı ayrı harac-ı mukaseme alınırdı. Ancak harac-ı muvazzaf tayin edilmişse bir sene içerisinde kaç hasılat alınırsa alınsın bir kere harac alınırdı. Ziraate imkân ve gücü olan bir kimse arazisinde ziraat yapmaz ise harac-ı muvazzaf vermek zorundaydı. Ancak imkân ve gücü yetmediğı için ziraat yapamaz ise harac-ı muvazzafı vermesi lazım gelmezdi. Bir araziden hem harac-ı mukaseme hem de harac-ı muvazzaf alınamadığı gibi harac-ı muvazzaf mukaseme, harac-ı mukaseme de muvazzaf şekline döndürülemezdi.

Yukarıda zikredilen *arazi-i memlûkenin* dört çeşidinden birine sahip olan kimse öldüğünde borcu varsa arazinin bedelinden borcu ödenir. Borcu yok ise veyahut olup da ödendikten sonra fazla kalırsa vasiyeti onun bedelinin üçte birinden yerine getirilirdi. Borç ve vasiyeti yok ise tamamı, varsa borç ödendikten ve vasiyeti yerine getirildikten sonra kalanı vârislerine intikal ederdi. Arazi-i memlûke sahibi arazisini bir cihete vakf, borcu karşılığında alacaklısına rehin ve bir bedel karşılığında veya karşılıksız verebilir ve şuf'a cari olurdu. Ancak bunlar *arazi-i emiriye* ve *mevkûfe* için geçerli değildi. *Arazi-i mevât*tan bir yeri bir kimse mülk olmak üzere izn-i sultanî ile ihya ederse o yere sahip olurdu. Her ne kadar arazi-i mevât tan ihya edilen bu tür yerlerin de arazi-i memlûkenin bir çeşidi olduğu söylenebilirse de; yayımladığımız 1274 tarihli *Arazi Kanunnamesi*'nin 103. maddesinde "*Arazi-i mevâtın ihyasının ancak rakabesi Beytülmale ait olmak üzere caiz olduğu, mülk olmak üzere ihyaya izin verilemeyeceğı*" hüküm altına alınmış olduğundan, arazi-i memlûke dört kısım olarak değerlendirilmiştir.¹³

¹³ Geniş bilgi için bkz. Atıf Bey, *Arazi Kanunnamesi Şerhi*, Mahmud Bey Matbaası, İstanbul, 1319, s. 12-27.

II- Arazi-i Emiriye:

Osmanlı Devleti'nde *rakabesi* (mülkiyeti) devlete ait olup tasarruf hakkı kullananlara (reaya) devredilmiş araziye *emirî / mirî arazi* denilmektedir. Osmanlı Devleti'nde mirî arazi rejimi başlangıçtan beri var olmakla birlikte müesseseseleşmesi, Ebussuud Efendi'den sonradır. Onun Budin eyaletini tahrir ettikten sonra Budin mufassal defterinin başına koyduğu önemli kanun metni, o tarihten sonraki arazi kanunlarının temelini teşkil etmiştir. Mirî arazi şu yollarla teşekkül etmiştir: *Birincisi* arazinin, İslam hukukunun verdiği yetkiye dayanarak, fetih esnasında gayr-i müslim ahaliye yahut gazilere temlik olunmayıp Beytülmal için alıkonulması. Rumeli ve Anadolu arazilerinin kahir ekseriyeti bu şekilde mirî arazi olarak ilan edilmiştir. *İkincisi* arazinin, maliklerinin mirasçısız, vasiyetsiz ve borçsuz vefat edip Beytülmale kalması. *Üçüncüsü* arazinin, mürur-ı zamanla maliklerinin kimler olduğu bilinmez hale gelmesi neticesinde Beytülmal tarafından zaptolunması. *Dördüncüsü* arazinin, fetih esnasında iktaen temlik mi edildiği yoksa Beytülmal için mi alıkonulduğunun belli olmaması neticesinde mirî olarak kabul edilmesi.¹⁴

Arazi-i haraciyenin zamanla arazi-i miriye şeklini aldığı yukarıda belirtilmişti. Arz-ı memleket denilen ve aslı haraciye olan bu toprakların mülkiyeti devlet için alıkonulmuştur. "Zira sahiplerine temlik olunduğu takdirde bir çok vârisler arasında taksim olunup her birine ufak bir parça düşmesi icap eder ve buna göre onların her birisine düşen harac miktarını tayin etmek fevkalade güç olacaktı. İşte bu sebepten bu nevi arazi rakabesi devlet hazinesi için alıkonmuş ve toprak reaya ariyet şeklinde verilmiştir. Reaya bunu ziraat eder, işler, bağ bahçe ve bostan haline getirir, hasılından harac-ı mukaseme ve harac-ı muvazzafını verirdi. Sevad-ı Irak arazisi bazı mezheplerde bu türlü araziden sayılmıştır. Osmanlı ülkesindeki arazi de, işte bu tarzda arz-ı memlekettir. Mirî yerler reayanın mülkü değildir. Ariyet suretinde tasarruf edip işlerler. Öşür namıyla harac-ı mukasemesini ve çift akçası adıyla harac-ı muvazzafını verirler. Boş bırakılmayıp söylendiği şekilde işletildiği ve vergileri verildiği müddetçe kimse onların bu topraklar üzerindeki hukukuna el uzatamaz. Ölürlerse oğulları yerlerine geçip onlar da anlatıldığı şekilde tasarruf ederler. Oğulları kalmazsa dışarıdan işleyebilecek durumda olanlara bir nevi peşin kira bedeli (ücret-i muaccele) alınıp tapuya verilir. Onlar da aynı şekilde tasarruf ederler. Bunlardan biri tasarrufu altındaki yeri üç yıl boş bırakırsa mahkeme kararıyla elinden alınır, başkasına tapuya verilir. Kimse söylediğimiz şekillere aykırı olarak bu toprakları tasarruf edemez, alıp satmaları, bağışta bulunmaları ve başka şekillerde temlik etmeleri ve mülk edinmeleri ve vakfa vermeleri tamamıyla batıldır. Fakat bir kimse tasarruf ettiği yeri başka birisine, sipahi marifetiyle hakk-ı karar için bir miktar para alıp feragat edebilir ve sipahi o yeri o kimseye tapuya verebilir."¹⁵

Mirî arazi, *havâss-ı hümayun*, *has*, *paşmaklık*, *mâlikâne*, *arpalık*, *yurtluk-ocaklık*, *zeamet* ve *timar* olarak, tasarruf şekline ve gelirlerine göre sınıflandırılırdı. Yıllık geliri yüz bin akçeden fazla olan dirliklere *has* denilmekteydi. Bunlardan devlete ve padişaha ait olanlar *havâss-ı hümayûn*, vezir ve bazı üst düzey devlet görevlilerine verilenler *havâss-ı vüzerâ*, padişahın anne, kız, kızkardeş, eş ve hasekilerine kayd-ı hayat şartı ile verilenler ise *paşmaklık* diye adlandırılırdı. Geliri 20.000 - 99.999 akçe arası olan dirliklere *zeamet*, 20.000 akçeden az olanlara ise *timar* denilirdi.

¹⁴ Akgündüz, a.g.e., C. 1, s. 140.

¹⁵ Halil İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, İstanbul, 1993, s. 23-24.

Timarlar hukukî ve malî imtiyazlarına göre, *mülk* ve *serbest*; timar sahibinin yaptığı işe göre, *eşkinci*, *mustahfiz*, *hizmet*; verilmiş şekline göre, *tezkireli* (padişah fermanı ile verilenler), *tezkiresiz* (beylerbeyi tarafından verilenler) diye çeşitli isimlerle anılırlardı.

Osmanlı İmparatorluğu'nda toprağa ait gelirlerden; kara veya deniz seferine memur timar, zeamet ve has sahipleri, *be-nevbet*, *mülk* ve *serbest* timarlar ile akıncı çeribaşısına mahsus timarların sahipleri, *humbaracı*, *lağımca*, *piyade*, *müsellem*, *yörük*, *canbaz*, *voynuk* gibi sefere katılmakla mükellef ileri ve geri hizmet erbabı; sefere gitmesi şart olmayan ve devlet merkezinde vazifeli bulunan has sahibi vezirler, bazı Divan *çavuşları* ve *kâtipleri*, bir kısım *müteferrikalar*, *arpahk* sahipleri ile devlet merkezi dışında bulunan *kale muhafızları*, *yuva* ve *şahinciler*, *knezler*, *yurtluk* ve *ocaklık* sahipleri, *okçular* (ordu için ok yapanlar) ve kendisinden vazife beklenmeyen paşmaklık sahipleri, tekaüde ayrılanlar ve doğudaki timar sahibi bazı aşiret beyzadeleri doğrudan istifade ederlerdi.¹⁶

Bunların dışında; yüksek devlet memurlarına, bazı saray mensuplarına ve ilmiye sınıfının ileri gelenlerine ilave tahsisat, emekli ve mazuliyet maaşı olarak bağlanan gelirlerin genel adı olan *arpahk*¹⁷ tabiri bazı vazife sahiplerine gelirlerine ek olarak verilen timarlar için de *arpahk timar* olarak kullanılırdı. Bu kişiler görev yaptıkları sürece bundan yararlanabilir ve timar sahibi olanların yükümlülüklerini taşımazlardı. Ayrıca, *yurtluk* ve *ocaklık* adı verilen timarlar da vardı. Bunlar da, Tersane masraflarını veya bir kalenin muhafızlarının ya da merkezde görevli bürokratların aylıklarını karşılamak için verilen dirliklerdi.

Timar sistemi Kanunî'den itibaren gittikçe bozulmaya başlamış, zaman zaman yapılan ıslah çalışmaları da fayda vermemiştir. Özellikle de askeri açıdan fonksiyonunu kaybetmesiyle mirî arazilerin ziraî-malî amaçlı kullanımı öne çıkmış ve iltizam yoluyla işletilmeye çalışılmıştır. İltizam sisteminin yaygınlaşması XVIII. yüzyılda mültezimlerin mirî arazi üzerinden fiilen özel mülkler edinmesine yol açmıştır. Timar sistemi ilk olarak 1703 yılında Girit Adası'nda kaldırılarak, maaşlı memur çalıştırılmaya başlanmıştır. 1812 yılından itibaren de mahlul kalan timarlara yeni tahsisler yapılmamıştır.¹⁸ Mirî arazinin bir dönem kanuna aykırı biçimde mülk topraklar gibi kullanılmasından kaynaklanan ihtilaflar, devlet tarafından kullanıcılarına dirliklerine karşılık maaş bağlanıp toprakları ellerinden alınarak çözülmüştür. 1824 yılından itibaren mirî arazi prensibi daha dikkatle takip edilmiş ve kişilerin bir şekilde ele geçirip kendi mülk arazileri gibi tasarruf ettikleri mirî topraklara el konulmaya başlanılmıştır. Sonuçta timar sistemi Tanzimat Fermanı ile tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Mirî arazi sisteminde bir de *mâlikâne-divanî* usulü cari idi ki; mâlikâne sahibi olan kişi, sahibi olduğu yerin gelirinden yaşadığı sürece yararlanma hakkına sahipti. Arazinin tasarrufu kendisine mülkiyeti devlete ait olup satamaz ve miras bırakamazdı. Osmanlı belgelerinde *iki baş* yahut *iki baştan* tasarruf olarak anılan mâlikâne-divanî sistemi içinde yer alan vergi gelirleri iki farklı bölüme ayrılırdı. Bir bölümü özel şahıs ve vakıflara diğer bölümü *divanî hissesi* olarak devlete aitti. Şer'î ve örfî adıyla iki ana grup olarak ödenen vergilerin örfî denilen kısmı her zaman her yerde divanî hissesi içinde yer alırdı. Mâlikâne ve divanî hisseleri arasında bölüşmeye

¹⁶ Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lûgahı*, İstanbul, 1986, s. 145, 278, 312, 338, 339, 372.

¹⁷ Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 18.

¹⁸ Şahin, *a.g.e.*, s. 453.

tabi tutulan kısım şer'î vergilerin önemli bir bölümünü oluşturan öşürlerdi. Öşrün mâlikâne ve divanî hisseleri arasındaki paylaşılma oranı ziraî ürünlerden alınan öşrün nisbetine ve o yerin âdetlerine göre değişirdi. Genelde bu oran % 20 idi. % 10 olarak uygulandığında tamamı mâlikâne hissesine ait olurdu. Bu durumda divanî hissesi olarak % 2,5 *salariye* alınırdı.¹⁹

Osmanlı Devleti'nde tarıma elverişli toprakların büyük bir kısmı mirî araziden sayıldığı gibi, tapu ile tasarruf edilen tarlalar, çayırlar ve korular, yaylak-kışlak vb. yerler de mirî araziden sayılmıştır.

Mirî araziye reayaya verme işi, devlet adına bu iş ile görevlendirilmiş memurlar tarafından yapılmaktaydı. Yani mülkiyeti devlete ait olan mirî araziler, sahib-i arz denilen memurun izni ve vasıtası ile belli bir bedel karşılığında reayaya kullandırılmıştır. Bu görevi; Tanzimattan önce sipahi diye isimlendirilen timar ve zeamet sahipleri yapmaktaydı. "Tanzimattan sonra hicri 1255 (1839) tarihinden 1263 (1847) tarihine kadar timar ve zeamet sahipleri, kısmen mültezimler devleti temsilen tevfiz akdi yapmışlardır. 1263'den 1274 (1858)'e kadar kısmen mültezimler ve kısmen de muhassıllar; 1274 tarihinden itibaren Türkiye'de ilk defa tapu sicilinin tesis edildiği 1290 (1873-1874) tarihine kadar münhasıran mal memurları; bu tarihten itibaren de tapu memurları tevfiz akdinde devleti temsil etmişlerdir."²⁰ Tapu Nizamnamesinin birinci maddesi hükmünce taşralarda arazi-i emiriyenin tevfiz ve ihalesine mal memurları yani defterdar, mal müdürleri ve kaza müdürleri yetkili olmalarından dolayı sahib-i arz hükmündeydi. 26 Zilhicce 1290 (14 Şubat 1874) tarihli tezkire-i samiyede tapu usulü tesis olunmayan yerlerde geçici olarak mutasarrıflar, kaymakamlar ve mal müdürleri, tesis olunan yerlerde ise Defter-i Hakanî memurları, kendileri bulunmadıkları takdirde vekilleri olan tapu kâtipleri sahib-i arz hükmündeydi.²¹

III - Arazi-i Mevkûfe:

Arazi-i mevkûfe, mülkiyeti itibarıyla *sahih* ve *gayr-i sahih* olmak üzere iki kısma ayrılır. *Sahih vakıf arazi*, önce mülk arazi iken İslâm hukuku esaslarına uygun olarak vakfedilen arazidir. Sahih vakıfların rakabesi (mülkiyeti) ve tüm tasarruf hakkı vakfa aittir. *Gayr-i sahih vakıf arazi* ise gelirleri kamu otoritesi tarafından Beytülmalde hakkı olan bir cihete tahsis edilen ve kuru mülkiyeti devlete ait olan arazidir. Bunlara *irsadî* vakıflar yahut *tahsisat* kabilinden vakıflar da denilmektedir.²²

Sahih vakıflar ile ilgi hükümler fıkıh kitaplarında ve evkaf nizamnamelerinde yer aldığı için bunlara arazi kanunnamelerinde yer verilmemiştir. Vakıfların *müsakkafat* ve *müstegallat* ile ilgili muamelatı hakkında *Düstur*'un ikinci cildinin 170. sayfasında 9 Cumadelahire 1287 (6 Eylül 1870) tarihli nizamnameden anlaşılacağı üzere Osmanlı Devleti'nde bulunan vakıflar *evkâf-ı mazbûta* ve *evkâf-ı mülhaka* olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.²³ *Evkâf-ı mazbûta* iki çeşittir. *Birincisi*, tevliyet ve idaresi *Evkaf Hazinesi* tarafından mazbut olan ve tüm işleri doğrudan doğruya

¹⁹ Mehmet Genç, "Malikane-Divani", *DİA*, C. 27, s. 518, İstanbul, 2003.

²⁰ Halil Cin, "Osmanlı Toprak Hukukunda Mirî Arazinin Hukuki Rejimi ve Bu Arazinin TMK. Karşısındaki Durumu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 22, Sayı: 1, 1966, s. 758.

²¹ Atıf Bey, *a.g.e.*, s. 29.

²² Hacı Mehmet Günay, "Vakıf", *DİA*, C. 42, İstanbul, 2012, s. 478.

²³ Atıf Bey, *a.g.e.*, s. 33.

Evkaf Hazinesi tarafından idare edilen vakıflardır. Padişah, vezir vb. evkafının pek çoğu bu kabildendir. *İkincisi*, tevliyeti vakfedenin uhdesinde olup idaresi Evkaf Hazinesi'nde mazbut olan ve tüm işleri yine hazine tarafından yürütülen evkaftır. Sokullu Mehmet Paşa ve Köprülüzade vakıfları bu kabildendir. *Evkaf-ı mülhaka* ise Devletin kontrolünde olmak şartıyla vakfı kuran kimsenin neslinden gelen ve mütevellî denilen kişiler tarafından idare edilen vakıflardır.

Gayr-i sahih yani *irsadi* ve *tahsisat* kabilinden olan vakıflar ise (yukarıda da belirtildiği üzere) mülkiyeti devletin elinde kalmak şartıyla arazi-i emiriyeden olan bir yerin gelirini vakfetmektir. Buna *irsad* denilmektedir. Osmanlı devletinde olan vakıfların çoğunluğu irsadi yani tahsisat kabilinden olan gayr-i sahih vakıflardır. Bu durumda *arazi-i emiriye*; *arazi-i emiriye-i sırfa* ve *arazi-i emiriye-i mevkûfe* olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Arazi kanunnamelerinde *arazi-i emiriye-i mevkûfe* denildiğinde bu tür tahsisat kabilinden olan *gayr-i sahih* yani *irsadi vakıflar* anlaşılmalıdır.

Önceleri vakıflar fikhî kaidelerle idare edilmekte iken hicrî 1020 senesinden sonra şer'î kaidelere uygun olarak *icareteyn* adıyla bir kanun ihdas edilmiştir. Bu tarihe gelinceye değin evkaf müstegallatı *icare-i vahide* ve *mukataa-i zemin* usulüne göre idare edildiği halde bu tarihten itibaren icareteyn usulü uygulanmaya başlamıştır.²⁴ *İcare-i vahide*; vakfa ait herhangi bir mülkün belirli bir süre için kiraya verilmesidir. Bu süre arazide üç, binada ise bir seneden fazla olamaz ve akit süresi dolunca kiracı hiçbir hak iddia edemezdi. *İcareteyn*de ise; bir arazi veya binanın, değeri tutarı peşin ve bundan başka aylık veya yıllık bir kira almak suretiyle süresiz olarak kiraya verilmesidir. Böylece kiralayan kiraladığı şeyin tamamen mutassarrıfı olur ve hakkını isterse başkasına satar, *devir* ve *hibe* edebilirdi. Bu şekilde vakıf için verilen peşin kiraya *icare-i muaccele*, aylık veya yıllık olarak verilene de *icare-i müeccele* denilmektedir.²⁵

IV - Arazi-i Metrûke:

Rakabesi (mülkiyeti) devlete ait olup tasarrufu herhangi bir kişiye verilmeden herkesin faydalanmasına bırakılan arazilerdir. Pazar ve panayır kurulan yerler, araba çekilen yerler, iskeleler, namazgâhlar, hayvanların toplandığı alanlar, meralar, yaylaklar, yollar ve odun kesmek için ayrılmış baltalıklar *arazi-i metrûke*denir.

V - Arazi-i Mevât:

Bir kimsenin tasarrufunda olmayıp ekilip biçilmeyen harap araziye *arazi-i mevât* denilmektedir. Aksine yani ekilip biçilen araziye *arazi-i âmire* denilir. *Arazi-i mevât*; sesi yüksek birinin yerleşim yerinin bittiği yerden bağırduğunda sesi duyulamayacak kadar uzaklıkta olan tahminen bir buçuk mil yani yarım saat kadar uzakta bulunan dağlık-taşlık, kıraç, otlak vb. yerleri içerisine almaktadır.²⁶

Yukarıda kısaca izah ettiğimiz arazilerden çeşitli isimler altında vergiler alınmakta idi. Bunları şer'î ve örfî vergiler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Şer'î vergiler; *harac-ı muvazzaf* (şahıslardan alınan vergiler) ve *harac-ı mukaseme* (üretimden alınan vergiler) olmak üzere ikiye

²⁴ Ömer Hilmi Efendi, *Ahkâmü'l-evkâf*, Matbaa-i Âmire, 1307, s. 12.

²⁵ Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 158.

²⁶ Atıf Bey, *a.g.e.*, s. 44-45.

ayrılır. Çift, zemin, ekinli bennak ve ispençe resimleri harac-ı muvazzafe; öşür, bağ ve bahçe resimleri harac-ı mukasemedir. Ağnam, ağıl, kışlak, otlak / yatak, otluk, asiyab, kovan, bennak, mücerred, kara, gerdek, tapu, çiftbozan, cürm ü cinayet, köle ve cariye müjdeleri ve badiheva resimleri de örfi vergiler içerisinde yer almaktadır.

***

Osmanlı Devleti'nin toprak sistemi ile ilgili bu genel bilgilerden sonra klasik dönem Osmanlı arazi kanunnamelerine de değinmek yerinde olacaktır. Ancak buna geçmeden önce meşhur İslam hukukçusu Ebû Yusuf'un *Kitabü'l-harâc* isimli eserini özellikle zikretmek gerekir. İslam hukukçularının sık sık referans gösterdikleri bu kaynak kitap fıkıh, iktisat tarihi ve özellikle vergi hukukuna dair oldukça aydınlatıcı bilgiler vermektedir. Kitabın içeriği şöyledir: "Ganimetlerin tarifi, taksimi ve humusla ilgili ahkâmın ele alındığı birinci bölümü fey ve haraca ilişkin izahata yer verilen ikinci bölüm takip etmektedir. Sonraki bölümlerde Sevad, Şam (Suriye) Cezire (Yukarı Mezopotamya), Arabistan yarımadası, Basra ve Horasan topraklarının fetih şekli, statüsü, buralardaki ikta ve ihyâü'l-mevât uygulamaları vergi hukukuyla bağlantılı olarak değerlendirilmektedir".²⁷

Tanzimat öncesi Osmanlı arazi kanunnamelerinin esaslarını, muhtelif tarihlerde padişahlara arz edilen telhisler üzerine sadır olan hatt-ı hümayun ve irade-i seniyyelere dayanarak Divan-ı Hümayun defterlerine kayıt ve tescil edilen müteferrik hükümler oluşturmaktadır. Bu hükümler şeyhülislam tarafından verilen fetvaların eklenmesiyle bazı âlimler ve hukukçular tarafından "kanunname" adıyla özel mecmualarda derlenmiştir. Bunlardan en muteber ve meşhur olanı, Kanuni Sultan Süleyman zamanında şeyhülislamlık yapmış olan Ebussuud'a atfedilenidir.²⁸ Sultan III. Ahmed devrinde kaleme alınan ve 11 Zilkade 1117 (24 Şubat 1706) tarihinde Padişah'a arz edilen *Kanunname-i Arazi* de meşhur kanunnamelerdendir.²⁹ Bunlardan başka, Ömer Lütfi Barkan da *Türkiye'de Toprak Meselesi* isimli kitabında; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi yazma eserler arasında 1807 ve 2701 numaralı kanunnameleri, Süleymaniye Kütüphanesi Aşir Efendi Bölümü'nde 1004 numaralı kanunnameyi (Kanuni dönemine ait Nişancı Celalzade Mustafa Çelebi tarafından çok sayıda yazma nüsha kendi adı altında bir araya getirilmiş kanunları ihtiva eder), Süleymaniye Kütüphanesi Esat Efendi kitapları içerisinde bulunan 587 numaralı kanunnameyi ve Beyazıt Kütüphanesi'nde 4798 veya 4789 numarada kayıtlı kanunnameyi zikretmektedir.³⁰

Bunların yanı sıra, Ayni Ali Efendi'nin hazırladığı kanunname, Eyyubî Efendi *Kanunnamesi*, Hezarfen Hüseyin Efendi'nin *Telhisü'l-beyan*'ı, Esad Efendi'nin *Teşrifat-ı Kadime*'si, Naili Abdullah Paşa'nın *Defter-i Teşrifat*'ı, Koçi Bey'in *Risale*'si, Sarı Mehmed Paşa'nın *Nesayihü'l-vüzera*'sı³¹ da belli teşkilatlara ilişkin kanunnamelerdendir. Bu kanunnamelerin önemli bir bölümü Sarkis

²⁷ Cengiz Kallek, "Kitâbü'l-harâc", *DİA*, C. 26, İstanbul, 2002, s. 102.

²⁸ Geniş bilgi için bkz. Akgündüz, *a.g.e.*, C. 4, s. 32-59.

²⁹ Halil Cin, "Arazi", *DİA*, C. 3, İstanbul, 1991, s. 345, 346.

³⁰ Ömer Lütfi Barkan, *Türkiye'de Toprak Meselesi*, İstanbul, 1980, s. 302-314.

³¹ Mehmet Akif Erdoğan, "Karaman Vilayeti Kanunnameleri", *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, Sayı: 4, 1993, s. 469.

Karakoç³², Ömer Lütfi Barkan³³, Hadiye Tuncer³⁴ ve Ahmet Akgündüz³⁵ tarafından derlenerek yayımlanmıştır.

Tanzimatla (1255 / 1839) birlikte arazi hukuku alanında da bir takım değişiklikler gerçekleştirilmiştir. İlanı müteakip yeni esas ve gayelere göre eski kanunlarda yapılacak tadilatı tespit etmek üzere Bâbîâlî'de bir defter açılmış³⁶ ve bir geçiş süreci yaşanmıştır.³⁷ Bu süreçte yeni yapılan değişikliklerle eski arazi kanununun birçok hükümleri ilga edilmiş; 23 Rebiülevvel 1265 (16 Şubat 1849) tarihli irade-i seniyye üzerine Şeyhülislam Arif Hikmet Bey tarafından arazi hukukunun yürürlükteki esasları "*el-Ahkâmü'l-Mer'iyye f'il-Arâzî'l-Emîriyye*" adlı risalede³⁸ bir araya getirilmiştir. Ancak klasik fetva mecmuaları tarzında kaleme alınmış olan bu risale bir kanun metninin şekil, yapı ve kullanım kolaylığından uzak olduğu için yeni bir kanunname hazırlanması zorunluluk haline gelmiştir.

Yeni kanunnameyi hazırlamak üzere *Meclis-i Ali-i Tanzimat*'ta Ahmet Cevdet Paşa başkanlığında Tahsin, Arif ve Seyyid Mehmed Rüşdü beylerden oluşan bir heyet kurulmuştur. Bu heyet Divan-ı Hümayun Kalemî'nde bulunan bütün eski ve yeni arazi kanunlarını ve bu konuda verilmiş olan fetvaları ve ayrıca belirli konularda teker teker çıkarılan irade-i seniyyeleri esas alarak *Arazi Kanunnamesini* hazırlamıştır.³⁹ 7 Ramazan 1274 (21 Nisan 1858) tarihli bu *Kanunname* 23 Şevval 1274 (6 Haziran 1858) tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Kanunname 3 ana başlıktan (bâb) meydana gelmektedir. 8-90. maddeler arasını kapsayan ve *mirî araziye* ayrılan *Birinci Bâb*'da dört alt başlık (fasıl) altında sırasıyla *tasarruf*, *ferağ*, *intikal* ve *mahlûlât* ile ilgili hususlar; 91-105. maddeler arasını kapsayan *İkinci Bâb*'da iki alt başlık altında sırasıyla *metrûk* ve *mevât* arazi ile ilgili hususlar düzenlenmektedir. *Üçüncü Bâb* ise müteferrik konuları ihtiva etmektedir.

Tanzimat döneminde hazırlanan yerli kanunların ilki olan *Arazi Kanunnamesi*, arazi hukuku sahasında köklü değişiklikler yapmaktan ziyade beş buçuk asırdır işlenerek gelen esasları bir metin içerisinde toplayan teknik bir kanun mahiyetindedir. Ancak; intikal ve tapu hakkı sahipleriyle ilgili sınırın genişletilerek intikal hakkı sahiplerinin üçe, tapu hakkı sahiplerinin dokuzaya çıkarılması (*madde: 54, 55, 59*); daha sonra kabul edilen Muharrem 1284 (Mayıs 1867) tarihli bir nizamname ile de intikal hakkı sahiplerinin sekize yükseltip tapu hakkı sahiplerinin üçe indirilerek mirî arazinin, intikal bakımından mülk araziye yaklaştırılması; ferdî tasarrufun esas olması (*madde: 8*), fiilî ve hukukî tasarruf sınırının genişletilmesi (*madde: 8-35*) ve mirî arazinin borca mukabil vefaen ferağına izin verilmesi (*madde: 116*) suretleriyle mutasarrıfın mirî arazideki tasarruf alanının genişletilmesi; dirlik sisteminin kaldırılmasından sonra muhassıl ve mültezimlere terkedilen arazinin idaresinin ve kanunî işlemlerini yapma yetkisinin resmî memurlara verilmesi gibi bazı yenilikler de getirmiştir.

³² *Arazi Kanunu ve Tapu Nizamnamesi Tahşiyeli*, İstanbul, 1340

³³ *XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı Devletinde Ziraî Ekonominin Hukukî ve Mali Esasları*, İstanbul, 1943

³⁴ *Osmanlı İmparatorluğunda Toprak Hukuku, Arazi Kanunları ve Kanun Açıklamaları*, Ankara, 1962

³⁵ *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukukî Tahlilleri*, C. I-IX, İstanbul, 1991-1996

³⁶ Ömer Lütfi Barkan, *Türkiye'de Toprak Meselesi*, İstanbul, 1980, s. 317.

³⁷ Barkan, *a.g.e.*, İstanbul, 1980, s. 293.

³⁸ Bu risalenin metni, yayımlanmış olduğumuz 35 numaralı Kalemîye Defteri'nde mevcuttur.

³⁹ BOA, İ.DH, 1289/101456.

Arazi Kanunnamesi çeşitli değişikliklerle Cumhuriyet'e kadar yürürlükte kalmış; Halis Eşref⁴⁰, Atıf Bey⁴¹, Ali Haydar⁴², Mehmed Ziyaeddin⁴³ ve Hüseyin Hüsnü⁴⁴ tarafından şerh edilerek yayınlar yapılmıştır⁴⁵. Ayrıca kanun metni, Ömer Lütfi Barkan, Halil Cin ve Cemile Şahin tarafından da birer makale ile değerlendirilmiştir.

Tanzimatın ilanı ile birlikte arazi hukuku alanında çeşitli değişiklikler yapıldığı ve bir geçiş süreci yaşandığı, akabinde de *Arazi Kanunnamesi*'nin çıkarıldığı yukarıda ifade edilmiş idi. İşte çalışmamıza esas olan iki defterden ilki olan 1256 tarihli **Kanun-ı Kalemiye** isimli defter bu geçiş süreci düzenlemelerini; ikincisi olan 1274 tarihli **Kanunname-i Arazî** isimli defter ise *Arazi Kanunnamesi*'ni ve daha sonra yapılan düzenlemeleri ihtiva etmektedirler. Bu iki defteri muhteva ve şekil özellikleri bakımından tanımak gerekirse:

I- 11-20 Safer 1256 (14-23 Nisan 1840) tarihli ve 35 numaralı **Kanun-ı Kalemiye Defteri**⁴⁶

Osmanlı Arşivi'nde "*Bâb-ı Âsafî, Divan-ı Hümayun Sicilleri, Nizamât Defterleri*" serisi içerisinde 35 numarada kayıtlı bulunan bu defter, orijinal sayfa numaraları dikkate alındığında 74 sayfadan oluşmaktadır. Transkripsiyonda da bu numaralar esas alınmıştır. Defterdeki kayıtlardan, çoğunluğu arazi meselelerine ait olan yeni tedbir ve tensiklerin nelerden ibaret olduğu takip edilebilmektedir. Kayıt sırasına göre bu defterde bulunan bazı konu başlıkları ve emirler şunlardır:

Vakıfların idarî ve malî özerkliği / Yeni vergi sistemleri karşısında göçebeler ve hizmet karşılığında muaf olan sınıflar / Ülke genelinde aşar vergisinin onda bir olarak uygulanması / 5 Cemaziyelahir 1263 (21 Mayıs 1847) tarihli Tapu Nizamnamesi / Tapu intikal hakkının genişletilmesine ilişkin 23 Rebiülevvel 1265 (18 Şubat 1849) tarihli Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye mazbatası ve Sadaret tezkiresi / 23 Rebiülevvel 1265 (16 Şubat 1849) tarihli Ahkâm-ı Mer'îye (Şeyhülislam Arif Hikmet Bey tarafından eski arazi hükümleri özetlenerek ve fetvalarla destelenerek hazırlanan bu kanun 1274 (1858) tarihli "*Arazi Kanunnamesi*"nin de temelini teşkil etmiştir.) / Defterhane'de kayıtlı olmayan yaylak, kışlak ve koruların arazi-i miriye olarak değerlendirilip ona göre muamele yapılmasına ilişkin 3 Muharrem 1274 (24 Ağustos 1857) tarihli irade / Arazî-i emiriyede intikal hakkının ebeveyne teşmiliyle tapu hakkı sahibi sayısının dokuza çıkarılmasına ilişkin hatt-ı hümayun / Arazî-i mevkûfe ile ilgili irade ve nizamname.

Defterde ayrıca; yeni mansıb ve rütbelere ihdası ile bunlar için kullanılacak elkab, taşradaki naib vs. görevlilerin maaşları, imam, hatip, muallim, seyyid vb. kimselerin vergi muafiyetleri, vakıfların gelirleri ve görevlilerinin maaşları gibi arazi dışındaki çeşitli konularda Tanzimat'tan sonra yapılan bazı düzenlemelere ilişkin kayıtlar da yer almaktadır.

⁴⁰ *Külliyyat-ı Şerh-i Kanun-ı Arazî, C. I-II, Şirket-i Mürettebiye Matbaası, İstanbul, 1316*

⁴¹ *Arazi Kanunnâmesi Şerhi, Mahmud Bey Matbaası, İstanbul, 1319*

⁴² *Şerh-i Cedîd li-Kânûnî'l-Arâzi, Şirket-i Mürettebiye Matbaası, İstanbul, 1319*

⁴³ *Şerh-i Kanun-ı Arazî, Kasbar Matbaası, İstanbul, 1311*

⁴⁴ *Arazi Kanunnamesi Şerhi, İkdâm Matbaası, Dersaadet, 1324*

⁴⁵ Kanunname'nin Yeni Türk Alfabesi ile yapılan çevirilerine örnek olmak üzere bkz. Orhan Çeker, *Arazi Kanunnâmesi*, Ebru Yayınları, İstanbul, 1985; Ahmet Akgündüz, *Mukayeseli İslâm ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı*, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 6, Diyarbakır, 1986, s. 677-715.

⁴⁶ BOA, A.DVNSNZAM.d., 35.

II- 1-10 Ramazan 1274 (15-24 Nisan 1858) tarihli ve 40 numaralı *Kanunname-i Arazi Defteri*⁴⁷

Osmanlı Arşivi'nde "*Bâb-ı Âsafî, Divan-ı Hümayun Sicilleri, Nizamât Defterleri*" serisi içerisinde 40 numarada kayıtlı bulunan bu defter 84 sayfadır. Defterde 7 Ramazan 1274 (21 Nisan 1858) tarihli *Arazi Kanunnamesi* ile bazı nizamnameler, bunlar üzerinde yapılan değişiklikler ve bunlara ilişkin bazı resmi belgelerin 30 Muharrem 1306 (6 Ekim 1888) tarihine kadar kayıtları yer almaktadır.

Bunlar tarih sırasına göre defterin baş tarafındaki fihristte 31 başlık halinde gösterilmiştir. Buna göre 7 Ramazan 1274 tarihli *Arazi Kanunnamesi* 1-41, 6 Cemaziyelahir 1275 tarihli *Tapu Nizamnamesi* 42-51 ve 27 Şaban 1286 tarihli *Deyn İçin Emval-i Gayr-i Menkulenin Fıruhtu Hakkında Nizamname* 64-66. sayfalar arasında yer almaktadır. Defterin esasını oluşturan bu kanun ve nizamnameler üzerinde yapılan değişiklikler de tarih sırasına göre verilmiş ve kanun maddesi üzerinde gösterilmiştir.

Bu kısa izahattan da anlaşılacağı üzere; bu iki defter, Tanzimatın ilanından sonra yaklaşık 50 yıllık bir zaman dilimi içerisinde (1256 - 1306) arazi hukuku ile alakalı olarak çıkarılmış olan ferman, kanunname ve nizamnamelerin bir arada takibine imkan sağladıkları için birbirlerinin devamı ve tamamlayıcısı durumundadır. Bu itibarla da bir arada yayımlanmalarının bu alanda yapılacak çalışmalara katkı ve kolaylık sağlayacağı değerlendirilmiştir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere; her iki defter de Tanzimat ile birlikte bilhassa arazi hukuku alanında yapılan hukukî düzenlemelerin nasıl prensipler halinde vaz edilip kanun haline getirildikleri, sürecin nasıl gerçekleştiği, kanun koyucunun maksadı ve bu düzenlemelerin ilk hallerinin nasıl olduğuna dair kıymetli bilgiler verdikleri gibi arazi hukuku dışındaki bazı konularla ilgili de malumat ihtiva etmektedirler. Tanzimatın ilanından sonraki yaklaşık 50 yıllık bir zaman dilimi içerisinde (1256 - 1306) arazi hukuku ile alakalı olarak çıkarılmış olan ferman, kanunname ve nizamnamelerin bir arada takibine imkan sağladıkları için birbirlerinin devamı ve tamamlayıcısı durumundadırlar. Bu itibarla da bir arada yayımlanmalarının bu alanda yapılacak çalışmalara hem katkı hem de kolaylık sağlayacağı açıktır.

⁴⁷ BOA, A.DVNSNZAM.d., 40.

**11-20 SAFER 1256
(14-23 NİSAN 1840) TARİHLİ
ve
35 NUMARALI KANUN-I
KALEMİYE DEFTERİ**

KANUN-I KALEMİYE

Min-evâsıtı Saferi'l-hayr sene 1256 ilâ-evâili ( ) sene ( )

[1]

*Bi-tevfikihî teâlâ icrası irâde buyurulan Tanzimat-ı Hayriye usul-i
mehâsin-şümûlû üzere kavânîn-i sabıkanın usul-i
mezkûreye tevfikân tanzim olunan müzekkire ile
ba'dehû zeyl olunacak mevâddın defteridir.*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ
Hazret-i Hüsrev Mehmed Paşa ve
fî-eyyâni Nâzır-ı Umûr-ı Hariciye
Reşid Paşa yessera'llahu
mâ yürüdü ve mâ yeşâ'
El-vâki' fî-evâsıtı
Saferi'l-hayr
sene 1256*

Bi-tevfikihî teâlâ mücerred âsâr-ı rûhâniyyet-i cenâb-ı Resûl-i kibriyâ ve hüsn-i muvafakıyet-i şehinşâh-ı ma'delet-pirâ ile icra ve icabına himmet buyurulmakda olan Tanzimat-ı Hayriye usul-i mehâsin-şümûlû iktizâsınca Darbhâne-i Âmire ve Mirî ve Mukâtaât ve Evkâf-ı Hümâyûn Hazinele ve sair hazâin-i celileden zabt ve idare olunagelen kâffe-i mukâtaât ve bunlardan başka Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'de kâin kaza ve kasabâtın gerek mahallinde ve gerek bu tarafda kapı kethüdâları ve sarrafân defterlerinde mukayyed bulunan iltizâmât bedelâtı ve bâ-senedât-ı kaviyye açıkda ve şunun bunun uhdesinde olan zeamet ve timarât ve çiftlik ve ta'sîrât ve rûsûmât ve emvâl-i saire muhassılın ma'rifetleriyle ta'sîr ve tahsil olunup bir şey açıkda kalmamak lâzım geleceğine ve vergi maddesinde dahi ahalinin emlâk ü arazisi bi't-tahrîr hâs ve evkâf ve muaf ve gayr-ı muaf siyyân tutulması meşrût ise de Memâlik-i Mahrûse'de ekser mahallerde defîn-i hâk-i ıtır-nâk olan bazı kibâr-ı ehlullahdan Hazret-i Mevlânâ ve Zeynü'l-âbidin ve Hacı Bayram-ı Veli misillü e'izze-i kirâm *kuddise esrâruhüm* efendilerimizin hankâhlarıyla sair taraf-ı aliyye tekâyâ ve zevâyâsına fukarâ ve dervîşâna it'âm-ı ta'âm için selâtîn-i sâlîfe zamanlarında tayin ve tahsis buyurulmuş olan kurâ ve mezârî' hâsılâtı meşâyih ve zâviyedâr ve mütevellîleri taraflarından alınmak üzere [2] Defter-i Hakânî'de mukayyed olup bunlara bazı müdahale vuku'unda zuhura gelen müsted'ayât karîn-i is'âf olarak müşârunileyhim hazerâtının rûhâniyyet-i seniyyelerinden istimdâd ve taraf-ı eşref-i hazret-i cihandâriye meşâyih ve dervîşândan da'avât-ı hayriye isticlâb olunmak füyûzât-ı maneviyeyi câmi' meâsir-i celileden ve Saltanat-ı Seniyye'nin şân-ı Hilâfet-nişânından olduğuna nazaran mücerred müşârunileyhimin

zâtlarına ta'zimen bundan böyle dahi o makûle Defter-i Hakani'de mukayyed kurâ ve mezârî' ve arazi hakkında bir güne istid'â vuku'unda Defter-i Hakani'ye bi'l-müracaa istid'âları Defter-i Hakani'ye ve kanuna tevâfuk eylediği hâlde usul-i kadimesi üzere Defter-i Hakani ve kanunu derciyle mahallerinin muhassıl ve nâib ve azâ-yı meclisine hitaben evâmir-i aliyye verilip tahsis buyurulan kurâ ve mezârî' için muhassılın taraflarından a'sâr ve tekâlîf mutâlebesiyle bir güne ta'addi vuku'a gelmeyerek cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı cenâb-ı mülkdâriye isticlâb-ı da'avât-ı hayriyeye mübâderet olunması ve şu kadar ki, ber-vech-i muharrer e'izze-i kirâm hankâh ve tekâyâsına selâtîn-i mâziye taraf-ı hümayûnlarından tahsis buyurulan kurâ ve mezârî'den başka muahharan meşâyih ve zâviyedâr ve mütevellî taraflarından mücerred kendi temettü'ları için şundan bundan yani bazı mahlûlât vuku'unda yedlerinde olan senedât-ı seniyyede muharrer kurâ ve mezârî'den mâadâ âhardan bâ-tapu arazi ve bâ-sened-i şer'î emlâk almış bulunanlar olması muhtemel ve mervî ve bunlar için tekâlîf alınmaması lâzım gelse sair ahali ve tebaa-i Saltanat-ı Seniyye'ye gadri müeddî ve usul-i nasafet ve ma'deletin hilâfı olacağı bedîhi olduğuna ve o makûlelerin post-nişini oldukları tekâyâ, kurâ ve mezârî-i mahsusasından başka emlâk ü arazisi olduğu hâlde artık ona bir şey diyemeyerek düzce ve sair ahali ile karındaşca tekâlîf-i vâkı'asını eda eylemeleri lâzım ve usul-i itidâle müterettib ve mütehattim olacağı isbat ve tafsilden müstağni olacağına mebnî Tanzimat-ı Hayriye usul-i hasenesine tatbikan o misillü meşâyih ve zâviyedâr ve mütevellî uhdelerinde haric-i senedât-ı seniyye-i mu'tebere arazi ve emlâk bulunduğu hâlde ma'rifet-i şer'-i şerif ve muhassıl ve azâ-yı meclis ma'rifetleriyle mahallerinde güzelce tedkik ve tahkik ve ber-vech-i ta'dil tesviye ve tanzim birle muamelât-ı icabiyenin icrasına sarf-ı reviiyet kılınması fıkraları dahi bundan böyle dahi verilecek evâmir-i aliyyenin şerâit-i mahsusasından olması.

Ber-vech-i muharrer Tanzimat-ı Hayriye usul-i mehâsin-şümûlü muktezâsınca saye-i ma'delet-vâye-i hazret-i şahanede ahalinin emlâk ü arazi ve saireleri muhassılın ma'rifetleriyle mahallerinde tahrir ve defâtiri bu tarafa tesyîr birle ittifak-ı ârâ-yı vükelâ ve emr u irâde-i seniyye-i şehinşâh-ı mekârim-pîrâ ile bâ'is-i imar-ı memâlik ü bilâd ve sebep-i asayîş-i ahvâl-i ahali vü ibad olan vergi maddesinin ber-vech-i hakkâniyet tesviye olunacağı me'mûl-i eltâf-ı cenâb-ı Müsehhilü'l-umûr ise de e'imme vü hutabâ muktedâ-yı nâs oldukları itibarıyla ve sahihu'n-neseb sâdât-ı kirâm dahi nakîbüleşraf hazerâtı taraflarından senedât-ı sahiha ahziyle rûsûm-ı ra'iiyyet ve bilâ-emr-i şerif tekâlîf-i şâkkadan muaf ve bu suret muvâfık-ı şer'-i şerif ve kanun olmasıyla kendileri mazhar-ı eltâf olduklarına ve işbu e'imme vü hutabânın ekserisi dahi ber-vech-i hasbî eda-yı hizmet edegeldiklerine binâen öteden beri Saltanat-ı Seniyye tarafından riâyeten ve hizmet-i şerifeyi ibtâlden vikâyeten gerek bunlar tarafından ve gerek sahihu'n-neseb sâdât cânibinden muafiyete dair istid'â vuku'unda evâmir-i şerife i'tâ kılınmakda ve bunlardan ve sair ahaliden ve rûsûmât-ı miriyelerini vaktiyle mahalline ve kabzına memura bi't-te'diye taraf taraf yaylak ve kışlağa gidip gelmekde olan göçebe ve Ekrâd ve Yörük ve Puşıyan taifesinden tasarruflarında emlâk ü arazileri yoğiken tekâlîf mutâlebe olunduğu inhâ olundukda fi'l-vâki tasarruflarında hâne-i avârıza bağlı tekâlîf alınmak icab eder emlâk ü arazi olmadığı hâlde [3] tekâlîf mutâlebesiyle ta'addi olunmamak ve eğer tasarruflarında emlâk ü arazi bulunur ise bâ-evâmir-i aliyye vâride olan tekâlîfden hisse-i musibeleri tahsil kılınmak üzere evâmir-i aliyye verilmekde olup vâkı'â

işbu e'imme vü hutabânın cihet-i ilmiye olmak üzere muaf olmaları şer'-i şerif icabından ve saye-i şevket-vâye-i hazret-i şahanede bundan böyle herkesin emlak ü arazi ve hâl ü tahammülü gözedilip mahsulât-ı mevcude ve kuvve-i maliyesinin derecesine tatbikan tekâlif alınmak usul-i hasene-i cedide muktezâ-yı ma'delet-ihtivâsından olduğuna ve bi-mennihi teâlâ refte refte işbu Ekrâd ve Yörük ve göçebe ve Puşıyan taifeleri dahi saye-i merhamet-vâye-i Saltanat-ı Seniyye'de mahall-i münasibeye nakl ü iskân olunarak onlar dahi sair ahali-i meskûneden ma'dûd ve usul ü nizâmları daire-i mu'tedileye rabt ile nâil-i meram u maksûd olacakları melhûzâtıdan bulunduğuna ve maamâfih fimâ-ba'd bi'l-cümle umûr u hususât ve de'âvî vü münâza'ât taşra meclislerinde garazsızca rûyet ü tesviye olunacağına binâen zikrolunan e'imme vü hutabânın ve yedlerinde senedât-ı sahiha bulunan sâdât-ı kirâmın muafiyetleri ibkâ kılınmak ve hususât-ı muharrere-i saire hakkında dahi câ-be-câ istid'â ve ıstikâ vuku'unda mevâdd-ı müştekâ ve müsted'â gereği gibi tedkik u tahkik ve Tanzimat-ı Hayriye'ye lâıyıkıyla tevfiğ u tatbik birle iktizâsı tesviye ve icra olunmak üzere muhassılın ve azâ-yı meclise hitaben evâmîr-i alıyye i'tâ ve ahali ve göçebe ve saireden şâyed tek[â]life dair bazı ıstikâ vuku'unda dahi bâlâda muharrer şerâıit-i tekâlife tatbikan kezâlık mahallerinde muhassılın ve azâ-yı meclis ma'rifetleriyle iktizâ-yı tesviyesine dikkat ile fi'l-vâkı inhâ olunduğı üzere mûcib-i temettu' olacak emlak ü arazi ve sairesi olmadığı takdirde rencide olunmamak mazmûnunda evâmîr-i şerife tasdir ü imlâ kılınması ve ahali ve çiftlikât as-hâbı beynlerinde arazi nizâ'ında verilegeldiğı üzere ba'd-ezîn dahi kanuna bi'l-müracaa mahalli meclisine havale ile kadimîsi üzere evâmîr-i alıyye verilmesi ve bunlardan mâadâ bazı mahallerde köprücülük ve derbendciliğe dair bir takım muafiyet olup halbuki bu misillü köprü tamiri ve derbend muhafazası umûr-ı maliye ve zabtiye memurları ma'rifetleriyle tesviye olunacak yani köprü tamiri lüzumunda masârıfı muhassılın taraflarından sarf ve ifa ve o misillü derbendlerin umûr-ı zabtiye memurları tarafından asker ikamesiyle emr-i muhafazaları icra kılınacak olduğuna ve bu cihetlerle işbu hizmetlerin pek de lüzumu görünemeyip bi'l-farz iktizâ etse bile fakat zikrolunan köprücü ve derbendciler bu hizmetlere kesb-i vukûf u malumât etmiş âdemler olacaklarından kendileri vergilerini sair ahali ve tebaa ile bi'l-maiyye vermek üzere ücret-i mu'tedile vü münasibe ile istihdam olunmaları usul-i cedideye muvâfık olacağına binâen ba'd-ezîn bunlara mütedâir istid'â vuku'unda dahi hidemât-ı merkûmenin mahall ü mevâkı'ine ve cihet-i icabiyesine göre ne suretle tesviyesi Tanzimat-ı Hayriye'ye tevâfuk eder ise ona göre iktizâsı icra kılınmak için keyfiyeti evvelâ mahalli meclisine havale ile isti'lâmı hâvî evâmîr-i şerife verilmesi.

Memâlik-i Mahrûse'nin ekser mahallerinden bazı kurâ ve mezârî' ve arazi hâsılâtı mütevellî ma'rifetleriyle ehl-i mürtezıkaya ve bir müdd ve iki müdd hâsılâtı imam ve hatib ve sair ehl-i ulûma verilmek ve bazı yerlerde dahi tahsis kılınan arazi tevliyet ve zâviyedârlık ve tekeye-nişinlik ve evlâdiyet ve meşrutiyet vechile hâsılâtı kendi taraflarından alınmak ve Defter-i Hakani'de mevcut defter-i evkâfda mukayyed olanların dahi muhasebeleri ba'de'r-rü'ye öşrû Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'ne i'tâ kılınmak nizâmından iken bu defa icra buyurulan Tanzimat-ı Hayriye usulünce bunlar dahi muhassılın ma'rifetleriyle icra olunarak hâsılât-ı öşriyeleri başkaca ahz birle sair emvâl-i mürettebe ile birleştirilmek ve ba'dehû icabına göre tesviye olunmak meşrût bulunmuş idüğüne nazaran bunlara dahi kezâlık Defter-i Hakani'ye bi'l-müracaa şimdiye kadar i'tâ olunduğı ve usulü vechile Evkâf-ı Hümâyûn'dan bi'l-isti'lâm kanun ve usul-i kaleme

tevfikan kadimi üzere evâmir-i aliyye itâsında Tanzimat-ı Hayriye şerâyit-i müstahsenesine muvâfakat görüldüğünden ol vechile icrası [4] öteden beri Dersaâdet için müretteb olup celeb taifesi yedleriyle Anadolu ve Rumeli'den doğru Dersaâdet'e sevk olunmakta olan ağnâmdan esna-yı râhda toprak basdı ve yaylak ve kışlak rûsûmu ve rûsûm-ı saire mutâlebesiyle ta'addi olunmak üzere aralık aralık evâmir-i şerife verilmekde olduğundan bunlara kemâ fi's-sâbık evâmir-i aliyye verilmesi saye-i merhamet-vâye-i hazret-i şahanede muvaffak buyurulan def-i ta'addi ve mezâlîm keyfiyetine ve usul-i Tanzimat-ı Hayriye'ye nazaran eğerçi makrûn-ı daire-i itidâl olarak merhûn-ı müsaade-i seniyyeleri görüldüğünden bunlara kemâ fi's-sâbık evâmir-i şerife itâsı ve fakat işbu celeb taifesinin esna-yı râhda veyahud diyar-ı âharda fûrûht etmek üzere yedlerinde başkaca külliyetli ağnâm bulunması dahi karînü'l-ihimal olarak vâridât-ı Saltanat-ı Seniyye'nin itlâfı münâfi-i sıdk u istikâmet olduğuna mebnî bunların Dersaâdet tertibinden mâadâ o makûle ağnâmlarından iktizâsı ve teâmül-i kadimi üzere rûsûmâtı ahz olunmak fıkrasının lede'l-icab ve'l-istid'â verilecek evâmir-i şerifeye derc ü ilâve kılınması.

Memâlik-i Rumeli ve Anadolu'da bi'l-cümle eyâlât ü elviye dahillerinde kâin zeamet ü timar ve mukâtaât u evkâf topraklarında zürrâ' taifesinin ziraatleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinde Rumeli'nin sekizde bir öşr ile sâlâriyeleri ve Anadolu'nun onda ve beşde ve altıda ve yedide bir ve Trabzon ve Sivas ve Erzurum ve sair ol havalinin dahi kanun ve defter mücebince verilegelen a'şârdan ziyade ve noksanına ve yaylak ve kışlak rûsûmâtına dair ve reâyânın ispençe ve rûsûm-ı ra'îyyetlerine mütedâir şimdiye değin nizâ' vuku'unda Defter-i Hakani'ye bi'l-müracaâ kanuna tevfiikan evâmir-i aliyye verilmekde ise de çünkü Tanzimat-ı Hayriye'nin te'sisinden murad-ı âlî bi'l-cümle sunûf-ı tebaanın refah-ı hâl ve ma'mûriyet-i ahvâlleri niyyet-i halisasından ibaret ve işbu a'şârın kadimi vechile usul-i muhtelif üzere alınmasında yani idâd-i mütefâvite¹ ile öşr tahsilinde bir güne itidâl bulunamayacağı resîde-i rûtbe-i bedâhet olduğundan şu hususda dahi usul-i mütesâviye aranılması lâzım gelmiş ve mehâsin-i asriye-i hazret-i Hilâfet-penâhî'den olmak üzere zikrolunan a'şârın Tanzimat-ı Hayriye icra olunan yerlerde ale'l-umum lafz u manasına muvâfık olarak müsâvâten onda bir olmasına ittîfak-ı ârâ-yı vûkelâ ile karar verilmiş olmakla ba'd-ezîn a'şâr-ı mezkûre ber-minvâl-i muharrer onda bir itibar kılınarak muhassılîn ma'rifetleriyle ta'sîr olunması ve fakat Tanzimât-ı mezkûrenin kâffe-i ahkâm-ı ma'delet-ittisâmı bi-lutfihî teâlâ kâmil kararlaşınca kadar şâyed buna dair ve bazı kurâ zabtına ve a'şâr maddesinde ziyade ve noksan teklifine mütedâir bir güne istid'â vuku bulur ise a'şârın ol vechile onda bir alınıp ziyade talep olunmaması ve bir de saye-i Saltanat-ı Seniyye'de herkes emlak ü arazisine ber-vech-i serbestiyet mâlik ü mutasarrıf olacağından bilâ-sened ve bi-gayrı hakkın kimse kimsenin kurâ ve arazisini zabt u tasarruf edememesi ve yaylakiye ve kışlakiye rûsûmâtı ayrıca bir madde olarak mahsulât-ı öşriye misillü rûsûmât-ı mezkûre dahi muhassılîn ma'rifetleriyle tesviye ve idare olunmak lâzım geleceğine ve reâyânın ispençe ve rûsûm-ı ra'îyyetleri kavânîn-i sâbika iktizâsınca alınıp verilir şeyler ise de ba'd-ezîn kâffe-i matlûbât-ı seniyye ve vergi-yi Memâlik-i Mahrûse usul-i cedîde-i müstahsene üzere muhassılîn ma'rifetleriyle tesviye ve tahsil kılınarak bunlar bittab' birleşecek ve topu vergi-yi cedîde karışdırılacağına binâen o makûle yaylak ve kışlak rûsûmâtı² hakkında bir

¹ Metinde "mütevâfite" şeklinde yazılmıştır.

² Metinde "ve rûsûmât" şeklinde yazılmıştır.

güne iştikâ vuku bulur ise mahalli meclisinde iktizâsına ibtidâr olunması meâllerinde umûr-ı zabtiye ve maliye memurlarına hitaben evâmîr-i şerife tasdir ve zikrolunan resm-i ispenç ve rûsûm-ı ra'yyete müte'allik istid'â vuku'unda dahi ber-vech-i meşrûh fıkra-i verginin şart-ı müstakil suretinde yazılacak fermânlara derc ü tastîr kılınması.

[5]

Bâlâda bend bend beyân olunan mevâddın gerek aklâmında ve gerek taşra meclislerinde iktizâsı icra olunmak üzere Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne kaydıyla aklâm-ı saireye ilmuhaberleri itâ ve talimât-ı hafîyyeye ilâveten işbu müzekkirenin birer suretleri tab' u temsil ile muhassılın taraflarına ba's ü isrâ kılınması Kalem-i mezbûr tarafından ifade ve inbâ olunarak mevâdd-ı meşrûha Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de müzâkere ve tedkik ve Tanzimat-ı Hayriye usul-i ma'delet-şümûlüne tatbik birle mukaddime-i kavânîn-i kalemiye olmak ve bundan böyle lüzumu görünecek mevâd dahi zeyl ü ilâve kılınmak üzere Kalem-i mezkûra kayd u imlâ ve iktizâ eden ilmuhaberleri terkîm ve itâ ve suver-i matbû'asının muhassılın taraflarına isrâ olunması Meclis-i Vâlâ-yı mezkûrda tensîb ve istihsân olunmuş ve atebe-i ulyâ-yı hazret-i Hilâfet-penâhî'den dahi lede'l-istizân müzekkire-i merkûmenin Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne kaydıyla ol vechile iktizâsının icrası hususuna irâde-i mekârim-âde-i cenâb-ı cihanbânî ta'allukuyla ol bâbda emr-i hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı hazret-i mülkdârî şeref-efzâ-yı sünûh ve sudûr buyurulmuş ve mûcebince icabı bi'l-icra sair mahallere ilmuhaberleri itâ kılınmış olmakla mevâdd-ı muharrereye dair ba'd-ezîn yazılacak ilâmâtın suver-i meşrûhaya tatbik u tevfikı zımnında Defterhâne-i Âmir tarafına dahi işbu ilmuhaber itâ olundu.

Fî 15 S. sene [12]56

Maliye Nezâreti'ne	Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'ne	Darbhâne-i Âmire'ye	Tahvil Kalemî'ne
Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'ye			

Hüdavendigâr Eyaleti dahilinde bulunan kazalarda kâin tekâyâ ve zevâyâ ve dersiyeye meşrûta arazinin elli yedi senesine mahsûben hâsılât-ı vâkı'aları ashâbı taraflarından aynen mutâlebe olunmakda olduğuna mebnî o makûle meşrûta arazi mutasarrıflarına geçen sene mahsulü itibarıyla elli yedi senesinde hisse-i hâsılâtlarının bedeli verilmesi veyahud bu sene dahi geçen sene misillü masârif-ı ta'sîriyeleri ba'de't-tenzîl aynı hâsılâtları itâ olunması hususlarında ne vechile irâde-i seniyye müte'allik buyurulur ise keyfiyetin bildirilmesi hususu eyalet-i mezkûre defterdarı atûfetli Atîf Beyefendi hazretleri tarafından lede'l-inhâ Memâlik-i Mahrûse'de ekser mahallerde defin-i hâk-i ıtır-nâk olan bazı e'izze-i kirâm *kuddise esrâruhüm* efendilerimizin hankâhlarıyla sair turuk-ı aliyye tekâyâ ve zevâyâsı fukarâ ve dervîşânının it'âm-ı ta'âmları için selâtin-i sâlife zamanlarında tayin ve tahsis olunup, Defter-i Hakânî'de mukayyed olan kurâ ve

mezârî için mücerred müşârunileyhimin zâtlarına ta'zîmen muhassılın taraflarından a'sâr ve tekâlif mutâlebesiyle bir gûne ta'addî vuku'a gelmeyerek cânib-i seniyyü'l-cevânib-i hazret-i mülkdâriye da'avât-ı hayriye isticlâbına mübâderet olunması ve şu kadar ki müşârunileyhim hankâh ve tekâyâsına selâtîn-i mâziye taraf-ı hümayûnlarından tahsis buyurulan kurâ ve mezârî'den başka muahharan meşâyih ve zâviyedâr ve mütevellî taraflarından mücerred kendi temet-tu'ları için şundan bundan yani bazı mahlûlât vuku'unda yedlerinde olan senedât-ı seniyyede muharrer kurâ ve mezârî'den mâadâ âhardan bâ-tapu arazi ve bâ-sened-i şer'î emlâk almış bulunanlar olduğu hâlde sair ahali ile beraber tekâlif-i vâkı'asını eda eylemeleri lâzımeden ve ekser mahallerde kurâ ve mezârî ve arazi hâsılâtı mütevellî ma'rifetleriyle ehl-i mürtezikaya ve bir müdd ve iki müdd hâsılâtı imam ve hatib ve sair ehl-i ulûma verilmek ve bazı yerlerde dahi tahsis olunan arazi tevliyet ve zâviyedârlık ve tekye-nişinlik ve evlâdiyet ve meşrutiyet vechile hâsılâtı [6] kendi taraflarından alınmak ve Defter-i Hakanî'de mevcut defter-i evkâfda mukayyed olanların dahi muhasebeleri ba'de'r-rü'ye öşrü Evkâf-ı Hümayûn Hazinesine itâ kılınmak nizâmından olduğundan Tanzimat-ı Hayriye usulünce bunlar dahi muhassılın ma'rifetleriyle icra olunarak hâsılât-ı öşriyeleri başkaca ahz birle sair emvâl-i mürettebe ile birleştirilmek ve ba'dehû icabına göre tesviye olunmak meşrût bulunmuş ise de o makûle tekâyâ ve zevâyâ ve dersiyeye meşrûta arazi hâsılâtının aynen ve bedelen itâsına dair kayd bulunamadığına mebnî istizân-ı irâdeyi şâmil arz olunan takrîr-i sâmi bâlâsına sâdır olan fermân-ı âlî mücebince itizâ-yı tesviyesi nizâmına tevfikân sual olunmuş ve ol vechile mârru'z-zikr tekâyâ ve zevâyâ ve dersiyeye meşrûta arazinin ber-müceb-i Tanzimat-ı Hayriye emsalinden olan mukâtaât ve timarât ve saire misillü elli altı senesine mahsûben hâsılât-ı vâkı'â-i şer'iyelerinin elli yedi senesinden itibaren bedelen itâsı lâzım gelir gibi ise de Tanzimât-ı mezkûreye dair tanzim olunan talimât-ı seniyyelerde mârru'l-beyân tekâyâ ve saire-i muharrere öşrlerinin ol vechile bedelen veyahud aynen itâsına dair bir gûne işaret olmadığından ve bunların ekser-i ashâbı aceze güruhundan olduğundan ve her bir kazada dahi o makûle haylice arazi bulanacağından ve kazahâ-i merkûme a'sârının kurâ be-kurâ maktû'an ihaleleri sureti dahi derdest-i tesviye bulunduğu bundan böyle husus-ı mezkûra dair vâkı' olacak mes'ûlâta kayden cevap verilmek üzere müte'alik buyurulacak irâde-i seniyye mücebince bir nizâm-ı müstakille ifrâğı lâzımeden bulunduğu beyânıyla husus-ı mezbûrun rü'yet ü tesviyesiyle icab eden mazbatasının bi't-terkîm takdimi zımnında bâ-fermân-ı sâmi Meclis-i Muhasebe-i Maliye'ye bir kıt'a ilmuhaberi vürûd etmiş olmağın icabı lede'l-mütâlaa bi'l-cümle kazalar a'sârının kurâ be-kurâ maktû'an ihaleleri derdest-i tesviye bulunduğu ilmuhaber-i mezkûrda munderic olduğuna nazaran sâlifü'z-zikr tekâyâ ve zevâyâ ve dersiyeye ve mütevellîlere meşrûta arazi hâsılâtlarının bedelen itâsı lâzım gelir gibi görünür ise de bu keyfiyet zâviyedâr ve müderris ve mütevellîler hakkında gadri ve bilâhare sızlanmalarını müeddî olacağından her bir sureti dermiyân olunarak a'sâr-ı mezkûre e'izze-i kirâm *kuddise esrâruhüm* hazerâtı hankâhları ve bazı imaret-i âmireler ile sair turuk-ı aliyye tekâyâ ve zâviyesi fukarâ ve dervişânının it'âm-ı ta'âmları için muhassas ve bir gûne ta'addî vuku'a gelmemesi Defter-i Hakanî'de mukayyed olduğuna ve mine'l-kadîm bu makûle maktû'an deruhde olunan bedelât dahilinde bulunan tekâyâ ve zâviye arazilerinden hâsıl olan a'sâr zehâyiri muhassası olduğu vechile aynen verilip, makbuz senedi ahz olunarak fiyat-ı râyiciyle bedelât-ı maktû'a mahsûb olunduğu malum olan hâlâtdan bulunduğu binâen mücerred cânib-i seniyyü'l-cevânib-i Hazret-i Zıllu'llâhî'ye da'avât-ı hayriye isticlâbı zımnında zikrolunan tekâyâ ve zevâyâ ve

dersiye ve saire-i muharrere a'sârının ashâbı hâzır oldukları hâlde masârif-ı ta'sîriyeleri ba'de't-tenzîl aynen itâsıyla ol senenin a'sâr-ı saire hâsılâtı her kaç kuruşa bâliğ olmuş ise sene başında alınan makbuz senedi eyaleti dahilinde bulunan defterdar ve muhassılına bi'l-irâe zehâyir-i mezkûre fiyat-ı mezkûre ile bi'l-hesab bahâsı bedel-i maktû'u yekûnundan mahsûb ve istifâ olunmak üzere tanzim ve tesviyesi hususunda hem şerâit-i evkâf ve kuyûd-ı Defter-i Hakanî'nin icrası ve hem maktû'iyet usulüne tevâfuk edeceği anlaşılarak işbu suret münasib gibi mütâlaa olunmuş ise de husus-ı mezbûr Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de dahi tezekkür olunarak ne vechile karar bulur ve tensib-i âli buyurulur ise ol vechile icra-yı iktizâsı lâzım geleceği [7] ve bend-i evvelde muharrer arazi-i meşrûtanın Vize Kazası'nda vâkî Selçukî[y]e Köhne Medrese-si Vakfı'nın tevliyet ve vazife-i muayyene ile müderrislik cihetlerine meşrûta olan Yakupbey nâm-ı diğer Çeribaşı ve tevâbî'i mezraasının geçen elli altı senesine mahsûben cânib-i muhassıl-ıktan bi't-ta'sîr hâsılât-ı vâkî'ası masârif-ı ta'sîriyesi tenzîl olunmaksızın yedlerinden makbuz senedâtı ahziyle Medrese-i mezkûre müderrisi ve mütevellileri faziletli Halil ve Rüşdü Efendilere itâ olunmuş ve mahsulât-ı mezkûrenin fiyat-ı râyiciyle esmân-ı hâsılası altı bin yedi yüz altmış dokuz kuruşa bâliğ olduğu mukaddemâ bâ-mazbata inhâ ve izbâr ve işbu elli yedi senesine mahsûben dahi üç yüz altmış iki keyl hinta ve elli yedi buçuk keyl çavdar ve yüz doksan dört buçuk keyl şâ'ir ve yirmi beş keyl bir şinik alef ve elli dokuz buçuk keyl kabluca ve otuz dokuz buçuk keyl seyrek ve kırk üç keyl mısır ve iki şinik fasulye ve iki buçuk keyl ceviz ve dört buçuk keyl burçak memurları ma'rifetleriyle ta'sîr ve der-anbar olunduğu ve mûmâileyhimâ neşri ulûm ile meşgul olarak hizmet-i lâzımelerini eda eylemekde olup kemâl-i fakr u ihtiyaçları olduğu ecilden isticlâb-ı da'avât-ı hayriyeleri zımnında hâsılât-ı mezbûrenin mûmâileyhimâyâ aynen itâsı hususuna müsaade-i seniyye erzân buyurulması Kaza-i mezbûr ahalisi taraflarından vârid olup takdim kılınan arz u mahzarda niyaz ü istid'â kılındığı beyânıyla icabının icrası hususu Vize Meclisi tarafından bi'l-vürûd havale buyurulan mazbatada başka ve mahrûse-i Edirne'de kâin Ali Paşa-yı Atîk Zâviyesi fukarâsına ta'âmiye olarak senevî muhassas olan keyl seksen keyl hintanın sene-i sâbıkada beher keyli beşer kuruş fiyatıle Baba-yı Atîk Kazası'nda kâin müşârunileyh evkâfından bulunan Döğitim(?) nâm mukâtaa hâsılâtından bedelen verilmekde olduğu derkâr ise de kaza-i mezkûrun Edirne'ye kurb u civar bulunması ve hususuyla hinta-i mezkûre bir takım aceze ve fukarâsının medâr-ı sedd-i ramak-ı ta'ayyüşleri olup aynen istihsâline ihtiyaçları ber-kemâl bulunması cihetlerle işbu elli yedi senesine mahsûben hinta-i mezkûrenin aynen itâ kılınması zâviye-i mezkûre post-nişini tarikat-ı alîyye-i Nakşibendiyye meşâyihinden Şeyh Hâfız Ali Efendi tarafından niyaz ü istirhâm olunmuş ve mûmâileyh sulehâ ve ashâb-ı zühd ü ittikâdan olup fakirul-hâl ve şâyeste-i birr u nevâl bulunmuş olduğundan sadaka-i ser-i şevket-efser-i şahane olmak üzere hinta-i mezkûrenin aynen veyahud bedelen itâsı hususu Edirne Meclisi tarafından vârid olan mazbatada başka inhâ ve istizân kılınmış ve ber-mantûk-ı kuyûd Vize Kazası'na tâbi Yakupbey nâm-ı diğer Çeribaşı ve Müderris karyeleri medrese-i mezkûre vakfı olup medrese-i mezkûre tevliyet ve müderrislik ve zâviyedârlık cihetleri mûmâileyhimin bâ-berevât-ı şerife uhdelerinde olduğu ve zâviye-i mezkûre ta'âmiyesi olarak muayyen dört müdd keyl hintanın senevî vakf-ı müşârunileyhden bedeli verilegelmiş ise de zâviye-i merkûme fukarâsının tayinâtndan mâadâ bir mahalden muayyen nesnesi olmadığından aynen itâsı hususu şeyh-i mûmâileyh tarafından mukaddemâ dahi bi'l-istid'â zâviye-i mezkûre fukarâ ta'âmiyesi olmak üzere senevî yüz on dört ve hinta bedeli olarak altmış ve zâviyedâra on beş ve cihât-ı saire vazifeleri olarak yüz

doksan kuruş verilegeldiğinden ber-vech-i muharrer hinta bedeli olan yüz yetmiş dört kuruşun üzerine iki yüz elli iki senesi Muharrem'inden itibaren dört yüz otuz altı kuruş zamlı senevîsinin altı yüz on kuruşa iblâğı ve muayyenât-ı saire-i mezkûrenin kadimi vechile ibkâsıyla senevî cem'an sekiz yüz bu kadar kuruşun sâl be-sâl verilmesi zımında iki yüz elli bir tarihinde bâ-irâde-i seniyye iktizâ eden suret ve ilmuhaberleri i'tâsıyla [8] icabı icra olunduğu derkenarda gösterilmiş olmakla bu suretde hinta-i mezbûre her ne kadar mukaddemâ bedelen tesviye olunmuş ise de fukarâ ta'âmiyesi olarak zâviye-i mezbûreye ve medrese-i mezkûre vakfı mezraası hâsılât-ı muharreresi dahi tedris ve tevliyyete meşrûta olarak mukaddemleri dahi aynen ahz olunduğu anlaşılmış olduğuna binâen bend-i evvelde muharrer hâsılât hakkında ne vechile karar verilir ve tensib-i âlî buyurulur ise bunların dahi ona göre Vâridât Muhasebesi'nden icra-yı icabına ibtidâr olunmak icab edeceği Meclis-i Muhasebe-i Maliye'de bi't-tezekkür ol bâbda kaleme alınan mazbata cânib-i Nezâret-i Maliye'den bâ-takrîr lede'l-arz bu makûle mahlût karyeler hâsılâtının masârıf-ı ta'şiriyeleri her ne ise ba'de't-tenzil küsûrunun aynen i'tâ ve işbu masârıf-ı ta'şiriyeden dolayı ziyade şey mutâlebe kılınmaması hususuna memurîn taraflarından dahi itina olunması lâzımeden ve bir de Hazret-i Mevlânâ *kuddise sırruhul-l-a'lâ* ve sair e'îzze-i kirâm hazerâtı âsitân-ı saadetleri evkâf-ı cesîmesinden müstakil karyeler bulunarak bunların hâsılâtı hücre-nişin fukarâ-yı dervîşân ve züvvârînin et'imesine muhassas olmasıyla müdahale vuku'u caiz ve lâyük olmayacağı bedihâtından olduğuna binâen o makûle müstakil karyeler merbût olduğu vakıf cânibinden ta'şir olunarak âhara deruhde ve ihale olunmaması ve zikrolunan mezârî ve mukâtaa hâsılâtının dahi sâlifü'z-zikr mahlût karye hakkında icra olunacak usule tatbik kılınması ve bu misillü tekâyâ ve zevâyâ ve dersiyye meşrûta karyeler hâsılâtının aynen ashâbına i'tâ olunması rica ve niyaz olunmakda olduğundan gerek müstakil ve gerek mahlûta o makûle karyelerin ba'd-ezin kâmilten deruhde olunmayarak vakt-i harmanda hâsılât-ı vâkı'aları ashâbına te'diye ve i'tâ olunması hususu Meclis-i Âlî'de tezekkür ve tensib olunmuş ve irâde-i isabet-âde-i cenâb-ı cihandârî dahi bu merkezde müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmakla mücebince iktizâsını tesviye ve icraya himmet buyurulmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince iktizâ-yı tesviyesi Vâridât Muhasebesi'nden lede's-sual takrîr-i sâmi ve Meclis-i Muhasebe-i Maliye'nin mazbatası ve şeref-sünûh buyurulan irâde-i seniyye ve sâdır olan fermân-ı âlî bi-ibaretihâ Muhasebe-i mezkûreye kaydolanarak icabının icrasına mübâderet eylemeleri zımında cânib-i Nezâret-i Maliye'den bi'l-cümle müşirân-ı ızâm hazerâtıyla sair lâzım gelenlere hitaben umumen mekâtib tahriri için Mektubî-i Maliye Kalemi'ne ve Kapudan-ı derya devletli paşa hazretleri taraflarına ve keyfiyet malum olmak için Meclis-i Muhasebe-i Maliye'ye ve Divan-ı Hümâyûn ve Evâmîr-i Maliye Kalemlerine ve Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'ne başka başka ilmuhaberlerinin tastir ve i'tâsıyla tesviyesi derkenar olunarak ilmuhaberleri yazılmak fermân-ı sâmi buyurulmağın mücebince kaydolunup diğer ilmuhaberleri verilmekle ber-minvâl-i muharrer keyfiyet malum olmak için Divan-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi işbu ilmuhaber verildi.

Fî 29 S. sene 1258

Teke Sancağı'nda Mekrümgözü Nahiyesi'nde Girmeği ve Millü ve Karaöz karyelerinde sâkin ehl-i İslâmdan ber-muktezâ-yı sünnet-i seniyye te'ehhül murad edenlerden muhassılı vekilleri ve muhtarân ve zabtiye memurları taraflarından izinnâme nâmıyla beş yüzden bin kuruşa kadar akçe alınmakda olduğundan bahisle men'î bâbında bir kıt'a emr-i âli ısdârı hususunu Girmeği ahalisi taraflarından bâ-arzuhâl inhâ ve istirhâm olunmuş ve ber-mantûk-ı kuyûd bir kasaba ve karye ahalisinden bir adam bâkire kızın ere verdikde otuz akçe ve seyyibelerinden on beş akçe resm-i arûsâneleri er cânibinden alınmak kanun iktizâsından bulunmuş olduğu ve Görice Kazası reâyâsından alınan resm-i arûsun [9] ziyadeliği reâyâ-yı mersûme taraflarından bi'l-istid'â ol bâbda arz olunan takrîr bâlâsına zikrolunan resm-i arûs kadîm şey olarak muahharan bunun hakkında bir şey denmemiş olduğundan ve bunların kadîm olan on beş ve otuz akçe vergileri dahi zâbita-i memlekete pîşkeş sureti demek olacağından şimdilik şöyle hâliyle terk olunarak bunlara sükût muamelesi olması ve cebr ile ziyade şey alınarak şikâyet vâki' olduğu hâlde cânib-i Nezâret-i Maliye'den iktizâ edenlere mektub tahrîriyle iz'âc-ı ra'yyet vuku'a getirilmemesi bâbında fermân-ı âli sudûruyla takrîr-i mezbûr battalda hıfz olunmuş idüğü ve ber-mûceb-i kanun alınması lâzım gelen on beş ve otuz akçe zaman-ı atik icabınca müretteb olup râyic-i vakte nazaran pek dûn olduğuna ve ber-mantûk-ı inhâ beş yüz-bin kuruş resm-i arûsâne ahzi dahi mugayir-i ma'delet-i seniyye olacağına binâen kanunda muharrer on beş ve otuz akçeye mukabil on beş ve otuzar kuruş resm alınması muvâfık-ı hakkâniyet gibi görünmüş ise de husus-ı mezbûrun bir kere dahi Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de tezekkür buyurulması tensib olunmuş idüğü Meclis-i Muhasebe-i Maliye'den terkîm kılınan mazbata cânib-i Nezâret-i Celile-i Maliye'den bâ-takrîr lede'l-arz Meclis-i Umumi'de müzâkere kılındığı üzere bundan böyle o makûle te'ehhül eden ahaliden ber-mûceb-i kanun-ı kadîm ahz olunagelen on beş ve otuz akçeye mukabil on beş ve otuz kuruş alınması ve kız kaçırınlar hakkında dahi hükm-i kanunun icrası tensib olunmuş ve keyfiyet lede'l-istizân irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne dahi bu vechile müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmakla mûcebince icra-yı iktizâsına himmet buyurulmak bâbında sâdır olan fermân-ı âli mûcebince iktizâsı Vâridât Muhasebesi'nden lede's-sual ber-mûceb-i irâde-i seniyye icabının icrasına mübâderet olunmak üzere cânib-i Nezâret-i Maliye'den Konya Eyaleti müşiri hazretleriyle sair lâzım gelenlere hitaben tahrirât tastiri zımında Mektubî-i Maliye Kalemî'ne ilmuhaberinin tahrîr ve itâsıyla tesviyesi derkenar olunarak mûcebince kayd ile ilmuhaberi verilmek fermân-ı sâmi buyurulmağın mûcebince kaydolunup ber-minvâl-i muharrer tahrirât tastiri zımında 21 Za. sene [12]58 tarihinde Mektubî-i Maliye Odası'na ilmuhaberi verilmişidi. Ve husus-ı mezbûrun keyfiyeti malum olmak üzere Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne dahi ilmuhaberinin tahrîr ve itâsı bu defa şifahen emr u fermân buyurulmuş olduğundan keyfiyet malum olmak için Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne dahi işbu ilmuhaber verildi.

Fî 8 Z. sene [12]59

*Derdest bulunan nâme defterinin
zeyline dahi başka kaydolunmuşdur.*

Kanun-ı Kadîme Zeyl

Üç sene ale't-tevâli bilâ-mâni boz ve hâlî kalan yerleri sahib-i arz resm-i tapu ile tâlibine vermesi kavânin-i kadîmede musarrah olduğuna mebnî silkü'l-le'al-i nizâmiye-i şahanede bulunan asâkirin memleketlerinde bâ-tapu mutasarrıf oldukları tarlaları üç sene boz ve hâlî kaldığı hâlde âhara tefvîz etmekde oldukları ve bu keyfiyet asâkir-i merkûmeye gadri müstelzim olmakda idü-ğü rivayet ve istihbâr kılınmış olup ancak asâkir-i merkûme bu kabilden olmayıp uğur-ı Devlet-i Aliyye'de cansiperâne hizmet ve sadakat ve geçen sene-i mübarekede te'sis ve icra buyurulan tensikât-ı askeriye icabınca beş sene hizmet-i askeriyede mecburen ikamet eyledikleri cihetle işbu müddet-i muayyeneleri mâni-i kavî hükmünde olarak tasarruflarında olan tarlaların gerek müste'cir ve müsta'ır yedinde olsun ve gerek alâ-hâlihî terk olunsun mevti tebeyyün ü tahakkuk edenlerden mâadâsının yerlerine vechen mine'l-vücûh kimesne tarafından müdahale olunmayarak her hâlde himayeleri usul-i hakkâniyete muvâfık olacağından işbu fıkranın ber-tafsil kanun-ı kadîm-i mezkûra zeyl ü ilâvesiyle keyfiyetin bi'l-cümle vülât-ı ızâm [10] ve mutasarrıfın-i kirâm hazerâtına ve sair lâzım gelenlere hitaben evâmir-i aliyye ısdâriyle neşr u ilân olunması Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de tezekkür ve tensib olunarak ol bâbda tanzim olunan bir kıt'a mazbata-i memhûre hâk-i pâ-yı hümayûn-ı hazret-i mülkdârîye arz ile lede'l-istizân husus-ı mezbûrun ber-mûceb-i mazbata icra-yı iktizâsına emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihanbâni müte'allik ve şeref-sudûr buyurularak mûcebince fıkra-i mezkûre işbu bin iki yüz altmış bir senesi şehir-i Cumâdelâhiresi'nin onuncu gününde kavânin-i kadîmeye zeyl ü ilâve olunmuş ve lâzım gelen evâmir-i aliyye dahi tasdîr ve tesyir olunarak ilân kılınmıştır.

*Der-zaman-ı Sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Reşid Mustafa Paşa
yessera'llâhü mâ yeşâ' ve fî-eyyâm [Nâzır-ı] Umûr-ı Nezâret-i Hariciye
Hazret-i Mehmed Emin Âlî Efendi nâle mâ-yetemennâhü.
El-vâki' fî 8 L. sene [1]262*

Bu defa tapu hakkında icra olunacak nizâmâtı ki ber-vech-i âti beyân olunur.

Anadolu ve Rumeli'de kâin gayr-ı ez-evkâf zuhur eden arazi-i mîriye mahlûlâtının şimdiye kadar iki bin kuruşlukdan yukarısı cânib-i Hazine-i Celile'ye ve ondan aşağısı deruhdecilere aid olmakda ise de bundan böyle mahlûlât-ı mezkûrenin tamamıyla Hazine-i Celile-i merkûme cânibine aid ve râcî olması.

Arazi-i mîriyeden bir tarla tapuya müstahık oldu denilmesi mutasarrıfı bilâ-veled fevt oldukda ol tarla tatilden vikâyeten zürrâ' taifesinden âhar kimesneye tefvîz olunmağa müstahıkk u şâyân oldu demek olarak bu suretde resm-i tapu tabiri dahi ol arazinin muaccele-i misliyesi olup yoksa bazı mahallerde müteâref olduğu üzere mahlûl olan arazinin bir senelik hâsılâtı olmadığı.

Öteden beri araziye müte'allik senedât bayağı kâğıda ve şimdilerde bazen varaka-i sahîhaya yazılarak bu suret tedâvül etmekde ise de işbu arazi cânib-i Devlet-i Aliyye'den tefvîz buyurulmakda olmasına nazaran senedâtının dahi daha itibar ve itinalıca olması ve bunların bu tarafda aklâm-ı şahaneden münasib birinde nizâmât-ı hasene tahtında olarak mukayyed bulunması mazbûtiyet-i maslahat ve ashâbı haklarında dahi hayr u menfaati müstelzim olacağından bundan böyle senedât-ı mezkûre bayağı kâğıda ve varaka-i sahîhaya yazılmayıp araziye mahsus olmak üzere bâlâları tuğrâ-yı garrâ-yı hazret-i mülûkâne ile muanven ve matbû' sened tanzim ve bunların sebt ü kaydına Defterhâne-i Âmire Kalemî tahsis olunarak senedât-ı lâzime bu taraftan [11] itâ olunmak üzere fimâ-ba'd taşralarda o makûle arazinin tefvîz u ihale ve ferâğ u intikali vuku'unda kangı kaza ve karyede vuku bulmuş ve kime tefvîz olunacak ve kimden kime ferâğ u intikal etdirilecek ise isim ve şöhetleri ve arazinin kangı sancak ve kaza ve karye ve timar ve mukâtaa dahilinde olduğu ve hudud u sınırı gösterilerek tâbi bulunduğu kaza meclisinde mazbatası yapıp ve ol kazadan dahi mülhak olduğu sancak başına gönderilip mücebince sancak başının büyük meclisinde dahi senedinin tanzimi zımnında diğer mazbata terkîm olunarak kaza meclisi mazbatası sancak başında hıfz u ibkâ ve iktizâ eden muaccelât ve harc-ı ferâğ ve intikalâtı mal memurları ma'rifetiyle ashâbından ahz ü istifâ olunduktan sonra mezkûr büyük meclis mazbatası sancak başında bulunacak vülât-ı ızâm ve mutasarrıfın-i kirâm ve muhassılın taraflarından on birinci bendde beyân olunan usul üzere bu tarafda bulunan kapı kethüdâları ve müdür-i umûrları câniblerine gönderilip bunlar dahi vârid olan mazbataları tevkif u te'hîr etmeyerek derhal mahalline takdim ile usul ü nizâmına tevfiKAN Kalem-i mezbûr tarafından senedât-ı lâzimesini istihsâl ve müşâr u mûmâileyhim taraflarına serî'an irsâl ederek mahallinde ashâbına verilmesi ve ferâğ ve intikalât vuku'unda mahallinde ba'de'l-kayd senedât-ı mezkûrenin tecdîdi iktizâ etmeyip teâmül-i kadimi vechile etraf ve zahrlarına yürüdülmek ve Emin-i Defter-i Hakanî tabiriyle hakk ü tanzim ve tahsis olunacak mühür ile temhîr olunmak üzere mazbatasıyla beraber senedâtın gönderilmesi ve fakat yazı yazacak mahalli kalmadığı veyahud fersûde olarak kâbil-i isti'mâl olmadığı hâlde ol vakit tecdîd olunması ve bir de ber-minvâl-i muharrer kazalar taraflarından büyük meclise gelecek mazbatalar ta'addüd ettiği hâlde ashâbını posta masârifından vikâyeten her biri için büyük meclisten başka başka mazbata terkîmine hâcet olmayarak tecemmu' etdikçe birkaç adedi birleştirilip yine kazalar mazbatalarında muharrer isim ve şöhet ve hudud u sınır keyfiyetleri tamamıyla gösterilerek büyük meclis mazbatası bâlâsına yazılıp bu tarafa ol suretle inhâ kılınması.

Arazi mahlûlâtından bedel-i mu'accele ve ferâğ ve intikalâtından dahi harc-ı mu'tâdı alınacağı misillü müceddeden verilecek sened için dahi masrafı mukabili olarak üç kuruş kâğıd-bahâ alınması ve bunlardan beher mâh ne mikdar hâsılât olur ise vergi cedvellerine idhal ile mal memurları taraflarından hulâsalarının cânib-i Hazine-i Celile'ye takdim ve irsâl olunması ve fakat ferâğ ve intikal harcları nısfıların kaza müdürlerine verilmesi.

Kanun-ı kadimde bilâ-veled-i zükûr fevt olan kesânın arazisi kızına meccânen intikal etmediği misillü anadan oğluna dahi meccânen tarla intikal etmeyip fakat mezbûrlar müstahıkk-ı tapu olduklarından tapu-yı misli tabiriyle tefvîz olunmakda ise de kâffe-i ahali hakkında mezbûl olan merhamet-i seniyye iktizâsınca bu dahi bir inâyet-i cedîde-i aleniye olmak üzere bundan böyle arazi-i mîriyeye mutasarrıf olan kimesne fevt oldukda ol arazi müsakkafât-ı evkâfdan câri

olduğu misillü mutlaka evlâdına ale's-seviyye intikal etmek yani mutasarrıf olan baba yahud ana fevt oldukda tasarrufunda bulunan tarla ve bağ ve çayır her ne ise oğluna ve kızına meccânen ve mütesâviyen intikal edip fakat bedel-i misli yani mu'accesesi erbâb-ı vukûf ma'rifetiyle lede't-tah-kik harc-ı intikal nâmıyla yüzde beş kuruş alınması ve kezâlik arazi-i mîriyeye mutasarrıf olan kesân hakk-ı tasarrufunu âhar kimesneye ferâğ eyledikde bundan dahi yüzde beş kuruş harc-ı ferâğ ahz olunması ve eğerçi mutasarrıf ve mutasarrıfesi bilâ-veled fevt olur ise bu defa Divan-ı Hümâyûn'a kayd ile i'tâ olunan pusula mücebince merâtib-i istihkâkıyelerine göre bi't-tercih veresine ve bunlar tâlib olmadıkları hâlde akrabalarına ve onlar dahi tâlib olmadıkları suretde ol arazide şeriklerine ve suver-i mezkûrenin hiçbirisi olmadığı hâlde ihtiyacı olan âhar kaza ve karye ahalisine teâmül-i kadim üzere erbâb-ı vukûf ve meclis-i kaza ma'rifetiyle tebeyyün edecek bedel-i misliyle teklif olunarak kabul ederler ise tefvîz olunup bunlar da istemedikleri hâlde lede'l-müzâyede ecânibden tâlib olanlara tefvîz olunması.

[12]

Arazi ashâbından bazıları mutasarrıf oldukları tarlalarını bu tarafda dahi âhara ferâğ ederek iktizâları mehâkimde rü'yet olunmakda ise de bu kere te'sis olunan nizâm icabınca ba'd-ezîn bu tarafda arazisini ferâğ murad edenler oldukda mehâkimde³ rü'yet olunmayarak fâriğ ve mefrûğun-leh Defterhâne-i Âmire emini bulunan zât tarafına gidip orada takrîrleri alınarak fâriğin sahihan mutasarrıf olduğu tebeyyün eyledikten sonra evvel emirde fâriğin fi'l-asl yedinde bulunan atik senedi cedid senede tebdil olunup ba'dehû ferâğı hâmişine yazılarak iktizâ eden harcı ahz ü istifâ ve senedi mefrûğun-lehe i'tâ olunması ve bu keyfiyetin icabı vechile mehâkime dahi bildirilmesi.

Arazi senedâtı hakkında ittihâz olunan usul-i meşrûha eğerçi bundan böyle tanzim olunacak senedât hakkında câri olup el-hâletü hâzihî ashâb-ı arazi yedlerinde bulunan senedât-ı atika-i sahihanın senedât-ı cedideye tebdili hakkında bir güne cebr sureti olmayarak ashâbının re'ylerine mufavvaz ise de şu kadar var ki işbu senedât-ı cedide devletçe verilmiş ve kalemine kaydolunmuş olacağı cihetle adi senedâta makis olmayıp bi'l-vücûh itibar ve ihticâca şâyân olmasıyla elbette senedât-ı atika her çend sahih olsa bile bunların ekserîsi usul-i atika üzere mechûlül-ahvâl mültezim ve sipahi mühürleriyle memhûr şeyler olduğundan buraca mu'teber ve mevsûk olamayacağına ve bu makûle senedât-ı atikanın tebdiline ashâbı tâlib oldukları hâlde fakat kendilerinden beher sened için kâğıd-bahâ olarak üçer kuruş ve bir de posta masrafı alınıp bundan dolayı diğer suretle bir güne resm taleb olunmayacağına nazaran bu bâbda bir güne cebr sureti olmayarak ancak o misillü senedât-ı atikanın tebdili ashâbı hakkında hayırlı olacağının dahi ilânıyla tâlib olanlar haklarında iktizâsının icra kılınması.

Mahlûl tarla haber verilmeyerek mektûm kalmış olup da sonradan haber alındıkda tasarruf eden şahıs tapuya müstahik olan kesândan bulunur ise erbâb-ı vukûfun takdir eylediği mu'accele-i misliyesiyle ve eğer ecânibden yani tapuya müstahik olmayan kesândan ise bâlâda beyân olunan tedkikât icra ve müzâyede olunarak değer bahâsıyla tefvîz olunması.

Babadan ve anadan intikalen veyahud akrabadan olarak bi'l-istihkâk araziye mutasarrıf olanlar gibi on seneden mütecâviz bilâ-sened yedinde tarla bulunan eşhâs dahi mutasarrıf olacağından o makûlelerin yedlerinde olan tarlanın mahlûl addiyle yedinden alınması mugayir-i kanun olup

³ Metinde "muhâkemede" şeklinde yazılmıştır.

fakat intikal harcı mikdarı resm ahziyle müceddeden sened verilip kemâ-kân yedinde ibkâ olunması.

Müteâref eşhâs uhdelерinden münhal olan çiftlikât ve araziden mâadâ arazi-i mahlûleyi her kim haber verir ise meclisce müzâyede ve tefvizi icra olunduktan sonra bedel-i mu'accelinden bi'l-hesab haber veren kimesneye yüzde beş kuruş ihbariye verilmesi ve o makûle müteâref olmayan mahlûlâtın ve boz ve hâlî bulunan arazi-i mîriyenin ziraat müdürleri yahud vekilleri ma'rifetleriyle zahire ihracında bedel-i mu'accelâtından humsu haber veren ziraat müdürü ise ona ve müdür vekili ise humsunun nısfı vekile ve nısf-ı diğeri tâbi olduğu mahallin ziraat müdürüne i'tâ kılınması.

[13]

Mukaddemki usul iktizâsından ise de boz ve hâlî bulunan araziyi müceddeden açacak olanlardan bend-i ahîrde gösterildiği vechile li-ecli't-teşvik mu'accele alınmayarak meccânen sened verileceğinden bu maddede humsa mahal kalmayıp fakat mahlûlât-ı vâkı'ayı ziraat müdürleri ve vekilleri haber verdikleri hâlde humsundan sarf-ı nazarla sairleri gibi bunlara dahi kezâlik yüzde beş kuruş ihbariye i'tâ olunması.

Ashâb-ı araziden biri mutasarrıf olduğu tarlasını âhara ferâğ murad eyledikde mesela yalnız mefrûğun-leh meclise gelip de falan kimesne tarlasını bana ferâğ eyledi deyu vâkı' olan ifade-i mücerredesine itibar olunmayarak fâriğ ve mefrûğun-leh birlikde oldukları hâlde takrîrleri alınarak ona göre mazbatasının tanzim olunması.

Usul-i meşrûhaya tatbikan bu tarafa gönderilecek arazi mazbata ve senedleri âhar evrak ve torbalara karışdırılmayıp mahsus bir zarf derûnuna konulup zarfın üzerine "*Arazi senedâtıdır.*" deyu işaret olunduktan sonra zîrî dahi re's-i sancakda olan büyük meclis mührüyle ve mürekkeble temhîr ve postahâne tarafına tesyîr olunarak hîn-i vürûdunda postahâne tarafından dahi mahalli vali ve mutasarrıf ve muhassılının kapı kethüdâsı ve müdür-i umûrları tarafına verilip oralardan dahi mührü fekkolunmaksızın doğruca müşârunileyh Defter-i Hakanî emini tarafına teslim ve onların ma'rifetiyle mührü küşâd olunup iktizâsının icrasıyla serî'an mahalline gönderilmek üzere yine müşârunileyh tarafından dahi memhûren ol mahallin memuru cânibine teslim ve i'tâ ve şâyed evrak-ı mezkûrenin hîn-i küşâdında araziye dair evrakdan başka hile tarikıyla sokuşdurulmuş bir şey veya âhar kâğıd zuhur eder ise bu makûle şeyler emin-i müşârunileyh tarafından postahâneye gönderilip sahibi oradan aramak ve usulü vechile harc ve resmi postahâneneden alınmak üzere iktizâsı icra olunması ve işbu evrak-ı arazinin re's-i sancakdan bu tarafa gönderilmesi için beherinden üçer ve Deraliyye'den re's-i sancağa iadesi için dahi üçer paradan beherine saat başına cem'an altışar para hesabıyla iktizâ eden posta masrafı mahallerinde mal memurları ma'rifetiyle ashâbı taraflarından ahz ü istifâ ve Hazine-i Celîle'ye irâd kayd u imlâ olunarak bundan başka mahallerinde ve gerek bu tarafda bunun için postahânelerden nesne mutâlebe olunmaması ve fakat o makûle tefvîz u ihale ve ferâğ u intikali icra olunacak arazi için büyük meclisden verilecek mazbatayı sahibi bu tarafa kendisi getirmek veyahud âharıyla göndermek murad eder ise mutlak cânib-i meclisden gönderilmesine icbâr olunmayarak sahibi yedine verilmesi suretinin dahi caiz olması ve kazalardan sancak başına gelip gidecek mazbata ve senedler zabtiye neferâtı veyahud ashâbı yediyle gönderileceğinden şu cihetle bunlar için posta resmi ve saire nâmıyla bir şey alınmaması.

Bundan böyle cibâl-i mübâhadan ve kurâ ve çiftlikât hayvanâtına mahsus olan meradan ve arazi-i evkâfdan mâadâ boz ve hâli olan yerleri yeniden açıp zer' etmek murad edenlere emsalini teşvik için açdıkları yerler meccânen tefvîz ve yalnız kâğıd bahâsıyla posta resmi ahz olunup bu misillülerden bir sene ve açdıkları mahal taşlık mahaller ise iki sene öşr alınmaması.

[14]

Üçüncü bendde muharrer olduğu vechile arazinin tefvîz u ihale ve ferâğ u intikali vuku'unda icab eden mu'accelât ve harc-ı ferâğ ve intikali ba'de'l-istifâ senedinin celb ve itâsına intizâren ol tarla hâli bırakılmayarak hemen mutasarrıf-ı cedîdi tarafından zer' ve harâsete mübâşeret ve işbu senedâtın bu tarafda dahi gecikdirilmeyerek memuru câniblerinden sür'at-i tanzim ü irsâline ikdâm ve dikkat kılınması.

Tarih-i kayd: Fî 5 C. sene [12]63

Arazi-i mîriye yani tarla ve çayır ve sair tapu ile tasarruf olunan arazi mutasarrıf ve mutasarrıfelerinden biri fevt ve müteveffiye oldukda ol arazi bin iki yüz altmış üç senesi mâh-ı Cumâdelûlâsı ibtidâsından itibaren evlâd-ı zükûr u inâsına bilâ-tapu seviyyen intikal edeceği misillü yine tarih-i mezkûrdan itibaren sağır ve sağîreye baba ve vâlidelerinden intikal eden arazi-i mîriyeyi taleb ü davaya ba'de'l-bülûğ on seneye değin salâhiyetleri olmak hususu dahi muahharan Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de ve Meclis-i Umumî'de tensîb ü tasvîb olunarak keyfiyet hâk-i pâ-yı hümayûn-ı şahaneye arz ile lede'l-istizân fıkra-i mezkûre dahi kanun-ı cedîde zeyl olunarak iktizâsının icrası hususuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihanbânî ta'allukuyla ol bâbda emr-i hümayûn-ı şevket-makrûn-ı hazret-i şehinşâhî şeref-sünûh ve sudûr buyurulmuş ve muktezâ-yı münîfi üzere keyfiyet Fetvahâne'ye kaydolunarak gerek arazi-i mîriyenin mütesâviyen intikali ve gerek müddet-i salâhiyet-i dava maddelerinde ol vechile amel ve iftâ olunmak için taşra müftülerine ilânı zımnında İsmet Bey zâde devletli semâhatli Şeyhülislâm el-Hâc Ahmed Arif Hikmet Beyefendi hazretlerine hitaben fî-evâsıtı Muharrem sene 1264 tarihinde emr-i âli tasdir kılınmış olmakla fıkra-i mezkûre dahi tarih-i mezkûrda kanun-ı cedîde zeyl olunmuştur.

Tarih-i kayd: Fî 29 S. sene [12]64

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mustafa Reşid Paşa
ve fî-eyyâmî [Nazır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye-i Devlet-i Aliyye Cenâb-ı
Mehmed Emin Âhî Paşa nâle mâ-yetemennâhümâ.
El-vâki' fî 16 N. sene [12]64*

[15]

Ma'rûz-ı dâ'i-i kemîneleridir ki

Malum-ı âli-i âsafâneleri buyurulduğu üzere bundan akdem zükûr u inâsdan mutlak evlâdlarına arazi-i mîriyenin bilâ-tapu intikali hakkında şeref-sudûr buyurulan fermân-ı

celilü'l-unvana imtisâlen mücebiyle amel ve iftâ olunmak bâbında Memâlik-i Mahrûsetü'l-mesâlik-i Hüsrevâne müftülerine tenbihnâmeler neşr u tesyir olunmuş ise de mukaddemâ tab' u temsil olunan Tapu Nizâmnâmesi bazı icmâlâtından gerek kavânin-i kadîme ve gerek muahharan zeyl olunan kanun-ı cedîd-i hazret-i şehriyârî ahkâm ve müteferri'âtının ekserisinde iştibâh vuku'una mebnî bu hususun izahı bâbında taşralarda bulunan müftü ve hükkâm-ı şer' taraflarından bâ-tahrirât istifsâr olunmakda olduğundan bu defa gerek kanun-ı mu'teber-i kadîm ve gerek kanun-ı cedîd üzerine müteferri' olan mesâil cem' u tertib ve zeyline ber-vech-i icmâl kavânin-i mu'tebere derc ü tedvîn ve ol vechile vâki' olan eşkâllerinin ref'i tensib olunmuş ise de bu sırada bazı ahkâmın tağyir ve ilâvesi emr-i münasib olduğunu hâvî leffen mersûl-i sûy-i sâmilere kılınan varakada munderic olan hususâta dahi irâde-i isabet-âde-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-suddür buyurulduğu hâlde Divan-ı Hümâyûn Kalemî'nde mukayyed bulunan kavânin-i sultanîye tezyil ve cem' u tertib ile savb-ı savâb-nümâ-yı seniyyelerine takdim kılınan kavânin-i kadîmeye tatbikan muharrer olan risâle-i mezkûrede bazı mesâili terk ve varaka-i mezbûrede mastûr olan ahkâmın müteferri'âtını zamm u ilâveye mütevakkıf ve risâle-i mezkûrede muharrer olan mesâil ve ahkâma muhalif mukaddemlerde kavânin mecmû'alarına derc olunmuş olan ahkâm ile fîmâ-bâ'd amel ve itibar olunmamak üzere kalemine kayd buyurulmak menûd idüğü rehîn-i ilm-i âsafâneleri buyurulması beyânı zerî'a-i ibrâz-ı hulûsum olmuşdur. Ol bâbda irâde efendim hazretlerininindir.

Fi 20 S. sene [12]65

Arif Hikmet

Kâffe-i ahali ve tebaa-i Devlet-i Aliyye'ye masrûf buyurulan merhamet-i seniyye-i şahane muktezâ-yı münifi üzere zükûr u inâsdan arazi-i mîriye mutasarrıflarından biri fevt olup evlâd-ı zükûr u inâsını terk etdikde tasarrufunda olan arazi hakkında kavânin-i kadîmede tasrîh u beyân olunan ahkâmından sarf-ı nazar olunarak evlâd-ı zükûr u inâsına seviyyen ve bilâ-tapu intikali ve sağır ve sağıre bulundukları suretde ba'de'l-bülûğ on seneye dek davaya salâhiyetleri olmak hususlarına irâde-i merâhim-ifade-i hazret-i şahane şeref-ta'alluk ve ol bâbda emr-i şerif-i sultanî sudûruyla müteveffâ ve müteveffât olanların evlâdı olmadığı suretde kanun-ı kadîmde zikr u tafsîl olunduğu vech üzere tasarruflarında bulunan arazileri ale't-tertib hakk-ı tapu ashâbına tapu-yı misliyle [16] verilmek üzere bi'l-cümle ahkâmı alâ-hâlihâ terk ve ibkâ buyurulmuş idi. Ancak bu takdirce taife-i nisâdan bilâ-veled fevt olanların bâ-tapu tasarruflarında bulunup fevtleriyle müstahıkk-ı tapu olan arazilerinden er ve kız karındaşları ve ebeveyni ve oğlunun oğlu mahrum kaldıklarından bir nev' mahzuniyet ve me'yûsiyetlerini müstelzim olduğuna binâen zükûrdan bilâ-veled fevt olanların arazilerinde müddet-i mu'tebereleriyle cârî olduğu misillü inâsdan dahi bilâ-veled fevt olanların arazileri kezâlik li-eb er karındaşına on seneye dek, yok ise arazi olduğu mahalde sâkine li-eb kız karındaşına beş seneye dek, yok ise babasına on seneye dek, yok ise vâlidesine on seneye dek, ol dahi yok ise oğlunun oğluna on seneye dek bi-garaz ehl-i vukûfun ittifaqlarıyla malum olan tapu-yı misliyle verilmesi ba'dehû sair hakk-ı tapu ashâbına bâ-tapu müretteben intikal etmesi hususuna dahi irâde-i aliyye-i şahane

şeref-sünûhuyla kanun-ı cedid-i sultanîye zeyl olunsa bi'l-cümle tebaa vü zîr-destân-ı Saltanat-ı Seniyye haklarında ihsân ale'l-ihsân olacağı zâhir ü nümâyân olmakla ol bâbda müsaade-i aliyeye-i ra'yyet-perverî şâyân u erzân buyurulduğu hâlde hayat ü memâtı malum olmayıp üç seneden beri mefkûd olanların arazilerinde fevt olanların arazilerinde cârî olan bilâ-tapu ve bâ-tapu müretteben intikali ve ahkâm-ı sairesinin mer'îye olması yani üç seneden beri mefkûd olanların tasarruflarında olan arazi-i mîriyeleri evlâdları var ise mutlaka evlâdına seviyyen ve bilâ-tapu, evlâdları yok ise on seneye dek li-eb er karındaşına, yok ise beş seneye dek li-eb kız karındaşına, yok ise on seneye dek babasına, yok ise on seneye dek vâlikesine, yok ise on seneye dek oğlunun oğluna, yok ise beş seneye dek şerîk ü halîtına, yok ise bir seneye dek yere zarureti olan ehl-i karyeye verilmek fıkrasıyla müddet-i sefer ba'îd, âhar diyarda bulunmak ve sair mürûr-ı zaman hakkında emlâkde mu'tebere olan a'zâr-ı şer'îye arazi-i mîriyeyi tasarruf davasında dahi mu'tebere olması yani a'zâr-ı şer'îyenin biriyle te'ehhur eden tapulu arazi-i mîriye davasının istimâ'ı caiz olması fıkrası dahi zamm u ilâve buyurulmak ve ol bâbda emr-i şerif-i sultanî ısdâr buyurulmak emr-i münasib olacağı muhât-ı ilm-i âlileri buyuruldukda ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

[17]

Malum-ı âli-i vekâlet-penâhîleri buyurulduğu vechile zükûr u inâsdan arazi-i mîriye mu-tasarruflarından fevt olanların tasarruflarında bulunan arazi ale's-seviyye evlâd-ı zükûr u inâsına intikal etmesi ve sağır ve sağire bulundukları suretde ba'de'l-bülûğ on seneye dek davaya salâhiyetleri olması ve bunlardan bilâ-veled vefat edenlerin uhdelerinde olan arazi kadimi vechile ale't-tertib hakk-ı tapu ashâbına tapu-yı misliyle verilmesi hususları mukaddemce merhamet-efzâ-yı sünûh ve sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne mücebince tapu hakkında mevzu olan kanun-ı kadîme derc ü imlâ ve ahkâm-ı sairesi alâ-hâlihâ ibkâ kılınmışıdi. Vâkı'â bu husus muhasse-nât-ı asriye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî'den olup şu kadar ki taife-i nisâdan bilâ-veled fevt olanların bâ-tapu tasarruflarında bulunup fevtleriyle mahlûl olan arazilerinden er ve kız karındaşları ve ebeveyni ve oğlunun oğlu mahrum olarak bir nev' mahzuniyet ve me'yûsiyetlerini mûcib olduğundan ve bu suret ise şîme-i fahîme-i ra'yyet-perverî ve şefekat-i seniyye-i Cenâb-ı Padişahi'ye muvâfık olamayacağına mebnî bu hususun iktizâ-yı şer'isine tatbikan bir usul-i hasene tahtına idhali taraf-ı hazret-i Meşihat-penâhî'ye havale olunmaktan nâşi bu kere cânib-i Fetvahâne'den tanzim ve terkîm kılınan müzekkire bir kıt'a tezkire-i hazret-i Fetva-penâhî ile Meclis-i Vâlâ'ya i'tâ buyurulmuş ve meâlinden müstefâd olduğu üzere bundan böyle zükûr u inâsdan hayatı ve memâtı malum olmayıp üç sene mefkûd olan ve vefat edenlerin tasarruflarında bulunan arazi-i mîriyeleri evlâdları olduğu hâlde mutlaka evlâdlarına müsâvâten ve bilâ-tapu intikal edeceği ve evlâdları olmadığı suretde on seneye dek li-eb er karındaşına, yok ise beş seneye dek li-eb kız karındaşına, kız karındaşı olmadığı takdirde on seneye dek babasına, babası bulunmadığı hâlde on seneye dek vâlikesine, vâlikesi de olmaz ise on seneye dek oğlunun oğluna, o dahi yok ise beş seneye dek şerîk ü halîtına, bunlar dahi bulunmadığı suretde bir seneye dek yere zarureti olan karye ahalisine tertibi vechile verilmek ve emlâk hakkında cârî olan a'zâr-ı şer'îye arazi-i mîriye tasarrufu davasında dahi mu'teber olarak bu misillü a'zâr-ı şer'îye ile te'ehhur eden tapulu arazi-i mîriye davası emlâk hakkında mer'îyyü'l-icra olan usule tatbikan rûyet olunmak fıkralarının dahi nizâmına zeyl ü ilâvesi münasib olacağı gösterilmiş olup Rabbimiz

teâlâ ve tekaddes hazretleri ömr ü şevket-i şahanesini müzdâd buyursun, veli-nimet-i bî-min-netimiz ve bâ'is-i asayişimiz efendimizin kâffe-i ahali ve zîr-destânın her yüzden husûl-i refah u istirahatları [18] hususunda meşhûd-ı âlem ü âlemiyân olan himmet-i bülend-mertebet-i cenâb-ı şehinşâhîleri kâbilü'l-ihsâ olmadığı misillü bu suret dahi tebaa-i mevcude hakkında teşekkürü nâ-kâbil bir nimet-i uzmâ olduğuna ve müzekkire-i mezkûrede muharrer nizâm usul-i şer'iyesi-ne dahi tatbik kılınmış idüğüne binâen bu usul-i hayriyet-şümûlün ahkâmı taşra müftü ve nâib-lerinin malumu olarak ona tatbikan rü'yet eylemeleri için kavânîn-i kadîmede muharrer olan bazı mesâili terk ile saye-i mehâsin-vâye-i cenâb-ı mülkdârîde bu defa tanzim olunan kavânîn-i cedîde ahkâmı icra olunmak üzere keyfiyet bâ'dehû risâle-i mahsusa tab' u temsiliyle lâzım gelen mahallere neşr u ilân kılınması hususları muvâfık-ı irâde-i seniyye buyurulduğu hâlde bu usulün nizâmına zeyl ü ilâvesiyle Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne ve sair iktizâ eden mahallere kaydıyla keyfiyetin bâ-tahrirât-ı sâmiye taşralara bildirilmesi muhassenâtdan olmasıyla ol vechile icrası ve Takvim-i Vekâyi'a dahi derciyle ilân kılınması Meclis-i Vâlâ'da tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i vekâlet-penâhîleri müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise icra-yı iktizâsı bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Atûfetli efendim hazretleri

Tapu hakkında mevzu olan kanun-ı kadîme mukaddemce şeref-efzâ-yı sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihanbânî mantûk-ı münifî üzere bazı mevâdd-ı tev-sî'ye derc ve ilâve kılınmış ise de bunda dahi taife-i nisâdan bilâ-veled fevt olanların bâ-tapu tasarruflarında bulunan arazi-i mahlûleden er ve kız karındaşları ve ebeveyni ve oğlunun oğlu mahrum kalıp me'yûsiyetlerini mücib olacağından şîme-i merâhim-meşîme-i hazret-i şehriyârî icab-ı âlisince bunun dahi iktizâ-yı şer'isine tatbikan bir usul-i hasene tahtına idhali taraf-ı vâlâ-yı hazret-i Meşihat-penâhî'ye havale olunmağın ol bâbda cânib-i Fetvahâne'den terkîm olunan bir kıt'a müzekkire bâ-tezkire Bâbîâlî'ye gönderilmiş olduğundan Meclis-i Vâlâ'ya verilip onun üzerine kaleme alınan mazbata evrak-ı merkûme ile beraber manzûr-ı şevket-mevfûr-ı cenâb-ı cihanbânî buyurulmak için arz u takdim kılındı. Mazbata-i merkûmede beyân olunduğu vechile müzekkire-i mezkûrede muharrer nizâm usul-i şer'iyesine tatbik kılınmış olmasıyla bunun ahkâm-ı mundericesi nizâmına zeyl ü ilâve ve kanun-ı kadîmde muharrer bazı mesâil terk olunarak risâle-i mahsusa tab'ıyla lâzım gelen mahallere neşr u ilân kılınması ve keyfiyetin [19] savb-ı aciziden bâ-tahrirât taşra memurlarına bildirilmesi ve Takvim-i Vekâyi'a dahi derc olunması ve müteferri'ât-ı sairesinin ol vechile icrası hakkında her ne vechile emr u fermân-ı isabet-beyân-ı hazret-i şehinşâhî sâniha-zîb-i sudûr buyurulur ise iktizâ-yı celîli ifa kılınacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu efendim.

Fî 21 Ra. sene [12]65

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Zîver-i enmile-i ibcâl olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikrolunan mazbata ve evrak, meşmûl-i nazar-ı mekârim-eser-i hazret-i şehriyârî buyurulmuş ve mazbata-i merkûmede

beyân olunduğu vechile müzekkire-i mezkûrede muharrer nizâm usul-i şer'îyesine tatbik kılınmış olmasıyla bunun ahkâm-ı mûndericesi nizâmına zeyl ü ilâve ve kanun-ı kadîmde muharrer bazı mesâil terk olunarak risâle-i mahsusa tab'ıyla lâzım gelen mahallere neşr u ilân kılınması ve keyfiyetin savb-ı sâmi-i âsafilerinden bâ-tahrirât taşra memurlarına bildirilmesi ve Takvim-i Vekâyi'a dahi derc olunması ve müteferriât-ı sairesinin ol vechile icrası müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı isabet-beyân-ı cenâb-ı şehinşâhî muktezâ-yı ma'âlî-ihtivâsından olarak mârru'l-beyân mazbata evrak-ı merkûme ile beraber yine sûy-i vâlâ-yı Sadâret-penâhîleri'ne iade ve tesyâr kılınmış olduğu muhât-ı ilm-i âlileri buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Ra. sene [12]65

Bismillahirrahmanirrahim

El-hamdü li'llahi hamden bi-vâfi ni'amihî ve's-salâtü alâ-men lâ-nebiyye ba'dehû. Em-ma-ba'd; felemmâ iştebehe ba'zu ahkâmî'l-arazi ve kesûra anhü's-süâlû, eradtü en ecma'a mâ aleyhi'l-amelü mine'l-kavânîni's-sultaniyyeti li-yetteziha mâ hafâ mine'l-ahvâli ve uharrire mâ yeteferra'u aleyhâ mine'l-mesâili li-yezûle'l-işkâle ba'demâ sadra bi-zâlike emru hazreti men ve-cebe li-emrihi'l-imtisâlû ve semmeytühû bi-"*El-ahkâmü'l-mer'iyetü fi'l-Arâzi'l-emîriyyeti*" râciyen mina'llahi sübhânehu't-tevfîka ve'l-î'ânete, innehû veliyyü'l-icâbeti ve hüve hasbî fi'l-bidâyeti ve'n-nihayeti.

Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'de arazi-i mîriye mutasarrıflarından biri fevt oldukda tapu ile tasarrufunda olan arazi evlâd-ı zükûruna bilâ-tapu, evlâd-ı zükûru olmayıp da evlâd-ı inâsı olduğu hâlde evlâd-ı inâsına tapu-yı misliyle ve bu makûle araziye tasarruf eden nisvândan olduğu suretde fevt oldukda tasarrufunda olan arazi tapu-yı misliyle evlâd-ı zükûruna intikal etmek ve evlâd-ı inâsına hakk-ı tapu olmamak ve müteveffânın sağır oğlu ba'de'l-bülûğ on seneye dek ve sağire kızı babası fevtinden on seneye dek babalarından intikal eden arazi-i emîriyeyi taleb ü davaya kâdirler olmak hususları kavânîn-i kadîmiyede musarrah ise de bin iki yüz altmış üç senesi Cumâdelülâsı guresinden itibaren fîmâ-ba'd zükûr [u] inâsdan arazi-i emîriye mutasarrıflarından biri fevt olup evlâd-ı zükûr u inâsını terk etdikde tapu ile [20] tasarrufunda olan mutlaka arazi-i emîriye evlâd-ı zükûr u inâsına bilâ-tapu seviyyen ve yalnız evlâd-ı zükûr veyahud yalnız evlâd-ı inâsını terk etdikde kezâlik bilâ-tapu intikal etmek ve sağır ve sağireye babalarından ve analarından ber-vech-i meşrûh intikal eden arazi-i emîriyeyi taleb ü davaya ba'de'l-bülûğ on seneye dek salâhiyetleri olmak bâbında bin iki yüz altmış dört senesi Muharremü'l-haram'ında emr-i şerif-i sultanî sâdır olup bu vechile kuzât u müftü efendiler hüküm ve iftâya memur olmuşlardır. Arazi-i emîriye mutasarrıflarından bilâ-veled fevt olan kimesnenin tapu ile tasarrufunda olan araziye bî-garaz ehl-i vukûfun ittifaklarıyla malum olan tapu-yı misliyle li-eb er karındaşı alır ve on seneye dek taleb ü davaya salâhiyeti vardır. Li-eb er karındaşı yok ise tarlanın olduğu mahalde sâkine li-eb kız karındaşı kezâlik tapu-yı misliyle alır ve beş seneye dek taleb ü davaya salâhiyeti vardır ve ber-vech-i mevsûf kız karındaşı yok ise babası tapu-yı misliyle alır ve

on seneye dek taleb [ü] davaya salâhiyeti vardır. Babası yok ise vâlidesi tapu-yı misliyle alır ve kezâlik on seneye dek taleb ü davaya salâhiyeti vardır. Vâlidesi yok ise kendiden mukaddem fevt olan oğlunun oğlu tapu-yı misliyle alır ve kezâlik on seneye dek taleb ü davaya kâdir olur. Oğlunun oğlu dahi yok ise arazi üzerinde mülk eşcârı bulunduğu hâlde eşcâr intikal [eden] veresesi tapu-yı misliyle alırlar ve on seneye dek taleb ü davaya salâhiyetleri vardır. Ve bunlardan gayrı akraba[ya] hakk-ı tapu yokdur. Ber-minvâl-i meşrûh veresesi dahi olmadığı suretde arazi-i mezbûrede şerik ü halîtı tapu-yı misliyle alır ve beş seneye dek taleb ü davaya salâhiyeti vardır. Şeriki dahi yok ise ehl-i karyeden yere zarureti olanlar tapu-yı misliyle alırlar ve bir seneye dek taleb ü davaya salâhiyetleri vardır. Ve bâlâda muharrer olan hakk-ı tapu ashâbı müstahakk-ı tapu olan araziye "*Meccânen ahrız*." demeğe kâdir olmazlar. Ve mülk çiftliğe ve kadîmden ol çiftliğe tâbi olan tarlaları tapu ile tasarruf eden kimesne bilâ-veled fevt olup ol çiftlik veresesine intikal etdikde derecede mukaddem hakk-ı tapu ashâbından kimesnesi kalmadığı takdirde ol tarlalar veresesine tapu-yı misliyle verilmek mu'teberdir. Ve nisvândan arazi-i emîriyeye mutasarrıfe olanlardan biri bilâ-veled fevt oldukda tapu ile tasarrufunda olan arazi üzerinde mülk eşcârı bulunduğu takdirde eşcâr intikal eden veresesine on seneye dek ve veresesi yok ise şerik ü halîtına beş seneye dek, ol dahi yok ise ehl-i karyeden yere ihtiyacı olanlara bir seneye dek tapu-yı misliyle verilmek ve işbu üç ferikden mâadâya nisvândan hakk-ı tapu olmamak kavânîn-i kadîme muktezâsından idüğü; lâkin bin iki yüz altmış beş senesi Rebülevveli'nin üçüncü gününden itibaren ber-tafsil-i sâbık bilâ-veled fevt olan zükûrun bâ-tapu mutasarrıf oldukları arazi-i emîriyelerinde müddet-i mezkûreleriyle müretteben sair hakk-ı tapu ashâbının dahi mu'teber olduğu misillü fimâ-ba'd inâsdan bilâ-veled fevt olanların mutasarrıfe oldukları arazi-i emîriyelerinde dahi bi-aynihi mu'teber olmak yani inâsdan arazi-i emîriyeye [21] mutasarrıfe olanlardan biri bilâ-veled fevt oldukda tapu ile tasarrufunda olan arazi-i emîriyeleri li-eb er karındaşına on seneye dek, er karındaşı yok ise arazi olduğu mahalde sâkine li-eb kız karındaşına beş seneye dek, yok ise babasına on seneye dek, yok ise vâlidesine on seneye dek, ol dahi yok ise oğlunun oğluna on seneye dek, oğlunun oğlu dahi olmadığı takdirde arazisi üzerinde mülk eşcârı intikal eden veresesine on seneye dek, yok ise şerik ü halîtına beş seneye dek, ol dahi bulunmadığı suretde ehl-i karyeden yere muhtac olanlara bir seneye dek bi-garaz ehl-i vukûfun takdir eyledikleri tapu-yı misliyle verilmek hususuna ve tarih-i mezkûrdan itibaren hayât u memâtı [malum] olmayıp üç seneden beri mefkûd olan zükûr u inâsın tasarruflarında bulunan arazi-i emîriyeleri evlâdları olduğu hâlde mutlaka evlâdlarına ale's-seviyye ve bilâ-tapu intikal eylemesi ve evlâdları olmadığı takdirde on seneye dek li-eb er karındaşına, yok ise beş seneye dek tarlalar olduğu mahalde sâkine li-eb kız karındaşına, olmadığı takdirde on seneye dek babasına, babası bulunmadığı suretde on seneye dek vâlidesine, vâlidesi olmadığı suretde on seneye dek oğlunun oğluna ve ol dahi yok ise beş seneye dek arazi-i mezbûrede şerik ü halîtına, bu dahi bulunmadığı suretde bir seneye dek yere ihtiyacı olan karye ahalisine bi-garaz ehl-i vukûfun takdir eyledikleri tapu-yı misliyle verilmesi hususuna ve dahi emlak hakkında mu'tebere olan a'zâr-ı şer'iye arazi-i emîriye tasarrufu davasında dahi mu'tebere olması yani müddet-i sefer ba'id, âhar diyarda bulunmak misillü a'zâr-ı şer'iyenin biriyle on sene te'ehhur eden tapulu arazi-i emîriye davasının istimâ'ı caiz olması hususuna emr-i şerif-i sultanî şeref-sudûr buyurulmuşdur ve bu vechile kuzât u müftüler amele memur ve hilâfından mehcûr olmuşlardır. Tapu hususunda li-ebeveyn karındaş li-eb karındaş ile müsâvîdir, li-ebeveyn zül-karâbeteyndir deyu tercih olunmaz.

Bilâ-veled fevt olanların arazileri üzerinde olan mülk eşcârı intikal eden veresesinden derecede mukaddem hakk-ı tapu sahiblerinden kimesneleri olmadığı sure[tde] arazi-i mezkûreyi ahad-i verese taleb edip sairleri taleb etmezler ise tâlib olana verilmek ve cümle verese tâlib olmuşlar ise cümlesine ale's-seviyye verilmek kanundur ve ehl-i karyeden derecede mukaddem hakk-ı tapu ashâbından kimesnesi olmayanların arazi-i mahlûleleri ehl-i karyeden yere zarureti olanlardan birine tefvîz olunduktan sonra sairlerinin hakk-ı tapu iddialarına itibar olunmaz ve alâ-vechi't-tertib bâlâda bast u beyân olunan hakk-ı tapu ashâbının salâhiyet-i taleb ü dava müddetleri arazi mutasarrıflarının fevt gününden mu'teber olup sağır veya mecnûn bulunmak veya hud müddet-i sefer ba'id, âhar diyarda bulunmak hakk-ı tapu davası hakkında a'zâr-ı mu'tebere değildir. Ve hakk-ı tapu ashâbından biri müstahıkk-ı tapu olan araziye tapu ile almadan fevt oldukda sahib-i arz bu bâbda muhayyer olup dilediğine verir ve bu suretde müteveffâ-yı evvelin müteveffâ-yı sâniiden derecede muahhar bulunan hakk-ı tapu ashâbı veyahud müteveffâ-yı sâniinin evlâdı [22] ve sairleri hakk-ı tapu davasına kâdir olmazlar. Asâkir-i nizâmiyeden olmayan arazi-i emîriye mutasarrıflarından biri tapu ile tasarrufunda olan tarlaları ziraat etmeyip üç sene mütevâliyeten bilâ-özü tatil etdikde kadimden verilegelen hukuk-ı arz sahib-i arza verilmemekle ol tarlalar müstahıkk-ı tapu olur ve bu suretde tarlayı tatil eyleyen mutasarrıf-ı sâbık tapu-yı misliyle almağa tâlib olur ise âhardan ehakk u evlâdır. Kezâlik asâkir-i nizâmiyeden olmayıp tarlaya mutasarrıf olan kimesne âhar diyara gider iken tarlasını âhar kimesneye sipariş etdikde mâdem ki tarlayı bi-tarıkı'l-emâne alan kimesne zirâat ü harâset ede ve gâibin üç sene sıhhati haberi münkatı' olmaya, sahib-i arz "Ol tarlayı tapu ile âhara veririm." deyu nizâ' edemez ve eğer kimesneye ismarlamamış gitmiş ise tarlayı üç sene tatil etmekle tapuya müstahıkk oldukda sahib-i arz muhayyerdir; dilerse hakk-ı tapu sahiblerine verir, dilerse âhara verir ve "Asâkir-i nizâmiyeden olanların tapu ile tasarruflarında olan arazileri, mevtleri tebeyyün etmedikçe beş seneye dek arazilerine taarruz olunmaya." deyu emr-i şerif-i sultanî sâdır olmuştur.

Fî-mâ yete'allaku bi'l-evlâd

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup ancak oğlu Amr'ı terk etdikde Amr ol tarlayı emr-i sultanîye binâen bilâ-tapu zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup ancak kızı Hind'i terk etdikde Hind ol tarlayı emr-i sultanîye binâen bilâ-tapu zabta kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup oğlu Amr'ı ve kızı Hind'i terk etdikde Amr ve Hind ol tarlayı emr-i sultanî üzere bilâ-tapu beraber zabta kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olurlar.*

Hind arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup ancak oğlu Zeyd'i terk etdikde Zeyd ol tarlayı emr-i sultanîye binâen bilâ-tapu zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Hind arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup ancak kızı Zeyneb'i terk etdikde Zeyneb ol tarlayı emr-i sultanîye binâen bilâ-tapu zabta kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Hind arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup oğlu Zeyd'i ve kızı Zeyneb'i terk etdikde Zeyd ve Zeyneb ol tarlayı emr-i sultanî üzere bilâ-tapu beraber zabta kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olurlar.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlada izn-i sahib-i arzla mülk kürûmunu nefsi için gars etdikden sonra fevt olup [23] oğlu Amr ile kızı Hind'i terk etdikde Amr ol kürûmu mirasa idhal edip hisse-i irsiyesini kabz etmek istedikde Hind mücerred kürûm arz-ı mîride mağrûse olmakla "*İkimize mşfiyet üzere intikal eder.*" deyu Amr'ı men'e kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i mîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlada izn-i sahib-i arzla mülk eşcârını nefsi için gars etdikden sonra fevt olup zevcesi Hind'i ve oğlu Amr'ı terk etdikde cümle eşcârı Amr tagallüben kabz eylese Hind ol eşcârdan hissesini Amr'dan talep etdikde Amr mücerred eşcâr arz-ı mîride mağrûse olmakla "*Sana hisse değmez.*" deyu vermemeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup ancak sağır oğlu Amr'ı terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz eylese sağır bâliğ oldukda ba'de'l-bülûğ on sene geçmeden ol tarlayı emr-i sultanî üzere Bekir'den alıp bilâ-tapu zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i mîriyeden birkaç tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup sağire kızı Hind'i terk etdikde sahib-i arz ol tarlaları ecânibden Amr'a tefvîz eylese sağire bâliğ oldukda ba'de'l-bülûğ on sene geçmeden ol tarlaları emr-i sultanîye binâen Amr'dan alıp bilâ-tapu zabta kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Hind arazi-i mîriyeden birkaç tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup ancak sağır oğlu Zeyd'i terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Amr'a tefvîz eylese sağır bâliğ oldukda ba'de'l-bülûğ on sene geçmeden ol tarlaları emr-i sultanî üzere Amr'dan alıp bilâ-tapu zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Hind arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup ancak sağire kızı Zeyneb'i terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Zeyd'e tefvîz eylese sağire bâliğ oldukda ba'de'l-bülûğ on sene geçmeden ol tarlayı emr-i sultanî üzere Zeyd'den alıp bilâ-tapu zabta kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd Amr'ın tapu ile tasarrufunda olan tarlayı tagallüben zabt etdikden sonra Amr fevt olup ancak oğlu Bekir'i terk eylese Bekir intikâl-i âdiye binâen ol tarlayı Zeyd'den alıp bilâ-tapu zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd Hind'in tapu ile tasarrufunda olan tarlayı tagallüben zabt etdikden sonra Hind fevt olup ancak kızı Zeyneb'i terk eylese Zeyneb intikâl-i âdiye binâen ol tarlayı Zeyd'den alıp bilâ-tapu zabta kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup sağır oğlu Amr'ı terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz eylese sağır bâliğ oldukda ba'de'l-bülûğ bilâ-özü on sene sükût edip talep eylemese hâlâ Amr on sene mürûrundan sonra mücerred "*Babam tarlasıdır.*" deyu hilâf-ı emr-i sultanî ol tarlaya [24] müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Hind arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup sağire kızı Zeyneb'i terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Zeyd'e tefvîz etdikden sonra sağire bâliğ olup

ba'de'l-bülûğ bilâ-özr on sene sükût edip taleb eylemese hâlâ Zeyneb on sene mürûrundan sonra mücerred "Anam tarlasıdır." deyu hilâf-ı emr-i sultanî ol tarlaya müdahaleye kâdir[e] olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd tapu ile tasarrufunda olan tarlayı izn-i sahib-i arz ile Amr'a ferâğ etdikden sonra Zeyd fevt olsa evlâdı ol tarlaya müdahaleye kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmazlar.*

Hind tapu ile tasarrufunda olan tarlayı Zeyd'e ferâğ edip lâkin izn-i sahib-i arz bulunmadan Hind fevt olup oğlu Amr'ı ve kızı Zeyneb'i terk eylese Amr ve Zeyneb ferâğ-ı mezbûr mu'teber olmamağla ol tarlayı emr-i sultanî üzere bilâ-tapu beraber zabta kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olurlar.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup ancak kızı Hind'i terk etdikde Hind ol tarlayı emr-i sultanî üzere bilâ-tapu zabt etmek istedikde sahib-i arz "Dilediğim kimseye veririm." deyu hilâf-ı emr-i sultanî men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayıp üç seneden beri gaybet-i münkatı'a ile gâib ü mefkûd olan Zeyd'in ancak oğlu Amr mevcud olmakla Amr ber-müceb-i emr-i sultanî Zeyd'in arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı bilâ-tapu zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayıp üç seneden beri gaybet-i münkatı'a ile gâib ü mefkûd olan Zeyd'in ancak kızı Hind mevcude olmakla Hind ber-müceb-i emr-i sultanî Zeyd'in arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı bilâ-tapu zabta kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayıp üç seneden beri gaybet-i münkatı'a ile gâib ü mefkûd olan Zeyd'in oğlu Amr ve kızı Hind mevcud olmalarıyla Amr ve Hind ber-müceb-i emr-i sultanî Zeyd'in arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı bilâ-tapu beraber zabta kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olurlar.*

Üç seneden beri gaybet-i münkatı'a ile gâibe olup hayât u memâtı malum olmayan Hind'in ancak oğlu Zeyd mevcud olmakla Zeyd ber-müceb-i emr-i sultanî Hind'in arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı bilâ-tapu zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Üç seneden beri gaybet-i münkatı'a ile gâibe olup hayât u memâtı malum olmayan Hind'in ancak kızı Zeyneb mevcude olmakla Zeyneb ber-müceb-i emr-i sultanî Hind'in arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı bilâ-tapu zabta kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Üç seneden beri gaybet-i münkatı'a ile gâibe olup hayât u memâtı malum olmayan Hind'in oğlu Zeyd ve kızı Zeyneb mevcud olmalarıyla Zeyd ve Zeyneb Hind'in arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı ber-müceb-i emr-i sultanî bilâ-tapu beraber zabta kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olurlar.*

[25]

Fi-mâ yete'allaku bi'l-ihve

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup li-eb er karındaşı Amr'[1] terk etdikde Amr ol tarlayı emr-i sultanî ile tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a vermeyip hilâf-ı emr-i sultanî âhar[a] tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlayı Amr'a tefvîz etmeyip hilâf-ı emr Bekir'e tefvîz eylese Amr ber-mûceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Hind arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup li-ebeveyn er karındaşı Zeyd'i terk etdikde Zeyd ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Zeyd'e vermeyip hilâf-ı emr-i sultanî âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz Zeyd'e tefvîz etmeyip hilâf-ı emr Amr'a tefvîz eylese Zeyd ber-mûceb-i emr-i sultanî Hind'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup li-ebeveyn er karındaşı Amr-ı sağiri terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz eylese sağır bâliğ oldukda ber-mûceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den alıp zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup li-ebeveyn er karındaşı Amr-ı sağiri terk etdikde sağirin vasisi Bekir sağire nâfi' olmakla ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle sağır için almağa tâlib iken sahib-i arz sağire tefvîz etmeyip hilâf-ı emr âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak müddet-i sefer ba'îd, âhar diyarda olan li-eb er karındaşı Amr-ı gâibi terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz eylese hâlâ Bekir ol diyardan geldikde ber-mûceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak müddet-i sefer ba'îd, âhar diyarda olan li-ebeveyn er karındaşı Amr-ı gâibi terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz eylese Amr Zeyd'in fevtinden on sene mürûr etdikden sonra ol diyardan geldikde mücerred "*Hakk-ı tapu benimdir.*" deyu ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

[Zeyd] arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup li-ebeveyn er karındaşı Amr'ı ve li-eb er karındaşı Bekir'i terk etdikde Bekir ber-mûceb-i emr-i sultanî ol tarlayı tapu-yı misliyle nisfiyet üzere almak murad etdikde Amr mücerred "*Zeyd'in li-ebeveyn er karındaşı [26] olmamla tapu-yı mislini verip müstakillen ben tefevvuz ederim.*" deyu hilâf-ı emr Bekir'i men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

[Zeyd] arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapuda derecede mukaddem li-eb er karındaşı Amr'ı terk etdikde Amr ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almak istedikde Zeyd'in ol mahalde sâkine li-ebeveyn kız karındaşı Hind mücerred "*Kız karındaşı olmamla ol tarlada sana müşârike olurum.*" demeğe kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup li-ebeveyn er karındaşı Amr'ı ve li-eb er karındaşı Bekir'i terk etdikde Bekir ol tarlayı emr-i sultanî üzere

tapu-yı misliyle nısfıyet üzere almağa tâlib iken sahib-i arz münâsafeten Amr ve Bekir'e vermeyip hilâf-ı emr müstakillen Amr'a tefvîz eylese hâlâ Bekir ber-müceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislinin nısfını verip ol tarlayı beraber zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayıp üç seneden beri gaybet-i münkatı'a ile gâib ü mefkûd olan Zeyd'in evlâdı olmamağla⁴ li-eb er karındaşı Amr Zeyd'in arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a vermeyip hilâf-ı emr-i sultanî âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlayı Amr'a tefvîz etmeyip hilâf-ı emr ecânibden Bekir'e tefvîz eylese Amr ber-müceb-i emr-i sultanî on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Üç seneden beri gaybet-i münkatı'a ile gâibe olup, hayât u memâtı malum olmayan Hind'in evlâdı olmamağla li-eb er karındaşı Zeyd Hind'in arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misli ile almağa tâlib iken sahib-i arz Zeyd'e vermeyip, hilâf-ı emr ecânibden Amr'a tefvîz eylese Zeyd ber-müceb-i emr-i sultanî on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup, li-eb er karındaşı Amr'ı terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz edip, ba'dehû Amr on sene sükût edip taleb eylemese hâlâ Amr on sene mürûrundan sonra "*Hakk-ı tapu benimdir.*" deyu hilâf-ı emr-i sultanî ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup li-eb er karındaşı Amr'ı terk etdikde sahib-i arz Amr'a ol tarlayı ber-müceb-i emr-i sultanî "*Tapu-yı misliyle al.*" deyu teklif etdikde Amr mücerred karındaşı tarlası olmakla "*Harc-ı intikalini verip bilâ-tapu alırım.*" demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup li-eb er karındaşı Amr'ı terk etdikde Amr ol tarlayı ber-müceb-i [27] emr-i sultanî tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a "*Ol tarlayı tapu-yı mislinden ziyade şu kadar akçe ile tefevvuz⁵ eder kimesne vardır. Öyle ohcak sen dahi ol kadar akçe ziyade ile al. Ve illâ âhara veririm.*" demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde ol tarlanın tapu-yı misli bî-garaz ehl-i vukûfun ittifaklarıyla malum olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup Zeyd'in li-ebeveyn er karındaşı Amr'a "*Ol tarlayı tapu-yı misliyle al.*" deyu teklif olundukda Amr almayıp imtinâ etmekle sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz eylese hâlâ Amr nâdim olup ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ashâb-ı tapudan kimesnesi olmamağla sahib-i arz ol tarlayı tapu ile Amr'a verdikten sonra Zeyd'in li-üm

⁴ Metinde "*olmamla*" şeklinde yazılmıştır.

⁵ Metinde "*tefvîz*" şeklinde yazılmıştır.

er karındaşı Bekir mücerred Zeyd'in li-üm karındaşı olmakla ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapuda derecede akdem li-eb er karındaşı Amr'ı terk etdikde Amr ber-müceb-i emr-i sultanî ol tarlayı tapu-yı misliyle almak istedikde Zeyd'in babası Bekir mücerred "[Zeyd'in]babası olmamla tapu-yı mislini verip ben ahırım." demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapuda derecede akdem li-ebeveyn er karındaşı Amr'ı terk etdikde Amr ol tarlayı ber-müceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almak istedikde Zeyd'in anası Hind mücerred "[Zeyd'in] anası olmamla ol tarlayı tapu-yı mislini verip ben ahırım." demeğe kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile⁶ mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapuda derecede akdem li-eb er karındaşı Amr'ı terk etdikde Amr ol tarlayı ber-müceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almak istedikde Zeyd'den mukaddem fevt olan oğlunun oğlu mücerred "Zeyd'in oğlunun oğlu olmamla ol tarlayı tapu-yı mislini verip ben ahırım." demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlada izn-i sahib-i arzla mülk eşcârını nefsi için gars etdikden sonra bilâ-veled fevt olup zevcesi Hind'i ve li-ebeveyn er karındaşı Amr'ı terk etdikde Amr ol tarlayı ber-müceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almak istedikde Hind mücerred "Ol eşcârdan bana dahi hisse intikal etmekle tarlada sana müşârike olurum." demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd ve Amr arazi-i emîriyeden bir tarlaya ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıflar iken Zeyd bilâ-veled fevt olup li-ebeveyn er karındaşı Bekir'i terk etdikde Bekir ber-müceb-i emr-i sultanî ol tarladan Zeyd'in hissesini tapu-yı misliyle almak istedikde Amr mücerred "Şerik ü halit olmamla hisse-i mezbûreyi ben ahırım." deyu Bekir'i men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bir karyede arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf olan Zeyd bilâ-veled fevt olup li-ebeveyn er karındaşı Amr'ı [28] terk etdikde Amr ol tarlayı ber-müceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almak istedikde karye-i mezbûre ahali mücerred "Ahali-i karye olmamızla biz ahırız." deyu Amr'ı men'e kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmazlar.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup er karındaşı Amr'ı terk etdikde Amr ol tarlayı tapu ile almadan fevt olmakla sahib-i arz ol tarlayı dilediğine tefvîz etmek istedikde Amr'ın evlâdı mücerred "Hakk-ı tapu babamızın olmakla ol tarla bize intikal eder." deyu sahib-i arzı men'e kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmazlar.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup li-ebeveyn er karındaşı Amr'ı terk etdikde Amr ol tarlayı tapu ile almadan fevt olmakla sahib-i arz ol tarlayı dilediğine tefvîz murad etdikde tarlanın olduğu mahalde sâkine Zeyd'in li-eb kız karındaşı Hind mücerred "Derece-i sâniyede hakk-ı tapu sahibesi olmamla ol tarlayı tapu ile ben ahırım." deyu sahib-i arzı men'e kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

⁶ Metinde "bir tarla ile pu ile" şeklinde yazılmıştır.

Fî-mâ yete'allaku bi'l-ahavât

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak tarlanın olduğu mahalde sâkine li-eb kız karındaşı Hind'i terk etdikde Hind ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlibe iken sahib-i arz Hind'e vermeyip hilâf-ı emr-i sultanî âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlayı Hind'e tefvîz etmeyip hilâf-ı emr Amr'a tefvîz eylese Hind ber-mûceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden beş sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan almağa kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Hind arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak tarlanın olduğu mahalde sâkine li-eb kız karındaşı Zeyneb'i terk etdikde Zeyneb ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlibe iken sahib-i arz Zeyneb'e vermeyip hilâf-ı emr-i sultanî âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlayı Zeyneb'e tefvîz etmeyip hilâf-ı emr ecânibden Zeyd'e tefvîz eylese Zeyneb ber-mûceb-i emr-i sultanî Hind'in fevtinden beş sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Zeyd'den almağa kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak tarlanın olduğu mahalde sâkine li-ebeveyn kız karındaşı Hind-i sağireyi terk etdikde sahib-i arz⁷ ol tarlayı ecânibden olan Amr'a tefvîz eylese sağire bâliğa oldukda ber-mûceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden beş sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan almağa kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak tarlanın olduğu mahalde sâkine li-ebeveyn kız karındaşı Hind-i sağireyi terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Amr'a tefvîz eylese Hind Zeyd'in fevtinden beş sene mürûrundan sonra bâliğa oldukda mücerred "*Hakk-ı tapu benimdir.*" deyu ol tarlaya [29] müdahaleye kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak tarlanın olduğu mahalde sâkine li-ebeveyn kız karındaşı Hind'i ve li-eb kız karındaşı Zeyneb'i terk etdikde Zeyneb ber-mûceb-i emr-i sultanî ol tarlayı nısfîyet üzere tapu-yı misliyle almak istedikde Hind mücerred "[*Zeyd'in*] li-ebeveyn kız karındaşı olmamla tapu-yı mislini verip müstakillen ben alırım." deyu hilâf-ı emr Zeyneb'i men'e kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak olduğu mahalde sâkineler li-ebeveyn kız karındaşı Hind'i ve li-eb kız karındaşı Zeyneb'i terk etdikde Zeyneb emr-i sultanî üzere ol tarlayı seviyyen tapu-yı misliyle almağa tâlibe iken sahib-i arz seviyyen Hind ve Zeyneb'e vermeyip hilâf-ı emr müstakillen Hind'e tefvîz eylese hâlâ Zeyneb ber-mûceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden beş sene geçmeden tapu-yı mislinin nısfını verip ol tarlayı Hind ile beraber zabta kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayıp evlâdı dahi olmayan Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya mutasarrıf iken üç seneden beri gaybet-i münkatî'a ile gâib ü mefkûd oldukda ancak tarlanın olduğu mahalde sâkine li-eb kız karındaşı Hind mevcude olmakla Hind ol tarlayı ber-mûceb-i

⁷ Metinde "*sahib-i arzdan*" şeklinde yazılmıştır.

emr-i sultanî tapu-yı misliyle almağa tâlibe iken sahib-i arz Hind'e vermeyip hilâf-ı emr âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlayı Hind'e vermeyip hilâf-ı emr ecânibden Amr'a tefvîz eylese Hind ber-müceb-i emr-i sultanî beş sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'da[n] almağa kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Evlâdı olmayan Hind arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken üç seneden beri gaybet-i münkâtı'a ile gâibe ve mefkûd[e] oldukda ancak tarlanın olduğu mahalde sâkine li-ebeveyn kız karındaşı Zeyneb mevcude olmakla Zeyneb ol tarlayı ber-müceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almağa tâlibe iken sahib-i arz Zeyneb'e vermeyip hilâf-ı emr ecânibden Zeyd'e tefvîz eylese Zeyneb ber-müceb-i emr-i sultanî beş sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Zeyd'den almağa kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak tarlanın olduğu mahalde sâkine li-eb kız karındaşı Hind'i terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Amr'a tefvîz edip ba'dehû Hind beş sene sükût edip taleb eylemese hâlâ Hind beş sene mürûrundan sonra "*Hakk-ı tapu benimdir.*" deyu hilâf-ı emr ol tarlaya müdahaleye kâdir[e] olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak tarlanın olduğu mahalde sâkine li-ebeveyn kız karındaşı Hind'i terk etdikde Hind'e "*Ol tarlayı tapu-yı misliyle al.*" deyu teklif olundukda Hind almayıp imtinâ' etmekle sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Amr'a tefvîz eylese hâlâ Hind nâdime olup ol tarlaya müdahaleye kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapu ashâbından kimesnesi olmamağla sahib-i arz ol tarlayı tapu ile Amr'a verdikten sonra [30] Zeyd'in li-üm kız karındaşı Hind mücerred Zeyd'in li-üm kız karındaşı olmakla⁸ ol tarlaya müdahaleye kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapu ashâbından kimesnesi olmamağla sahib-i arz ol tarlayı tapu ile dilediğine vermek istedikde tarlanın olduğu mahalde sâkine olmayan Zeyd'in li-eb kız karındaşı Hind mücerred Zeyd'in li-eb kız karındaşı olmakla sahib-i arzı men'e kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapuda derecede mukaddem tarlanın olduğu mahalde sâkine ancak li-ebeveyn kız karındaşı Hind'i terk etdikde Hind ber-müceb-i emr-i sultanî ol tarlayı tapu-yı misliyle almak istedikde Zeyd'in babası Amr mücerred "[Zeyd'in] babası olmamla tapu-yı mislini verip ben ahırım." deyu hilâf-ı emr Hind'i men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapuda derecede akdem tarlanın olduğu mahalde sâkine ancak li-eb kız karındaşı Hind'i terk etdikde Hind ber-müceb-i emr-i sultanî ol tarlayı tapu-yı misliyle almak istedikde Zeyd'in anası Zeyneb mücerred "[Zeyd'in] anası olmamla tapu-yı mislini verip ben ahırım." deyu hilâf-ı emr Hind'i men'e kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

⁸ Metinde "*olmamla*" şeklinde yazılmıştır.

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapuda derecede akdem tarlanın olduğu mahalde sâkine ancak li-eb kız karındaşı Hind'i terk etdikde Hind ol tarlayı ber-müceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almak istedikde Zeyd'den mukaddem fevt olan oğlunun oğlu Amr mücerred "*Zeyd'in oğlunun oğlu olmamla ol tarlayı tapu ile ben alırım.*" deyu Hind'i men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlada izn-i sahib-i arz ile mülk eşcârını nefsi için gars etdikden sonra bilâ-veled fevt olup tarlanın olduğu mahalde sâkine li-eb kız karındaşı Hind'i ve li-ebeveyn ammi Amr'ı terk etdikde Hind ol tarlayı ber-müceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almak istedikde Amr mücerred "*Ol eşcârdan bana dahi hisse intikal etmekle tarlada sana müşârik olurum.*" demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd ve Amr arazi-i emîriyeden bir tarlaya ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıflar iken Zeyd bilâ-veled fevt olup ancak tarlanın olduğu mahalde sâkine li-eb kız karındaşı Hind'i terk etdikde Hind ber-müceb-i emr-i sultanî ol tarladan Zeyd'in hissesini tapu-yı misliyle almak istedikde Amr mücerred "*Şerîk ü halîl olmamla hisse-i mezbûreyi tapu ile ben alırım.*" deyu Hind'i men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup li-eb er karındaşı Amr'ı terk etdikde Amr ol tarlayı tapu ile almadan fevt olmakla sahib-i arz ol tarlayı dilediğine tefvîz etmek istedikde [31] tarlanın olduğu mahalde sâkine Zeyd'in li-ebeveyn kız karındaşı Hind mücerred "*Amr tapu ile almadan fevt olmakla hakk-ı tapu bana intikal eder.*" deyu sahib-i arzı men'e kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Fî-mâ yete'allaku bi'l-eb

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak babası Amr'ı terk etdikde Amr ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a vermeyip hilâf-ı emr-i sultanî âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlayı Amr'a tefvîz etmeyip hilâf-ı emr Bekir'e tefvîz eylese Amr ber-müceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Hind arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak babası Zeyd'i terk etdikde Zeyd ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Zeyd'e vermeyip hilâf-ı emr ecânibden Amr'a tefvîz eylese Zeyd ber-müceb-i emr-i sultanî Hind'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak müddet-i sefer ba'îd, âhar diyarda olan babası Amr-ı gâibi terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz eylese Amr ol diyardan geldikde ber-müceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayıp evlâdı dahi olmayan Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken üç seneden beri gaybet-i münkâtı'a ile gâib ü mefkûd oldukda ancak

babası Amr mevcut olmakla Amr ol tarlayı ber-mûceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a vermeyip hilâf-ı emr âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlayı Amr'a tefvîz etmeyip hilâf-ı emr ecânibden Bekir'e tefvîz eylese Amr ber-mûceb-i emr-i sultanî on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Evlâdı olmayan Hind arazi-i mîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken gaybet-i münkatî'a ile gâibe ve mefkûd[e] oldukda ancak babası Zeyd mevcut olmakla Zeyd ol tarlayı ber-mûceb-i emr-i sultanî tapu-[yı] misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Zeyd'e vermeyip hilâf-ı emr-i sultanî ecânibden Amr'a tefvîz eylese Zeyd ber-mûceb-i emr-i sultanî on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i mîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak babası Amr'ı terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz edip ba'dehû Amr on sene [32] sükût edip taleb eylemese hâlâ Amr on sene mürûrundan sonra "*Hakk-ı tapu benimdir.*" deyu ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya ta[pu] ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak babası Amr'ı terk etdikde Amr'a "*Ol tarlayı tapu-yı misliyle al.*" deyu teklif olundukda Amr almayıp imtinâ' etmekle sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz eylese hâlâ Amr nâdim olup ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapuda derecede mukaddem babası Amr'ı terk etdikde Amr ber-mûceb-i emr-i sultanî ol tarlayı tapu-[yı] misliyle almak istedikde Zeyd'in anası Hind mücerred "[*Zeyd'in*] anası olmamla ol tarlada sana müşârike olurum." demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapuda derecede akdem babası Amr'ı terk etdikde Amr ber-mûceb-i emr-i sultanî ol tarlayı tapu-yı misliyle almak istedikde Zeyd'in mukaddem fevt olan oğlunun oğlu Bekir⁹ mücerred "*Oğlunun oğlu olmamla ol tarlayı tapu ile ben ahırn.*" deyu Amr'ı men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlada izn-i sahib-i arz ile mülk eşcârını nefsi için gars etdikden sonra bilâ-veled fevt olup babası Amr'ı ve zevcesi Hind'i terk etdikde Amr ol tarlayı ber-mûceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almak istedikde Hind mücerred "*Ol eşcârdan bana dahi hisse intikal etmekle tarlada sana müşârike olurum.*" demeğe kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd ve Amr arazi-i emîriyeden bir tarlaya ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıflar iken Zeyd bilâ-veled fevt olup ancak babası Bekir'i terk etdikde Bekir ber-mûceb-i emr-i sultanî ol tarladan Zeyd'in hissesini tapu-yı misliyle almak istedikde Amr mücerred "*Şerîk ü halî olmamla hisse-i mezbûreyi tapu ile ben ahırn.*" demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bir karyede arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf olan Zeyd bilâ-veled fevt olup ancak babası Amr'ı terk etdikde Amr ber-mûceb-i emr-i sultanî ol tarlayı tapu-yı misliyle almak istedikde karye-i mezbûre ahalisi mücerred "*Ahali-i karye olmamzla ol tarlayı tapu ile biz ahırn.*" deyu Amr'ı men'e kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmazlar.*

⁹ Metinde "*Bekir'e*" şeklinde

[33]

Fi-mâ yete'allaku bi'l-üm

Zeyd¹⁰ arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak anası Hind'i terk etdikde Hind ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlibe iken sahib-i arz Hind'e vermeyip hilâf-ı emr-i sultanî âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlayı Hind'e tefvîz etmeyip hilâf-ı emr Amr'a tefvîz eylese Hind ber-mûceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan almağa kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Hind arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak anası Zeyneb'i terk etdikde Zeyneb ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlibe iken sahib-i arz Zeyneb'e vermeyip hilâf-ı emr ecânibden Zeyd'e tefvîz eylese Zeyneb ber-mûceb-i emr-i sultanî Hind'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Zeyd'[de] n almağa kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayıp evlâdı dahi olmayan Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken üç seneden beri gaybet-i mûnkatr'a ile gâib ü mefkûd oldukda ancak anası Hind mevcude olmakla Hind ol tarlayı ber-mûceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almağa tâlibe iken sahib-i arz Hind'e vermeyip hilâf-ı emr ecânibden Amr'a tefvîz eylese Hind ber-mûceb-i emr-i sultanî on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak anası Hind'i terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Amr'a tefvîz edip ba'dehû Hind on sene sükût edip taleb eylemese hâlâ Hind on sene mürûrundan sonra "*Hakk-ı tapu benimdir.*" deyu ol tarlaya müdahaleye kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak anası Hind'i terk etdikde Hind'e "*Tapu-yn misliyle ol tarlayı al.*" deyu teklif olundukda Hind almayıp imtinâ etmekle sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Amr'a tefvîz eylese hâlâ Hind nâdime olup ol tarlaya müdahaleye kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapuda derecede mukaddem anası Hind'i terk etdikde Hind ber-mûceb-i emr-i sultanî ol tarlayı tapu-yı misliyle almak istedikde Zeyd'den mukaddem fevt olan oğlunun oğlu Amr mücerred "*Zeyd'in oğlunun oğlu olmamla ol tarlayı tapu-yn [misli] ile ben ahırım.*" deyu Hind'i men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

[34]

Zeyd tapu ile tasarrufunda olan tarlada izn-i sahib-i arzla mülk eşcârını nefsi için gars etdikden sonra bilâ-veled fevt olup anası Hind'i ve babasının babası Bekir'i terk etdikde Hind ol tarlayı ber-mûceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almak istedikde Bekir mücerred "*Ol eşcârdan bana dahi hisse intikal etmekle tarlada sana müşârik olurum.*" demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

¹⁰ Metinde "Zeyd'in" şeklinde yazılmıştır.

Zeyd ve Amr arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile ale'l-iştirak mutasarrıflar iken Zeyd bilâ-veled fevt [olup] ancak anası Hind'i terk etdikde Hind ber-müceb-i emr-i sultanî ol tarladan Zeyd'in hissesini tapu-yı misliyle almak istedikde Amr mücerred "*Şerik ü halit olmamla hisse-i mezbûreyi tapu ile ben ahırn.*" deyu Hind'i men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bir karyede arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf olan Zeyd bilâ-veled fevt olup ancak anası Hind'i terk etdikde Hind ber-müceb-i emr-i sultanî ol tarlayı tapu-yı misliyle almak istedikde karye-i mezbûre ahalisi mücerred "*Ahali-i karye olmamızla ol tarlayı tapu ile biz ahırz.*" deyu Hind'i men'e kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmazlar.*

Zeyd arazi-i mîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak oğlunun oğlu Amr'ı terk etdikde Amr ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a vermeyip hilâf-ı emr âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu¹¹ suretde sahib-i arz ol tarlayı Amr'a tefvîz etmeyip hilâf-ı emr Bekir'e tefvîz eylese Amr ber-müceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden on sene mürûr etmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak oğlunun oğlu Amr-ı sağiri terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz eylese sağır bâliğ oldukda ber-müceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Hind arazi-i mîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak oğlunun oğlu Zeyd'i terk etdikde Zeyd ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Zeyd'e vermeyip ecânibden Amr'a tefvîz eylese Zeyd ber-müceb-i emr-i sultanî Hind'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Asâkir-i nizâmîyeden olmayıp veled[i] dahi olmayan Zeyd arazi-i mîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken üç seneden beri gaybet-i münkâtı'a ile gâib ü mefkûd oldukda ancak oğlunun oğlu Amr mevcut olmakla Amr ol tarlayı ber-müceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a vermeyip hilâf-ı emr ecânibden Bekir'e tefvîz eylese Amr ber-müceb-i emr-i sultanî on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

[35]

Zeyd arazi-i mîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak oğlunun oğlu Amr'ı terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz edip ba'dehû Amr on sene sükût edip taleb eylemese hâlâ Amr on sene mürûrundan sonra "*Hakk-ı tapu benimdir.*" deyu ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i mîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak oğlunun oğlu Amr'ı terk etdikde Amr'a "*Ol tarlayı al.*" deyu teklif olundukda Amr almayıp imtinâ etmekle sahib-i arz ol tarlayı ecânibden Bekir'e tefvîz eylese hâlâ Amr nâdim olup ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

¹¹ Metinde "*Bir*" şeklinde yazılmıştır.

Zeyd arazi-i mîriyeden mülk eşcârını hâvî olan bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak oğlunun oğlu Amr'ı ve oğlunun kızı Hind'i terk etdikde Amr ol tarlayı ber-mûceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almak istedikde Hind mücerred "*Ol eşcârdan bana dahi hisse intikal etmekle tarlada sana müşârike olurum.*" demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd ve Amr arazi-i mîriyeden bir tarlaya ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıflar iken Zeyd bilâ-veled fevt olup ancak oğlunun oğlu Bekir'i terk etdikde Bekir ber-mûceb-i emr-i sultanî ol tarladan Zeyd'in hissesini tapu-yı misliyle almak istedikde Amr mücerred "*Şerik ü halî olmamla hisse-i mezbûreyi tapu ile ben ahırım.*" demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bir karyede arazi-i mîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf olan Zeyd bilâ-veled fevt olup ancak oğlunun oğlu Amr'ı terk etdikde Amr ber-mûceb-i emr-i sultanî ol tarlayı tapu-yı misliyle almak istedikde karye-i mezbûre ahalisi mücerred "*Karyesi ahalisi olmamızla ol tarlayı tapu ile biz ahırız.*" deyu Amr'ı men'e kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmaz.*

Fî-mâ yete'allaku bi-sâiri'l-verese

Zeyd bilâ-veled fevt olup arazi-i mîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarla müstahıkk-ı tapu oldukda derecede mukaddem hakk-ı tapu ashâbından kimesnesi olmayıp üzerinde olan mülk eşcârı veresesine intikal etmekle verese emr-i sultanî üzere almağa tâlibler iken sahib-i arz verese[ye] vermeyip hilâf-ı emr âhara tefvîze kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlayı vereseye tefvîz etmeyip hilâf-ı emr Amr'a tefvîz eylese verese ber-mûceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden on sene mürûr etmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan alıp beraber tefevvuza kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olurlar.*

Hind bilâ-veled fevt olup arazi-i mîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarla müstahıkk-ı tapu oldukda derecede mukaddem hakk-ı tapu ashâbından [36] kimesnesi olmayıp üzerinde olan mülk eşcârı veresesine intikal etmekle verese ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlibler iken sahib-i arz vereseye vermeyip hilâf-ı emr ecâ nibden Amr'a tefvîz eylese hâlâ verese ber-mûceb-i emr-i sultanî Hind'in fevtinden on sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan alıp beraber tasarrufa kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olurlar.*

Zeyd arazi-i mîriyeden tapu ile tasarrufunda olan bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak ammi Amr'ı terk etdikde sahib-i arz ol tarlayı ecâ nibden Bekir'e tefvîz edip ba'dehû Amr on sene sükût edip taleb eylemese hâlâ Amr on sene mürûrundan sonra mücerred "*Eşcâr bana intikal etmekle hakk-ı tapu benimdir.*" deyu ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i mîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlada izn-i sahib-i arzla mülk eşcârını nefsi için gars etdikden sonra fevt olup ancak ammesi Hind'e "*Ol tarlayı tapu-yı misliyle al.*" deyu teklif olundukda Hind almayıp imtinâ etmekle sahib-i arz ol tarlayı ecâ nibden Amr'a tefvîz eylese hâlâ Hind nâdime olup ol tarlaya müdahaleye kâdir[e] olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i mîri[ye]den mülk eşcârını hâvî olan bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ancak zevcesi Hind'i ve li-üm karındaşı Amr'ı terk edip ol eşcâr Hind ve Amr'a intikal etdikde Hind ber-mûceb-i emr-i sultanî ol tarlayı Zeyd ile nısfîyet üzere tapu-yı

misliyle almak istedikde Amr Hind'e mücerred "*Eşcârın rub'ü sana intikal etmekle ol tarlânın ancak rub'unu al.*" deyu hilâf-ı emr Hind'i men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd ve Amr arazi-i mîriyeden bir tarlaya tapu ile ale'l-iştirak mutasarrıflar iken Zeyd bilâ-veled fevt olup ancak li-üm karındaşı Bekir'i terk etdikde tarla üzerinde olan mülk eşcârdan hissesi Bekir'e intikal etmekle Bekir ber-müceb-i emr-i sultanî ol tarladan Zeyd'in hissesini tapu-yı misliyle almak istedikde Amr mücerred "*Şerîk ü halît olmamla hisse-i mezbûreyi tapu ile ben ahırım.*" demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bir karyede arazi-i mîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıfe olan Hind bilâ-veled fevt olup ancak hâlesi Zeyneb'i terk etdikde tarla üzerinde olan mülk eşcârı Zeyneb'e intikal etmekle Zeyneb ber-müceb-i emr-i sultanî ol tarlayı tapu-yı misliyle almak istedikde karye-i mezbûre ahalisi mücerred "*Ahali-i karye olmamızla ol tarlayı tapu ile biz ahırız.*" deyu hilâf-ı emr Zeyneb'i men'e kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmazlar.*

[37]

Bir çiftlik menziline mâlik olan Zeyd kadimden ol çiftliğe mülhak olan tarlalara tapu ile mutasarrıf iken fevt olup ancak anasının babası Amr'ı terk etmekle ol çiftlik menzili Amr'a intikal edip Amr ol çiftliğe mülhak olan tarlaları ber-müceb-i emr-i sultanî tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a vermeyip hilâf-ı emr âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlaları Amr'a tefvîz etmeyip hilâf-ı emr Bekir'e tefvîz eylese Amr ber-müceb-i emr-i sultanî ol tarlaları tapu-yı mislini verip re'y-i sahib-i arzla Bekir'den alıp zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden mülk eşcârını hâvî olmayan bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup ol tarladan kimesnesi olmamağla sahib-i arz ol tarlayı dilediğine tapu ile vermek istedikde Zeyd'in veresesi mücerred veresesi olmalarıyla sahib-i arzı men'e kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmazlar.*

Fî-mâ yete'allaku bi's-şerîk

Zeyd ve Amr arazi-i emîriyeden bir tarlaya ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıflar iken Zeyd bilâ-veled fevt olup ol tarladan hissesi müstahıkk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem kimesnesi olmamağla Amr Zeyd'in hissesini emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a vermeyip hilâf-ı emr âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarladan Zeyd'in hissesini Amr'a tefvîz etmeyip hilâf-ı emr Bekir'e tefvîz eylese hâlâ Amr şerîk ü halît olmakla ber-müceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden beş sene geçmeden tapu-yı mislini verip hisse-i mezbûreyi Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Hind ve Zeyneb arazi-i emîriyeden bir tarlaya ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıfeler iken Hind bilâ-veled fevt olup tarladan hissesi müstahıkk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem kimesnesi olmamağla Zeyneb Hind'in hissesini emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlibe iken sahib-i arz Zeyneb'e vermeyip hilâf-ı emr Zeyd'e tefvîz eylese hâlâ

Zeyneb şerik ü halit olmakla ber-müceb-i emr-i sultanî Hind'in fevtinden beş sene geçmeden tapu-yı mislini verip hisse-i merkûmeyi Zeyd'den almağa kâdire olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd Amr ile arazi-i emîriyeden ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıf olduğu tarladan hissesini Bekir'e izn-i sahib-i arzla bir mikdar akçe bedel mukabelesinde ferâğ ve teslim etdikden sonra hâlâ Amr şerik ü halit olmakla ber-müceb-i emr-i sultanî beş sene geçmeden tapu-yı mislini verip hisse-i merkûmeyi Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd Amr ile arazi-i emîriyeden ale'l-iştirak tapu ile tasarrufunda olan tarladan hissesini izn-i sahib-i arzla Bekir'e ferâğ etdikde Amr'ın hissesini dahi fuzulen Bekir'e ferâğ ve teslim eylese hâlâ Amr hissesinde ferâğı muciz olmayıp re'y-i sahib-i arzla hissesini aldıkda Zeyd'in hissesini dahi [38] şerik ü halit olmakla ber-müceb-i emr-i sultanî beş sene geçmeden tapu-yı mislini verip Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd ve Amr ve Bekir arazi-i emîriyeden ale'l-iştirak bir tarlaya tapu ile mutasarrıflar iken Zeyd bilâ-[veled] fevt olup ol tarladan hissesi müstahıkk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem kimesnesi olmamağla Amr emr-i sultanî üzere Zeyd'in hissesini Bekir ile seviyyen tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a vermeyip hilâf-ı emr müstakillen Bekir'e tefvîz eylese hâlâ Amr şerik ü halit olmakla ber-müceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden beş sene geçmeden tapu-yı mislinin nısfını verip hisse-i mezbûreyi Bekir ile beraber tasarrufa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayıp evlâdı dahi olmayan Zeyd Amr ile ale'l-iştirak bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken Zeyd üç seneden beri gaybet-i münkatı'a ile gâib ü mefkûd olup ol tarladan hissesi müstahıkk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem kimesnesi olmamağla Amr Zeyd'in hissesini emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a vermeyip hilâf-ı emr ecânibden Bekir'e tefvîz eylese hâlâ Amr şerik ü halit olmakla ber-müceb-i emr-i sultanî beş sene geçmeden tapu-yı mislini verip hisse-i mezbûreyi Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd ve Amr arazi-i emîriyeden bir tarlaya ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıflar iken Zeyd bilâ-veled fevt olup tarladan hissesi müstahıkk-ı tapu oldukda sahib-i arz ol tarladan Zeyd'in hissesini Bekir'e tefvîz edip ba'dehû Amr beş sene sükût edip taleb eylemese hâlâ Amr beş sene mürûrundan sonra mücerred "Şerik ü halitım." deyu hisse-i mezbûreye müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd Amr ile arazi-i emîriyeden ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıf olduğu tarladan hissesini izn-i sahib-i arzla Bekir'e ferâğ ve teslim edip ba'dehû Amr beş sene sükût edip tâlib¹² olmasa hâlâ Amr beş sene mürûrundan sonra mücerred "Şerik ü halitım." deyu hisse-i mezbûreye müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd ve Amr arazi-i emîriyeden ale'l-iştirak bir tarlaya tapu ile mutasarrıflar iken Zeyd bilâ-veled fevt olup ol tarladan hissesi müstahıkk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem kimesnesi olmamağla Amr'a "Ol tarladan Zeyd'in hissesini tapu-yı misliyle al." deyu teklif olundukda Amr almayıp imtinâ' etmekle sahib-i arz hisse-i mezbûreyi Bekir'e tefvîz eylese hâlâ Amr nâdim olup hisse-i mezkûreye müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

¹² Metinde "taleb" şeklinde yazılmıştır.

Zeyd Amr ile arazi-i emîriyeden ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıf olduğu tarladan hissesini izn-i sahib-i arzla âhara ferâğ murad etdikde Amr'a "*Tarladan hissemi bedel-i misliyle al.*" deyu teklif edip Amr almayıp imtinâ' etmekle Zeyd hissesini izn-i sahib-i arzla Bekir'e ferâğ ve teslim eylese hâlâ Amr nâdim olup hisse-i mezbûreye müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bir karye ahalisinden Zeyd karye-i uhrâ¹³ ahalisinden Amr ile karye-i ûlâda arazi-i emîriyeden bir tarlaya ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıf iken [39] bilâ-veled fevt olup tarladan hissesi müstahıkk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem kimesnesi olmamağla Bekir¹⁴ ber-mûceb-i emr-i sultanî "*Hisse-i mezbûreyi tapu-yn misliyle biz alnız.*" deyu Amr'ı men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Fî-mâ yete'allaku bi-ehli'l-karye

Bir karyede arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf olan Zeyd bilâ-veled fevt olup ol tarla müstahıkk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem kimesnesi olmamağla ahali-i karyeden tarlaya ihtiyacı olan Amr ol tarlayı emr-i sultanî üzere tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Amr'a vermeyip hilâf-ı emr karye-i uhrâ ahalisine tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlayı Amr'a tefvîz etmeyip hilâf-ı emr karye-i uhrâ ahalisinden Bekir'e tefvîz eylese Amr ber-mûceb-i emr-i sultanî Zeyd'in fevtinden bir sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Bir karyede arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf olan Hind bilâ-veled fevt olup ol tarla müstahıkk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu sahiblerinden derecede mukaddem kimesnesi olmamağla ahali-i karyeden tarlaya ihtiyacı olan Zeyd emr-i sultanî üzere ol tarlayı tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arz Zeyd'e vermeyip hilâf-ı emr karye-i uhrâ¹⁵ ahalisinden Amr'a tefvîz eylese hâlâ Zeyd ber-mûceb-i emr-i sultanî Hind'in fevtinden bir sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Amr'dan almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayıp evlâdı dahi olmayan Zeyd bir karyede arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken üç seneden beri gıyâbet-i münkatı'a ile gâib ü mefkûd olup ol tarla müstahıkk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem kimesnesi olmamağla ahali-i karyeden tarlaya ihtiyacı olan Amr emr-i sultanî üzere ol tarlayı tapu-yı misliyle almağa tâlib iken sahib-i arza vermeyip hilâf-ı emr karye-i uhrâ ahalisinden Bekir'e tefvîz eylese Amr ber-mûceb-i emr-i sultanî bir sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı Bekir'den almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Bir karyede arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf olan Zeyd bilâ-veled fevt olup tasarrufunda olan tarla müstahıkk-ı tapu oldukda sahib-i arz ol tarlayı karye-i uhrâ ahali-sinden Amr'a tefvîz edip ba'dehû karye-i ûlâ ahalisinden tarlaya ihtiyacı olan Bekir bir sene sükût edip taleb eylemese hâlâ Bekir bir sene mürûrundan sonra "*Hakk-ı tapu benimdir.*" deyu ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

¹³ Metinde "*âhan*" şeklinde yazılmıştır.

¹⁴ Metinde "*Amr*" şeklinde yazılmıştır.

¹⁵ Metinde "*âhan*" şeklinde yazılmıştır.

Bir karye ahalisinden Zeyd ol karyede arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı karye-i uhrâ ahalisinden Amr'a ferâğ etmek istedikde karye-i ûlâ ahalisinden olup tarlaya ihtiyacı olan Bekir ol tarlayı bedel-i misliyle almağa tâlib iken Zeyd Bekir'e ferâğ etmeyip hilâf-ı emr Amr'a izn-i sahib-i arzla ferâğ ve teslim eylese hâlâ Bekir ber-mûceb-i emr-i sultanî bir sene geçmeden tapu-yı mislini verip ol tarlayı re'y-i sahib-i arzla Amr'dan almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Bir karye ahalisinden Zeyd ol karyede arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı karye-i uhrâ ahalisinden Amr'a izn-i sahib-i arzla ferâğ ve teslim edip ba'dehû karye-i ûlâ ahalisinden olup tarlaya ihtiyacı olan Bekir bir sene sükût edip taleb eylemese hâlâ Bekir bir sene mürûrundan sonra ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bir karyede arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf olan Zeyd bilâ-veled fevt olup ol tarla müstahıkk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem kimesnesi olmamağla karye-i mezbûre ahalisinden tarlaya ihtiyacı olan Amr'a "Ol tarlayı tapu-yı misliyle al." deyu teklif olundukda Amr almayıp imtinâ' etmekle sahib-i arz ol tarlayı karye-i uhrâ ahalisinden Bekir'e tefvîz eylese hâlâ Amr nâdim olup ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bir karye ahalisinden Zeyd ol karyede arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı âhara ferâğ murad etdikde karye-i mezbûre ahalisinden tarlaya ihtiyacı olan Amr'a "Ol tarlayı bedel-i misliyle al." deyu teklif edip Amr almayıp imtinâ' etmekle Zeyd ol tarlayı karye-i uhrâ ahalisinden Bekir'e izn-i sahib-i arzla ferâğ ve teslim eylese hâlâ Amr nâdim olup ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

[40]

Bir karyede arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf olan Zeyd bilâ-veled fevt olup ol tarla müstahıkk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem kimesnesi olmamağla sahib-i arz ol tarlayı karye-i mezbûre ahalisinden tarlaya ihtiyacı olan Amr'a tefvîz etdikden sonra karye-i mezbûre ahalisinden olup tarlaya ihtiyacı olan Bekir mücerred "Benim dahi tarlaya ihtiyacım olmakla ol tarlada sana müşârik olurum." demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Fî'l-müteferrikât

Zeyd arazi-i emîriyeden mülk eşcârını hâvî olmayan bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapu ashâbından kimesnesi olmamağla sahib-i arz ol tarlayı dilediğine tefvîz murad etdikde Zeyd'in oğlunun kızı Hind mücerred oğlunun kızı olmakla sahib-i arzı men'e kâdire olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden mülk eşcârını hâvî olmayan bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapu ashâbından kimesnesi olmamağla sahib-i arz ol tarlayı dilediğine tefvîz murad etdikde Zeyd'in ammi Amr mücerred ammi olmakla sahib-i arzı men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden mülk eşcârını hâvî olmayan bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapu ashâbından kimesnesi olmamağla sahib-i arz ol tarlayı dilediğine tefvîz murad etdikde Zeyd'in hâl'i Amr mücerred hâl'i olmakla sahib-i arzı men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı şu kadar akçe bedel mukabelesinde Amr'a ferâğ ve bedel-i mezbûru kabz edip ba'dehû izn-i sahib-i arz bulunmadan Zeyd bilâ-veled fevt olup sahib-i arz ol tarlayı âhara tefvîz eylese Amr bedel-i mezbûru Zeyd'in tereke-i vâfiyesini kabz eden veresesinden almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd tapu ile tasarrufunda olan tarlada mağrûse olan eşcâra mâlik iken bilâ-veled fevt olup verese ol eşcârı zabt etmek istediklerinde sahib-i arz "Eşcâr-ı merkûmeyi tarla ile ma'an tapu ile veririm." demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd bir karye içinde vâkî' yeri dahi mülk bağçesinin eşcârı arasını saban ile sürüp hubûb zer' eylese sahib-i arz Zeyd'e "Saban ile sürmenle bağçeyi tapu ile veririm." demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd bilâ-veled fevt olup verese Zeyd'in arz-ı mîrîde mağrûse olan mülk kürûmunu zabt murad eylediklerinde sahib-i arz mücerred "Kürûm arz-ı mîrîde mağrûse olmakla yere tâbi'a olmuş olur. Öyle ohcak tapu ile veririm." deyu verese yi men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı dâyni Amr'a deyni mukabelesinde izn-i sahib-i arzla ferâğ eder oldukda Zeyd deyn-i mezbûru ne zaman Amr'a eda eder ise Amr tarlayı Zeyd'e reddetmek şartıyla ferâğ, Amr dahi ol şartla kabul ve kabz eylese hâlâ Zeyd deyn-i mezbûru Amr'a eda edip ol tarlayı re'y-i sahib-i arzla Amr'dan almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd tapu ile tasarrufunda olan tarlayı şu kadar akçe bedel mukabelesinde Amr'a ferâğ ve sahib-i arz dahi Amr Zeyd'e ol kadar akçe bedel vermek üzere izin ve tefvîz temessükü verip lâkin Amr Zeyd'e bedel-i merkûmu vermemesine Zeyd ol tarlayı re'y-i sahib-i arzla ke'l-evvel zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd âhar diyara gitdikde Amr Zeyd'in arazi-i emîriyeden tapu ile mutasarrıf olduğu tarlayı tagallüben zabt edip ba'dehû Zeyd on sene mürûrunda gelip izn-i sahib-i arzla ol tarlayı zabt emr etdikde Zeyd mücerred "On sene mürûr etmekle sana zabt etdirmem." demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd Hind'in tapu ile tasarrufunda olan tarlayı yirmi sene tagallüben [41] zabt eylese hâlâ Hind ol tarlayı Zeyd'den talep etdikde Zeyd mu'terif iken mücerred vech-i muharrer üzere "Yirmi sene zabt etmemle benim için hakk-ı tasarruf sâbit olmuş olur." deyip vermemeye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

On sene bilâ-özr terk olunan tapulu tarla davası mesmû'a olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde Zeyd-i Kadı dava-yı mezbûreyi istimâ' ve hükmeylese hükmü nâfiz olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd-i sağırin Amr ile tapulu tarlaya müte'allika davası ba'de'l-bülûğ ancak dokuz sene terk olunmak istimâ'a mâni olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd Amr-ı mecnûnun tapu ile tasarrufunda olan tarlayı tagallüben zabt edip ba'dehû Amr on sene ifâkat bulmamağla bu müdde[tde] dava edemese hâlâ Amr ifâkat bulup ol tarlayı Zeyd'den dava murad etdikde Zeyd mücerred "*On sene mürûr etmekle davan mesmû'a olmaz.*" deyu Amr'ı davadan men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd müddet-i sefer ba'id olan âhar diyara gitdikden sonra karındaşı Amr Zeyd'in arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı fuzulen Bekir'e¹⁶ ferâğ edip Zeyd ol diyarda on beş sene meks etmekle bu müddetde dava edemese hâlâ Zeyd gelip ferâğı müciz olmamağla ol tarlayı sahib-i arz huzurunda dava murad etdikde Bekir mücerred "*On beş sene mürûr etmekle davan mesmû'a olmaz.*" deyu Zeyd'i davadan men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Mütegalibeden Zeyd Amr'ın tapu ile tasarrufunda olan tarlayı tagallüben zabt edip Zeyd'in¹⁷ kahr u tagallübü on sene mütemâdi olmakla Amr bu müddetde dava edemese hâlâ Zeyd'in kahr u tagallübü zâil olup Amr ol tarlayı Zeyd'den dava murad etdikde Zeyd mücerred "*On sene mürûr etmekle davan mesmû'a olmaz.*" deyu Amr'ı davadan men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd¹⁸ Hind'in tapu ile tasarrufunda olan tarlayı tagallüben zabt edip lâkin Hind'in zevci Amr Hind'i men'-i ekid ile men' etmekle Hind davaya kâdire olmayıp bu vechile on sene mürûr eylese hâlâ Amr âhar diyara gidip gâib olmakla Hind ol tarlayı Zeyd'den dava murad etdikde Hind'in müddet-i mezbûrede sükûtu Amr'ın men'inden nâşi idüğü ma'rûf iken Zeyd mücerred "*On sene mürûr etmekle davan mesmû'a olmaz.*" deyu Hind'i davadan men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd fevt olup arazi-i emîriyeden tapu ile mutasarrıf olduğu tarlaları ber-müceb-i emr-i sultanî bilâ-tapu oğlu Amr'a intikal edip lâkin Amr âhar diyarda bulunmakla Amr tarafından Amr için akrabası re'y-i hâkimle mâl-i mevrûsünü kabz ve ol tarlaları zabt ve ziraat ve hukuk-ı arzı her sene sahib-i arza verip ve bu makûle her sene hukuk-ı arzı [zâyi'] olmadan sahib-i arz mücerred "*Amr âhar diyarda olmakla ol tarlaları tapu ile âhara veririm*"¹⁹." demeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan [tarlayı] izn-i sahib-i arzla şu kadar akçe bedel mukabelesinde Amr'a ferâğ ve kabz-ı bedel etdikden sonra Zeyd "*Bedel-i mislinden noksana fâriğ olmuşum.*" deyu ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd tapu ile tasarrufunda olan tarlayı gâh âhara icâr ve gâh kendi ziraat edip hukuk-ı arz sahib-i arza eda olunurken bir sene yahud iki sene yeri dinlendirmek için ziraat etmeyip bi-hasebi'l-iktizâ tatil etdikde "*Bu makûle arazi mutasarrıfları yedlerinde[n] nez' olunmaya.*" deyu emr-i şerif sâdır olmuşken Zeyd vech-i muharrer üzere gâh bir sene ve gâh iki sene tatil etmekle sahib-i arz ol tarlayı hilâf-ı emr-i şerif âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Asâkir-i nizâmiyeden olan Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı ziraat etmeyip beş sene mütevâliyeten tatil ile "*Bu misillü asâkir-i nizâmiyenin tapu ile mutasarrıf oldukları arazileri tatil olundukda mevtleri tebeyyün etmedikçe arazilerine taarruz olunmaya.*" deyu emr-i sultanî sâdır olmuşken sahib-i arz mücerred "*Beş sene ziraat olunmadı.*" deyu hilâf-ı emr ol tarlayı âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

¹⁶ Metinde "*Bekran*" şeklinde yazılmıştır.

¹⁷ Metinde "*Amr'ın*" şeklinde yazılmıştır.

¹⁸ Metinde "*Zeyd'in*" şeklinde yazılmıştır.

¹⁹ Metinde "*verdim*" şeklinde yazılmıştır.

Asâkir-i nizâmiyeden olmayıp gaybet-i münkatî'a ile gâib ü mefkûd olan Zeyd'in arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlalarını Zeyd'in evlâdı olmayacak sahib-i arz emr-i sultanî üzere tapu ile tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayan [Zeyd] arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı ziraat [42] etmeyip üç sene mütevâliyeten bilâ-özü tatil etmekle ber-müceb-i emr u defter kadîmden verilegelen hukuk-ı arz sahib-i arza verilmese Zeyd tâlib değil iken sahib-i arz ol tarlayı âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Bu suretde sahib-i arz ol tarlayı vech-i muharrer üzere Amr'a tefvîz edip Amr dahi zabt etmek istedikde Zeyd "*Mukaddemâ benim tasarrufumda olmakla ben zabt ederim.*" deyu Amr'ı men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayan Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı ziraat etmeyip üç sene mütevâliyeten bilâ-özü tatil etmekle ber-müceb-i emr u defter kadîmden verilegelen hukuk-ı arz sahib-i arza verilmese sahib-i arz ol tarlayı âhara tefvîz murad etdikde Zeyd "*Tapu-yı mislini verip ben ahırım.*" demeye kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd bir karye içinde vâkı'â mülk arsasını saban ile sürüp hubûb zer²⁰ eylese sahib-i arz Zeyd'e "*Saban ile sürmenle arsayı tapu ile âhara veririm.*" demeye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd'in tapu ile tasarrufunda olan tarlayı Amr bi-tarîkî'l-âriye birkaç sene zabt ve ziraat eylese hâlâ Zeyd ol tarlayı Amr'dan alıp ke-evvel zabt etmek istedikde Amr mücerred "*Birkaç sene zabt ve ziraat etmemle ol tarla benim olmuş olur.*" deyu Zeyd'i men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı şu kadar akçe bedel mukabelesinde Amr'a ferâğ ve kabz-ı bedel edip lâkin izn-i sahib-i arz bulunmasa Zeyd meblağ-ı mezbûru Amr'a reddedip ol tarlayı ke-evvel zabt murad etdikde Amr ferâğ-ı mezbûra binâen Zeyd'i men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken düyûnu terekesinden ezyed olduğu hâlde fevt olup ol tarlayı oğlu Amr ile kızı Hind'e intikâl-i âdiye binâen zabt etmek istediklerinde Zeyd'in dâyinleri terekeyi iktisâm etdiklerinden sonra "*Ol tarlayı Zeyd zimmetinde kalan hakkımız için biz zabt ederiz.*" deyu Amr [ve] Hind'i men'e kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmazlar.*

Bu suretde dâyinler ol tarlayı tagallüben zabt eyleseler Amr ve Hind ol tarlayı intikâl-i âdiye binâen dâyinlerinden alıp bilâ-tapu beraber zabta kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olurlar.*

Zeyd Amr'ın tapu ile tasarrufunda olan tarlayı fuzulen Bekir'e ferâğ eylese Bekir ferâğ-ı mezbûra binâen ol tarlayı zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde Bekir ferâğ-ı mezbûra binâen ol tarlayı zabt eylese Amr ferâğı müciz olmayıp ol tarlayı re'y-i sahib-i arzla Bekir'den alıp ke-evvel zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd Amr ile ale'l-iştirak tapu ile mutasarrıf olduğu tarladan hissesini Bekir'e ferâğ etdikde Amr'ın hissesini dahi fuzulen Bekir'e ferâğ edip Bekir ferâğ-ı mezbûra binâen Amr'ın hissesini zabt eylese Amr hissesinde ferâğı müciz olmayıp ol tarladan hissesini re'y-i sahib-i arzla Amr'dan alıp ke-evvel zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

²⁰ Metinde "zârî" şeklinde yazılmıştır.

Zeyd tapu ile tasarrufunda olan tarlayı Amr'a ferâğ eder oldukda Amr Zeyd'i ölünce görüp gözetmek şartıyla ferâğ ve teslim eylese Zeyd ferâğ-ı mezbûr mu'teber olmamağla ol tarlayı re'y-i sahib-i arzla Amr'dan alıp ke-evvel zabta kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı Amr'a ferâğ etdikde sahib-i arz lisanen izin verip lâkin ferâğına temessük tahrîr olunmasa Zeyd mücerred "*Temessük tahrîr olunmamağla ferâğ-ı mezbûr mu'teber olmaz.*" deyu ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda [olan] tarlayı Amr'a ferâğ etdikde sahib-i arz lisanen izin verip lâkin ferâğa temessük tahrîr olunmadan Zeyd fevt olsa Zeyd'in evlâdı mücerred "*Temessük tahrîr olunmadan Zeyd fevt olmakla ferâğ-ı mezbûr mu'teber olmaz.*" deyu ol tarlaya [43] müdahaleye kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmazlar.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı izn-i sahib-i arzla Amr'a ferâğ etdikden sonra Zeyd fevt olsa evlâdı ol tarlaya müdahaleye kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olmazlar.*

Arazi-i emîriyeden tapu ile tarlalara mutasarrıf olan Zeyd âhar diyara gitdikde Amr'a ısmarlamağla Amr tarlaları ziraat ve kadîmden ber-müceb-i emr u defter verilegelen hukuk-ı arzı sahib-i arza eda edip bu vechile araziye mutasarrıf olup "*Hukuk-ı arazi eda [olundukça] bunların yedlerinden arazileri nez' olunmaya.*" deyu emr-i sultanî vârid olmuşken sahib-i arz hilâf-ı emr ol tarlaları âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Asâkir-i nizâmiyeden olmayıp arazi-i emîriyeden tapu ile tarlaya mutasarrıf olan Zeyd âhar diyara gidip kimesneye ısmarlamamağla ol tarla üç sene mütevâliyeten ziraat olunmayıp hukuk-ı arz sahib-i arza verilmeğe sahib-i arz ol tarlayı âhara tefvîze kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı izn-i sahib-i arzla meccânen Amr'a ferâğ etdikden sonra Zeyd mücerred "*Meccânen ferâğ mu'teber olmaz.*" deyu ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı Amr'a ferâğ edip lâkin izn-i sahib-i arz bulunmasa ferâğ-ı mezbûr mu'teber olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bu suretde izn-i sahib-i arz bulunmadan Zeyd bilâ-veled fevt olmakla sahib-i arz ol tarlayı âhara tefvîz etmek istedikde Amr'a ferâğ-ı mezbûra binâen sahib-i arz men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı aded-i sinîn beyân olunmadan senede şu kadar akçeye Amr'a icâr ve teslim Amr dahi ol tarlayı otuz sene vech-i muharrer üzere zabt eylese hâlâ Zeyd âhir-i senede icâreyi fesh edip tarlayı Amr'dan almak istedikde Amr mücerred "*Otuz sene icâre ile zabt etmemle ol tarla benim olmuş olur.*" deyu vermemeğe kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden mülk eşcârını hâvî olmayan bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapu ashâbından kimesnesi olmamağla sahib-i arz ol tarlayı Amr'a tefvîz edip Amr dahi zabt etmek istedikde Zeyd'in ammi oğlu Bekir mücerred "[Zeyd'in] ammi oğlu ol mamlâ senin zabtına razı olmam, ben zabt ederim." deyu Amr'ı men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı izn-i sahib-i arzla Amr'a ferâğ edip Amr dahi zabt etmek istedikde Zeyd'in karındaşı Bekir mücerred "*Karındaşım tarlası olmakla senin zabtına razı olmam, ben zabt ederim.*" deyu Amr'ı men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd tapu ile tasarrufunda olan tarlayı izn-i sahib-i arzla Amr'a ferâğ etdikden sonra Zeyd ol tarlayı Amr'ın izinsiz Bekir'e dahi ferâğ eylese ferâğ-ı sâni nâfiz ü mu'teber olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

[44]

Zeyd arazi-i emîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olup hakk-ı tapu ashâbından kimesnesi olmamağla sahib-i arz ol tarlayı Amr'a tefvîz etdikden sonra Amr'ın izninsiz Bekir'e dahi tefvîz eylese tefvîz-i sâni nâfiz ü mu'teber olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i mîriyeden bir tarlaya tapu ile mutasarrıf iken fevt olup oğulları Amr ve Bekir'i terk etdikde Amr ve Bekir ol tarlayı emr-i sultanî üzere zabt etmek istediklerinde sahib-i arz ol tarlayı Amr ve Bekir'e zabt ettirmeyip Zeyd'in karındaşı Bişr'e tefvîz eylese Amr ve Bekir ber-müceb-i emr-i sultanî ol tarlayı Bişr'den alıp bilâ-tapu zabta kâdir olurlar mı? *El-cevab: Olurlar.*

Zeyd arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı Amr'a ferâğ edip lâkin izn-i sahib-i arz bulunmadan Zeyd fevt olup ancak oğlu Bekir'i terk etdikde Bekir ol tarlayı intikâl-i âdiye binâen zabt etmek istedikde Amr "*Ferâğ-ı mezbûra binâen olmuş olur.*" deyu Bekir'i men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd tapu ile tasarrufunda olan tarlayı izn-i sahib-i arzla Amr'a ferâğ etdikden sonra Zeyd nâdim olup ol tarlaya müdahaleye kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd Amr'ın tapu ile tasarrufunda olan tarlayı tagallüben zabt eylese Amr²¹ ol tarlayı Zeyd'den alıp zabta kâdir [olur mu?] *El-cevab: Olur.*

Zeyd tapu ile tasarrufunda olan tarlayı Amr'a "*Sana ferâğ edeyim.*" deyu va'd edip lâkin ferâğ eylemese Amr mücerred "*Va'd etmenle ol tarlayı bana ferâğ eyle.*" deyu Zeyd'e cebre kâdir olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd-i sağır tapu ile tasarrufunda olan tarlayı Amr'a ferâğ eylese ferâğ-ı mezbûr mu'teber olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd-i mecnûn cünûnu hâlinde tapu ile tasarrufunda olan tarlayı Amr'a ferâğ eylese ferâğ-ı mezbûr mu'teber olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd-i ma'tûh atehi hâlinde tapu ile tasarrufunda olan tarlayı Amr'a ferâğ eylese ferâğ-ı mezbûr mu'teber olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

İkrâh-ı mu'teber ile olan tarla ferâğı mu'teber olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Zeyd arazi-i mîriye[den] tapu ile tasarrufunda olan tarlayı izn-i sahib-i arz ile Amr'a şu kadar akçe bedel mukabelesinde ferâğ ve teslim ve kabz-ı bedel etdikden sonra Zeyd "*Ferâğ-ı mezbûr tağrîr ve gabn-i fâhiş ile olmuş idi.*" deyu sahib-i arz huzurunda dava ve tağrîr ve gabn-i fâhişi isbat edicek, bedeli Amr'a reddedip ol tarlayı re'y-i sahib-i arz ile Amr'dan almağa kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

²¹ Metinde "Amr'ın" şeklinde yazılmıştır.

Zeyd arazi-i mîriyeden tapu ile tasarrufunda olan yeri kendüye temlik olunmadan bir ci-hete vakfeylese vakf-ı mezbûr sahîh olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

[45]

Zeyd arazi-i mîriyeden tapu ile tasarrufunda olan tarlayı dâyni Amr'a deyni mukabelesin-de rehn ve teslim eylese rehn-i mezbûr sahîh olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Arazi-i emîriyede şuf'a câriye olur mu? *El-cevab: Olmaz.*

Bir tarlanın tapu-[yıl] misli bilinmek lâzım oldukda bi-garaz ehl-i vukûfun ittifaklarıyla malum olur mu? *El-cevab: Olur.*

Arsası mukâtaalı arz-ı mîrî ve binası Zeyd'in mülkü olan değirmen bi'l-küllîyye münhe-dim olup arsa-i sırfa kalmağla Zeyd arsa-i merkûmeyi sahib-i arza teslim murad etdikde sahib-i arz²² almayıp "*Ke'l-evvel mukâtaa ile tasarruf eyle.*" deyu Zeyd'e cebre kâdir olur mu? [*El-cevab:*] *Olmaz.*

Zeyd'in tapu ve mukâtaa ile tasarrufunda olan yaylak üzerinde bazı kimesneler bi-gayrı hakkın hayvanlarını gezdirip otladır olsalar Zeyd mezbûrları men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Birkaç kimesneler Zeyd'in tapu ile tasarrufunda olan tarladan bi-gayrı hakkın mürûr eder olsalar Zeyd mezbûrları men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd Amr'ın tapu ile tasarrufunda olan tarlayı tagallûben zabt ve tohumunu zer' etdikden sonra nâbit olup çimen olsa Amr mübâşeret-i sahib-i arzla Zeyd'e o çimeni kal' etdirmeye kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd tapu ile tasarrufunda olan tarlada Amr mülk kürûmunu tagallûben gars eylese Zeyd mübâşeret-i sahib-i arzla Amr'a kürûmunu kal' etdirmeye kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd'in tapu ile tasarrufunda olan tarlada Amr tagallûben hark ihdâs edip bi-gayrı hakkın değirmenine su icra etmek murad eylese Amr'ı men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

Zeyd'in tapu ile tasarrufunda olan korudan bazı kimesneler odun kat' eder olsalar Zeyd mübâşeret-i sahib-i arzla mezbûrları men'e kâdir olur mu? *El-cevab: Olur.*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Emin Ali Paşa
ve fî-eyyâm [Nâzır-ı] Umûr-ı Nezâret-i Hariciye Hazret-i Fuad Efendi
nâle mâ-yetemennâhü.
El-vâki' fî 20 L. sene [1]268*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ hazret-i Mehmed Ali Paşa
ve fî-eyyâm [Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye, müşârunileyh.
El-vâki' fî 19 Z. sene [12]68*

²² Metinde "arz" şeklinde yazılmıştır.

*Der-zaman-ı sadr-ı müşârunileyh ve [Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Mehmed Sadık Rif'at Paşa.
El-vâki' fî 25 Ca. sene [12]69*

[46]

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mustafa Nâilî Paşa ve fî-eyyâm
[Nâzır-ı] Umûr-ı Nezâret-i Hariciye Hazret-i Mustafa Reşid Paşa
yesserehüma'llâhü mâ yeşâ'.
El-vâki' fî 6 Ş. sene [1]269*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Paşa ve [Nâzır-ı] Nezâret-i Celîle-i Hariciye
müşârunileyh Mustafa Reşid Paşa nâle mâ-yetemennâhümâ.
El-vâki' fî 3 N. sene [12]70*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mustafa Reşid Paşa ve fî-eyyâm
[Nâzır-ı] Nezâret-i Celîle-i Hariciye Hazret-i Mehmed Emin Âlî Paşa
nâle mâ-yetemennâhümâ.
El-vâki' fî 3 Ra. sene [12]71*

*Der-zaman-ı Kaymakam-ı âli-makam Hazret-i Ali Şefik Paşa ve fî-eyyâm [Nâzır-ı] Nezâret-i
Celîle-i Hariciye Hazret-i Mehmed Fuad Paşa nâle mâ-yetemennâhümâ.
El-vâki' fî 26 Ş. sene [12]71*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Emin Âlî Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Celîle-i Hariciye Hazret-i müşârunileyh.
El-vâki' fî 10 L. sene [12]71*

*Der-zaman-ı Kaymakam-ı âli-makam Hazret-i Mehmed Paşa ve
fî-eyyâm [Nâzır-ı] Umûr-ı Nezâret-i Hariciye Hazret-i müşârunileyh.
El-vâki' fî 6 C. sene [12]72*

*Müzâyede hakkında vârid olan ilmuhaber
fî 2 Ş. sene [1]269 tarihinin buyuruldu defterinde mukayyedir.*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Emin Âlî Paşa ve
Nâzır-ı Umûr-ı [Nezâret-i] Hariciye Hazret-i müşârunileyh.
Fî 25 L. sene [12]72*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mustafa Reşid Paşa ve
fî-eyyâm [Nâzır-ı] Umûr-ı Nezâret-i Hariciye Hazret-i müşârunileyh.
El-vâki' fî 3 Ra. sene [12]73*

[47]

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Emin Âli Paşa ve
Nezâret-i Celile-i Hariciye müşârunileyhâya ilâve buyurulmuşdur.
Fî-gurre-i Za. sene [1]285*

[48]

*Buna dair olan irâde evrak-ı
sairesiyle nâme battal torbasında mahfûzdur.*

İrâde-i seniyye tarihi, fî 3 Muharrem sene [12]74

Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'de arazi-i mîriyeden olan yaylakların ferâğ ve kasr-ı yedi vuku'unda Tanzimat-ı Hayriye'den mukaddem sipahiler cânibinden ve ba'dehû yani altmış üç tarihine kadar defterdarlar tarafından iktizâ eden resmi alınarak tapu senedâtı verilegelmişken sene-i merkûmede arazi-i mîriye senedâtının Defterhâne-i Âmire'den tanzim ve itâsı nizâma rabt olunmuş ve bunun üzerine yaylakların ferâğ ve intikal ve ihalâtı hususuna dair taşralardan mazbatalar vürûd etdikçe Defterhâne-i Âmire'de resmi mukayyed bulunanların senedleri kanun-ı kadim üzere tanzim ve irsâl olunmakda ve resmi mukayyed olmayanlara tapu itâsı hilâf-ı kanun olduğundan cevap verilme[me]kte ise de bir müddetden beri tapu nizâmına tamamıyla riâyet olunmadığından bu makûle yaylakların tefvîz u tefevvuzu fâriğ ve mefrûğun-leh miyâne-lerinde cereyân ile bir gûne sened teâtî olunmamağa başlanmış olduğu bazı eyâlât meclislerinden bâ-mazbata inhâ olunmuş olup bu ise mültezem-i âli olan usul-i hakkâniyet-şümûl-i adliyye bi'l-vücûh münâfi olacağı ve tapu senedâtından alınagelen harc-ı mu'tâd ve mu'accelâtıdan bir mikdarının bu suretle çürümesi dahi caiz olmayacağı müsellemtan olduğu hâlde bu makûle müşkilâtın indifâ'ıyla tapu nizâmının ta'mim-i icrası emrinde Defterhânece dahi Bâbîâlî'de teşkil olunmuş olan Arazi Komisyonu'nun netice-i müzâkerâtına intizâr olunmakda olduğuna ve böyle yeniden ta'dil ü tafsili lâzım gelen mevâddın ayrıca istizân olunarak düstûru'l-amel tutulması için irâde-i seniyye sudûrundan sonra münasib olan faslına derci dahi münasib olacağına mebnî husus-ı mezkûr Komisyon-ı mezkûrda lede't-tezekkür Sultan Selim Han-ı Sâni asrından beri Rumeli ve Anadolu cânibine muharrirler gidip tahrîr-i arazi olunmamasıyla ol tarihten beri gerek yaylak ve gerek kışlak ve kuru ittihâz olunan arazi Defterhâne-i Âmire'de mukayyed olmayıp arazi-i merkûme ise iki yüz bu kadar seneden beri ne makûle araziden ifrâz ve ne vechile yaylak ve kışlak ve kuru ittihâz olduğuna malum olamadığı hâlde öteden beri bunlara arazi-i mîriye nazarıyla bakılarak bâ-tapu tasarruf olunagelmesiyle bundan böyle Defterhâne-i Âmire'de mukayyed olmayıp da bâ-tapu tasarruf olunagelen yaylak ve kışlak ve korular hakkında dahi mukayyed olanlar muamelesi olunup tapu verilerek ferâğ ve intikal ve ihalâtı vuku'unda sair arazi-i mîriye hakkında câri olan kavânin ve nizâmât bi-tamamihâ bunlar hakkında dahi mer'iy-yü'l-icra tutulmak üzere keyfiyetin Divan-ı Hümayûn Kalemî'ne kaydıyla Defterhâne-i Âmire'ye ve sair icab eden mahallere ilmuhaberlerinin itâsı bâ-mazbata inhâ olunmuş ve ber-minvâl-i

muharrer icabının icrası Meclis-i Âli-i Tanzimat'da ve Meclis-i Hâss-ı Umumi'de dahi tensib ü tasvib olunarak keyfiyet taraf-ı hümayûn-ı şahaneye arz ile lede'l-istizân [49] mücebince icra-yı iktizâsı hususuna irâde-i seniyye-i mülûkâne müt'e'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olduğundan muktezâ-yı münifi üzere fıkârât-ı mezkûre Arazi Kanu[nu]'nun hitâmında münasib olan faslına derc olunmak üzere Kalem-i mezbûra kaydolunarak Defterhâne-i Âmire'ye ve Anadolu Vâridât Muhasebesi'ne ilmuhaberi verilmiş olmakla keyfiyet malum olmak üzere Rumeli Vâridât Muhasbesi'ne dahi işbu ilmuhaber verildi.

Fî 18 Muharrem sene [12]74

[50 Boş]

[51]

Maliye Nezâret-i Celilesi makamının fî 24 Ş. sene [12]73 tarihiyle Meclis-i Vâlâ'ya havale buyurulup ba'de'l-mütâlaa Arazi Komisyonu'na itâ kılınmış olan tezkiresiyle Kıbrıs Cezîresi Meclisi'nin melfûf mazbatası üzerine zikrolunan Komisyon tarafından fî 7 Muharrem sene [12]74 tarihiyle makam-ı icraya takdim olunarak yine Meclis-i Vâlâ'ya verilen iki kıt'a mazbata-nın birinde Kıbrıs Meclisi'nin istizânına cevaben arazi-i mîriye bâ-tapu tasarruf olunagelen tar-la ve çayır ve yaylak ve kışlak ve korular ve bunlara mümâsil arazi-i mütenevvi'a demek olup bu makûle araziden mahlûlen cânib-i mîriye aid olanların mahalli müzâyedesinden başka Dersaâdet'de dahi müzâyede-i mükerreresi icra kılındığı takdirde ekseri ashâb-ı iktidar yed-i tasarrufuna geçerek bu ise gerek ahalice ve gerek hazinece muzır olacağı mülâhazasına mebnî mukaddemâ Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'da karar verildiği üzere cezîre-i merkûmede ve mahall-i sairede mahlûlen cânib-i mîriye aid olan çiftliklerin mahallerince müzâyedeleri ba'de'l-icra Dersaâdet'de dahi mükerreren ve alenen müzâyede olunması ve hakk-ı tapu ashâbının muhafaza-i hukukuyla beraber sair arazinin dahi mahalleri müzâyedesiyle tâliblerine verilmesi lâzım geleceği gösterilip diğer mazbata dahi; o misillü arazi-i mîriyeden mahlûl olanlarının ihalâtı kütüb-i fetâvâda ve kanunnâme-i sultanîde mûnderic ü mukayyed olduğu vechile icra olunagelmışken bu bâbda ekseriya hatıra riâyeten fesad karışarak tapu hâsılâtının tedennisine sebep verdiği mütâlaasıyla kâffe-i mahlûlâtın Dersaâdet'de müzâyede-i aleniye ve mükerreresi icra kılınmak suretine bi'l-istizân karar verilmiş ise de bu tarîk ile hakk-ı tapu ashâbının hukukuna dokunulmuş olduğundan mezkûr Komisyonun müzâkeresine memur buyurulduğu tapu nizâmının hitâmına değin muvakkaten bir usul ittihâzı münasib görünmüş ve kaide-i câriye icabınca mal memurları ve kaza müdürleri taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'den memur u me'zûn sahib-i arz vekili bulunmuş olmasıyla ba'd-ezîn arazi-i mahlûle derecede mukaddem olan ashâb-ı hakk-ı tapuya verilmek lâzım geldikde bir güne hile ve fesad karışmamak için müzâyedesini hâlinde tebeyyün edecek bahâsına takrib olunarak kıymeti kırk-elli bin kuruşdan dûn ise yalnız kaza müdürleri ve meclislerinin tahkikâtıyla iktifa ve kürsî-i livâya gönderilecek mazbatasını mücebince ihalesi icra kılınması ve kırk-elli bin kuruşa mütehammil ise kürsî-i livâdan vali ve mutasarrıf ve kaymakam bulunanlar bizzat giderek veya meclis-i livâ azâsından birini tevkil ve irsâl ile re's-i livâda olan kadı ve nâib efendiler dahi beraberce azîmet ederek veyahud müvellâ nasb u tayin eyleyerek ve mal memurları bizzat bulunup mâni'leri olmadığı takdirde tapu kâtibi gönderilerek arzın kuvve-i nâbitesini ve şeref u itibar-ı mevki'sini bilir âdemler celbiyle kıymet-i sahihası zahire ihrac kılındıktan sonra tapusu verilmek üzere tanzim olunacak mazbatalarının Defterhâne-i Âmire'ye gönderilmesi

ve buna dair Hazine-i Celile ve Defterhâne-i Âmire'de terâküm etmiş ne kadar evrak var ise mazbataları mücebince hemen şimdiden senedleri yazılıp ashâbına verilmesi ve ashâb-ı hakk-ı tapudan kimesneye kalmayıp veyahud derecede mukaddem bulunan kimse ıskât-ı hak edip de sırf mahlûl ve cânib-i mîriye aid olan arazi yüz dönümden noksan ise mahalli müzâyedesiyile ve yüz dönümden üç yüz dönüme kadar vüs'atde [52] ise mahalli müzâyedesinden sonra kürsî-i livânın dahi müzâyede-i mükerreresiyle ihalesi icra olunup üç yüz dönümden ziyade ise mahallinde ve re's-i livâda müzâyede kılındıktan sonra Dersaâdet'de dahi müzâyede-i aleniyesi ifa olunmak için mazbatalarının Hazine-i Celile'ye irsâliyle bunun zımnında vuku bulacak yol masrafının mahalli sandığından tesviyesi ve derecede mukaddem hakk-ı tapu ashâbından asâkir-i nizâmiye-i şahane silkinde bilfi'l ifa-yı hüsn-i hizmet eylediği mütehakkık olanlara hakk-ı tapusu tevecüh eden araziden beş dönüm mikdarı meccânen verilip ziyadesi hakkında sair ashâb-ı hakk-ı tapu gibi muamele olunması ve arazi-i mahlûlenin bulunduğu karye ahalisinden yere zarureti olanlar nihayet derecede hakk-ı tapu ashâbı olmalarıyla bunlar müte'addid olup da içlerinden birisi silk-i celil-i askeride ifa-yı hüsn-i hizmet etmiş bulunur ise kendisi saire tercih kılınarak hepsi bir hâl ve sıfatda ise tapu-yı misliyle onlara ihalesi hususlarının Divan-ı Hümâyûn Kalemi'ne kaydıyla Nezâret-i Celile-i müşârunileyhâya dahi buyuruldu-i sâmi tastiriyle bildirilmesi arz u ifade olunmağın zikrolunan mazbatalar kırâet ve mütâlaa ile ikinci mazbatanın medlûlünden istifade kılındığı üzere mezkûr Komisyon işbu tapu nizâmını fasıl fasıl tertib ederek kaleme almakda olduğu Arazi Kanunnâmesi'ni karîben takdim edeceğini göstermiş ise de onun kararına değin suret-i ma'rûzanın icrasına lüzum görünüp beyân ve ifade kılınan usul-i icraiye dahi yolunda ve münasib ve teshîl-i muamelât ile müzâyede-i arazinin fesaddan muhafazasını mücib olarak şu kadar ki Cenâb-ı Hak gün be-gün ma'mûr buyursun veli-nimet-i bî-minnetimiz veli-nimet-i cihan sebep-i asayiş-i memâlik ü büldân efendimiz padişahımız hazretlerinin sunûf-ı tebaa-i Devlet-i Aliyyeleri haklarında ibraz ü ibzâl buyurmakda oldukları hüsn-i niyyât ve müsaade ve inâyât-ı cenâb-ı mülkdârileri âsâr-ı bedîhiyesinden olmak üzere Memâlik-i Mahrûse-i hümâyûnlarının her tarafında an be-an kazıyye-i ma'mûriyet ve madde-i nâfia-i zirâat ü harâset ilerleyip kıymet ve itibar-ı arazi fevka'l-me'mûl kesb-i şeref ü izdiyâd etmiş ve inşaallahu teâlâ mutasavver ü musammem olan sair ıslâhât-ı mülkiye ve tesviye-i tarîk semeresiyle gitdikçe daha ilerleyeceği lutf-ı Hak'dan kaviyyen me'mûl bulunmuş idüğüne ve şu hâlin üzerine tapu hâsılâtının dahi tedenniden vikâyesi dil-sîr-i nimet-i asayiş ü istirahat olan ahalinin müterettib-i uhde-i tâbiyet ve hamiyetleri olmak icab edeceği misillü emr-i müzâyedeye bir güne fesad karışmamak için bazı kuyûd-ı ihtirâziyenin gözedilmesi dahi muktezâ-yı maslahatdan görüldüğüne binâen mazbata-i merkûmede istizân olunduğu vechile bundan böyle dahi bilâ-veled irtihâl eden kesânın uhde-i tasarruflarında bulunan arazi bî-garaz erbâb-ı vukûfun ihbar ve takdir eyleyecekleri tapu-yı misliyle ashâb-ı hakk-ı tapudan derecede mukaddem olanlara kemâ-kân tefvîz kılınmak ve yalnız mahlûlen cânib-i mîriye aid olacak çiftlikler Dersaâdet'de dahi be-tekrar müzâyede-i aleniyesi bi'l-icra fûrûht ve ihale olunmak üzere gösterilen şerâyitin icrasıyla beraber kaza müdürlerinin ve meclislerinin tahkikâtıyla iktifa ve kürsî-i livâyâya gönderilecek mazbataları mücebince ihalesi ifa kılınacak arazi için nihayet on bin kuruşa kadar me'zûniyet verilip ondan ziyade tapu-yı misle mütehammil olan [53] tahkikât ve tedkikâtın kürsî-i livâyâya aid olması ve sırf mahlûl olarak cânib-i mîriye aid olan arazi behemehâl müzâyede ile ihale ve tefvîz olunmak icab edeceğinden bunun için dahi dönüm itibarıyla tefvîz u ihaleye ruhsat i'tâsından sarf-ı nazarla on

bin kuruş kıymetden noksan ise mahalli ve yirmi bin kuruş kıymetden aşağı bulunur ise kürsî-i livâ müzâyesideyle ihalesi icra olunup yirmi binden ziyade bedele mütehammil olduğu takdirde mahalli ve kürsî-i liv[â] müzâyedelerinden sonra Dersaâdet'de dahi müzâyede-i aleniyesi ifa kılınmak üzere mazbatalarının gecikdirilmeyerek hemen Hazine-i Celile'ye gönderilmesi ve arazi-i mahlûle tûl müddet ziraatden hâlî kalmamak için Dersaâdet müzâyesine bir müddet-i mu'tedile tahsisi lâzımeden olmasıyla müzâyede[ye] çıkarıldığı günden itibaren bir mâh müddet tayin ve mahlûlât ceride-i havâdis nüshalarına ve Dersaâdet gazetelerine yazdırılarak ilân ile müddet-i mahdûde mürûr edip de tâlibi zuhur etmediği ve etdiği hâlde vuku bulacak zam yüzde ikiyi tecavüz eylemediği takdirde yine mahalleri tâlibine serî'an tefvîz u ihale olunmak üzere Defterhâne-i Âmire'den hemen tapu senedi alınıp posta ile mahalline irsâl ü isrâ ve hususât-ı sairenin mazbata-i merkûme mücebince iktizâları ifa kılınması ve bir de bunda asıl gözedilecek şey tapu senedâtının bilâ-te'hir mahallerine isâli kazıyye-i mühimmesi olarak eğerçi bu kazıyye-i mültezemenin hüsn-i husûlü için ara sıra bazı takayyüdât icra olunmuş ise de yine tamamıyla matlûb hâsıl olmayıp mazâbıt-ı vâride şurada burada sürünmekde idüğü keyfiyât-ı malumeden ve hazinece vuku'a gelen te'ehhurât-ı zaruriye tahkik olunduğuna göre taşralarda tefevvuz-ı araziye tâlib olan kesândan alınan bedel cedvele idhalen hazineye bildirilmek ve mazbataları Defterhâne-i Âmire'ye geldikçe bedellerinin cedvellere dahil olup olmadığı hazineden istifsâr ile eğer cedveli gelmiş ve verilen bedel dahil bulunmuş ise zahr-ı mazbataya işaret ü iş'âr ve gelmemiş ise vürûduna intizâr edilmek mer'ıyyü'l-icra olmasından neş'et ederek bunun dahi sureti-i teshiliyesi bulunmak lâzımeden olduğuna ve mazbata-i mezkûrede taşralardan gelecek mazbataların yol masrafı mal sandığından tesviye olunmak sureti mûnderic ve vâkı'â bu dahi tesrî-i maslahatı müeddi bulunduğuna binâen arazi-i mahlûlenin müzâyedeleri mazbataları mahallerinden postalara tevdi'an doğruca Dersaâdet Postahânesi Nezâreti'ne irsâl ile vürûdunda derhal kaydolunarak Maliye Kitâbeti'ne gönderilip oradan dahi Rumeli'nin ise Rumeli ve Anadolu'nun ise Anadolu Muhasebelerine itâ kılınarak hemen muamele-i mukteziyesi bi'l-icra buraca müzâyedeye muhtac olanların mezad pusulası terkîm ü imlâ ve müzâyedeye muhtac olmayanların mazbataları senedâtı verilmek üzere Defterhâne-i Âmire Emaneti'ne isrâ olunduğu ve cânib-i Emanet'den dahi senedleri serî'an yapıdırılıp Maliye Kitabeti'ne iade ile postası postasına mahallerine gönderildiği takdirde bu te'ehhurât saye-i inâyet-vâye-i hazret-i Padişahî'de mukârin-i teshîlât olacağından ve fakat şu hâlde mahallerince ahz olunan bedelât kalan ayın cedveline idhal kılınacaktır yollu gelen mazbatada hazineyi ve malı te'min edecek kuvvet bulunmak icab eyleyeceğinden bu usulün dahi ba'd-ezîn hüsn-i icra olunması ve yol masrafının mahalleri mal sandığından tesviyesinde tekellûf [54] görünmesiyle mazâbıt ve senedâtın bilâ-ücret postahânelerden kabulü caiz olması acizâne tezekkür ve tasvîb kılınmış ise [de] ol bâbda ne vechile irâde-i aliyyeleri müte'alik buyurulur ise keyfiyetin ta'mimen her tarafa iş'ârı ve Defterhâne-i Âmire Emaneti'yle Postahâne Nezâreti'ne dahi beyân ve ihtarı ve Divan-ı Hümâyûn Kalemî'yle sair muktezî olan mahallere ilmuhaberlerinin itâsı zımnında Maliye Nezâreti'ne havalesi ve usul-i mezkûre herkesin malumu olmak için ber-tafsil Takvim-i Vekâyî'a dahi derc etdirilmesi bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fi-selhi Muharrem sene [12]74

Atûfetli efendim hazretleri

Memâlik-i Mahrûse-i Hazret-i Şahane'de kâin arazi-i mîriyeden mahlûl olanların icra-yı ihâlâtı hususuna dair Meclis-i Vâlâ'dan kaleme alınan mazbata güzerân eden şehir-i Muharremü'l-haram'ın Yirmi beşinci Pazartesi günü lutfen ve tenezzülen Bâbîâli'yi teşrif-i ma'âli-redîf-i cenâb-ı Şehinşâhî vuku'uyla huzur-ı şevket-mevfûr-ı cenâb-ı mülûkânede akdolunan Meclis-i Âli-i Umumî'de kırâet olunup, lehü'l-hamd ve'l-minne saye-i muvaffakiyet-vâye-i hazret-i mülkdârîde Memâlik-i Mahrûse-i Cenâb-ı Padişahî'nin her tarafında an be-an âsâr-ı ma'mûriyet ve madde-i nâfia-i zirâat ü harâset ilerleyerek kıymet ve itibar-ı arazi fevka'l-me'mûl kesb-i şeref ü izdiyâd etmiş ve şu hâl üzerine tapu hâsılâtının tedenniden vikâyesi ve emr-i müzâyedeye fesad karışmamak üzere bazı kuyûd-ı ihtirâziyenin gözedilmesi iktizâ-yı maslahatdan bulunmuş olmasıyla ve işbu tapu maddesinin nizâm-ı mahsusu Arazi Komisyonu'nda derdest-i müzâkere bulunmasıyla onun hitâmına kadar muvakkat suretiyle işâr u beyân kılınan usul-i icraiye teshîl-i muamelâtı ve müzâyede-i arazinin fesaddan muhafazasını müstelzim görüldüğünden ber-mantûk-ı mazbata tesviye-i muktezâları beyne'l-huzzâr dahi tasvîb olunmuş ve mezkûr mazbata melfûfâtıyla beraber meşmûl-i nazar-ı şevket-eser-i hazret-i tâcdârî buyurulmak için arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i isabet-âde-i cenâb-ı şehriyârî şeref-sünûh buyurulur ise infaz-ı muktezâ-yı celiline ibtidâr kılınacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîmine mübâderet olundu efendim.

Fî 16 S. sene [12]74

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-pîrâ-yı tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikrolunan mazbata ve evrak manzûr-ı âlî-i cenâb-ı mülûkâne buyurulmuş ve hususât-ı mezkûrenin ber-mantûk-ı mazbata tesviye-i muktezâları müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i tâcdârî iktizâ-yı celilinden olarak mârru'l-beyân mazbata ve evrak yine savb-ı sâmi-i Sadâret-penâhileri'ne iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 S. sene [12]74

[55]

Saye-i ihsân-vâye-i hazret-i şahanede saadet-i hâl-i ahalinin tezyîd ü tevsî'i zımında bâ-tapu tasarruf olunan arazinin suret-i tasarruf ve ihâlât ve ahkâm-ı sairesine dair kavânin ve nizâmât derdest-i tezekkür olup ancak bilâ-veled vefat edenlerin arazisi derecede mukaddem hakk-ı tapu sahibine bî-garaz erbâb-ı vukûfun takdir eyledikleri tapu-yı misl ile tefvîz olunmak kanun-ı kadîm iktizâsından olduğu hâlde bu bâbda hatıra riâyeten ekseriya fesad karışarak tapu hâsılâtının tedennisine sebep olduğu misillü müzâyede suretinde dahi hakk-ı tapu ashâbının hukukuna dokunulmuş olacağından derdest-i tanzim olan tapu nizâmının hitâmına kadar muvakkaten bir usul ittihâzı münasib görülmekle ve kaide-i câriye icabınca mal memurları ve kaza

müdürleri taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'den memur u me'zûn sahib-i arz vekili bulunmuş olmasıyla evvelâ bilâ-veled vefat edenlerin arazi-i mahlûlesi kanun-ı kadimi vechile bî-garaz erbâb-ı vukûfun takdir edecekleri tapu-yı misl ile derecede mukaddem olan hakk-ı tapu sahibine verilip ancak bu bâbda bir gûne hile ve fesad karışmamak ve bedel-i misli sahihan tayin etmek için kıymeti on bin kuruşa kadar olan arazide yalnız kaza müdürleri meclislerinin tahkikâtıyla iktifa ve kürsi-i livâya gönderilecek mazbatası mücebince ihalesi icra kılınması ve on bin kuruşdan ziyade tapu-yı misline mütehammil ise kürsi-i livâdan dahi tahkikât ve tedkikât üzere icra olunduktan sonra tapusu verilmek üzere meclis-i livâdan tanzim olunacak mazbatalarının Defterhâne-i Âmire'ye gönderilmesi ve buna dair Hazine-i Celile ve Defterhâne-i Âmire'de terâküm etmiş ne kadar evrak var ise mazbataları mücebince hemen şimdiden senedleri yazılıp ashâbına verilmesi ve bir de bunda asıl gözedilecek şey tapu senedâtının bilâ-te'hir mahallerine isâli kaziyye-i mühimmesi olarak bu kaziyye-i mültezemenin hüsn-i husûlü için arada bazı takayyüdât icra olunmuş ise de yine tamamıyla matlûb hâsıl olmayıp mazâbıtlar da şurada burada sürünmekte idüğü keyfiyât-ı malumeden ve hazinece vuku'a gelen te'ehhurât-ı zaruriye tahkik olduğuna göre taşralarda tefevvuz-ı araziye tâlib olan kesândan alınan bedel cedvele idhalen hazineye bildirilmek ve mazbataları Defterhâne-i Âmire'ye geldikçe bedellerinin cedvellere dahil olup olmadığı hazineden istifsâr ile eğer cedveli gelmiş ve verilen bedeli dahil bulunmuş ise zahr-ı mazbataya işaret ü işâr ve gelmemiş ise vürûduna intizâr edilmek mer'ıyyü'l-icra olmasından neş'et ederek bunun dahi suret-i teshîliyesi bulunmak lâzımeden olduğuna binâen arazi-i mahlûlenin müzâyedeleri mazbataları mahallerinden postaya tevdi'an doğruca Dersaadet Postahânesi Nezâreti'ne irsâl ile vürûdunda derhal kaydolunarak Maliye Kitabeti'ne gönderilip oradan dahi Rumeli'nin ise Rumeli ve Anadolu'nun ise Anadolu Muhasebelerine itâ kılınarak hemen muamele-i mukteziyesi bi'l-icra buraca müzâyedeye muhtac olanların mezad pusulası terkîm ü imlâ ve müzâyedeye muhtac olmayanların mazbataları senedi verilmek üzere Defterhâne-i Âmire Emaneti'ne isrâ olduğu ve cânib-i Emanet'den dahi senedleri seri'an yapıdırılıp Maliye Kitabeti'ne iade ile postası postasına mahallerine gönderildiği takdirde bu te'hirât saye-i inâyet-vâye-i hazret-i Padîşahî'de mukârin-i teshîlât olacağından ol vechile icabının icrası ve fakat şu hâlde mahallerince ahz olunan bedelât kalan ayın cedveline idhal kılınacaktır yollu gelen mazbatada hazineyi ve malı te'min edecek kuvvet bulunmak icab eyleyeceğinden bu usulün dahi ba'd-ezîn icra olunması zımnında Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne ve sair muktezî olan mahallere ilmuhaberlerinin itâsı hususlarının dahi cânib-i Nezâret-i Celile-i Maliye'ye bildirilmesi tezekkür ü tensîb olunarak bi'l-istizân irâde-i seniyye-i hazret-i şehinşâhî dahi ol merkezde müte'allik ve şeref-sudûr buyurulup mantûk-ı âlisince [56] keyfiyet icab eden memurîn ile Defter Emaneti'ne ve Postahâne cânibine bildirilmiş olmakla ber-müceb-i irâde-i seniyye hazinece dahi iktizâlarının icrası hususuna himmet buyurulmak bâbında beyaz üzerine sâdır olan fermân-ı âlî mücebince tesviye-i iktizâsı Vâridât Muhasebelerinden lede's-sual ber-mantûk-ı fermân-ı âlî arazi hakkında ta'mimen evâmirnâme-i sâmiye bi't-tastîr cânib-i nezâret-i celilelerine irsâl buyurulmuş ve mücib olarak tahrîrât-ı cânib-i Nezâret-penâhî dahi tastîr olduğu Mektubi-i Maliye Kalemî'nden tahkik kılınmış olmakla keyfiyet bi-ibaretihâ Anadolu Vâridât Muhasebesi'ne kaydolunarak husus-ı mezbur hakkında olan irâde-i seniyye malum olarak mücebince icabına mübâderet olunmak üzere Divan-ı Hümâyûn Kalemî'yle Rumeli Vâridât Muhasebesi'ne ilmuhaberlerinin tahrîr ve itâsıyla tesviyesi derkenar olunarak ilmuhaberleri yazılmak fermân-ı sâmi buyurulmağın mücebince

kaydolunup diğer ilmuhaberi verilmekle ber-minvâl-i muharrer Divan-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi işbu ilmuhaber verildi.

Fî 3 C. sene [1]274

*Îrâdesi evrak-ı saire ile beraber
nâme battal torbasında mahfûzdur.*

Bilfi'l Şeyhülislâm ve Müfti'l-enâm olup mecidiye ve imtiyâz nişân-ı hümâyûnlarımın birinci rütbelerini haiz ü hâmil olan Mevlânâ Mehmed Arif *edâma'llahü teâlâ fezailehûya* hüküm ki:

Beyândan müstağni olduğu üzere hemîşe efkâr-ı ma'delet-disâr-ı mülûkânem tezyîd-i asayiş ve saadet-i hâl-i ra'îyyetle imar-ı bilâd ü memleket kazıyye-i hayriyesine ma'tûf u masrûf olarak bunun hüsn-i husûlü zımnında mukaddemâ arazi-i mîriye yalnız pederden evlâd-ı zükû-ra intikal edegelmişken muahharan müte'allik ve şeref-sudûr olan emr u irâde-i ma'delet-âde-i mülûkânem muktezâ-yı âlisi üzere gerek baba ve gerek anadan evlâd-ı zükûr u inâsa ale't-tesâvî intikal eylesine müsaade-i mekârim-âde-i tâcdârânem erzân u şâyân kılınarak keyfiyet kanun-ı kadîme zeyl ile ahali ve tebaa-i Saltanat-ı Seniyyemin bu yüzden dahi medâr-ı servet ü iktidarları istihsâl olunmuş ise de Arazi Kanunnâmesi'nin bazı muamelâtına dair olan ahkâmı tertib olunan meclis-i muvakkatde ta'dil ve ıslâh olunmakda idüğüne binâen arazi-i mîriyenin beytül-mâlde olan rakabesine hâlel getirilmeyerek menâfi'-i hazine-i şahanemin muhafazasıyla beraber emr-i intikalın ve hakk-ı tapunun bir derece daha tevsî'yle kanunnâme-i mezkûrun ona göre tanzimi fevâid-i külliyyeyi müstetbî' olacağından keyfiyet Meclis-i Âli-i Tanzimat'da bi'l-etraf müzâkere ve mütâlaa olunarak ol bâbda tanzim olunan mazbata Meclis-i Hâss-ı Vükelâ-yı fihâmımda dahi tedkik ile husus-ı mezbûrun iktizâ-yı şer'isine tatbikan bir usul-i haseneye rabt u tevsîkı zımnında sen ki mevlânâ-yı müşârunileyhsin; tarafından lede'l-istişâr bilâ-ve-led-i zükûr u inâs müteveffâ ve müteveffiye olanların uhdelerinde olan arazileri babaları var ise babalarına, yok ise analarına meccânen intikal eylesine ve bunlar olmadığı hâlde derece-i ûlâda li-eb ve li-ebeveyn er karındaşlarına ve derece-i sâniyede li-eb ve li-ebeveyn kız karındaşlarına ve derece-i sâlisede oğlunun oğluyla oğlunun kızına ve derece-i râbî'ada zevc ile zevceye ve derece-i hâmisede li-üm er ve kız karındaşına ve derece-i sâdisede kızının oğluyla kızının kızına ve derece-i sâbî'ada mülk ebniye ve eşcâr intikal eden verese ve derece-i sâminede şerîk ü halita ve derece-i tâsî'ada ehl-i karyeden yere zarureti olanlara bi-garaz ehl-i vukûfun takdir eyledikleri tapu-yı misl ile verilmesi ve bundan böyle derece-i tâsî'ada bulunanlara sırasıyla teklif olup cümlesi istinkâf ederek ıskât-ı hak eyledikleri takdirde ol vakit lede'l-müzâyede tâlibine tefvîz kılınması bâ-müzekkire beyân olunmuş [57] ve bu husus muhasenât-ı asriye-i şahanemden olarak bütün ahali ve tebaa-i Saltanat-ı Seniyyem haklarında mûcib-i hayr u menfaat olacağından müzekkire-i mezkûreye tatbikan tesviyesiyle yapılacak kanunnâme-i hümâyûnumun ona göre tanzimi ve husus-ı mezkûrun gelecek şehir-i Receb Gurresinden icrasına bed' ü mübâşeret olmak üzere iktizâ eden evâmîr-i aliyemin ısdârı tensîb ü tasvîb kılınmış olduğundan keyfiyet taraf-ı eşref-i şahaneme arz ile lede'l-istizân mücebince icra-yı iktizâsı hususuna irâde-i seniyye-i

mülûkânem ta'allukuyla ol bâbda emr-i hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şehriyârânem sünûh ve sudûr eylemiş ve muktezâ-[y1] münîfi üzere husus-ı mezkûr kanunnâme-i hümâyûnuma sebt ü tahrîr kılınacak ise de işbu karar evvelce cümlelerin malumu olarak hükmü dahi tarih-i mezkûr-dan ibtidâ ile icra olunması için keyfiyet bi'l-cümle vülât-ı ızâm ve mutasarrıfın-i kirâmım taraflarına mahsus evâmir-i şerifem tasdir ü tesyiriyle bildirilmiş olmakla ilânen ve ifhâmen sana dahi Divan-ı Hümâyûnum'dan mahsusan işbu emr-i celîlül-kadrim ısdâr olundu. Keyfiyet malum-ı fezâil-melzûmun oldukda işbu emr-i âlîşânım Fetvahâne'ye kayd ü sebt ile bâlâda beyân olunduğu üzere husus-ı mezkûrun gelecek şehir-i Receb Gurrelerinden itibaren Memâlik-i Mahrûse-i Şahanemde icrasına bed' ü mübâşeret olunmak ve hilâf-ı Şeriat-ı garrâ ve mugayir-i kanun bir güne vaz' u hâlet vuku'a gelmemek üzere tarafından dahi bi'l-cümle hükkâma ifade ve iş'âr ile infaz-ı emr u irâde-i seniyye-i mülûkâneme sarf-ı cüll-i himmet eylesin.

Fî-evâhiri Ca. sene [12]74

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Midhat Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye müşârunileyh.
Fî 25 Ca. sene [12]89*

*Der-zaman-ı sadr-ı müşârunileyh ve [Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Hazret-i Mehmed Cemil Paşa.
Fî 23 C. sene [1]289*

*Der-zaman-ı sadr-ı müşârunileyh ve [Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Hazret-i Şerif Halil Paşa.
Fî 7 Şaban sene [1]289*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Rüşdü Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye müşârunileyh.
Fî 18 Şaban sene [1]289*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Hüseyin Avni Paşa ve
fî-eyyâmı [Nâzır-ı] Umûr-ı Hariciye Hazret-i Râşid Paşa.
Fî 25 Zilhicce sene [1]290*

[58]

*Der-asr-ı Hazret-i Sultan Murad Han ibnü's-Sultan el-Gazi Abdülmecid Han
ebbeda'llâhü mülkehû ve saltanatehû ilâ-âhiri'd-devrân.
Fî 7 Ca. sene [1]293 ve fî 18 Mayıs sene [1]292*

*Der-asr-ı Hazret-i Sultan Abdülhamid Han-ı Sâmi ibnü's-Sultan
el-Gazi Abdülmecid Han halleda'llâhü hilâfete-hü.
Fî 11 Şaban sene [1]293 ve fî 19 Ağustos sene [1]292*

[59]

Amasya Sancağı dahilinde kâin Gümüş Maden-i Hümâyûnu ve Hacıköy kazalarında kâin kurâ-i malume ahalisinin takdim eyledikleri bir kıt'a arzuhâlleri meâlinde karyelerinde bulunan arı kovanlarının beherinden ba'd-ezin Tanzimat'dan altmış iki senesine kadar kırkar para resm alınmış iken rûsûm-ı merkûmenin sene-i sâbika mültezimi zikrolunan arı kovanlarının beherinden yüz ve yüz yirmi para resm istihsâl eylemiş olduğu ve resm-i mezbûr bundan böyle sene be-sene tezâyüd bularak kendilerine gadri mûcib görüldüğü beyânıyla mezbûr kovanlardan kadimi vechile kırkar para resm ahz ü istihsâl olunarak ziyade nesne alınmaması hususu niyaz ve istid'â olunmuş ve ber-mûceb-i kuyûd zikrolunan Gümüş Madeni Kazası'nın bâğât ve saire a'şârı Mehmed Emin ve Ali ağalara ve Hacıköy Kazası'nın a'şâr-ı mezkûresi dahi Yümnî Efendi'ye geçen altmış üç senesine mahsûben malumû'l-mikdar bedel ile mahallince ve mezkûr kazaların a'şâr-ı mezbûresi karargîr olan nizâmı vechile zabt olunmak ve nizâmından ziyade şey alındığına dair mahallinden istikâ vuku bulur ise bi't-tahkik ashâbına red kılınmak şartıyla altmış dört ve altmış beş senelerine mahsûben bâ-irâde-i seniyye-i şahane seneteyn olarak malumû'l-mikdar bedel ve sarraf taahhüdü ile mülteziminden Mehmed Efendi uhdesine buraca ihalesi bi'l-icra bâ-suret-i defter zabtı hâvî emr-i şerif tasdîr kılındığı ve dahil-i daire-i tanzimat olan mahaller mahsulâtının usul-i kadimleri bi'l-fesh onda bir olarak a'şârının aynen tahsil ve resm-i dönüm-i duhan ve penbe ve bâğât misillü rûsûmâtın ilgâsıyla bunlardan öşr tahsil olunacağı cihetiyle duhan ve penbe ve zeytin ve bunlara mümâsil mahsulâtdan aynen ve üzüm ve meyve makûlesinden râyic-i belde üzere bedelen öşr tahsili bâ-irâde-i seniyye karargîr olan nizâmından olup arı kovanlarından resm istihsâli hakkında bir güne nizâm kaydına bir güne zaferyâb olunamadığı Vâridât Muhasebesi derkenarında gösterilmiş ve husus-ı mezkûr Meclis-i Muhasebe'ye havale buyurulmuş olmakla bu suretde dahil-i daire-i tanzimat olan mahallerde husûle gelen zehâyirden lafzı manasına muvâfık olmak üzere onda bir öşr tahsili ve resm-i dönüm-i duhan ve penbe ve bâğât misillü rûsûmâtın ilgâsıyla bunlardan dahi onda bir öşr tahsil olunacağı cihetiyle duhan ve penbe ve zeytin ve bunlara mümâsil mahsulâtdan aynen ve üzüm ve meyve makûlesinden râyic-i belde üzere bedelen öşr tahsili bâ-irâde-i seniyye karargîr olan nizâmından ve aselden dahi emsali mahsulâta kıyasen aynen onda bir öşr almak icab eder iken nizâm-ı mezkûrun hîn-i icrasında aselden öşr alınıp alınmamasına dair bir güne sarâhat olmadığına binâen ara sıra bu misillü istid'â vuku'unda Kaleminden "Aselden dahi onda bir öşr alınmak iktizâ eder." deyu derkenar olunamayıp fakat arı kovanlarından resm tahsili hakkında bir güne nizâm kaydına zaferyâb olunamadığı öteden beri ber-mûceb-i kanun emr-i âlî verilegeldiği âşikâr ve hasbe't-tanzimat duhan ve penbe ve saireden tahsil olunagelen rûsûmât-ı kadîminin ilgâsı sırada resm-i kovanın dahi ilgâsıyla emr-i meşrû' olduğu vechile aselden dahi onda bir aynî öşr alınması ol vakit sehven tasrîh olunamaması cihetiyle mültezim taifesi bazı mahallerde aselden aynî öşr ve bazı mahallerde resm-i kovan nâmıyla tutdurabildiği kadar beher kovanda resm taleb [ve] ahz eylemekte ve bu keyfiyet hem ashâb-ı kovana gadri [mûcib] ve hem usul-i mehâsin-şümûl-i ma'delet-i seniyyeye

münâfi ve öşr hakkında müesses olan nizâma dahi mugayir görünmüş olmasıyla usul-i atıkadan bulunan resm-i kovanın dahi emsaline tatbikan ilgâsı fimâ-ba'd bir mahalde resm-i kovan mutâlebe ve ahz olunmayıp fakat asel mahsulâtından onda bir öşr alınmak üzere nizâm-ı mezkûra zeyl ve te'sisi münasib gibi tezekkür olunmuş olmakla ber-minvâl-i meşrûh tesviyesi muvâfık-ı irâde-i aliyye buyurulduğu hâlde bundan böyle düstûru'l-amel tutulmak üzere Anadolu Vâridât Muhasebesi'ne bi'l-kayd Rumeli Vâridât Muhasebesi'ne ve Defterhâne-i Âmire'ye ve Divan-ı Hümâyûn Kalemi'ne ilmuhaberleri itâsı ve dahil-i daire-i tanzimat olan bi'l-cümle eyâlât ve elviyede fimâ-ba'd resm-i kovan ahz olunmayıp fakat asel mahsulâtından onda bir öşr alınmak, vefk-ı vâhid üzere yürümek üzere taraf-ı Nezâret-penâhi'den bi'l-cümle eyâlât ve elviye vali ve mutasarrıfları hazerâtına ve defterdar efendilere ta'mimen tahrirât tastiri lâzım geleceği misillü bu sırada Amasya Sancağı dahilinde kâin Gümüş ve Hacıköy kazalarında vâki' kurâ mültezimleri taraflarından resm-i kovan mutâlebesiyle ashâb-ı mahsule ta'addi vuku'a getirilmeyip hâsıl olan asellerinden onda bir öşr tahsil olunması için Amasya Sancağı Mutasarrıfı saadetli Hilmi Paşa hazretlerine yazılacak tahrirâta derc ü ilâve kılınması lâzım geleceği Meclis-i Muhasebe-i Maliye'de bi't-tezekkür ol bâbda kaleme alınan mazbata cânib-i Nezâret-i Maliye'den bâ-takrîr lede'l-arz mazbata-i mezkûrede beyân olunduğu üzere vâki'â Tanzimat-ı Hayriye icabınca mahsulât-ı sairaye tatbikan aselden dahi öşr alınmak [60] icab eylediği hâlde her nasıl ise mukaddemâ şu sarâhat nizâma derc olunmamasından dolayı şimdiye kadar mültezimin taraflarından dahi resm-i kovan talep ve ahz olunmakda ve bu keyfiyet ahali hakkında gadri mûcib olmakda bulunduğundan mazbata-i merkûmede gösterildiği vechile bu maddenin nizâm-ı mezkûra zeyl ü ilâvesiyle keyfiyet malum olmak üzere ta'mimen tahrirât tastiri Meclis-i Vâlâ'da dahi tezekkür kılınmış ve ol vechile icra-yı iktizâsına irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehriyârî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmakla mücebince tesviyesine himmet buyurulmak bâbında sâdır olan fermân-ı âli mücebince iktizâ-yı tesviyesi Vâridât Muhasebesi'nden lede's-sual keyfiyet bi-ibaretihâ Muhasebe-i merkûmeye kaydolunarak ber-mantûk-ı mazbata ahz ü istihsâl olunmakda olduğu kovan resminin ref u ilgâsıyla asel mahsulünden onda bir olmak üzere ber-müceb-i irâde-i seniyye iktizâ eden öşrünün ahz ü tahsil etdirilmesi zımnında taraf-ı Nezâret-i Maliye'den Anadolu ve Rumeli câniblerinde vâki' bi'l-cümle eyâlât ve elviye müşirân vali ve mutasarrıfın hazerâtıyla defterdarân ve muhassılın ve kaymakam ve mal müdirânına ta'mimen tahrirât tastiri için Mektubî-i Maliye Kalemi'ne ve keyfiyet-i irâde-i seniyye malum olmak için Defterhâne-i Âmire ve Divan-ı Hümâyûn Kalemleriyle Rumeli Vâridât Muhasebesi'ne başka başka ilmuhaberlerinin tahrir ü itâsıyla tesviyesi derkenar olunarak mücebince ilmuhaberleri yazılmak fermân-ı sâmî buyurulmağın mücebince kaydolunup diğer ilmuhaberleri verilmekle ber-minvâl-i muharrer keyfiyet malum olmak için Divan-ı Hümâyûn Kalemi'ne işbu ilmuhaber verildi.

Fî 25 L. sene [1]264

[61]

Sâdât tekâlî fine dair vuku bulan istid'âlar[ın] Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi zımnında fî 13 Ş. sene [12]91 tarihinde 236 numara ile murakkam muktezâ yazılmışdır.

Bi-tevfîkîhî sübhanehû ve teâlâ mücerred imar-ı memâlik ü bilâd ve terfîh-i ahvâl-i ahali vü ibad niyyet-i halisa vü hayriyesiyle Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'de te'sis ü icra buyurulan Tanzimat-ı Hayriye usul-i mehâsin-şümûlü iktizasınca saye-i ma'delet-vâye-i hazret-i şahanede ahalinin emlâk ü arazi ve saireleri muhassılın ma'rifetleriyle mahallerinde tahrir ve defâtiri bu tarafa tesyîr birle ittifak-ı ârâ-yı vükelâ ve emr u irâde-i seniyye-i şehinşâh-ı mekârim-pîrâ ile tayin-i vergi maddesinin ber-vech-i hakkâniyet tesviye ve rü'yet olunacağı me'mûl-i eltâf-ı cenâb-ı Rabb-i izzet ise de e'imme vü hutabâ muktedâ-yı nâs oldukları itibarıyla ve sahîhu'n-neseb sâdât-ı kirâm dahi nakîbüleşraf hazerâtı taraflarından senedât-ı sahîha ahziyle rûsûm-ı ra'yyet ve bilâ-emr-i şerif tekâlîf-i şakkadan muaf ve bu suret muvâfık-ı şer'-i şerif ve kanun olmasıyla kendileri mazhar-ı eltâf olduklarına ve işbu e'imme vü hutabânın ekserisi dahi ber-vech-i hasbî eda-yı hizmet edegeldiklerine binâen öteden beri Saltanat-ı Seniyye tarafından riâyeten ve hizmet-i şerifeyi ibtâlden vikâyeten gerek bunlar tarafından ve gerek sahîhu'n-neseb sâdât tarafından muafiyete dair istid'â vuku'unda evâmîr-i şerife itâ kılınmakda ve bunlardan tasarruflarında emlâk ü arazileri yoğiken tekâlîf mutâlebe olunduğu inhâ olundukda fi'l-vâki tasarruflarında hâne-i avârıza bağı tekâlîf alınmak icab eder emlâk ü arazi olmadığı hâlde tekâlîf mutâlebesiyle ta'addi olunmamak ve eğer tasarruflarında emlâk ü arazi bulunur ise bâ-evâmîr-i aliyye vâride olan tekâlîfden hisse-i musîbeleri tahsil kılınmak üzere evâmîr-i aliyye verilmekde olup vâki'â işbu e'imme vü hutabânın cihet-i ilmiye olmak üzere muaf olmaları şer'-i şerif icabından ve saye-i şevket-vâye-i hazret-i şahanede bundan böyle herkesin emlâk ü arazi ve hâl ü tahammülü gözedilip mahsulât-ı mevcude ve kuvve-i maliyesinin derecesine tatbikan tekâlîf alınmak usul-i hasene-i cedide muktezâ-yı ma'delet-ihtivâsından olduğuna ve maamâfih fîmâ-ba'd bi'l-cümle umûr u hususât ve de'âvî vü münâza'ât taşra meclislerinde garazsızca rü'yet ü tesviye olunacağına binâen zikrolunan e'imme vü hutabânın ve yedlerinde senedât-ı sahîha bulunan sâdât-ı kirâmın muafiyetleri ibkâ olunmak üzere lede'l-icab ve'l-istid'â muhassılın ve azâ-yı mecâlise hitaben evâmîr-i aliyye itâ kılınması hususu bu defa müteferri'ât-ı sairesiyle ma'rız-ı lüzumda bi'l-mütâlaa ol bâbda bend bend kaleme alınan bir kıt'a mufassal müzekkire Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de kırâet olunarak madde-i muharrere-i merkûme ve sair mevâdd-ı mukteziyenin bundan böyle gerek bu tarafa aklâmda ve gerek taşra meclislerinde icra-yı icabına mübâderet olunması Meclis-i Vâlâ-yı mezkûr cânibinden merkez-i kabul ve mevki'-i tensîbde istihsân ve hâk-i pây-ı hümayûn-ı hazret-i mülûkânenen istizân olunmuş ve mücebince iktizâlarının icrasına irâde-i seniyye-i mülûkâne ta'allukuyla ol bâbda şeref-efzâ-yı sünûh ve sudûr olan emr-i hümayûn-ı şevket-makrûn-ı cenâb-ı cihanbânî muktezâ-yı münîfi üzere müzekkire-i merkûme mukaddime-i kavânin-i kalemiye olarak Divan-ı Hümayûn Kalemî'ne kayd ile icab eden mahallere ilmuhaberleri tastîr u itâ ve birer kıt'a suret-i matbû'ası muhassılın taraflarına ba's ü isrâ kılınmış ve bundan böyle Tanzimat-ı Hayriyeleri icra olunan mahallerden imamet ve hitabet ve zâviyedârlık ve meşihat tevcihine dair inhâ vü istid'â vuku'unda çünkü ber-vech-i bâlâ e'imme vü hutabânın cihet-i ilmiye olarak muafiyetleri şer' u kanun iktizâsından ve bu cihetle işbu hizmet-i diniyeye âşinâ olanlardan intihâb u tayini ferâiz-i hâliyedenden olduğuna binâen öyle evvelki gibi arzuhâl ve

düzce ilâm ile cihât-ı mezkûre istid'asında olanlara müsaade olunmayıp evvel emirde istid'â eden zâtın hâl ü keyfiyet ve ehliyet ü liyakati bulunduğu [62] semtin büyük meclisinde gereği gibi istiknâh ü tahkik birle hizmet-i mezkûreye liyakat ü iktidarı meclisince tebeyyün eyledikten sonra keyfiyet Meclis-i mezkûr tarafından Der-i bâr-ı şevket-karara iş'âr u tenmîk olunarak cihât-ı ilmiyenin ol vechile yürüdülmesi ve fakat bu usul şâyî' oluncaya kadar yine mukaddemkiler misillü istid'â vuku bulacağı bedîhi ve maamâfih her bir madde bundan sonra meclislerde görülecek olmasıyla buna dair tevârüd edecek ilâmât ve vâki' olacak müsted'âyâta mecâlis-i merkûme azâsının malumâtı bulanacağı emr-i celî olmakdan nâşi usul-i meşrûhaya gayr-ı muvâfık istid'â zuhurunda ba'dehü icra-yı icabına bakılmak üzere cevap verilerek takdim olunacak ma'rûzâta ol vechile muktezâ yazılması ve Tanzimat-ı Hayriye icrasından müstesna bulunan mahaller hakkında dahi yine usul-i sâbika ve câriyesi icra olunması hususları lâzım gelmiş olmağın keyfiyet malum olmak için Ruûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne dahi işbu ilmuhaber i'tâ olundu.

Fî 18 S. sene [12]56

Berây-ı talimnâme-i nizâmât-ı müstahsene-i evkâfhâ der-Memâlik-i Mahrûse-i Şaha[ne] der-dâhil-i Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn ve Haremeyn-i Muhteremeyn maa mülhakât-eş ki talimnâme-i mezkûre ber-müceb-i usul-i mehâsin-şümûl-i Tanzimat-ı Hayriye der-Meclis-i Ahkâm-ı Adliye tesviye ve icra-eş ve irâde-i kâtî'a-i mülûkâne müte'allik-kerde ez-an-sebeb be-kalem-i Muhasebe-i Evkâf kayd şude ilmuhaber dâde ber-müceb-i defter-i müfredât ve fermân-ı âlî el-vâki' der-sene 1257 ve bâ-fermân-ı şerif.

Memâlik-i Mahrûsetü'l-mesâlik-i Şahane'de vâki' Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn ve Haremeyn-i Muhteremeyn dahilinde bulunan bi'l-cümle evkâf-ı şerife ile bilâ-nezâret bulunup Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ilhâkı nizâmından olan evkâf-ı şerife müsakkafât ve müstegallâtından vuku bulan mahlûlât mu'accelâtı ve ferâğ ve intikalât temessükâtı harcları ve muhasebât ve fazla-i evkâf ve maaş-ı muharrer nâmiyla Hazine-i Evkâf-ı Celîle'ye aid mürettebâtın el-hâsıl hususât-ı evkâf-ı celîlenin Tanzimat-ı Hayriye usul-i mehâsin-şümûlüne tatbikan nüvvâb-ı belde nezâretiyle Meclisce rü'yet ü idaresi zımnında cânib-i Evkâf-ı Hümâyûn'dan bi't-terkîm takdim kılınan lâyiha Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de bi'l-kırâe suret-i tesviye ve icrası müzâkere ve tensîb olunarak karar verildikten sonra keyfiyet hâk-i pâ-yı hümâyûn-ı hazret-i şahaneden lede'l-istîzân ol bâbda müte'allik buyurulan irâde-i kâtî'a-i mülûkâne mücebince müceddeden tanzim olunan talimnâmenin suretidir.

Nezâreteyn-i mezkûreteyne mülhak ve bilâ-nezâret evkâf dahilinde olan menâzil ü dekâkin ve bağ u bağçe ve sair günâ müsakkafât ve müstegallât mutasarrıflarından müslim ve reâyâdan bilâ-veled fevt ü hâlik olanların bâ-temessük uhdelinde bulunan müsakkafât ve müstegallât vakfına aid olup bu makûle mahlûlât mahallinde hâkim-i belde ve Meclis ma'rifetleriyle bi'l-müzâyede değer bahasıyla fûrûht olunarak mu'accesı mesela bin kuruşda karar buldukda ber-müceb-i nizâm rûsûmât-ı adi olmak üzere mu'accele-i mezbûreden elli kuruşu mütevellî ve kâtib ve câbî misillü hademe-i evkâfa ve elli kuruş dahi harc-ı istîfâ nâmiyla bi'l-ifrâz bâkî

kalan dokuz yüz kuruşun hazine-i mezkûreye irsâl ü isrâsı ve eğer evkâfın kâtib ve câbisi ve belki mütevellî ve kaymakamı dahi mahallinde mevcut ol[ma]yup Dersââdet'de olduklarından bu makûleler bend-i sâlisde beyân olunduğu vechile iktizâsına bakılmak üzere bu misillü rûsûmât dahi mu'accelât-ı merkûme ile ma'an Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a tesyîr kılınması ve mevcut oldukları hâlde hademe-i merkûmenin yani mütevellî ve kâtib ve câbî-i vakfın hisse-i müfreze-leri olan elli kuruşun i'tâsı ve ber-minvâl-i muharrer harc-ı istifâ nâmıyla müfrez elli kuruş dahi hâkim-i belde bulunanlara aid olmak nizâmından ise de saye-i şevket-vâye-i hazret-i şahannede o makûle hükkâma müstevfî maaşlar tahsis buyurulmuş olduğuna ve ba'd-ezîn evkâf-ı mezbûre hükkâm nezâret ve ma'rifetiyle idare ve rûyet olunacağı cihetle maiyyetinde bir nefer kâtib istihdamı lâzım geleceğine binâen resm-i mezbûrun hükkâma i'tâsından sarf-ı nazarla istihdam olunacak kâtibe ber-vech-i maaş i'tâsı ve vuku bulan mahlûlâtın vakıfları tasrîhiyle aralık aralık bâ-defter-i mûmzâ mu'accelât-ı müctemi'asının Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a irsâl kılınması lâzımeden olmakla ol vechile icrası.

[63]

Bend-i evvelde beyân olunduğu üzere Nezâreteyn-i mezkûreteyne mülhak ve bilâ-nezâret evkâf dahilinde olan menâzil ü dekâkin ve bağ u bağçe ve sair günâ müsakkafât ve müstegallât mutasarrıflarının ferâğ ve intikalleri vuku'unda her kaç kuruşa alınır ve satılır ise fîmâ-ba'd ziyade ve noksan kabul etmeyip ganî ve fakir her kim olur ise olsun ferâğdan yüzde üç ve intikalden yüzde bir buçuk kuruş hesabıyla harc ahz olunarak kaç kalem vuku bulur ve her neye bâliğ olur ise nısfı mütevellî ve kâtib ve câbî taraflarına ve nısf-ı diğeri cânib-i hazineye aid olacağından ol vechile mahallinde mütevellî ve kaymakamı ve kâtib ve câbisi mevcut ise nısf hisseleri bi'l-ifrâz kendilere i'tâ ile bâkisi, değil ise cümlesi hisse-i hazine ile beraber bâ-defter-i mûmzâ bu tarafa irsâl kılınıp şu kadar ki işbu bendde ve bend-i evvelde gösterildiği üzere mahallerinde mütevellî ve kaymakamları ve kâtib ve câbileri mevcut olmayan vakfın ferâğ ve intikalât harclarından ve mahlûlât rûsûmâtından hisse-i müfreze ve fazlaları ne mikdara bâliğ ve kangı vakfın hademesine aid olur ise başka ve hademe-i merkûme mahallerinde mevcut olup da hisse-i müfrezeleri kendilere verildiği hâlde o makûleleri dahi kezâlik başka, vakıfları beyânıyla mûmzâ defter-i müfredâtı Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ba's ü tavsîl olunması.

Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn-ı mülûkâneye mülhak ve bilâ-nezâret bulunup Nezâret-i mezkûreye ilhâkı nizâmından bulunan ve Haremeyn-i Muhteremeyn Nezâreti dahilinde olup taşrada vâkı' olan bi'l-cümle evkâf-ı şerifenin bi'l-cümle müsakkafât ve müstegallât ve arazisinden ferâğ ve intikalât ve mahlûlât vuku'unda temessükâtı mahallinde mütevellîleri veyahud kaymakamları mevcut oldukları hâlde taraflarından ba'de't-temhîr cânib-i Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a irsâl ile sah keşide olunması mer'ıyyü'l-icra olan nizâmından ise de mücerred ashâbına yûsr ü sühûlet olmak üzere temessükât-ı mezkûrenin ber-minvâl-i muharrer mütevellî ve kaymakamları mahallerinde bulunur ise cânib-i Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a irsâlinde sarf-ı nazarla onlar tarafından temhîr ve hükkâm cânibinden dahi Nezâret mührüne bedel sah keşide kılınmak ve mütevellî ve kaymakamları mahallinde mevcut ol[ma]dığı hâlde bu tarafa icabı icra ve yine mahalline iade ve isrâ olunmak üzere fakat üzerine geçecek âdemin ismi iş'âr ve me'hûz olan harcla ma'an temessüklü cânib-i Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a tesyâr olunmak ve Hazine-teyn-i merkûmeteynden mazbûtan idare olunmakda bulunan bi'l-cümle selâtîn-i ızâm evkâf-ı

celilesi müsakkafât ve arazisi bütün bütün müstesna olmasıyla senedât-ı lâzîmenin bi-eyyi hâl cânib-i Nezâretde temhîr olunmak kaide-i mer'iyeden bulunmuş olduğundan o makûle icârâtın temessükâtı me'hûz olan harclarıyla ma'an harclarıyla Hazineteyn-i merkûmeteyn taraflarına gönderilmek ve henüz tahrîri icra olunamamış arazinin müstakillen tahrîri icab etmeyip Tan-zimat-ı Hayriye icabınca tahrîr-i emlâk ü arazi sırasında tabiatıyla bu keyfiyet hâsıl olacağına binâen o makûle arazi ashâbının yedlerinde bulunan hücec-i şer'îye ve senedât-ı saireleri ahz bir-le nizâmına tatbikan tebdilen ve müceddeden icab eden temessükleri kezâlik mahallerinde mü-tevellî ve kaymakamları müceddeden evkâfın zikrolunduğu vechile mahallinde icra ve olmadığı hâlde temessükâtı cânib-i Nezâretten itâ olunmak üzere mümzâ defterlerinin ve bi't-tahkik zuhur eden mahlûlâtın dahi değer bahâsıyla fûrûht ile Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a irsâl kılın-mak üzere tesviyesi.

Fazlaları mütevellî ve evlâda meşrûta olan bi'l-cümle evkâfın muhasebeleri mahallinde ma'rifet-i şer' ve ehl-i mürtezika-i vakıf hâzır oldukları hâlde şurût-ı vakfiyelerine ve teâmül-i kadîmine tatbikan bi'r-rü'ye vâridât-ı muayyenelerinden mu'tâd ve zuhurât masârıfı fûrûnihâde ve mahsûb olunduktan sonra bâkî, mütevellî ve evlâd beynlerinde taksim olunacak fazladan ber-müceb-i nizâm binde iki yüz kuruş tertib-i maaş-ı hazine ve binde elli kuruş harc-ı muha-sebesi Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a îsâl olunmak ve her bir suretde muhasebede yalnız yirmi kuruş nâib-i belde cânibinden tayin kılınacak kâtibe maaş olarak aid olmak üzere rü'yet olunan muhasebeye mutasarrıf kaydıyla Hazine-i mezkûreye râcî olan mebâliğin mümzâ muhasebe-le riyle ma'an bu tarafa irsâl, vuku bulan zuhurât ve mu'tâd masârıfâtı evvel emirde ma'rifet-i şer'le bi't-tahkik masârıfât-ı sahiha olduğu inde's-şer' ba'de't-tebeyyün vâridât-ı mürettebe ve masârıfât-ı mu'tâde ve zuhurâtı ol vechile mahsûb olunduktan sonra bâkî-i fazla-i vakfın ber-müceb-i şart-ı vâkıf meşrûtlarına taksimi vuku bulan mahlûlât mu'accelâtı vakfının zuhurât-ı vâridâtı demek olduğundan onun dahi mahallinde vakfına irâd kaydıyla muhasebesine idhal kılınması.

[64]

Fazlaları mütevellî ve evlâda meşrûta olmayıp hayrâtının imarı ve akâra tebdili meşrûta olan bi'l-cümle evkâfın mahallinde ma'rifet-i şer' ve mütevellî ve ehl-i mürtezika-i vakıf hâzır oldukları hâlde muhasebeleri bi'r-rü'ye vâridât-ı muayyenesi her neye bâliğ olur ise binde elli kuruş tertib-i maaş-ı hazine ve binde on kuruş harc-ı muhasebesi Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a tesyîr kılınmak ve her bir suret-i muhasebede yalnız beş kuruş maaş nâmıyla bend-i evvel ve râbî'de gösterilen kâtib-i evkâfa aid olmak vechile masraf kayd ile irâdından tenzîl ve bi'l-muvâ-zene fazlası mütevellîsi yedinde telef olmayacağı meczûm ve muhakkak olduğu hâlde hayrâtın imarı ve akâra tebdili zımınında veyahud istirbâh olunmak üzere Meclisce kefile rabtla müte-vellî yedinde ibkâ ve telef olacağı anlaşılanlar hazine aidâtıyla ve mümzâ muhasebe defterleriyle ma'an Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a irsâl olunması.

Mütevellîleri yedlerinde bulunan vakfiye-i ma'mûlün-bihâlarında veyahud berâtlarında münderic hums veya öşr-i hâsılâtı mütevellîye aid olan vakıfların mahallinde bi't-tahkik lâ-zım gelen muhasebeleri ma'rifet-i şer'le bi'r-rü'ye vâridât-ı muayyeneleri her neye bâliğ olur ise gayr-ı ez-hums ve öşr-i mahsul vâridâtıyla masârıfâtı lede'l-muvâzene bâkî-i fazla-i vakfın bend-i hâmisde muharrer suret vechile iktizâsının icrası.

Mütevellî ve bazı kesân zimmetlerinde ma'rifet-i şer'le istirbâh olunmakda olan bi'l-cümle nukûd vakıflarının senesi hitâmında husûle gelen nemâları vakıflarının rü'yet olunacak muhasebelerinde bir akçesi bakayaya bırakılmayıp tamamen irâd kaydolunarak mu'tâd ve zuhurât masârifâtıyla irâd ve masraf olunmak ve ber-mûceb-i muhasebe zuhur eden fazlaları sene-i âtiye muhasebesinin irâdına zam kılınmak ve deyn-i vakıf zuhur eder ise ileri senede zuhur edecek nemâdan istifâ-yı deyn olunup ber-mûceb-i şart-ı vâkıf nukûd-ı mevkûfeye asla hâlel gelmek ve bir akçesi zâyî' u telef olmamak mer'îyyü'l-icra olan nizâmından olduğuna binâen bu makûlelerin dahi muhasebeleri ber-mûceb-i nizâm ma'rifet-i şer'le bi'r-rü'ye bunlardan hazine için mürettebât nâmıyla akçe alınmayıp fakat harc-ı muhasebe ahz olunarak muhasebesinin ol vechile rü'yetiyle tesviyesi.

Tanzimat-ı Hayriye usul-i ma'delet-şümûlü icabınca bundan böyle taşra dekâkini hakkında bilumum müceddeden gedik senedâtı verilmek icab etmeyeceği derkâr ise de şimdiye kadar bi'l-icra temessükâtı verilmiş olan gedikâtın fesh u imhası Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'ne mûris-i rahne vü zarar ve ashâbına dahi müstelzim-i gadr olacağından fakat bu makûlelerin kemâ-kân ibkâsıyla ferâğ ve intikalleri vuku'unda mu'accesi ne mikdar ise kuruşda birer para harc ile icra olunmak ve ashâbından bilâ-veled fevt ü hâlik olanların gedikleri Evkâf-ı Hümâyûn ve Haremeyn-i Şerifeyn Hazinesine mahlûlen aid olacağından memuru ma'rifetiyle mahallinde bi'l-müzâyede mu'accelât-ı lâıykasıyla tâliblerine fûrûht ve icâr kılınarak temessükâtı bi't-tahrîr i'tâ olunmak üzere mu'accelât akçesiyle temessükât-ı atıklarının ve isim ve şöhetlerinin defter-i sıhhat-eseriyle başka ve zikrolunan ferâğ ve intikalât harclarıyla icârât-ı seneviyeleri sâl be-sâl müste'cirlerinden bi't-tahsil Hazineteyn-i merkûmeteyn câniblerine irâd kayd kılınmak üzere başka mûmzâ ve memhûr defterleriyle ma'an tesyâr olunması.

Bi'l-cümle evkâf dahilinde bulunan bağlar hücec-i şer'îye ve senedât-ı gayr-ı mu'tebere ile mülkiyet hükmüne girmiş ise de Tanzimat-ı Hayriye usulünce arazi tahrîrinde vakıfların arazisi bittab' meydana çıkacağından hududlarında olan tarla gibi bağ olmuş yerler arazisine vakfiyet üzere temessük verilip kürûmları evvelki gibi mülk olarak kalmak ve bağların mahlûlleri bulunduğu hâlde kürûmu mülkiyet üzere vereseye terk olunup arazisine sair vakıf yerler gibi muamele olunmak ve bağ iken tarla olan ve tarla iken bağ yapılan yerlerin defterleri gönderilmek üzere tesviyesi.

[65]

Memâlik-i Mahrûsetü'l-mesâlik-i Şahane'de vâkı' Evkâf-ı Hümâyûn ve Haremeyn-i Muh-teremeyn Nezâretleri dahilinde olan ve bilâ-nezâret olarak Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ilhâk lâzım gelen ve hazinelerinden mazbût bulunan bi'l-cümle evkâf-ı şerifenin Tanzimat-ı Hayriye usul-i ma'delet-şümûlüne tatbikan hüsn-i idareleri lâzımeden ve iktizâ-yı irâde-i seniyye-i şahaneden olduğundan ol bâbda nizâmâta dair dokuz bendi şâmil tanzim kılınan lâyiha Meclis-i Ahkâm-ı Adliye ve Umumi'de bi'l-müzâkere suret-i kararı hâk-i pây-ı hümâyûn-ı mülûkâneden bi'l-istizân ol vechile icrası hususuna irâde-i kâtî'a-i hüsvânê şeref-efzâ-yı sünûh ve sudûr olmuş ve mûcebince lâyiha-i mezkûrenin birer kıt'a suretleri muhassılın taraflarına bâ-evâmîr-i şerife irsâl ü tesyâr kılınmış olmakla lâyiha-i merkûmede mûnderic hususâtın harf be-harf icrasıyla Tanzimat-ı Hayriye'nin bidâyeti olan sene-i sâbika Muharrem'inden bu ana kadar mürettebâtından ve hâsılâtından müterâkim olan mebâliğin evvel be-evvel ve bundan böyle dahi

peyderpey defter-i müfredâtıyla Hazineteyn-i merkûmeteyn cânibine tesyârı bâbında Evkâf-ı Hümâyûn nâzırı saadetli, atûfetli beyefendi hazretlerine hitaben beyaz üzerine fermân-ı âli sâdır olmağın işbu fermân-ı âli ve lâyiha bi-ibaretihâ Evkâf Muhasebesi'ne kayd ile iktizâ eden evâmiri ve ilmuhaberleri verile deyu Nâzır-ı müşârunileyh Numan Mahir Beyefendi hazretleri fermân buyurmalarıyla mücebince kaydolunup bâ-evâmiri aliyye birer kıt'a suretleri muhassılın taraflarına ve Haremeyn ve Evkâf-ı Hümâyûn Mülhakât Zimmetleri ve Gedikleri ve Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi Zimmeti defterlerine diğer ilmuhaberleri verilmekle vech-i meşrûh üzere Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne dahi işbu ilmuhaber verildi.

Fî 26 Z. sene 1256

Adapazarı kasaba ve kurâsında selâtın-i ızâm hazerâtıyla ashâb-ı hayrâtdan bazı kesânın bina ve inşa etmiş oldukları cevâmî' -i şerife ve mesâcid-i münife ve mekteb-i latiflerde ber-vech-i hasbî imam ve hatib ve muallim-i sıbyân olanların kasaba ve kurâ-[yı] merkûme taraflarında hâne-i avârıza bağlı tekâlîf alınmak icab eder emlâk ü arazileri olmadığı hâlde tekâlîfden hisse tarh u tahrîr olunmaması [u]sulünden olmak cihetiyle o makûle ber-vech-i hasbî eda-yı hizmet etmekde olan e'imme vü hutabâ ile muallim-i sıbyân ve müezzin ü kayyımlara şimdide kadar hisse-i tekâlîf tarh u tahmil olunmayarak her birlerine mahallât ve kurâ taraflarından mikdar-ı vâfi ücret itâsıyla idare olunmakda iken muahharan icra olunan Tanzimat-ı Hayriye usulü iktizâsınca vergi hususunda muaf ve gayr-ı muaf siyyân tutulacağına mebnî el-hâletü hâzihî kaza-i mezkûrun vergi-yi senevîsinden zikrolunan e'imme vü hutabâ ve saireye dahi hisse tarh u tevzî' kılınmakda olup halbuki bunlara vergi-yi mezkûrdan hisse tarh olunduğu suretde cümlesi terk-i hizmet ederek bu keyfiyet cevâmî' -i şerife-i mezkûrenin maâza'llâhi teâlâ eda-yı salât-i mefrûzadan ve mekteb-i müniflerin dahi ta'allüm-i sıbyândan hâlî kalmasına bâdi olacağı beyânıyla iktizâsının icrası hususu mahalli meclisi tarafından bâ-mazbata inhâ olunmakdan nâşi kuyûda bi'l-müracaa iktizâsı Meclis-i Muhasebe-i Maliye'de mütâlaa olundukda işbu Tanzimat-ı Hayriye usulü icabınca Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'de mutavattın ahalinin emlâk ü arazi ve saireleri muhassılın ma'rifetleriyle bi't-tahrîr hâl ü tahammüllerine göre vergi alınması ve bunlardan fakat e'imme vü hutabâ muktedâ-yı nâs olduklarından cevâmî' u mesâcid-i şerife hidemâtını tatilden vikâyeten kendilerinin tekâlîf-i şâkkadan muafiyetleri müesses olan nizâmı iktizâsından olup fakat muallim-i sıbyân ve müezzin ü kayyımlardan vergi alınıp alınmamasına dair bir gûne sarâhat bulunmadığı kuyûddan nümâyân olduğuna ve bu makûle e'imme vü hutabânın muafiyetleri hususu muhassılın yedlerine itâ olunan talimât-ı seniyyede münderic bulunduğuna ve zikrolunan muallim-i sıbyân ve müezzin ü kayyımlar dahi e'imme vü hutabâya mümâsil olduklarına mebnî onların dahi yedlerinde mûcib-i temettu' olacak emlâk ü arazi bulunmadığı hâlde kendilerinden vergi mutâlebe olunmamak üzere emr-i şerif ısdârı lâzım geleceği sâlifü'z-zikr Meclis-i Muhasebe-i Maliye cânibinden bâ-mazbata inhâ ve cânib-i Nezâret-i Maliye'den memhûr takrîr ile arz u inhâ olunmuş ve husus-ı mezbûrun minvâl-i muharrer üzere tesviyesi Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'de dahi tensib kılınarak ol vechile tanzim ü tesviyesi hususuna irâde-i aliyye müte'allik buyurulmuş olduğundan mücebince keyfiyet bi-ibaretihâ Evâmiri-

Maliye Kalemî'ne kaydolunarak iktizâsı vechile emr-i şerif tasdîr ve keyfiyet malum olmak için Vâridât Muhasebesi'ne ilmuhaberi tahrîr ü tesyîr kılınmış olmakla Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne dahi işbu ilmuhaber verildi.

Fî 5 R. sene [12]57

[66]

Memâlik-i Mahrûsetü'l-mesâlik-i Şahane'de vâkî' Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn ve Haremeyn-i Muhteremeyn dahilinde bulunan bi'l-cümle evkâf-ı şerife ile bilâ-nezâret bulunup Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ilhâkî nizâmından olan evkâf-ı şerife müsakkafât ve müstegallâtından vuku bulan mahlûlât mu'accelâtı ve ferâğ ve intikalât temessükâtı harcları ve muh[â]sebât ve fazla-i evkâf ve maaş-ı muharrir nâmıyla Hazine-i Evkâf-ı Celîle'ye müretteb mebâliğin el-hâsıl hususât-ı evkâf-ı celîlenin Tanzimat-ı Hayriye iktizâsınca müşîrân-ı ızâm ve defterdar efendiler ve kaymakamlar nezâreti ve nasb olunacak evkâf memurları ma'rifetleriyle rü'yet ü idaresi zımmında cânib-i Evkâf-ı Hümâyûn'a takdim kılınan takrîr ve lâyiha üzerine Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de suret-i tesviye ve icrası müzâkere ve tensîb olunarak karar verildikten sonra keyfiyet hâk-i pâ-yı hümâyûn-ı hazret-i şahaneden lede'l-istîzân ol bâbda müte'allik buyurulan irâde-i seniyye-i mülûkâne mücebince müceddeden tanzim olunan talimnâmenin suretidir.

Nezâreteyn-i mezkûreteyne mülhak ve bilâ-nezâret evkâf dahilinde olan menâzil ü dekâkin ve bâğ u bâğçe ve sair gûnâ müsakkafât ve müstegallât mutasarrıflarından müslim ve reâyâdan bilâ-veled fevt ü hâlik olanların bâ-temessük uhdelinde bulunan müsakkafât ve müstegallât vakfına aid olup bu makûle mahlûlât mahallinde evkâf memurları ma'rifetleriyle bi'l-müzâyede değer bahâsıyla fûrûht olunarak mu'accesi mesela bin kuruşda karar buldukda ber-müceb-i nizâm rûsûmât-ı adîye olmak üzere mu'accele-i merkûmeden elli kuruş mütevellî ve kâtib ve câbî misillü hademe-i evkâfa bi'l-ifrâz bâkî kalan dokuz yüz elli kuruşun Hazine-i mezkûreye irsâl ü isrâsı ve eğer evkâfının kâtib ve câbî ve belki mütevellî ve kaymakamı dahi mahallinde mevcut olmayıp Dersâadet'de olanlarından bu makûleler bend-i sâlisde beyân olunduğu vechile iktizâsına bakılmak üzere bu misillü rûsûmât dahi mu'accelât-ı merkûme ile ma'an Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a tesbîl olunması ve mevcut oldukları hâlde hademe-i merkûmenin yani mütevellî ve kâtib ve câbî-i vakfın hisse-i müfrezeleri olan elli kuruşun i'tâsı ve vuku bulan mahlûlâtın mu'accelât-ı müctemi'asının Maliye Hazine-i Celîlesi emvâline karış[dı]rılmayarak vakıfları tasrihiyle beher üç ayda bir defa bâ-defter-i mümzâ ve bâ-mazbata defterdar efendiler ve kaymakamlar ma'rifetleri munzam olarak Evkâf memuru tarafından doğruca Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a irsâl kılınması lâzımeden olmakla ol vechile icrası.

Bend-i evvelde beyân olunduğu üzere Nezâreteyn-i mezkûreteyne mülhak ve bilâ-nezâret evkâf dahilinde olan menâzil ü dekâkin ve bâğ u bâğçe ve sair gûne müsakkafât ve müstegallât mutasarrıflarının ferâğ ve intikalleri vuku'unda her kaç kuruşa alınır ve satılır ise fîmâ-bâ'd ziyade ve noksan kabul etmeyip gani ve fakir her kim olur ise olsun ferâğından yüzde üç ve intikalden yüzde bir buçuk kuruş hesabıyla harc ahz olunarak kaç kalem vuku bulur ve her neye bâliğ olur ise nısfı mütevellî ve kâtib ve câbî taraflarına ve nısf-ı diğeri cânib-i Hazineye aid olacağından ol

vechile mahallinde mütevellî ve kaymakamı ve kâtib ve câbisi mevcut ise nısf hisseleri bi'l-ıfrâz kendilere i'tâ ile bâkisi, değil ise cümlesi hisse-i Hazine ile beraber bâ-defter-i mümzâ bu tarafa isbâl kılınıp şu kadar ki işbu bendde ve bend-i evvelde gösterildiği üzere mahallerinde mütevellî ve kaymakamları ve kâtib ve câbileri mevcut olmayan vakfın ferâğ ve intikalât harclarından ve mahlûlât rûsûmâtından hisse-i müfrezeleri ne mikdara bâliğ ve kangı vakfın hademesine aid olur ise başka ve hademe-i merkûme mahallerinde mevcut olup da hisseleri kendilere verildiği hâlde o makûlelerin dahi kezâlik başka, vakıfları beyânıyla mümzâ defter-i müfredâtı bâ-mazbata Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ba's ü tavsîl olunması.

Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn-ı mülûkâneye mülhak ve bilâ-nezâret bulunup Nezâret-i mezbûreye ilhâkı nizâmından bulunan ve Haremeyn-i Muhteremeyn Nezâreti dahilinde olup taşralarda vâkı' olan bi'l-cümle evkâf-ı şerife müsakkafât ve müstegallât ve arazisinden ferâğ ve intikalât ve mahlûlât vuku'unda temessükâtı mahallinde mütevellîleri veyahud taraflarından bâ-senedeyn-i mu'tebere kaymakamları mevcut oldukları hâlde taraflarından ba'de't-temhîr cânib-i Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a irsâl ile sah keşide olunması mer'ıyyü'l-icra olan nizâmından ise de mücerred ashâbına yûsr ü sühûlet olmak üzere temessükât-ı mezbûrenin ber-minvâl-i muharrer mütevellî ve kaymakamları mahallerinde bulunur ise cânib-i Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a irsâlden sarf-ı nazarla onlar taraflarından temhîr ve defterdar efendiler cânibinden dahi Nezâret mührüne bedel olarak sah keşide kılınmak ve mütevellî ve kaymakamları mahallinde mevcut olmadığı hâlde bu tarafda icabı icra ve yine mahalline iade ve isrâ olunmak üzere fakat üzerine geçecek âdemin ismi iş'âr ve me'hûz olan harcla ma'an temessükü defterdar efendiler ma'rifetleriyle bâ-mazbata Evkâf memuru tarafından cânib-i Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a tesyâr olunmak ve ciheteyn-i merkûmeteynden mazbûtan hüsn-i idare olunmakda bulunan bi'l-cümle selâtın-i ızâm ve vüzerâ-yı fihâm ve saire evkâf-ı celilesi [67] müsakkafât ve arazisi bütün bütün müstesna olmasıyla senedât-ı lâzımleri bi-eyyi hâl Evkâf-ı Hümâyûn nâzırı bulunanların mührüyle temhîr olunmak iktizâ-yı şer'-i şerifden ve kaide-i mer'iyeden bulunmuş olduğundan o makûle arazinin temessükâtı me'hûz olan harclarıyla ma'an Hazineteyn-i merkûmeteyn taraflarına gönderilmek ve o makûle arazi ashâbının yedlerinde bulunan hücec-i şer'îye ve senedât-ı saireleri ahz birle nizâmına tatbikan tebdilen ve müceddeden icab eden temessükleri kezâlik mahallerinde mütevellî ve kaymakamları mevcut evkâfının, zikrolunduğu vechile mahallinde icra ve olmadığı hâlde temessükleri cânib-i Nezâretten i'tâ olunmak üzere mümzâ defterlerinin Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a irsâl kılınmak üzere tesviyesi.

Fazlaları mütevellî ve evlâda meşrûta olan bi'l-cümle evkâfın muhasebeleri mahallinde ma'rifet-i şer' ve Evkâf memuru ma'rifetiyle ehl-i mürtezika-i vakıf hâzır oldukları hâlde şurût-ı vakfiyelerine ve teâmül-i kadîmine tatbikan bi'r-rü'ye vâridât-ı muayyenelerinden mu'tâd ve zuhurât masârıfı fûrûnihâde ve mahsûb olunduktan sonra bâkî mütevellî ve evlâd beynlerinde taksim olunacak fazladan ber-müceb-i nizâm binde iki yüz kuruş tertib-i maaş-ı hazine ve binde elli kuruş harc-ı muhasebesi Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a teslim olunmak üzere rû'yet olunan muhasebeye masraf kayd ile Hazine-i mezkûreye râcî olan mebâliğin mümzâ muhasebeleriyle ma'an bu tarafa irsâl, vuku bulan zuhurât ve mu'tâd masârıfı evvel emirde ma'rifet-i şer'le bi't-tahkik masârıfât-ı sahîha olduğu inde's-şer' ba'de't-tebeyyün vâridât-ı mürettebe ve masârıfât-ı mu'tâde ve zuhurât ol vechile mahsûb olunduktan sonra bâkî-i fazla-i vakfın ber-müceb-i

şurût-ı vâkîf meşrûatlarına taksimi vuku bulan mahlûlât mu'accelâtı vakfının zuhurât-ı vâridâtı demek olduğundan onun dahi mahallinden vakfına irâd kaydıyla muhasebesine idhal kılınması.

Fazlaları mütevellî [ve]evlâda meşrûta olmayıp hayrâtının imarı ve akâra tebdili meşrûta olan bi'l-cümle evkâfın mahallinde ma'rifet-i şer' ve evkâf memuru ma'rifetiyle mütevellî ve ehl-i mürtezika-i vakıf hâzır oldukları hâlde muhasebeleri bi'r-rü'ye vâridât-ı muayyenesi her neye bâliğ olur ise binde elli kuruş tertib-i maaş-ı hazine ve binde on kuruş harc-ı muhasebesi Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a teslim kılınmak vechile masraf kaydile irâdından tenzîl ve bi'l-muvâzene fazlası mütevellîsi yedinde telef olmayacağı meczûm u muhakkak olduğu hâlde hayrâtının imarı ve akâra tebdili zımında veyahud istirbâh olunmak üzere bâ-ma'rifet-i şer' meclisce kefile rabtla mütevellî yedinde ibkâ ve telef olacağı anlaşılanlar hazineye aidâtıyla ve mümzâ muhasebe defteriyle ma'an bâ-mazbata Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a irsâl olunması.

Mütevellîleri yedlerinde bulunan vakfiye-i ma'mûlün-bihâlarında veyahud berâtlarında münderic hums veya öşr-i hâsılâtı mütevellîye aid olan vakıfların mahallinde bi't-tahkik lâzım gelen muhasebeleri ma'rifet-i şer'le bi'r-rü'ye vâridât-ı muayyeneleri her neye bâliğ olur ise gayr-ı ez-hums ve öşr-i mahsul vâridâtıyla masârifâtı lede'l-muvâzene bâkî-i fazla-i vakfın bend-i hâmisde muharrer suret vechile iktizâsının icrası.

Mütevellî ve bazı kesân zimmetlerinde ma'rifet-i şer'le istirbâh olunmakda olan bi'l-cümle nukûd vakıflarının senesi hitâmında husûle gelen nemâları vakıflarının rü'yet olunacak muhasebelerine bir akçesi bakayaya bırakılmayıp tamamen irâd kaydolunarak mu'tâd ve zuhurât masârifâtıyla irâd ve masraf olunmak ve ber-müceb-i muhasebe zuhur eden fazlaları sene-i âtiye muhasebesinin irâdına zam kılınmak ve deyn-i vakıf zuhur eder ise ileri senede zuhur edecek nemâdan istifâ-yı deyn olunup ber-müceb-i şart-ı vâkîf nukûd-ı mevkûfeye asla hâlel gelmemek ve bir akçesi telef ü zâyî olmamak mer'ıyyü'l-icra olan nizâmından olduğuna binâen bu makûlelerin dahi muhasebeleri ber-müceb-i nizâm ma'rifet-i şer' ve Evkâf memuru ma'rifetiyle bi'r-rü'ye bunlardan Hazine için mürettebât nâmıyla akçe alınmayıp fakat harc-ı muhasebe ahz olunarak muhasebesinin ol vechile rü'yetiyle tesviyesi.

Tanzimat-ı Hayriye usul-i ma'delet-şümûlü icabınca bundan böyle taşra dekâkini hakkında bilumum müceddeden gedik senedâtı verilmek icab etmeyeceği derkâr ise de şimdiye kadar bi'l-icra temessükâtı verilmiş olan gedikâtın fesh u imhası²³ Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesine mûris-i rahne vü zarar ve ashâbına dahi müstelzim-i gadr olacağından fakat bu makûlelerin kemâ-kân ibkâsıyla ferâğ ve intikalleri vuku'unda mu'accesine ne mikdar ise kuruşda birer para harcla icra olunmak ve ashâbından bilâ-veled fevt ü hâlik olanların gedikleri Evkâf-ı Hümâyûn ve Haremeyn-i Şerifeyn Hazinelerine mahlûlen aid olacağından memuru ma'rifetiyle mahallinde bi'l-müzâyede mu'accelât-ı lâyıkasıyla [68] tâliblerine fûrûht ve icâr kılınarak temessükâtı bi't-tahrîr itâ olunmak üzere mu'accelât akçesiyle temessükât-ı atıklarının ve isim ve şöhretlerinin defter-i sıhhat-eseriyle başka ve zikrolunan ferâğ ve intikalât harclarıyla icârât-ı seneviyesi sâl be-sâl müste'cirlerinden bi't-tahsil Hazineteyn-i merkûmeteyn câniblerine irâd kayd kılınmak üzere başka memhûr ve mümzâ defterleriyle ma'an tesyâr olunması.

Bi'l-cümle evkâf dahilinde bulunan bağlar hücec-i şer'îye ve senedât-ı gayr-ı mu'tebere ile mülkiyet hükmüne girmiş ise de vakıfların arazisi hududlarında tarla iken bağ olmuş yerler

²³ Metinde "امهاسی" şeklinde yazılmıştır.

arazisine vakfiyet üzere temessük verilip kürûmları evvelki gibi mülk olarak kalmak ve bağların mahlûlleri bulunduğu hâlde kürûmu mülkiyet üzere vereseyle terk olunup arazisine sair vakıf yerler gibi muamele olunmak ve bağ iken tarla olan ve tarla iken bağ yapılan yerlerin defterleri gönderilmek üzere tesviyesi.

Evkâf-ı Hümâyûn ve Haremeyn-i Muhteremeyn Hazinelelerinden mazbût bulunan ve nezâretleri dahillerinde olan selâtîn-i ızâm hazerâtı evkâf-ı celîlesiyle sair kâffe-i evkâf-ı şerife-nin arazi ve müsakkafât ve sairesi arazi-i mîriye misillü olmayarak bütün bütün müstesna olma-sıyla bi'l-cümle evkâf-ı şerife-i mezbûre arazisinde vuku bulan mahlûlât şer'an ve nizâmen iki bin kuruşdan noksan ve ziyadesi dahi vakıflarına aid olacağından mahallerinde evkâf memur-ları ma'rifetiyle bi'l-müzâyede kıymet-i lâıkasıyla tâliblerine fûrûht birle hâsıl olan mu'accelâtı muhasebelerine irâd kaydıyla şurût-ı vakfiyelerine ve teâmül-i kadîmine tevfikân iktizâları icra olunmak üzere tamamen ve kâmilân Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ve Haremeyn'e irsâli lâzım gelerek ol vechile bâ-irâde-i seniyye icra olunmuş olduğundan zinhâr u zinhâr kâffe-i evkâf-ı şerifenin müstakil ve arazi-i mîriye ile mahlût²⁴ bulunan arazi ve çayır ve mera ve bağ ve bağçe ve saire misillü mahlûlât mu'accelâtının bir akçesine a'sâr-ı şer'iyeyi deruhde eden kesân cânible-rinden ve kaza ve kasabât kaymakam ve müdürleri ve saire taraflarından bir güne müdahale vu-ku'a getirilmeyip ve temessükâtı dahi defterdar efendiler ve kaymakamlar taraflarından temhîr olunmayıp evkâf-ı mezbûre arazisi ve sairesinden vuku bulan mahlûlât mu'accelâtı memhûr ve mümzâ defterleri ve mahallinde mütevellî ve kaymakamı olmayan evkâfın temessükâtıyla be-raber defterdar efendiler ma'rifetleriyle Evkâf memurları taraflarından ayrıca ve doğruca Hazine-i Evkâf-ı Hümâyûn'a irsâl kılınması.

Evkâf-ı Hümâyûn ve Haremeyn-i Muhteremeyn Hazinelelerinden mazbût bulunan ve nezâ-retleri dahilinde olan taşralarda vâkı' evkâf-ı şerife hâsılâtı her mahalde müsâvât üzere olmayıp azlı çoklu olduğundan ve Evkâf memurlarına hâsılât-ı evkâfdan münasib mikdar harc tahsisi lâzım geleceğinden şer'-i şerife muvâfık ve ecr-i misil olmak üzere her bir mahalde kâin evkâfın tahammül-i hâsılât-ı vâkı'asına göre kuruşda birer paradan nihayet onda bir kuruşa kadar ücret tahsisi bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i şahanane tensîb buyurulmuş ve ol vechile mahallerine göre hâsılât ol vakitden Evkâf memuruna tahsis olunan ücret bu bâbda tasdir buyurulan evâmîr-i şerifede tasrîh u beyân kılınmış olmasıyla mücebince evkâf-ı mezbûrenin müsakkafât ve müste-gallât-ı saireleri icârelelerinden başka fakat mahlûlât mu'accelâtı ve ferâğ ve intikalât rûsûmâtı ve maaş-ı muharrir ve harc-ı muhasebe her kaç kuruşa bâliğ olur ise Evkâf memuruna aid olmak üzere evâmîr-i aliyyede gösterilen ücret tarafından ahz olunup mâadâ hâsılât Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'ne gönderilmek şöyle ki Evkâf memurları müşîrân-ı fihâm hazerâtı ve defterdar efendilerin maiyyetlerine memur olduklarından hâsılât-ı evkâfın bir akçesi ketm ü ihfâ ve telef ü is-raf olunmamasına ve saire dair olan harekât-ı vâkı'alarına dâimen ihale-i çeşm-i dikkat ü nezâret olunarak Evkâf memurunun beher üç ayda bir kere muhasebeleri defterdar efendiler ve kay-makamlar ma'rifetleriyle bi'r-rü'ye Maliye Hazinesi emvâl ve hesabâtına karışdırılmayarak hâ-sılât-ı vâkı'anın selâtîn-i ızâm ve vüzerâ-yı kirâm evkâf-ı celîlesiyle [69] mahallinde mütevellî ve kaymakamı olmayan evkâfın ferâğ ve intikalât temessükâtıyla beraber mümzâ ve memhûr def-terlerine mashûben ayrıca ve doğruca bâ-mazbata Evkâf memuru tarafından Hazine-i Evkâf-ı

²⁴ Metinde " محلول " şeklinde yazılmıştır.

Hümâyûn'a irsâl olunması ve memurîn-i merkûmenin içlerinde şâyed uygunsuz harekât ve işbu lâyiha'nın meâl ü müeddâsına muhalif bir güne vaz' u hâlâta cesaret eden olur ise keyfiyetleri bi't-tahkik kezâlik bâ-mazbata inhâ kılınması.

Evkâf-ı Hümâyûn ve Haremeyn-i Muhteremeyn Nezâretleri dahillerinde olan ve bilâ-nezâret olup Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ilhâkî lâzım gelen ve Hazinelelerinden mazbût bulunan Rumeli ve Anadolu câniblerinde kâin bi'l-cümle evkâf-ı şerife hâsılâtının ber-mûceb-i lâyiha hükkâm-ı bilâdın nezâret ü ma'rifetleriyle Meclisce hüsn-i rü'yet ü tesviyesi emr u irâde-i seniyye iktizâsından olduğundan husus-ı mezbûr mukaddemâ hükkâm-ı bilâda ihale kılınarak birer kıt'a suret-i lâyihalarıyla ma'an icab eden evâmir-i şerife ısdâr ve defterdarân ve kâffe-i muhassılın taraflarına ba's ü tesyâr olunmuş ve el-hâletü hâzihî ma'rifetleriyle idare ve rü'yet olunmakda bulunmuş ise de hükkâm-ı bilâdın umûr-ı şer'îye ile meşguliyetleri cihetiyle lâyıkıyla umûr-ı evkâfa bakılamadığından nâşi evvelki gibi hâsılât gelmeyip gönderilen akçe dahi cüz'iyât makûlesinden olarak bu keyfiyet Hazine-teyn-i merkûmeteyn vâridâtına kesr irâsıyla beraber umûr-ı evkâfın hüsn-i idare-i matlûbesi hâsıl olamamasını müeddi görünmüş ve bu hususun mihver-i lâyıkında görülemediği bazı erbâb-ı vukûf taraflarından dahi ifade vü beyân kılınmış idüğünden evkâf-ı mezbûre umûrunun bir taht-ı zâbitaya idhaliyle hâsılât-ı vâkı'ası telef ü serefden bi'l-vikâye doğruca ve ayrıca Hazine-teyn-i merkûmeteyne irsâl olunacak suretle idaresi vesâilinin istihsâli icab-ı hâlden bulunmuş olduğundan bahisle evkâf-ı mezbûrenin ba'd-ezîn umûr-ı şer'îyesinden mâadâ hususât-ı sairesine hükkâm taraflarından karışılmayıp müşirân-ı fihâm ve defterdarân ma'rifetleriyle vücûh-ı vilâyetden mücerreb ve müntehab birer nefer kimesne tayiniyle idare etdirilerek kâffe-i hâsılâtın memhûr ve mümzâ defterleriyle Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'ne irsâli ve memurîn-i merkûmûna münasibi mikdar maaş tahsis kılınması hususları e'âzım-ı ricâl-i Devlet-i Aliyye'den Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Numan Mahir Beyefendi hazretleri tarafından bâ-takrîr inhâ ve ifade olunmuş ve keyfiyet Meclis-i Ahkâm-ı Adliye ve Umumî'de kırâet ve tezekkür olundukda zikrolunan evkâf-ı şerife hâsılâtının vakt ü zamanıyla istihsâli lâzım gelen mahallerde birer memurun vücudundan lâ-büd olup o makûle memurlara verilecek maaş her ne ise olsa ecr-i misil suretinde olacağından bu taraftan mahsus memur tayin ü irsâl olunmak lâzım gelse harcırah ve maaş itâsı misillü masârif-ı zâide olacağından mâl-i evkâfı telef ü serefden bi'l-vikâye evkâf-ı şerife-i mezkûre hususâtı her mahallin defterdarân ve kaymakamlarına havale ve onlar taraflarından dahi mahallerinde yerliden vücûh veyahud Gümrük ümenâsı gibi memurîn-i saireden münasib ve mu'temed ü muktedir âdemlere ihale kılınarak ma'rifet-i şer'le masâlih-i mezkûrenin hüsn-i idaresine dikkat olunduğu hâlde bu makûle memurlara açıktan maaş tahsisi icab etmeyeceği ve evkâf-ı şerife hâsılâtı her mahalde müsâvât üzere olmayıp azlı ve çoklu bulunduğundan memurîne hâsılât-ı merkûmeden münasib mikdar harc tahsis olunması lâzım geleceği ecilden fakat mu'teber-i şer'-i şerif olmayarak ecr-i misil olmak üzere her bir mahallin tahammül-i hâsılât-ı vâkı'asına göre kuruşda birer para ve nihayet onda bir kuruşa kadar ücret tahsis kılınması münasib olup bu suretle idaresine bakılması masârifca menfaati cihetiyle hem şer'-i şerife muvâfık ve hem de usul-i evkâfa mutabık olduğundan hâsılât-ı evkâfın telef ü serefden vikâyesi emr-i ehemmi bi'l-istihsâl emvâl-i saireye karışdırılmayarak başkaca vakt ü zamanıyla Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'ne irsâli ve saye-i şevket-vâye-i şahanede evkâf-ı şerife-i mezkûre hayrâtının dahi imarı vesâilinin istikmâli ve zikrolunan evkâf-ı şerifenin arazi ve

müsakkafâtından mahlûl vuku'unda ve alım ve satım zuhurunda zinhâr u zinhâr bir hile vü tama' karışmaması esbâbının istihsâli hususlarına daimen ve müstemirren dikkat ü nezâret olunmak üzere lâzım gelen evâmir-i aliyyenin ısdârıyla tesviyesi hususu tensib olunarak keyfiyet hâk-i pâ-yı hümâyûn-ı mülûkânenen lede'l-istizân ol vechile tanzim ve icrası hususuna emr u irâde-i seniyye-i şahane ta'alluk eylemiş ve mücebince keyfiyet Evkâf Muhasebesi'ne kayd ü imlâ ve iktizâ eden evâmir-i şerife ısdâr ve şerâit u nizâmâtı hâvî suret-i lâyhalarıyla ma'an müşir-i fihâm ve defterdarân taraflarına ba's ü tesyâr etdirilmiş ve evkâf-ı şerife-i mezkûre hâsılâtının ber-müceb-i lâyiha hüsn-i idaresi ve her bir mahallin tahammül-i hâsılâtına ve evkâfın kesret [ü] kılletine nazaran irâde-i seniyye [70] mücebince ecr-i misil olmamak ve hâsılât-ı merkûmeden verilmek üzere kuruşda birer paradan nihayet on kuruşda bir kuruşun yani iki suretin kangısı mahallinde hâsılâtının mikdarına göre tensib olunur ise ol suretle tanzim ve tahsisıyla mahallerinde yerliden vücûh veyahud Gümrük ümenâsı gibi memurîn-i saireden umûr-ı evkâfa âşînâ olarak bi'l-intihâb mu'temed ü muktedir kimesnelerin tedarikiyle sancak be-sancak başka başka bu hususa memur tayin kılınarak masâlih-i evkâfın hüsn-i idare ve rü'yet etdirilmesi zinhâr u zinhâr memur olacak kimesnelerin taraflarından temessük ve senedât temhîr ve itâ etdirilmesi ve beher üç mâhda bir kere icab eden hesapları ma'rifetiniz ve ma'rifet-i şer'le görölüp hâsılât-ı evkâfdan olarak tahsis kılınacak ecr-i misillerinin bi't-tenzil kendilerine itâsıyla kusûr-ı hâsılât-ı Maliye Hazinesi hesabâtına karışdırılmayarak ber-müceb-i lâyiha li-ecli't-temhîr cânib-i Nezârete irsâli icab eden temessükât ve evrak-ı saire ile beraber memhûr ve müzmâ defterleriyle ayrıca ve doğruca başka ve iki yüz elli altı senesi Muharrem'inden şimdiye değin vâkî olan hâsılât-ı evkâfın dahi hesabı bi'r-rü'ye Maliye Hazinesi tarafına bi'l-irsâl teslim olunan mebâliğin mikdarı gösterilerek henüz irsâl olunmayıp mahallinde mevcut ve müterâkim olan akçenin dahi defterleriyle başka Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'ne bâ-mazbata tesyârı ve memurların dahi isim ve şöhetleriyle ber-minvâl-i [muarrer] tahsis kılınacak ecr-i misillerinin tafsilen iş'ârı bâbında iktizâ edenlere hitaben evâmiri ve mahâll-i saireye ilmuhaberleri verilmekle vech-i meşrûh üzere Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne dahi işbu ilmuhaber verildi.

Fî 13 Ca. sene [12]58

[71]

Atık mîrimîrân elkâbı olup muahharan ferîkân-ı kirâma tahsis kılınmış idüğü:

"Emîru'l-ümerâi'l-kirâm, kebîru'l-küberâi'l-fihâm, zü'l-kadri ve'l-ihtirâm, sahibü'l-izzi ve'l-ih-tişâm, el-muhtassu bi-mezîdi inâyeti²⁵ l-Melikî'l-A'lâ, ferîkân-ı kirâmımdan ( ) Paşa dâmet ma'âlihi."

Sınıf-ı evvelde bulunan mîrimîrâna yazılacak elkâb:

"Fahru'l-ümerâi'l-kirâm, mu'temedü'l-küberâi'l-fihâm, zü'l-kadri ve'l-ihtirâm, sahibü'l-izzi ve'l-ih-tişâm, el-muhtassu bi-mezîdi inâyeti'l-Melikî'l-A'lâ, mîrimîrân-ı kirâmımdan ( ) Paşa dâme ikbâlühû."

²⁵ Bu sahifedeki diğer örnekleri de dahil, metinde "عنایتہ" şeklinde yazılmıştır.

Sınıf-1 sânde bulunan mîrû'l-ümerâya yazılacak elkâb:

"Mîrû'l-ümerâi'l-kirâm, umdetü'l-küberâi'l-fihâm, zül-kadri ve'l-ihtirâm, el-muhtassu bi-mezîdi inâyeti'l-Melik'l-Allâm, mîrû'l-ümerâi'l-kirâmmndan ( ) Paşa zîde ikbâlühû."

Bosna Eyaleti erkânından ve Dergâh-ı Âli Kapıcıbaşlarından Bihke Mütesellimi Mehmed Bey'e mîrimîrânlık veyahud mirlivâlık misillü rütbe-i mu'tebere tevc[i]h ü ihsân buyurulması Bosna Müşiri atüfetli Hüsrev Paşa hazretleri tarafından inhâ vü iltimas olunduğuna ve rüteb-i askeriye ve nizâmiyenin ziyy-i askeride bulunmayanlara tevcîhi çendân münasib olmayacağına binâen merâtib-i Devlet-i Aliyye'den iki sınıf rütbe itibarıyla sınıf-1 evveli ferikin ve sınıf-1 sâni-si livânın mâ-dûnunda olarak bunun birine sâbıkda olduğu vechile mîrimîrân ıtlâkıyla diğerine başka bir tabir bulunması ve nişanlarının dahi ol suretle iki sınıfa göre yapıdırılması hususları mübarek kariha-i sabîha-i ilhâm-sariha-i Hazret-i Zıllü'llâhî'den emr u fermân-ı hümayûn buyurulmuş olmakdan nâşi işbu iki sınıf rütbenin sınıf-1 evveline mîrimîrân ıtlâk ve tabir olunacağından sınıf-1 sâni-si bunun mâ-dûnunda bulunması icab etmesiyle buna dahi mîrû'l-ümerâ unvanı tesmiye olunması ve evâmîr-i şerifede mîrimîrâna emîrû'l-ümerâi'l-kirâm elkâbı yazılmakta olduğu cihetle zikrolunan sınıf-1 sâniye mîrû'l-ümerâi'l-kirâm elkâbı yazılıp elkâb-1 mezkûre hâtimesinde olan "*sâhibü'l-izzi ve'l-ihîşâm*" fıkrasının terki ve akîb-1 elkâbda "*mîrimîrân-ı kirâmmndan*" denilecek mahalde "*mîrû'l-ümerâi'l-kirâmmndan*" denilmesi ve makam-ı Sadâret-i Uzmâ'dan yazılacak tahrîrât-ı resmîye üzerine dahi "*mîrû'l-ümerâdan*" denilerek tahrîr kılınması ve nişanlarının ona göre tersîmiyle mûmâileyh Mehmed Bey'e işbu rütbe-i cedîdenin tevcîhi ve defter-i teşrifât-ı hümayûna dahi ol vechile kayd ü izbâr etdirilmesi hususları ve sair bazı suret-i münasibe tezekkür ü dermiyân olunarak keyfiyet lede'l-istizân zikrolunan sınıflardan sınıf-1 evvele mîrimîrân ve sınıf-1 sâniye mîrû'l-ümerâ ıtlâk ve tabir olunması nezd-i âlî-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî'de rehîn-i tensib birle ol vechile defter-i teşrifâta kaydolunup ancak sınıf-1 evvelde bulunan mîrimîrâna "*fahru'l-ümerâi'l-kirâm, mu'temedü'l-küberâi'l-fihâm*" ve sınıf-1 sânde bulunacak mîrû'l-ümerâya "*mîrû'l-ümerâi'l-kirâm, umdetü'l-küberâi'l-fihâm*" yazılması ve mûmâileyh Mehmed Bey'e dahi işâr olunduğu vechile rütbe-i cedîde-i mezkûrenin tevcîhi ve işbu sınıflara lâzım gelen nişân-ı âlîlerin dahi ferik ve mirlivâ nişanları kıymetinde olarak fakat resimleri başka türlü olmak üzere tersîm etdirilip hâk-i pâ-yı âliden istizân kılınması hususlarına emr u irâde-i kerâmet-ifade-i Hazret-i Cihandârî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş ve muktezâ-yı münifi üzere mûmâileyh Mehmed Bey'e mîrimîrânlık rütbe-i behiyyesi tevcîh kılınarak keyfiyet defter-i teşrifâta kayd ile sair iktizâ eden mahallere Divan-ı Hümayûn tarafından ilmuhaberleri verilmiş olmakla Maliye Kalemi'ne ve sair lâzım gelenlere bildirilmek üzere Maliye Nezâret-i Celîlesi tarafına dahi işbu ilmuhaber i'tâ olundu.

Fî 23 Z. sene [12]58

[72]

Mektubi-i Sadr-ı Âli Odası'na <i>Bâlâda muharrer elkâb tayyolunarak.</i>	Tahvîl Kalemî'ne	Darbhâne-i Âmire ve Ticaret Nezâreti tarafına	Evkâf-ı Hümâyûn'a
Dahiliye Kalemî'ne <i>Kezâlik elkâb tayy ile.</i>	Meclis-i Âli'ye <i>Buna dahi kezâlik.</i>	Asâkir-i Hâssa Tahrirât Odası'na <i>Kezâlik elkâb tayy ile.</i>	Asâkir-i Mansûre Tahrirât Odası'na <i>Kezâlik elkâb tayy ile.</i>
Masârîfât Nezâreti tarafına <i>Kezâlik.</i>	Tophâne-i Âmire ferikine <i>Kezâlik.</i>	Kapudan Paşa hazretlerine <i>Kezâlik.</i>	Harbiye Nezâreti tarafına <i>Kezâlik.</i>
Defterhâne-i Âmire canibine <i>Kezâlik.</i>			

Rütbe-i ûlânın sınıf-ı evvel ve sânisine yazılmakda olan elkâb:

"İftihârul-e'âli ve'l-e'âzım, müstecmî'u cemû'l-ma'âli ve'l-mefâhım, el-muhtassu bi-mezîdi inâye-
ti'l-Melikî'd-Dâim ( ) dâme ulüvvuhû."

Rütbe-i bâlâ için bu defa tertib kılınan elkâb:

"İftihârul-e'âli ve'l-e'âzım, muhtârul-ekâbir ve'l-efâhım, müstecmî'u cemû'l-ma'âli ve'l-mekârim,
el-muhtassu bi-mezîdi inâyeti'l-Melikî'd-Dâim ( ) dâme ulüvvuhû."

Sadâret-i Uzmâ Müsteşarlığı memuriyeti manâsıb-ı cesîme ve hutûb-ı mühimme-i Devlet-i Aliyye'den ve Mehd-i Ulyâ-yı Saltanat Kethüdâlığı dahi manâsıb-ı divaniyenin en mu'teberlerinden olduğuna ve her hâlde bunlar [memûrîn-i] sâire-i Devlet-i Aliyye'den bittab' mümtaz ü müstesna bulunduğuna binâen Anadolu Sudûruyla hem-pâye ve rütbe-i ûlâ sınıf-ı evvelinin mâ-fevkında itibar olunmak ve zikrolunan memuriyetlere mahsus olmak üzere merâtib-i Saltanat-ı Seniyye'den rütbe-i bâlâ tabiriyle müceddeden bir sınıf rütbe daha ittihâz kılınması hususuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş ve muktezâ-yı münifi üzere el-yevm Sadâret-i Uzmâ Müsteşarı saadetli Zühdü Beyefendi ile Darbhâne-i Âmire Nâzırı olup Mehd-i Ulyâ-yı Saltanat Kethüdâlığı dahi uhdesinde bulunan saadetli Tahir Beyefendi hazerâtına rütbe-i cedîde-i mezkûre tevcîh kılınarak defter-i teşrifâta kaydolunmuş ve bu cihetle rütbe-i mezkûre elkâbının dahi rütbe-i ûlâdan tefrîkı lâzım gelerek ba'd-ezîn yazılacak evâmir-i şerifede bâlâda muharrer elkâbın tahrîri tensib kılınmış ve husus-ı mezbûr için sair icab eden mahallere ilmuhaberleri verilmiş olmakla keyfiyet malum olmak üzere Evâmir-i Maliye Kalemî'ne²⁶ dahi işbu ilmuhaber verildi.

Fî 11 R. sene [12]62

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'ne	Tahvîl Kalemî'ne
-----------------------------	------------------

²⁶ Metinde "Mâl-ı Evâmir-i Maliye Kalemî'ne" şeklinde yazılmıştır.

[73]

Bi-tevfikihî teâlâ Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'de kâin kaza ve sairede bulunan nâib ve nâib vekillerinin bir hüsn-i surete rabtı lâzıme-i hâlden olmasıyla Meclis-i Vâlâ-yı Adliye kararı ve tasvîb-i cenâb-ı Fetva-penâhî üzere ahkâm-ı şer'îyeye memur kılınacak efendilere muhassıllık malından verilmekde olan maaşların itâsından sarf-ı nazarla mukaddemlerde câri olduğu misillü resm-i kısmet ve tahta mahsulü yani hâsılât-ı mahkeme ile idare etdirilerek mûcib-i tahrîr olan terekelerden ve ma'rifet-i şer'le vuku bulan hâsılâtıdan kuruş başına birer para resm tahsil olunarak verilen ilâmât ve hücec ve mürâselât ve izinnâme ve keşfiye ve hafriye ve sair senedât-ı şer'iyeden rûsûm-ı mu'tâdesi livâyâ aid olup ehl-i İslâm ve reâyâdan mûcib-i tahrîr olan terekelerini tahrîrde muhalefet vuku'unda memurîn câniblerinden icrasına ihtimâm ve dikkat ve her hâlde umûr-ı memuresine muâvenet kılınmak Dersâadet'den gönderilecek ve yerliden tayin olunacak nâib kemâ fi's-sâbık mesned-i fetvada bulunan zâtın re'y ü intihâbıyla olup ve bazen mevki ve icab-ı hâle göre birbirine kurbiyeti olan muhtasarca iki-üç kaza kezâlık re'y-i hazret-i Fetva-penâhî ile birbirine ilhâkan bir nâibe ihale birle hîn-i iktizâda yine ifrâz olunarak beherine âhar nâib tayin kılınıp esas-ı intizam-ı Saltanat-ı Seniyye'den olan ahkâm-ı şer'iyenin taşralarda dahi mihver-i lâykında icrasına bakılmak ve ba'd-ezin mahkeme hâsılâtı her ne ise muhassıllar tarafından alınmayıp nâib efendilere aid olmak ve fakat tevzî' hususundan dolayı mukaddemleri alınagelen harc-ı imza ve ikramiye metrûk olup şimdiki usule göre cânib-i mîriye aid olacak vergiden dolayı deftere bir şey idhal olunmayarak o makûle hükûmet-i şer'iyeye memur olacak şahıs tama'an bazı uygunsuz ve yolsuz hareketi ihtiyar eylediği hâlde onun hükûmet-i şer'iyede istihdamı değil kendisi şerîr makûlesinden olacağından hükm-i cezanın icrası iktizâ eyleyeceğinden mâadâ memur olan müşirân-ı kirâm tarafından o makûlelerin hâl ü hareketi tecessüs ü tahkik olunarak icra-yı iktizâsına ibtidâr olunmak hususları ol bâbda şeref-riz-i sudûr buyurulan irâde-i kerâmet-ifade-i Cenâb-ı Padişahî icabından olarak ol vechile iktizâsı icra birle lâzım gelen nâib ve nâib vekillerinin tertib ü tayini hususu cenâb-ı hazret-i Fetva-penâhiye havale kılınmış olmakla zât-ı atûfileri dahi muhavvel-i uhde-i müşirîleri olan kazalar ve sairede bulunan nüvvâb ve nüvvâb vekillerine muhassıllık malından verilmekde olan maaşın kat'ı öteden beri mehâkimde verilmekde olan ilâmât ve hücec-i şer'îye ve mürâselât ve izinnâme ve keşfiye ve hafriye için kuruş başına birer para bundan sonra muhassıllık sandığına alınmayarak ve işbu mahkeme hâsılâtına muhassılların tarafından müdahale olunmayarak o makûle icra-yı ahkâm-ı şer'iyeye memur olanlara aid harc-ı mahkeme kemâ-kân memur olan nâib ve nâib vekili tarafından alı[n]arak icra-yı ahkâm-ı şer'îye ve infaz-ı emr u irâde-i seniyyeye itina olunması ve bu hususun bu defa bu suretle idaresi çünkü cümleye malum olduğu üzere kâffe-i kaza ve kasabât arpalık ve mâhiye ve maaş olarak mukaddemâ rûteb-i ilmiyede bulunan bir zâtın uhdesinde iken, Rabbimiz teâlâ ömr ü şevket ü şahanelerini efzûn buyursun, ulema-i kirâm hazerâtı muvazzaf suretinde beher ay mahsus olan maaşlarını Hazine-i Celile'den almakda olarak evvelki gibi nüvvâb efendilerinin aylık ve harc-ı bâb ve kapı kethüdâsı harcı ve sarraf güzestesi vermeyeceklerinden bundan böyle nâ-mülâyim hareket vuku'a gelmemesi kaziyyesine mebni olmağın bundan sonra olacak şahsın hâl ü hareketi her ne zaman bi't-tecessüs uygunsuz harekete ictisâr eyledikleri hâlde icra-yı iktizâsına mübâderet ve ber-minvâl-i muharrer hususât-ı mezkûrenin lâzım gelenlere güzelce tefhîm ü telkiniyle ona göre harekete itina ve dikkat buyuralar deyu bi'l-cümle müşirâna ve muhassılîne 3 Ş. sene [12]57 tarihinde evâmîrnâme-i sâmiye yazılmışdır.

[74]

Memâlik-i Mahrûsetü'l-mesâlik-i Şahanemin ekser mahallerinde bazı tekâyâ ve zevâyâ ve dersiyeye mahsus olan Defter-i Hakani'de mukayyed vakıf kurâ ve mezârî ve arazi, zâviyedârlık ve evlâdiyet ve meşrutiyet vechile hâsılâtı kendi taraflarından alınmak ve defter-i evkâfda mukayyed bulunanların muhasebeleri ba'de'r-rü'ye Evkâf-ı Hümâyûnum Hazinesi'ne aid öşrü memurîn-i Devlet-i Aliyyem ma'rifetleriyle ahz ü tahsil kılınmak nizâmı muktezâsından olarak dahil-i daire-i tanzimat olan mahallerde bulunan bu makûle mezârî ve arazinin hâsılât-ı öşriyeleri ba'dehû icabına göre tesviye olunmak üzere nizâm-ı mezbûr iktizâsınca memurîn taraflarından ahz olunması bidâyet-i Tanzimat-ı Hayriye'de irâde-i seniyye-i mülûkânemle karargîr olmuş ise de bazı e'izze-i kirâm hazerâtı hankâh-ı şerifleri evkâf-ı cesîmesinden bulunan müstakil karyeler merbût olduğu vakıf cânibinden ta'şîr olunarak âhara deruhde ve ihale olunmaması ve tekâyâ ve zevâyâ ve tedris ve tevliyyete meşrûta olan mahlût kurâ ve mezârî ve arazi hâsılâtının dahi ashâbı hâzır oldukları hâlde masârif-ı ta'şîriyeleri ba'de't-tenzîl küsûrunun aynen itâ kılınması ve işbu masârif-ı ta'şîriyeden dolayı ziyade şey mutâlebe kılınmaması hususuna memurîn taraflarından dikkat ü itina olunması ve gerek müstakil ve gerek mahlût o makûle karyeler ba'd-ezin kâmilten deruhde olunmayarak vakt-i harmanda hâsılât-ı vâkı'aları ashâbına te'diye ve itâ kılınması hususları muahharan mecâlis-i âliyyede bi'l-müzâkere ol bâbda müte'allik olan emr u irâde-i seniyye-i Padişahanem mücebince karargîr olan nizâmı iktizâsından bulunmuş olduğu bundan böyle yazılacak evâmîr-i aliyyeye derc olunacağından işbu mahalle kaydolundu.

Fî 15 Ca. sene [12]60

**1-10 RAMAZAN 1274
(15-24 NİSAN 1858) TARİHLİ
ve
40 NUMARALI
KANUNNÂME-İ ARAZİ
DEFTERİ**

KANUNNÂME-İ ARAZİ

Min-evâili Ramazan sene 1274 ilâ-evâ[ili] ( ) sene ( )

Sahife Nu		Tarih
1	Kanunnâme-i Arazi	Fî 7 Ramazan sene [1]274
41	Meclis-i Âli-i Tanzimat mazbatası ve arz tezkiresi ve irâde-i seniyye	Fî 10 Za. sene [12]74
42	Tapu Nizâmnâmesi	Fî 6 C. sene [12]75
52	Meclis-i Âli-i Tanzimat mazbatası ve arz tezkiresi ve irâde-i seniyye	Fî 7 C. sene [12]77
53	Arazi-i mîriyenin deyn-i mîri için fûrûhtuna dair mazâbıt ve irâde-i seniyye sureti	Fî 2 Ca. sene [12]77
57	Husus-ı mezkûra dair Evkâf-ı Hümâyûn ve icab eden mahallere verilen ilmuhaber	Fî 5 C. sene [1]277
58	Ferâğ bi'l-vefâ davasına dair hatt-ı hümâyûn	Fî 27 Safer sene [1]278
58	Husus-ı mezkûra dair Tanzimat mazbatası ve arz tezkiresi ve irâde-i seniyye	Fî 22 R. sene [1]278
60	Bâ-tapu tasarruf olunan arazi-i emîriye ve mevkûfenin usul-i intikalâtı hakkında karargîr olan müsaadât-ı seniyyeyi mübeyyin hatt-ı hümâyûn	Fî 17 Muharrem sene [1]284
61	Rakabesi beytül-mâle aid arazi-i emîriye ve mevkûfenin hakk-ı intikaline dair hatt-ı hümâyûn	Fî ( )
62	Husus-ı mezkûra dair arz tezkiresi	Fî 11 Muharrem sene [1]284
64	Deyn için emvâl-i gayr-ı menkûlenin fûrûhtu hakkında nizâmnâme	Fî 27 Şaban sene [12]86
66	Arazi-i emîriye ve mevkûfe ve müsakkafât ve müstegallât-ı vakfiyenin ba'de'l-vefat te'min-i deyn etmesini tayin eden ahvâle dair nizâmnâme	Fî 2 Ramazan sene [1]286
67	Arazi Kanunnâmesi'nin altmış yedinci maddesine zeyl olunan fıkra	Fî 24 Muharrem sene [1]287
67	Müsakkafât ve müstegallât-ı vakfiye ile arazi-i emîriyenin ba'de'l-vefat te'min-i deyn etmesi hakkında te'sis olunan nizâmnâmeye zeyl	Fî 21 Ramazan sene [1]288
68	Deyn için emvâl-i gayr-ı menkûlenin fûrûhtu hakkında nizâmnâme	Fî 15 Şevval sene [1]288
70	Arazi-i emîriyenin tevsi'-i intikalâtına dair olan kanunnâme-i hümâyûna zeyl	Fî 29 R. sene [1]289

Sahife Nu		Tarih
70	Tapu Nizâmnâmesi'nin yirminci maddesi makamına kâim olan madde-i nizâmiye	Fî 25 C. sene [1]289
71	Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun kırk birinci maddesine zeyl olunan fıkra	Fî 19 Şaban sene [1]291
71	Deyn için emvâl-i gayr-ı menkûle fûrûhtu nizâmnâmesinin zeyli hakkında makam-ı Sadr-ı A'zamiden Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne mevrûd müzekkire	Fî 6 Safer sene [1]292
72	Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun yüz sekizinci maddesine zeyl olunan fıkra	Fî 28 Rebiülâhir sene [1]292
72	Tapu Nizâmnâmesi'nin altıncı maddesine zeyl olunan fıkra	Fî 24 C. sene [12]92
72	Tapu Nizâmnâmesi'nin yirminci maddesi makamına kâim olan madde-i nizâmiye	Fî 24 C. sene [12]92
72	Arazi hakkında fıkârât-ı nizâmiye	Fî 7 Muharrem sene [1]293
75	Nizâmiye mirlivâlarından müteveffâ Mehmed Paşa'nın Ammare'de arz-ı mirî üzerine inşa etdirdiği dekâkin ve kahvehâne arsasının mu'accesiyile şimdiye kadar istifâsı lâzım gelen icâre-i zemin akçesinin veresesinden ahzine dair Şûrâ-yı Devlet mazbatası ve irâde-i seniyye	Fî 19 Zilkade sene [1]301
76	Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun yirmi ikinci maddesi ve madde-i mezkûreye zeyl	Fî 28 Muharrem sene [1]302
76	Husus-ı mezkûra dair mazâbıt ve irâde-i seniyye	Fî 4 Ca. sene [1]303
79	Tapu Nizâmnâmesi'nin on sekizinci maddesi makamına kâim olmak üzere ta'dilen kaleme alınan madde-i nizâmiye	Fî 11 Şevval sene [1]303
79	Tapu senedâtı hakkında 7 Şaban sene [1]276 tarihli talimâtın ta'dilen kaleme alınan on beşinci bendi	Fî 23 Ra. sene [1]304
79	Arazi Kanunu'na zeylen kaleme alınan fıkra	Fî 5 Ra. sene [1]305
80	Arazi Kanunu'nun yüz on dördüncü maddesi makamına kâim olmak üzere ta'dilen kaleme alınan madde-i kanuniye	Fî-selhi Muharrem sene [1]306

[1]

*Bismillahirrahmanirrahim**Mûcebince amel oluna. (Suret-i hatt-ı hümayûn)***KANUNNÂME-İ ARAZİ****Mukaddime**

Arazi-i emîriye ve mevkûfenin hakk-ı intikalâtının tevsi'î hakkında karargîr olan müsaadât-ı seniyyeyi hâvî kanun-ı cedîd zîrde mukayyedir. Fî 17 Muharrem sene [1]284.

Battah nâme battal torbasındadır.

Birinci Madde

Memâlik-i Devlet-i Aliyye'de olan arazi beş kısımdır. *Kısm-ı evvel*, arazi-i memlûke yani ber-vech-i mülkiyet tasarruf olunan yerlerdir. *Kısm-ı sâmi*, arazi-i mîriyedir. *Kısm-ı sâlis*, arazi-i mevkûfedir. *Kısm-ı râbi'*, arazi-i metrûkedir. *Kısm-ı hâmis*, arazi-i mevâtıdır.

İkinci Madde

Arazi-i memlûke dört nev'dir: *Nev'-i evvel*, kurâ ve kasabât derûnlarında bulunan arsalar ve kenarında bulunup da tetimme-i süknâ itibar olunan nihayet nısf dönüm mikdarı yerlerdir. *Nev'-i sâmi*, arazi-i mîriyeden bil'ifraz mesâğ-ı şer'îye binâen envâ'-ı vücûh-ı mülkiyet ile tasarruf olunmak üzere temlik-i sahîh ile temlik olunmuş olan arazidir. *Nev'-i sâlis*, arazi-i öşriye ve *nev'-i râbi'*, arazi-i harâciyedir ki; mesela hîn-i fetihde gânimîne tevzi' ve temlik olunan yerlere arazi-i öşriye ve gayr-i Müslim olan asıl yerlileri yedlerinde takrîr ve ibkâ kılınan yerlere arazi-i harâciye denilir.

[2]

Harâc-ı arazi iki kısımdır. Bir kısmı harâc-ı mukâsemedir ki arazinin hâsılâtından yerin tahammülüne göre öşrden nısfâ kadar alınmak üzere tayin olunmuş olan şeydir. Diğer harâc-ı muvazzafdır ki arazi üzerine maktû'iyet vechile tavzîf ve tayin olunmuş olan mikdar-ı muayyen akçedir.

Kâffe-i arazi-i memlûkenin rakabesi yani zâtı ve mülkiyeti sahib ve mâliki olan kimseye aid olarak emvâl ve eşya-yı saire gibi tevârüs eder ve vakf ve rehn ve hibe ve şüf'a misillü ahkâm câri olur.

Gerek arazi-i öşriye ve gerek arazi-i harâciye sahibinin bilâ-vâris vefatıyla cânib-i beytü'l-mâle aid olduklarında arazi-i mîriye hükmünü iktisâb ederler.

Arazi-i memlûkenin envâ'-ı erba'asında cereyân edecek ahkâm ve muamelât kütüb-i fıkhiyede beyân olunduğu cihetle işbu kanunnâme-i arazide arazi-i memlûke ahkâmından bahs olunmayacaktır.

Üçüncü Madde

Arazi-i mîriye rakabesi cânib-i beytü'l-mâle aid olarak ihale ve tefvizi taraf-ı Devlet-i Aliyye'den icra olunagelen tarla ve çayır ve yaylak ve kışlak ve korular ve emsali yerlerdir ki mukaddemâ ferâğ ve mahlûlât vuku'unda sahib-i arz itibar olunan timar ve zeamet ashâbının ve bir aralık mültezim ve muhassılların izin ve tefviziyle tasarruf olunur iken muahharan bunların ilgâsı hasebiyle el-hâletü hâzihî taraf-ı Devlet-i Aliyye'den bu hususa memur olan zâtın izin ve tefviziyle tasarruf olunup mutasarrıfları yedlerine bâlâsı tuğrâlî tapu senedleri verilir. Tapu hakk-ı tasarruf mukabilinde verilen mu'accedir ki cânib-i mîri için memuru tarafından ahz ve istîfâ kılınır.

Dördüncü Madde

Arazi-i mevkûfe iki kısımdır. Kısım-ı evvel: Sahîhan arazi-i memlûkeden iken şer'-i şerife tevfiikan vakfolunmuş olan arazidir ki bu makûle arazi-i mevkûfenin rakabesi ve bi'l-cümle hukuk-ı tasarrufiyesi cânib-i vakfa aid olarak bunlarda muamelât-ı kanuniye cereyân etmeyip ancak şart-ı vâkıf her ne ise ol vechile amel olunmak lâzım geldiği cihetle arazi-i mevkûfenin bu kısmından işbu kanunnâmede bahs olunmayacaktır.

Kısım-ı sâni: Arazi-i mîriyeden bi'l-ifrâz selâtin-i ızâm hazerâtının veyahud bizzat izn-i sultanî ile âharlarının [3] vakfeylemiş olduğu arazidir ki bu misillü arazinin vakfiyeti yalnız arazi-i mîriyeden bir kıt'a-i müfrezenin a'sâr ve rüsûmâtı misillü menâfi'-i mîriyesi taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'den bir cihete tahsis demek olduğundan bu makûle arazi-i mevkûfe evkâf-ı sahîhadan değildir. Memâlik-i Mahrûse'de kâin arazi-i mevkûfenin ekserisi bu kabildendir. Ve böyle tahsisât kabilinden olan arazi-i mevkûfenin arazi-i mîriye-i sırfa gibi rakabesi beytü'l-mâle aid olmasıyla bunlar hakkında bundan sonra zikir ve tafsîl olunacak muamelât-ı kanuniye tamamıyla câri olur. Fakat resm-i ferâğ ve intikal ve bedel-i mahlûlât arazi-i mîriye-i sırfada cânib-i mîriye aid olduğu gibi bu makûle arazi-i mevkûfede dahi vakfı tarafına aid olur. Zirde bast u beyân olunacak arazi-i emîriye ahkâmı bu makûle arazi-i mevkûfede dahi câri olacağından işbu kanunnâmede her ne zaman arazi-i mevkûfe tabiri irâd olunursa işde böyle tahsisât kabilinden olan arazi-i mevkûfe murad olunur. Fakat bu makûle arazi-i mevkûfenin bir nev'i dahi vardır ki rakabesi beytü'l-mâle aid olduğu gibi a'sâr ve rüsûmâtı cânib-i mîriye aid olduğu hâlde yalnız hukuk-ı tasarrufiyesi veyahud rakabesi beytü'l-mâle aid olarak a'sâr ve rüsûmâtıyla beraber hukuk-ı tasarrufiyesi bir cihete tahsis kılınmıştır. Bu nev' arazi-i mevkûfede ferâğ ve intikal misillü ahkâm ve muamelât-ı kanuniye câri olmayıp ancak taraf-ı vakıfdan gerek bizzat ve gerek alâ-tarîkî'l-î-câr ziraat ve tasarruf etdirilerek menâfi'-i hâsılası vakfın meşrûtun-lehine sarf olunur.

Beşinci Madde

Arazi-i metrûke iki kısımdır. Biri umum nâs için terk olunmuş olan yerlerdir ki tarîk-ı âmm bu kabildendir. Diğer bir karye ve kasaba veya kurâ ve kasabât-ı müte'addidenin umum

ahalisine terk ve tahsis olunan yerlerdir ki ahali-i kurâ ve kasabâta tahsis kılınmış olan meralar bu kabîldendir.

Altıncı Madde

Arazi-i mevât bir kimsenin tasarrufunda olmadığı ve ahaliye terk ve tahsis kılınmadığı hâlde cehîru's-savt olan kimsenin aksâ-yı umrândan sayhası istimâ' olunmayacak derecelerde kurâ ve kasabâtdan ba'îd bulunan yani aksâ-yı umrâna tahminen bir buçuk mil yani yarım saat mikdarı mesafe bu'diyeti olan hâlî mahallerdir.

[4]

Yedinci Madde

İşbu Kanunnâme-i Arazi üç bâba taksim olunmuştur.

Bâb-ı Evvel: Arazi-i mîriye beyânındadır.

Bâb-ı Sâni: Arazi-i metrûke ile arazi-i mevât beyânında olup bu bâbda cibâl-i mübâhadan dahi bahsolunacaktır.

Bâb-ı Sâlis: Müteferrikât beyânındadır.

Bâb-ı evvel: Arazi-i mîriye beyâmında olup dört fash müştemildir.

Fasl-ı evvel: Tasarruf, *Fasl-ı sâni:* Ferâğ, *Fasl-ı sâlis:* İntikal, *Fasl-ı râbi:* Mahlûlât beyâmındadır.

Fasl-ı evvel: Arazi-i mîriyenin suret-i tasarrufu beyâmındadır.

Sekizinci Madde

Bir karye ve kasabanın bütün arazisi topdan olarak ahalisinin hey'et-i mecmû'asına veya had içlerinden bi'l-intihâb bir veya iki-üç şahsa ihale ve tefvîz olunamayıp ahaliden her şahsa başka başka arazi ihale olunarak keyfiyet-i tasarruflarını mübeyyin yedlerine tapu senedleri i'tâ olunur.

Dokuzuncu Madde

Ziraat ve harâsete kâbiliyeti olan arazi-i mîriyeye her türlü şey yani buğday ve arpa ve pirinç ve boya ve hubûbât-ı saire ekilir ve icâr veya had i'âre ile ekdirilir ve mahlûlât faslında beyân olunacak a'zâr-ı sahîhadan biri tahakkuk etmedikçe tatil olunamaz.

[5]

Onuncu Madde

Kadimî otu biçilip öşr-i mahsul alınagelen çayırlar arazi-i mevrû'a gibi olup tapu ile tasarruf olunur ve hâsıl olan otundan yalnız mutasarrıfı intifâ' edip âharını intifâ'dan men'e muktedir olur ve bu makûle çayırlar memuru izniyle sökülüp ziraat olunabilir.

On Birinci Madde

Bâ-tapu tasarruf olunan tarlalardan arzın derece-i kâbiliyetine göre dinlendirmek için alıkonulan tarlada kelemiye tabir olunur hâsıl olan otdan yalnız tarla sahibi intifâ' edip ol tarlaya âharını duhûlden ve hayvanâtını idhal ve ra'ydan men' edebilir.

On İkinci Madde

Bir kimse mutasarrıf olduğu arazisinin toprağını memurundan izin almadıkça isti'mâl edip kiremid ve tuğla gibi şeyler yapamaz. Yapdığı suretde ol toprağın mahallindeki kıymeti gerek ol arazi, arazi-i mîriyeden olsun ve gerek mevkûfeden bulunsun ol kimseden cânib-i mîrî için alınır.

On Üçüncü Madde

Bir kimse bâ-tapu mutasarrıf olduğu arazisinden âharını bi-gayrı hakkın mürûrdan men' edebilir. Fakat kadimî ol araziden hakk-ı mürûru var ise men' edemez.

On Dördüncü Madde

Bir kimsenin mutasarrıf olduğu arazisi üzerinde kendisinin izin ve ma'rifeti munzamm olmaksızın âharı fuzulî hark ihdâs edemez ve harman yapamaz ve sair suretle dahi fuzulî tasarruf edemez.

[6]

On Beşinci Madde

Bi'l-iştirak tasarruf olunan arazi kâbil-i taksim yani müşteriklerden her birinin hisse-i müfrezesiyle intifâ' mümkün olup da müşterikler veyahud içlerinden bazıları taksime tâlib olur ise hasbe'l-mevki a'lâ ve evsat ve ednâ itibar olunarak kur'a-i şer'îye ve suver-i saire-i âdile ile kendileri veya vekil-i şer'îleri muvâcehelerinde memuru ma'rifetiyle herkesin hissesi ifrâz ve tayin olunur ve eğer kâbil-i taksim değil ise kemâ-kân ber-vech-i iştirak tasarruf olup muhâyât yani bi'l-münâvebe tasarruf usulü câri olmaz.

On Altıncı Madde

Madde-i sâbıkada beyân olunan vechile arazi bi't-taksim müşteriklerden her birisi tayin-i hudud ederek hissesini başka başka zabt u tasarruf etdikden sonra içlerinden bazıları kısmet-i sâbıkayı ilgâ ile tekrar taksim ettirmeğe muktedir olamaz.

On Yedinci Madde

Memurunun izin ve ma'rifeti munzamm ve mutasarrıfları yahud vekil-i şer'îleri hâzır olmadıkça arazi taksim olunamaz; olunduğu takdirce ol taksime itibar olunmaz.

On Sekizinci Madde

Müştereken arazi mutasarrıfları veyahud içlerinden bazıları sağîr ve sağîre olduğu suretde on beşinci maddede beyân olunan vechile kâbil-i kısmet olan arazileri vasileri ma'rifetiyle taksim olunur. Mecnûn ve mecnûne ve ma'tûh ve ma'tûhenin arazileri dahi kezâlik vasileri ma'rifetiyle taksim kılınır.

On Dokuzuncu Madde

Orman ve pırnallık gibi mahallere müstakillen bâ-tapu mutasarrıf olan kimse ol mahalli açıp ziraat etmek üzere tarla [7] ittihâz edebilir. Fakat o makûle mahallere müşteriken mutasarrıf

olanlardan biri diğer şerîkinin izni olmadıkça ol mahallerin mecmû'unu veyahud bir mikdarını açıp tarla yapamaz; yaptığı suretde şerîki ol açılan yere dahi müşterik olabilir.

Yirminci Madde

Sıgar ile cünûn ve tagallüb ve müddet-i sefer ba'id olan diyarda bulunmak gibi a'zâr-ı şer'îye-i mu'tebereden biri şer'an tahakkuk etmedikçe on sene bilâ-nizâ' tasarruf olunan tapulu araziye müte'allik davalar istimâ' olunmaz. Ve ol a'zâr-ı mu'teberenin zevâl ve indifâ'ı tarihinden itibaren on seneye kadar araziye müte'allik de'âvî istimâ' olup müddet-i mezkûre mürûrunda istimâ' kılınmaz. Fakat müdde'â-aleyh, yedinde bulunan araziye fuzulen zabt ve ziraat etmiş olduğunu ikrar ve itiraf eder ise bu suretde mürûr-ı zamana ve tasarrufa itibar olunmayıp ol arazi, sahibine alıverilir.

Yirmi Birinci Madde

Fuzulen veyahud tagallüben zabt ve ziraat olup sâl be-sâl hukuk-ı arzı alınmış olan arazi ba'de'l-muhakeme memuru ma'rifetiyle istirdâd ve zabt olunduktan sonra gerek memurunun ve gerek arazisini istirdâd eden kimsenin ol araziye fuzulî veyahud tagallüben zabt ve ziraat eyleyen şahısdan noksan-ı arz veyahud ecr-i misil almağa salâhiyeti yoktur. Sağır ve sağire ve mecnûn ve mecnûne ve ma'tûh ve ma'tühenin arazisinde dahi hüküm bu vechiledir.

Yirmi İkinci Madde

*İşbu maddeye bâ-irâde-i seniyye
fî 4 Ca. sene [1]303 tarihli zeyl olunan madde-i kanuniye zirde mukayyedir.*

Fuzulen veyahud tagallüben zabt ve ziraat olunan arazi istirdâd olunduktan ol arazide ber-vech-i meşrûh zabt etmiş olan kimse tarafından ekilmiş ve bitmiş olan ekin veya hadravât-ı saireyi araziye istirdâd eden kimesne ol kimseye memuru ma'rifetiyle kal' etdirebilip ol ekin veya hadravâtı zabta salâhiyeti yoktur.

[8]

Yirmi Üçüncü Madde

Bir kimse mutasarrıf olduğu arazisini âhara icâr veyahud i'âre eylediği hâlde müste'cir ve gerek müsta'ir bulunan kimesne müddet-i medîde ol araziye ziraat ve tasarruf etmesiyle ol kimse müste'cir veya müsta'ir olduğunu mu'terif iken üzerinde hakk-ı kararı sâbit olmaz. Ve bu suretde mürûr-ı zamana itibar olunmayıp arazi mutasarrıfı olan kimsenin cemî'-i zamanda arazisini yed-i müsta'ir ve müste'cirden ahz ü zabta salâhiyeti vardır.

Yirmi Dördüncü Madde

Bir karye veyahud üç-beş karye ahalisine mahsus olan kışlak ve yaylaklardan başka mine'l-kadîm müstakillen yaylak ve kışlak ittihâz kılınmış ve bâ-tapu müstakillen veya müştereken tasarruf olunagelmış olan mahallerin arazi-i mevrû'adan farkı olmayıp hakkında zikrolunan ve bundan sonra beyân olunacak muamele-i kanuniye bi-tamamihâ icra kılınır ve şu iki nev' yaylak ve kışlağın sahiblerinden dahi tahammüllerine göre rûsumât-ı kışlakiye ve yaylakiye ahz olunur.

Yirmi Beşinci Madde

Bir kimse mutasarrıf olduğu arazisine memurunun izni olmadıkça kürüm ve envâ'-ı eşcâr-ı müsmire gars ederek bağ ve bağçe ittihâz edemeyip hatta bilâ-izn etmiş bulunur ise üç seneye kadar ol eşcârı kal' etdirmeğe cânib-i mîrînin salâhiyeti vardır. Üç seneyi tecavüz edip de ol eşcâr-dan intifâ' olunmak derecesine gelmiş ise alâ-hâlihî terk olunmak lâzım gelir. Fakat gerek bu makûle bilâ-izn gars olunup üç seneyi tecavüz etmiş olan ve gerek memurunun izniyle dikilmiş olan eşcâr-ı müsmire araziye tâbi olmayıp sahibinin mülkü olarak ancak hâsılât-ı vâkı'asından sene be-sene öşr alınır ve böyle eşcârı hâsılâtından öşr alınan bağ ve bağçelerin yerleri için mukâtaa takdir olunamaz.

Yirmi Altıncı Madde

Bir kimse müstakillen veyahud müşteriken mutasarrıf olduğu arazide Hudâyî-nâbit olan eşcârı aşılıp terbiye [9] etmiş bulunur ise ol eşcârı temellük eylemiş olur gerek şerîk ve gerek memuru tarafından bu makûle eşcâra müdahale olunmayıp yalnız senevî hâsılât-ı vâkı'asının öşr-i şer'isi alınır.

Yirmi Yedinci Madde

Bir kimsenin mutasarrıf olduğu arazisinde Hudâyî-nâbit olan eşcârı arazi mutasarrıfının izni bulunmadıkça ecânibden biri aşılıp terbiye ederek temellük eylemeğe salâhiyeti yoktur. Aşılıp terbiye edecek olur ise arazi mutasarrıfı men' eylemeğe muktedir olur. Ve eğer aşılamaş bulunursa arazi mutasarrıfı memuru ma'rifetiyle ol eşcârı aşılandığı mahalden kat' etdirmeğe salâhiyeti vardır.

Yirmi Sekizinci Madde

Ale'l-ıtlâk arazi-i mîriye üzerinde Hudâyî-nâbit olan palamud ve ceviz ve kestane ve gür-gen ve meşe ağaçları misillü eşcâr-ı müsmire ve gayr-ı müsmire araziye tâbi olup menâfi'i ol arazi mutasarrıfına aid olur fakat eşcâr-ı müsmirenin hâsılâtından cânib-i mîrî için öşr-i şer'i alınır. Ve bu makûle Hudâyî-nâbit olan eşcârı gerek mutasarrıfı ve gerek ecânibden birisi kat' veyahud kal' edemez. Şâyed eder ise cânib-i mîrîden ol eşcârın kâimeten kıymeti kat' ve kal' eyleyen kimseden alınır.

Yirmi Dokuzuncu Madde

Bir kimse mutasarrıf olduğu arazi üzerinde memuru izniyle eşcâr-ı gayr-ı müsmire gars ederek koru ittihâz eylediği hâlde ol eşcâr kendisinin mülkü olup yalnız onun kat' ve kal' eylemeğe salâhiyeti vardır. Ve başkası kat' eder ise ol eşcârın kâimeten kıymetini alır ve bu makûle koruların mahallerine hasbe'l-mevki mergûbiyet-i mütefâviteye riâyet olunarak öşre muâdil icâre-i zemin takdir ve tahsis olunur.

Otuzuncu Madde

Cibâl-i mübâha ile ahali-i kurâya mahsus olan orman ve korulardan mâadâ eşcârı Hudâyî-nâbit olup [10] ihtitâben eben an-ceddin veyahud âhardan teferruğan tasarruf olunagelen

korular tapu ile tasarruf olunarak eşcârını yalnız mutasarrıfı kat' eder. Ecânibden biri kat' edecek olursa memuru ma'rifetiyle men' edebilir. Ve eğer kat' etmiş ise ol eşcârın kâimeten kıymeti cânib-i mîri için alınır ve bunların mahalleri için dahi cânib-i mîriden öşre muâdil icâre-i zemin alınır. Ve bu makûle korular hakkında dahi arazi-i saire muamelesi olunur.

Otuz Birinci Madde

Arazi-i mîriye üzerinde memurunun izni olmadıkça müceddeden ebniye inşa ve ihdâs olunamaz; olunduğu suretde cânib-i mîriden hedm etdirilebilir.

Otuz İkinci Madde

Arazi-i mîriye üzerinde bi-hasebi'l-icab mutasarrıfı tarafından ebniye inşa olunacak olduğu hâlde memuru ma'rifetiyle çiftlik ebniyesi ve değirmen ve ağıl ve dam ve anbar ve ahır ve samanlık ve mandıra gibi ebniye inşa olunabilip fakat mahallerine hasbe'l-mevki arzın şeref ve itibarına göre öşre muâdil senevî icâre-i zemin takdir ve tahsis kılınır. Amma eser-i bina olmayan ham arazi üzerine süknâ ittihâz olunmak üzere müceddeden ebniye inşasıyla mahalle veyahud bir karye teşkili behemehâl irâde-i seniyye-i mahsusaya mütevakkıf olup yalnız memurunun izni kâfi değildir.

Otuz Üçüncü Madde

Bâ-tapu tasarruf olunan araziye gerek mutasarrıfı ve gerek ecânibden biri meyyit defnedemez ve etdiği suretde defnolunan meyyit dağılmamış ise memuru tarafından mahall-i âhara nakletdirilir; eğer dağılmış ise üzeri tesviye olunur.

Otuz Dördüncü Madde

Arazi-i mîriyeden bi'l-ifrâz harman yeri ittihâz kılınmış ve müstakillen ya müştereken bâ-tapu tasarruf olunagelmış olan yerler [11] hakkında arazi-i saire muamelesi olunur. Arazi-i mîriyeden müfrez tuz harmanları yerleri dahi bu kabildendir ve böyle harman yerleri için öşre muâdil senevî mukâtaa-i zemin alınır.

Otuz Beşinci Madde

Bir kimsenin sahîhan mutasarrıf olduğu arazisi üzerinde diğer bir şahıs fuzulen ebniye ihdâs veyahud kürûm ve eşcâr gars eylese arazi mutasarrıfının ol ebniye ve kürûm ve eşcârı memuru ma'rifetiyle hedm ve kal' etdirmeğe salâhiyeti vardır. Bi'l-istirak tasarruf olunan arazinin mecmû'u üzerine müşteriklerinden biri diğerinin izni bulunmaksızın fuzulen ebniye ve eşcâr ihdâs ve gars ederse diğer şerikin hissesi hakkında yine bu muamele olunur. Ancak bir kimse âhardan teferruğ veyahud mahlûl zannıyla cânib-i mîriden tefevvuz veya baba ve anasından intikal gibi esbâb-ı tasarrufdan bir sebep ile yedinde ma'mûlün-bih sened bulunduğu hâlde mutasarrıf olduğu arazisi üzerinde ebniye veya eşcâr ihdâs ve gars eyledikten sonra bir şahıs zuhur edip ol ebniye ve eşcâr mahalline müstahık çıkarak ol mahalde hakk-ı tasarrufu tebeyyün ve tahakkuk eylediği suretde ebniye ve eşcârın maktû'an kıymeti ol mahallin kıymetinden ziyade ise mahall-i mezkûrun kıymet-i sahihası müstahık çıkan şahsa verilerek ol mahal ebniye ve eşcâr sahibinin

yedinde ibkâ olunur ve eğer ol mahallin kıymeti ebniye ve eşcârın kıymetinden ezyed ise ol ebniye ve eşcârın müstahıkku'l-kal' olduğu hâlde olan kıymeti sahibine verilerek ebniye ve eşcâr şahs-ı mezbûra verilir ve bi'l-iştirak tasarruf olunan arazinin bazı mahalli üzerinde şerîkinin izni bulunmaksızın diğeri ebniye veya eşcâr ihdâs ve gars eylediği suretde on beşinci maddede beyân olunan vechile ol arazi taksim olunup ebniye veya eşcâr mahalli şerîkinin hissesine isabet ederse yine bu muamele icra olunur.

***Fasl-ı sâni:** Arazi-i mîriyenin suret-i ferâğı beyâmındadır.*

Otuz Altıncı Madde

Bâ-tapu tasarruf olunan araziye mutasarrıfı memuru izniyle gerek meccânen ve gerek bedel-i malum mukabilinde dilediği kimseye fâriğ olabilir ve memurunun izin ve ma'rifeti munzamm olmadıkça ale'l-umum arazi-i mîriyenin ferâğı [12] mu'teber olmayıp mefrûğun-lehin yani alan kimsenin aldığı arazide tasarrufu beher hâl memurunun iznine mütevakkıf olarak memuru izin vermeksizin mefrûğun-leh fevt olsa fâriğ bulunan kimse ke'l-evvel arazisine mutasarrıf olabilir ve fâriğ fevt olduğu suretde ber-vech-i âti hakk-ı intikale nâil olan vârisleri var ise onlara intikal eder, yok ise müstahıkk-ı tapu olur mefrûğun-leh dahi vermiş olduğu bedeli fâriğin terkesinden alır. Kezâlik arazi mübâdelesi dahi beher hâl memurunun iznine mütevakkıftır. Ve arazi mutasarrıfının memuru izniyle ferâğ ve tefvîzında mefrûğun-lehin veyahud tarafından birinin teferruğ ve tefevvuzu lâzımdır.

Otuz Yedinci Madde

Arazi-i mîriyenin teferruğunda mücerred memurunun izni kâfi olmakla bir kimse arazisini memuru izniyle âhara fâriğ olduktan sonra mefrûğun-leh tapu senedi almaksızın fâriğ bulunan kimesne fevt olsa ferâğ-ı mezkûr mu'teber olmakla ol araziye mahlûl nazarıyla bakılmaz.

Otuz Sekizinci Madde

Bir kimse arazisini meccânen yani bedel tesmiye etmeyerek âhara fâriğ olduktan sonra muahharan ol arazi mukabilinde bedel iddiasına kendisinin salâhiyeti olmayacağı misillü vefatında veresesinin dahi davaya salâhiyeti olamaz. Ve mikdar-ı malum bedel vermek üzere memuru izniyle âhara ferâğ eyledikten sonra mefrûğun-leh tarafından bedel-i mezkûr fâriğ bulunan kimseye i'tâ olunmadığı hâlde fâriğin veyahud vefatından sonra hakk-ı intikale nâil olan vârislerinin mefrûğun-lehden veyahud mefrûğun-leh fevt olmuş ise hakk-ı intikale nâil olan vârislerinden ol araziye istirdâd ve zabta salâhiyetleri vardır. Ve bedel-i merkûm i'tâ olunduğu takdirde ber-vech-i muharrer dava ve istirdâda salâhiyet kalmaz.

Otuz Dokuzuncu Madde

Bir kimse arazisini meccânen ve gerek bedel-i malum mukabilinde memuru izniyle âhara ferâğ-ı mu'teber-i kat'i ile fâriğ olduktan sonra ferâğından rücû' edemez.

[13]

Kırkıncı Madde

Bir kimse arazisini memuru izniyle âhara ferâğ eyledikten sonra mefrûğun-lehin izni bulunmaksızın tekrar bir başkasına dahi ferâğ eylese ferâğ-ı sâni mu'teber değildir.

Kırk Birinci Madde

*İşbu maddeye fi 19 Şaban sene [1]291 tarihinde
zeyl olunan kanun zîrde mukayyedir.*

Bi'l-iştirak arazi tasarruf eden kimesne halit ve şerikin izni olmaksızın hissesini meccânen veya bedel mukabilinde fâriğ olamaz; olduğu hâlde ol şerikin beş seneye kadar hîn-i talebdeki bedel-i misl ile ol hisseyi alan kimseden almağa salâhiyeti vardır ve bu beş sene sıgar ve cünûn ve müddet-i sefer ba'îd diyarda bulunmak gibi a'zâr ile mürûr etse bile ol müddet mürûrunda davaya salâhiyeti kalmaz ve eğer hîn-i ferâğda şerik-i mezkûr izin vermek veyahud kendüye teklif olunup da almakdan istinkâf etmek ile ıskât-ı hak eylemiş ise muahharan dava edemez.

Kırk İkinci Madde

Şürekâ-yı selâseden veyahud daha ziyade şeriklerden biri hissesini âhara fâriğ olacak oldukça diğer şeriklerden birisi âhar üzerine tercih olunamayıp diğerleri dahi tâlib oldukları hâlde ol hisseyi bi'l-iştirak almağa hakları vardır. Ve şürekâ-yı merkûmeden biri hissesini tamamen diğer şerikine fâriğ olsa şerik-i âhar ol hisseden hisse-i musîbesini alabilir ve madde-i sâbıkada beyân olunan hükümler bunlar hakkında dahi câridir.

Kırk Üçüncü Madde

Bir kimse âharın veyahud şerikin arazisini mutasarrıfı tarafından ferâğa vekâleti olmaksızın memuru izniyle âhara fuzulen fâriğ oldukça ol arazinin mutasarrıfı ferâğ-ı mezkûru müciz olmadığı hâlde memuru ma'rifetiyle fuzulî teferruğ ve zabt eden kimesneden arazisini istirdâ eder.

[14]

Kırk Dördüncü Madde

Üzerinde diğerinin mülk eşcâr veya ebniyesi bulunup da ol eşcâr veya ebniyeye tebaiyetle ziraat ve tasarruf olunan araziye, mutasarrıfı, eşcâr ve ebniyenin sahibi tapu-yı misliyle almağa tâlib iken gerek meccânen ve gerek bedel mukabilinde âhara fâriğ olamaz. Fâriğ olmuş olduğu hâlde on seneye kadar taleb ve davaya salâhiyeti olup ol araziye hîn-i talebdeki bedel-i misliyle almağa hakkı vardır. Ve bu hususda sıgar ve cünûn ve müddet-i sefer ba'îd diyarda bulunmak gibi özürler mu'teber değildir.

Kırk Beşinci Madde

Bir karyenin hududu dahilinde olup bâ-tapu tasarruf olunan araziye mutasarrıfı bulunan kimse diğer karye ahâlisinden bir kimseye fâriğ olduğu hâlde ol arazinin bulunduğu karye

ahalisinden yere zarureti olanların ol araziyi bedel-i misliyle bir seneye kadar talep ve davaya salâhiyeti vardır.

Kırk Altıncı Madde

Emlâkde cârî olan şüf'a arazi-i emîriye ve mevkûfede cârî değildir. Yani bir kimse mutasarrıf olduğu arazisini bedel-i malum mukabilinde âhara ferâğ eylediği hâlde hem-hududu bulunan kimsenin "*Ol bedel ile ben teferruğ ederim.*" deyu davaya salâhiyeti yoktur.

Kırk Yedinci Madde

"*Şu kadar dönüm veya zirâ*" deyu ferâğ olunan arazide dönüm ve zirâ'a itibar olunup amma tayin ve irâe-i hudud olunarak ferâğ olunan arazide gerek dönüm ve zirâ' zikrolunsun ve gerek zikrolunmasın dönüm ve zirâ'a itibar olunmayarak yalnız hududa itibar olunur. Mesela bir kimse "*Yirmi beş dönüm gelir.*" deyu arazisini irâe ve tahdid ederek âhara fâriğ oldukdan sonra arazi-i mezkûrenin otuz iki dönüm olduğu zâhir olmasıyla "*Yedi dönümünü tefrik ile geriye alırım yahud ziyade akçe isterim.*" deyu mefrûğun-lehe müdahale edemeyeceği misillü ferâğından sonra vefat eylese evlâdı yahud babası [15] ya anası dahi müdahaleye muktedir olamaz. Ve kezâ arazi-i mezkûre on sekiz dönüm çıksa mefrûğun-leh dahi ol arazi bedelinden yedi dönüme isabet eden mikdarı istirdâd edemez.

Kırk Sekizinci Madde

Bir kimse arazisini âhara fâriğ oldukda üzerinde Hudâyî-nâbit eşcâr yere tâbi olduğundan ferâğda beher hâl dahil olur. Amma ol arazi üzerinde bulunan mülk eşcârı hîn-i ferâğda zikrederek bey' etmedikçe ol eşcârı mefrûğun-lehin zabta salâhiyeti yoktur.

Kırk Dokuzuncu Madde

Bâ-tapu tasarruf olunan arazi üzerine memuru ma'rifetiyle muahharan gars ve ihdâs kılınmış olan mülk eşcâr ve kürûm ve ebniyeyi sahibi bulunanlar âhara bey' eyledikleri hâlde yerleri dahi memuru ma'rifetiyle eşcâr ve kürûm ve ebniyeyi iştirâ eden kimseye ferâğ etdirilir. Yeri arz-ı mirî ve eşcârı mülk olan korular hakkında dahi bu vechile muamele olunur.

Ellinci Madde

Sağır ve sağire ve mecnûn ve mecnûnenin ve ma'tûh ve ma'tûhenin uhdelerinde olan arazilerini âhara ferâğları mu'teber olmayıp bu suretde fâriğ olup da bülûğ ve ifâkatlerinden evvel fevt olsalar ber-vech-i âti hakk-ı intikale nâil olan vârisleri var ise onlara intikal eder; yok ise ol arazi müstahikk-ı tapu olur.

Elli Birinci Madde

Sağır ve sağire ve mecnûn ve mecnûne ve ma'tûh ve ma'tûhe arazi teferruğ ve tefevvuz edemezler. Fakat haklarında mûcib-i hayr ve menfaat olacağı derkâr ise veli ve vasileri onlar için bi'l-velâye ve bi'l-vesâye arazi alabilirler.

[16]

Elli İkinci Madde

Sağır ve sağirenin baba ve analarından intikal etmiş veyahud âhar suretle uhdelerine geçmiş olan araziye veli ve vasileri zaruret-i deyn veya zaruret-i nafaka için veyahud diğer bir sebebe mebnî âhara ferâğ edemez ve kendi uhdelerine dahi geçiremez. Ferâğ eyledikleri veya uhdelerine geçirdikleri hâlde sağır ve sağire bâliğ ve bâliğa ve tasarrufa kâdir ve kâdire olduklarından sonra on seneye kadar arazilerini memuru ma'rifetiyle zü'l-yed bulunan kimseden istirdâd ve zabt ederler ve kable'l-bülûğ vefat etdiklerinde arazi-i merkûme hakk-ı intikale nâil olan vârisleri var ise onlara intikal eder; yok ise müstahıkk-ı tapu olur. Fakat sağır ve sağire uhdelerinde bulunan çiftlikler veli ve vasileri ma'rifetiyle haklarında mûcib-i zarar u ziyan olmayacak suretde idare olunamayıp ve müştemilâtı kıymetli olmakla telef ve zâyi olmalarından sağır ve sağire hakkında hasar-ı küllî terettüb edeceği tahakkuk ederek müsevveg-ı şer'îye binâen satılmaları lâzım gelip de ebniye ve müştemilât-ı sairenin araziden tefrikı sebebiyle sırf arazinin ibkâsı sağır ve sağire hakkında muzır olduğu şer'an tebeyyün ve tahakkuk eder ise taraf-ı şer'den izin hücceti alınarak ol müştemilât ile bile arazisi dahi kıymet-i misliye ve hakikiyesiyle satılabilir ve ber-minvâl-i muharrer satıldıktan sonra sağır ve sağirenin ba'de'l-bülûğ ol arazi ve müştemilât-ı saireyi istirdâd ve zabt eylemeğe salâhiyeti kalmaz. Mecnûn ve mecnûne ve ma'tûh ve ma'tûhenin arazilerinde dahi hüküm bu minvâl üzeredir.

Elli Üçüncü Madde

Arazi-i mîriye ve mevkûfe üzerine eşcâr ve kürüm gars olunarak ittihâz kılınmış olan bağ ve bağçenin veyahud ihdâs olunmuş olan ebniyenin mutasarrıf ve mutasarrıfeleri sağır ve sağire ve mecnûn ve mecnûne ve ma'tûh ve ma'tûhe bulundukları hâlde veli ve vasileri bu makûle bağ ve bağçeleri ve ebniyeyi müsevvegât-ı şer'îyeye binâen âhara satabilirler ve ol emlåke tebaiyetle yerlerini dahi fâriğ olabilirler.

Fasl-ı sâlis: Arazi-i mîriyenin suret-i intikali beyâmındadır.

Elli Dördüncü Madde

Arazi-i mîriye ve mevkûfe mutasarrıf ve mutasarrıfelerinden biri fevt oldukça uhdesinde olan arazi erkek ve kız evlâdına [17] gerek arazinin olduğu mahalde bulunsunlar ve gerek diyar-ı âharda olsunlar meccânen ve bilâ-bedel mütesâviyen intikal eyler. Yalnız erkek veyahud yalnız kız evlâdı olur ise kezâlik bilâ-bedel müstakillen intikal eder. Arazi mutasarrıflarından biri fevt olup da zevcesi hamile bulunduğu hâlde ol arazi hamlin zuhuruna kadar tevkif olunur.

Elli Beşinci Madde

Arazi-i mîriye ve mevkûfe mutasarrıf ve mutasarrıfelerinden bilâ-veled vefat edenlerin arazisi babası var ise ona, yok ise vâlidesine ber-minvâl-i sâbık meccânen intikal eder.

Elli Altıncı Madde

Müteveffâ ve müteveffâtın bazı evlâdı hâzır ve mevcut ve bazı evlâdı gaybet-i münkatı'a ile gâib ve mefkûd olduğu hâlde arazisi, hâzır ve mevcut olanlara verilir. Ancak gâib olan, babasının veya anasının vefatı tarihinden itibaren üç sene müddet zarfında zuhur eder ise yahud hayatda olduğu mütehakkık olur ise ol araziden hissesini alır. Baba ve ana hakkında dahi hüküm bu vechiledir.

Elli Yedinci Madde

Üç sene gaybet-i münkatı'a ile gâib olup hayât u memâtı malum olmayan kimsenin arazisi madde-i sâbıkada beyân olunduğu vechile evlâdına ve evlâdı yok ise babasına ve babası yok ise anasına intikal eder ve bunlardan biri olmadığı hâlde müstahıkk-ı tapu olur; yani ber-vech-i âti hakk-ı tapu ashâbı var ise tapu-yı misliyle onlara ve eğer yok ise bi'l-müzâyede tâlibine tefvîz olunur.

Elli Sekizinci Madde

Asâkir-i şahaneden olup diyar-ı âhârda bilfi'l hizmet-i askeriyede bulunmakda olan kimseye gerek hayatı malum olsun ve gerek gaybet-i münkatı'a ile gâib bulunsun, babası ve anası veya evlâdı arazisi, kendisine intikal ederek mevdi şer'an tahakkuk eylemedikçe ol arazi bir kimseye tefvîz olunamaz. Şâyed tefvîz olunmuş ise [18] ol kimse her ne zaman zuhur eder ise kendisine intikal etmiş olan araziye her kimin yedinde bulur ise ondan alarak zabt ve tasarrufa salâhiyeti vardır. Fakat hukuk-ı araziye sıyâneten bu misillü asâkir-i şahanenin arazileri, emvâl ve eşyalarını hıfz eden akraba ve ümenâlarına, yok ise bir âhar kimesneye ziraat etdirilip hukuk-ı arz tahsil ve istifâ olunur.

Fasl-ı râbî': Arazi-i mîriyenin mahlûlâtı beyâmındadır.

Elli Dokuzuncu Madde

Arazi mutasarrıf ve mutasarrıfelerinden evlâdı ve babası ve anası olmadığı hâlde vefat edenlerin arazisi *Evvelâ*: li-ebeveyn ve li-eb er karındaşına tapu-yı misliyle yani ol yerlerin mikdar ve dönümünü ve hududunu ve hasbe'l-mevki kuvve-i nâbitesine göre şeref ve itibarını bilir bî-garaz erbâb-ı vukûfun takdir eyledikleri bedel-i muayyen ile verilir ve on seneye kadar talep ve istirdâda salâhiyeti vardır. *Sâniyen*: Li-ebeveyn ve li-eb er karındaşı yok ise gerek ol arazinin bulunduğu karye ve kasabada sâkine ve gerek âhar mahalde mutavattine olan li-ebeveyn ve li-eb kız karındaşına kezâlik tapu-yı misliyle verilir ve beş seneye kadar talep ve davaya salâhiyetleri vardır. *Sâlisen*: Li-ebeveyn ve li-eb kız karındaşı yok ise oğlunun oğluyla oğlunun kızına seviyyen kezâlik tapu-yı misl ile verilir ve on seneye değin talep ve davaya salâhiyetleri vardır. *Râbî'an*: Oğlunun oğlu ve oğlunun kızı yok ise zevcine veyahud zevcesine kezâlik tapu-yı misliyle verilir ve on seneye değin talep ve davaya salâhiyetleri vardır. *Hâmisen*: Zevci veyahud zevcesi yok ise li-üm er ve kız karındaşına kezâlik seviyyen tapu-yı misliyle verilir ve beş seneye değin talep ve davaya salâhiyetleri vardır. *Sâdisen*: Li-üm er ve kız karındaşı yok ise kızının oğluyla kızının kızına kezâlik

seviyyen tapu-yı misliyle verilir ve beş seneye değin taleb ve davaya salâhiyetleri vardır. *Sâbi'an*: Kızının oğlu ve kızının kızı yok ise arazi üzerinde mülk eşcâr veyahud mülk ebniyesi bulunduğu hâlde eşcâr veya ebniye intikal eden veresesine kezâlik seviyyen tapu-yı misliyle verilir ve on seneye kadar taleb ve davaya salâhiyeti vardır. Zikrolunanlardan mâadâ akrabadan olarak hakk-ı tapu ashâbı yokdur. **Ber-minvâl-i meşrûh veresesı dahi olmadığı hâlde:** *Sâminen*: Ol arazide şerik ve halit bulunanlara kezâlik tapu-yı misliyle verilir ve beş seneye kadar taleb ve davaya salâhiyeti vardır. *Tâsi'an*: Şerik ve haliti yok ise ol arazinin bulunduğu karye ahalisinden yere zaruret ve ihtiyacı olanlara kezâlik tapu-yı misliyle verilir ve bir seneye kadar taleb ve davaya salâhiyeti vardır. Ve ehl-i karyeden yere zarureti olanlar müte'addid olup da cümlesi birden ber-minvâl-i muharrer müstahıkk-ı tapu olan araziye almağa tâlib olurlar ise ol arazinin [19] taksiminde bir güne mahzur ve mazarrat olmadığı hâlde bi't-taksim herkese parça parça tefvîz kılınır ve kâbil-i taksim olmadığı veyahud taksiminde bazı mertebe mazarrat bulunduğu surette içlerinden en ziyade yere ihtiyacı olana verilir. İhtiyacda müsâvât üzere oldukları takdirde bizzat ve bilfi'l hizmet-i askeriyede bulunup da tekmîl-i memuriyet ederek vatanına gelmiş olan var ise ona, yok ise beynlerinde kur'a atılarak ismine isabet eden kimseye verilir ve bunlardan birine verildikten sonra diğerinin muahharan bir vechile taleb ve davaya salâhiyeti olamaz.

Altmışıncı Madde

Arazi mutasarrıf ve mutasarrıfelerinden biri hakk-ı intikale nâil olan vârisleri yani evlâdı ve babası ve anası olmayarak fevt oldukda ber-minvâl-i muharrer hakk-ı tapu ashâbı dahi olmadığı veyahud olup da hakk-ı tapuları olduğu araziye tapu-yı misliyle almakdan istinkâf ile ıskât-ı hak eyledikleri hâlde ol arazi sırf mahlûl olarak bi'l-müzâyede tâlibine tefvîz olunur. Fakat hakk-ı tapu ashâbı sağır ve sağire ve mecnûn ve mecnûne ise gerek kendilerinin ve gerek veli ve vasilerinin ıskât-ı hak etmeleri mu'teber değildir.

Altmış Birinci Madde

Bâlâda mezkûr hakk-ı tapu ashâbının taleb ve davaya salâhiyetlerinde tayin olunan müddetler arazi mutasarrıf ve mutasarrıfelerinin vefatları tarihinden itibar olunup ol müddetler zarfında ol arazi gerek âhara verilmiş olsun ve gerek kimseye verilmemiş bulunsun hîn-i talebdeki tapu-yı mislini vererek hakk-ı tapu ashâbı ol araziye cânib-i mîriden tefevvuz edebilirler ve tayin olunan müddetler mürûr eyledikten veyahud hakk-ı tapu ashâbı ıskât-ı hak eylediklerinden sonra hakk-ı tapu davasına itibar olunmaz ve sıgar ve cünûn ve müddet-i sefer ba'id diyarda bulunmak gibi özürleri hakk-ı tapu davası hakkında mu'teber tutulmayıp tayin olunan müddetler a'zâr-ı mezkûre ile mürûr etmiş olsa bile hîn-i inkızâsında hakk-ı tapu sâkit olur.

Altmış İkinci Madde

Derecede müsâvî olan hakk-ı tapu ashâbından biri hakk-ı tapusu olduğu arazi-i mahlûleden hissesini tapu-yı misliyle almakdan istinkâf ederek ıskât-ı hak eylediği surette diğeri ol araziye tamamen ve kâmilten tapu-yı misliyle alabilir.

Altmış Üçüncü Madde

Hakk-ı tapu ashâbından sağır ve sağire veyahud mecnûn ve mecnûne olanların ve müddet-i sefer ba'îd, âhar diyarda bulunanların hakk-ı tapuları olduğu arazi-i mahlûle uhdelarına ihale olunamadığı suretde ol arazinin tapusu te'hir ve tevkif olunmayıp derecelerine göre davaya salâhiyet için tahdid olunan müddet içinde talep ve davaya salâhiyetleri olmak üzere onların mertebesinde veyahud mâ-dûnunda hakk-ı tapu ashâbı var ise usulü üzere tapu-yı misliyle onlara, yok ise veyahud ıskât-ı hak eder ise bi'l-müzâyede tâlibine verilir.

Altmış Dördüncü Madde

Dokuz mertebe itibar olunan hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem bulunanlar hakk-ı tapuları olduğu araziye tapu-yı misliyle almakdan istinkâf ederek ıskât-ı hak eyledikleri hâlde derece-i sâniyede bulunanlara teklif olunur. Onlar dahi istinkâf eyledikleri hâlde derece-i ahîrede bulunanlara kadar sırasıyla teklif olunarak cümlesi almakdan istinkâf eyledikleri suretde ol vakit bi'l-müzâyede tâlibine verilir. Ashâb-ı hakk-ı tapudan biri hakk-ı tapusu olduğu araziye tapulamazdan mukaddem vefat eylediği hâlde evlâdına ve verese-i sairesine hakk-ı tapusu intikal eylemez.

Altmış Beşinci Madde

Sağır ve sağire ve mecnûn ve mecnûne ve ma'tûh ve ma'tûhe hakk-ı tapu ashâbından bulundukları hâlde haklarında hayr ve menfaati câlib olduğu suretde veli ve vasileri onlar için hakk-ı tapuları olan araziye tapu-yı misliyle alırlar.

Altmış Altıncı Madde

Üzerinde ecânibden bir kimsenin mülk eşcâr ve ebniyesi bulunup da ol eşcâr ve ebniyeye tebaiyetle ziraat ve tasarruf olunan arazi mutasarrıfı bâlâda muharrer hakk-ı tapu ashâbından biri olmadığı hâlde vefat eder ise ol kimse [21] sair üzerine tercih olunup tâlib olursa bedel-i misliyle ona ihale olunur ve eğer ona teklif olunmayarak âhara verilmiş ise on seneye kadar ol kimsenin hîn-i talebdeki bedel-i misl ile ol araziye talep ve davaya salâhiyeti vardır.

Altmış Yedinci Madde

*İşbu maddeye zeyl olunmak üzere fi 24 Muharrem sene [12]87
tarihiyle müverrah fıkra-i kanuniye yirmi üç kâğıd
aşağıya kaydolunmuş olmakla şerh verildi.*

Hakk-ı tapu ashâbından olup da asâkir-i nizâmiye silkinde bilfi'l ve bizzat ifa-yı hizmet eylediği mütehakkık olan kimesnelere hakk-ı tapusu teveccüh eden araziden beş dönüm mikdarı meccânen ve bilâ-bedel ihale olunur ve beş dönümden ziyadesi hakkında sair ashâb-ı hakk-ı tapu gibi muamelât-ı kanuniye icra kılınır.

Altmış Sekizinci Madde

Arazinin derece-i kâbiliyetine göre bir veya iki sene ve hasbe'l-mevki şâz olarak daha ziyadece mücerred dinlendirmek veyahud tarlayı su basıp bir müddetden sonra su çekilerek

ziraate salâhiyet kesb edinceye kadar ol tarlayı hâli bırakmağa lüzum görünmek ve esir olmak gibi a'zâr-ı sahîhadan biri tahakkuk etmeksizin bir tarlayı mutasarrıfı ziraat etmeyip ve i'âre veya icâr suretiyle dahi etdirmeyip de üç sene ale't-tevâlî tatil eder ise gerek arazinin olduğu mahalde olsun ve gerek müddet-i sefer ba'îd olan mahalde bulunsun ol tarla müstahıkk-ı tapu olup mutasarrıf-ı sâbıkı müceddeden tefevvuza tâlib olur ise bedel-i misliyle yeniden ona tefvîz olunur; tâlib olmaz ise ol vakit bi'l-müzâyede tâlibine ihale kılınır.

Altmış Dokuzuncu Madde

Bir kimsenin uhde-i tasarrufunda bulunan araziye müddet-i medîde su basıp ba'dehû su çekildikde ol arazi müstahıkk-ı tapu olmayıp mutasarrıf-ı sâbıkı ke'l-evvel zabt ve tasarruf eder. Mutasarrıf-ı sâbıkı fevt olmuş ise evlâdı veyahud babası ve anası zabt u tasarruf eyler. Bunlardan biri yok ise hakk-ı tapu ashâbına tapu-yı misliyle verilir ve su çekilip de ziraata salâhiyet kesb eyledikden sonra kendisi veyahud ber-minvâl-i sâbıkı hakk-ı intikale nâil olanlar tasarruf etmeyip bilâ-özü üç sene ale't-tevâlî tatil ederler ise müstahıkk-ı tapu olur.

[22]

Yetmişinci Madde

Bir kimse arazisini ale't-tevâlî iki sene bilâ-özü terk ve tatil eyledikden sonra âhara fâriğ oldukda veyahud fevt olup da ol arazi evlâdına veya babasına veya anasına intikal eyledikde mefrûğun-leh veyahud işbu hakk-ı intikale nâil olanlar dahi ol kimsenin tatilini takiben bir veyahud iki sene bilâ-özü tatil ederler ise ol arazi müstahıkk-ı tapu olmaz.

Yetmiş Birinci Madde

Bilâ-özü üç sene ale't-tevâlî ber-minvâl-i muharrer tatil olunduğu sâbit ve mütehakkık olan yerlerin mutasarrıfı üç sene tamamında memuru tarafından âhara verilmeksizin evlâdını yahud babası veya anasını terk ederek fevt oldukda ol yerler onlara meccânen intikal etmeyip ancak kendilerine tapu-yı misliyle teklif olunur. İstinkâf eyledikleri veyahud ol yerlerin mutasarrıfı hakk-ı intikale nâil varisleri olmayarak fevt olduğu hâlde hakk-ı tapu ashâbı aranılmayarak bi'l-müzâyede tâlibine ihale kılınır.

Yetmiş İkinci Madde

Bir karye veyahud kasaba ahalisi umumen veyahud bazısı bir özü-i sahîha mebnî terk-i vatan eyledikleri hâlde mutasarrıf oldukları arazi müstahıkk-ı tapu olmaz. Fakat bilâ-özü terk-i diyar ederek veyahud terk-i vatana mecburiyet veren özü-i sahîhin mündefi' olduğu tarihten itibaren üç sene zarfında vatanlarına avdet etmeyerek arazilerini bilâ-sebeb tatil ederler ise ol vakit müstahıkk-ı tapu olur.

Yetmiş Üçüncü Madde

Diyar-ı âharda olarak bilfi'l ve bizzat hizmet-i askeriyede istihdam olunmakta olan asâkir-i şahanenin uhdelinde olan arazi gerek müste'cir ve müsta'ir yedlerinde bulunsun ve gerek alâ-hâlihî terk ve tatil olunsun mevtleri tebeyyün etmedikçe bir vechile müstahıkk-ı tapu

olamaz. Şâyed ol arazi âhara verilmiş olursa tekâmîl-i müddet ve hizmet ederek memleketlerine avdetlerinde arazilerini her kimin yedinde bulurlar ise alırlar.

[23]

Yetmiş Dördüncü Madde

Müddet-i sefer ba'îd mahalde bulunup hayatı malum olan kimseye gerek zükûr ve gerek inâs gerek ebeveyninden ve gerek evlâdından arazi intikal etdikde o kimse kendisine intikal etmiş olan araziye bizzat gelerek tasarruf etmeyip veyahud tarafından birini mektubla ve âhar suretle emr-i ziraate tevkiîl eylemeyip üç sene bilâ-özü mütevâliyeten terk ve tatil eylese ol arazi müstahıkk-ı tapu olur.

Yetmiş Beşinci Madde

Arazi mutasarrıf ve mutasarrıfelerinden biri vefat edip de hakk-ı intikale nâil olan varisleri gaybet-i münkatı'a ile gâib olarak hayât u memâtları malum olmasa ol arazi müstahıkk-ı tapu olur. Ancak ol kimsenin vefatı tarihinden itibaren üç seneye kadar zuhur ederler ise ol araziye meccânen zabt eylemeğe salâhiyetleri vardır ve bu üç sene müddet mürûrundan sonra zuhur etse taleb ve davaya muktedir olamazlar.

Yetmiş Altıncı Madde

Sağır ve sağire ve mecnûn ve mecnûne ve ma'tûh ve ma'tûhenin uhdelinde bulunan arazi hiçbir hâlde tatil ile müstahıkk-ı tapu olmaz. Veli ve vasileri bilâ-özü üç sene ale't-tevâli ziraat etmeyip ve etdirmeyip tatil ederler ise memuru tarafından ol araziye bizzat ziraat eylemek veyahud etdirmek hususları veli ve vasilerine teklif olunur. Ziraatden imtinâ' ve istinkâf eyledikleri hâlde müccerred tatilden vikâyeten memuru tarafından ol arazi icâre-i misliye ile isticâra tâlib olanlara icâr olunup müste'cirden alınacak icâre-i muayyene sağır ve sağire ve mecnûn ve mecnûne ve ma'tûh ve ma'tûhe için veli ve vasilerine itâ kılınır ve sağır ve sağire ve mecnûn ve mecnûne ba'de'l-bülûğ ve ba'de'l-ifâka arazilerini yed-i müste'cirden istihlâs ederler.

Yetmiş Yedinci Madde

Arazi-i mahlûleyi cânib-i mîriden tefevvuz eylemeksizin hakk-ı tapu ashâbından derecede mukaddem olan kimse [24] ketm ve ihfâ ve on seneden ekal müddet fuzulî zabt u tasarruf eylemiş olduğu tahakkuk eder ise ol vakitdeki tapu-yı misli kendisinden alınarak ol arazi uhdesine tefvîz kılınır. Tâlib olmadığı hâlde diğer hakk-ı tapu sahibi olup da derecesine göre muayyen olan müddeti geçmemiş ise ona ve eğer yok ise veyahud olup da ıskât-ı hak eder ise bi'l-müzâyede tâlibine tefvîz olunur. Ve eğer ber-minvâl-i muharrer on seneden ekal müddet fuzulî zabt ve ziraat eylediği tahakkuk eden kimse ecânibden ise ol arazi yedinden alınarak ol zamandaki tapu-yı misliyle hakk-ı tapu sahibine ihale kılınır. Hakk-ı tapu sahibi yok ise veya ıskât-ı hak eder ise bi'l-müzâyede tâlibine verilir.

Yetmiş Sekizinci Madde

Bir kimse arazi-i mîriye ve mevkûfeyi bilâ-nizâ' on sene ziraat ve tasarruf etmiş olur ise hakk-ı kararı sâbit olup gerek yedinde ma'mûlün-bih sened bulunsun ve gerek asla sened

bulunmasın ol araziye mahlûl nazarıyla bakılmayıp yedine meccânen ve müceddeden tapu sene-di verilmek lâzım gelir. Fakat ol arazi mahlûl olmuş iken bi-gayrı hakkın zabt eylemiş olduğunu kendisi ikrar ve itiraf ederse mürûr-ı zamana itibar olunmayıp ol arazi tapu-yı misliyle kendisine teklif olunur ve eğer kabul etmez ise bi'l-müzâyede tâlibine verilir.

Yetmiş Dokuzuncu Madde

Mahlûl olan arazi-i mîriye ve mevkûfeyi sâlifü'z-zikr iki maddede beyân olunduğu vechile fuzulî zabt ve ziraat ve hukuk-ı araziye tamamıyla eda ve ifa eden kimseden noksan-ı arz veyahud ecr-i misil nâmıyla bir şey alınamaz.

Sekseninci Madde

Bir kimse tasarrufunda olan tarlasını ekdikden sonra hakk-ı intikale nâil vereseşi olmaksızın fevt olup memuru ol tarlayı hakk-ı tapu sahibine yahud diğer tâlibine ihale ve tefvîz eylediği surette ol tarlada bitmiş olan mevrû'ât müteveffâ ve müteveffâtın terekesinden ma'dûd olup tarlayı alan kimsenin ol mevrû'âtı kaldırtmağa veyahud ücret deyu vereseden bir nesne almağa salâhiyeti yoktur. Saky ve inbât ile hâsıl olan ot dahi [25] mevrû'ât-ı merkûme hükmündedir. Amma müteveffânın amelinin medhaliyeti olmaksızın Hudâyî-nâbit olan ot vereseye intikal eylemez.

Seksen Birinci Madde

Bâ-tapu tasarruf olunan arazi-i mîriye üzerine memuru izniyle muahharan mülk eşcâr ve kürûm gars olunarak ittihâz kılınmış olan bağ ve bağçenin ve ihdâs olunmuş olan mülk ebniyenin sahibi fevt oldukda ol eşcâr ve kürûm ve ebniye müteveffânın veresesine emlak-i saire gibi mevrûs oldukdan sonra eşcâr ve kürûm ve ebniye yerleri için takdir olunan bedelden yalnız resm-i intikal misillü harc alınarak eşcâr ve kürûm ve ebniyeden hisse-i irsiyelerine göre ol yerler vereseye meccânen tefvîz kılınıp Defterhâne-i Âmire'de olan kayıdları bi't-tashih derdest bulunan senedlere hâmiş tahrîr olunur.

Seksen İkinci Madde

Bâ-tapu tasarruf olunan arz-ı mîrî üzerine ihdâs kılınmış olan mülk değirmen ve ağıl ve mandıra ve ebniye-i saire harâb olup eser-i bina kalmadıktan sonra ol ebniyenin yeri müstahıkk-ı tapu olur. Ebniye sahibi tâlib olur ise ona, tâlib olmaz ise âhara verilir. Fakat bu makûle yerler mukaddemâ ebeveynden ya evlâddan intikal edip veyahud sair suretle ebniye sahibinin uhde-i tasarrufunda bulunup da icâre-i maktû'ası cânib-i mîriye eda olunmakda ise ol yerler ebniye sahibi yedinden alınmaz ve tasarrufuna mümâna'at kılınmaz.

Seksen Üçüncü Madde

Bâ-tapu tasarruf olunan arz-ı mîrî üzerine mülk eşcâr ve kürûm gars olunarak ittihâz kılınmış olan bağ ve bağçenin eşcâr ve kürûmu kuruyup veya kal' olunup eşcâr ve kürûmdan bir gûne eser kalmadıktan sonra ol eşcâr ve kürûm yeri müstahıkk-ı tapu olur. Eşcâr ve kürûm sahipleri tâlib olurlar ise onlara, tâlib olmazlar ise âhara verilir. Fakat bu makûle yerler mukaddemâ ebeveynden ya evlâddan intikal etmiş veyahud sair suretle eşcâr ve kürûm sahiplerinin

mukaddemâ uhde-i tasarruflarında bulunmuş ise ol yerler mutasarrıfları yedlerinden alınmaz ve tasarruflarına mümâna'at olunmaz.

[26]

Seksen Dördüncü Madde

Bâ-tapu tasarruf olunan yaylak ve kışlağa mevsiminde bilâ-özü üç sene ale't-tevâli çıkılmaz ve resmi verilmez ise müstahıkk-ı tapu olur.

Seksen Beşinci Madde

Bâ-tapu tasarruf olunan ve kadimi öşr-i mahsul alınagelen çayır bilâ-özü üç sene ale't-tevâli otu biçilmeyip ve öşrü verilmeyip de tatil olunur ise müstahıkk-ı tapu olur.

Seksen Altıncı Madde

Hakk-ı tapu ashâbından biri hakk-ı tapusu olduğu araziye tapu-yı misliyle tefevvuz edecek olduğu surette ecânibden diğer kimse tapu-yı misl üzerine zam ile tefevvuza tâlib olursa ona itibar olunmaz.

Seksen Yedinci Madde

Mahlûl olan arazi-i mîriye ve mevkûfe bi'l-müzâyede bedel-i misl-i mukarreriyle bir kimseye tefvîz ve ihale kılındıktan sonra ziyade bahâ verir zuhur eder ise "*Henüz sened verilmedi.*" deyu ol kimseye müdahale olunmaz ve tefevvuz eylemiş olduğu arazi yedinden alınmaz. Fakat arazi-i mahlûle bir kimse[ye] tefvîz olunduktan sonra tapu-yı mislinden noksan-ı fâhiş ile tefvîz olduğu zâhir ve mütehakkık olur ise tefvîz tarihinden itibaren on sene içinde ol arazinin hîn-i tefvîzindeki tapu-yı misli ol kimseye tekmiil etdirilip tekmiil etmez ise mukaddemâ vermiş olduğu akçe kendisine reddolunarak ol arazi tâlibine ihale kılınır. Ve eğer tefevvuz tarihinden itibaren on sene geçmiş ise ol kimseye taarruz olunmaz ve tefevvuz eylediği arazi yedinden alınmaz ve böyle arazi-i mahlûle hakk-ı tapu ashâbından bir kimse[ye] tapu-yı misliyle tefvîz kılındıktan sonra dahi hüküm bu vechiledir.

[27]

Seksen Sekizinci Madde

Bir kazada Tapu memuru olan kimse mahlûl ve müstahıkk-ı tapu olan araziye zaman-ı memuriyetinde tefevvuz edemeyeceği gibi gerek evlâdına ve gerek er ve kız karındaşına ve baba ve anasına ve zevcesine ve köle ve câriyesine ve tebaasına tefvîz edemez. Fakat peder ve vâli-desinden ya evlâdından müntakıl araziye mutasarrıf olur ve hakk-ı tapu ashâbından ise diğer kazanın Tapu memuru ma'rifetiyle usulü üzere arazi tefevvuz edebilir.

Seksen Dokuzuncu Madde

Yeri arz-ı mîrî ve binası bir cihete vakıf olan ebniye harâb olup eser-i bina kalmadıktan sonra mütevellî tamir etmeyip icâre-i zeminini dahi cânib-i mîriye eda etmediği hâlde ol yerler mütevellî yedinden alınarak tâlibine verilir ve eğer mütevellî tamir eder veyahud mukâtaa-i

zeminini cânib-i mîrîye eda eder ise müdahale olunmayıp mütevellî yedinde ibkâ olunur. Yeri arazi-i mevkûfeden ve binası cihet-i uhrâya vakıf olan mahallerde dahi hüküm böyledir.

Doksanıncı Madde

Yeri arz-ı mîrî ve kürüm ve eşcârı bir cihete vakıf olan bağ ve bağçe harâb olup eşcâr ve kürümdan eser kalmadıktan sonra mütevellî-i vakıf bulunan kimse ol bağ ve bağçe yerlerini üç sene mütevâliyeten bilâ-özü tatil edip mukâtaa-i zeminini eda ve eşcâr ve kürüm gars ederek hey'et-i asliyesine ırcâ' etmediği hâlde ol yerler müstahıkk-ı tapu olur. Yeri arazi-i mevkûfe ve eşcâr ve kürümü cihet-i uhrâya vakıf olan mahallerde dahi hüküm bu vechiledir.

[28]

Bâb-ı sâni: Arazi-i metrûke ile arazi-i mevât beyâmında olup iki fash şâmindir.

Fasl-ı evvel: Arazi-i metrûke beyâmındadır.

Doksan Birinci Madde

Kadîmden bir karyeye veya bir kasabaya ihtitâben ve intifâ'an mahsus olup baltalık tabir olunan kuru ve ormanların eşcârını ancak ol karye ve ol kasaba ahalisi kat' edip başka karye ve kasaba ahalisinin kat' etmeğe salâhiyeti yoktur. Ve müte'addid karyelere kezâlik mine'l-kadîm ihtitâben ve intifâ'an mahsus olan kuru ve ormanların eşcârını dahi ol karye ahalisi kat' edip sair karyeler ahalisi kat' edemez ve bu makûle kuru ve ormanların resmi yoktur.

Doksan İkinci Madde

Ahali-i kurâyâ mahsus kuru ve ormanlardan bir mikdarı ifrâz birle kuru ittihâz olunmak ve-yahud ziraat için açmak üzere bir kimseye tefvîz ile bâ-tapu müstakillen veya müştereken tasarruf etdirilmez. Tasarruf eden olur ise cemî'-i zamanda ahalinin men' eylemeğe salâhiyeti vardır.

Doksan Üçüncü Madde

Tarık-ı âmm üzerine bir kimse ebniye ihdâs ya eşcâr gars edemez. Edecek olur ise hedm ve kal' olunur. Ve'l-hâsıl tarık-ı âmda bir vechile kimesne tasarruf edemez; tasarruf eden olur ise men' olunur.

[29]

Doksan Dördüncü Madde

Bir karye ve kasaba dahilinde ya haricinde araba çekmek veya hayvanât birikmek gibi ahalinin intifâ'ı için terk olunmuş olan meydanlar ile namazgâh misillü mahaller tarık-ı âmm hükmünde olarak alınıp satılmaz ve üzerine ebniye ihdâs ve eşcâr gars olunmaz ve bir kimseye müstakillen tasarruf etdirilmez. Tasarruf eden olur ise ahali men' edebilir.

Doksan Beşinci Madde

Defterhâne-i Âmire'de mukayyed olup mine'l-kadîm pazar ve panayır için terk ve tahsis kılınmış olan yerler alınıp satılmaz ve bir kimseye müstakillen tasarruf eylemek üzere sened verilmaz. Tasarruf eden olur ise men' olunur. Fakat bu makûle mahaller için mukayyed olan resm her ne ise cânib-i hazineden ahz ve istifâ kılınır.

Doksan Altıncı Madde

Bir karyenin umumen ahali-i müctemî'asına mine'l-kadîm terk ve tahsis kılınan harman yeri alınıp satılmaz ve sökülüp ziraât ve harâset olunmaz ve üzerine bir gûne ebniye ihdâs ve inşasına ruhsat verilmez ve müstakillen veya müştereken tapu senediyle tasarruf kılınmaz. Tasarruf eden olur ise ahali men' eder ve bu makûle harman yerine diğer karye ahali mevrû'atını naklederek dökemez.

Doksan Yedinci Madde

Bir karyeye mine'l-kadîm mahsus olan merada yalnız ol karye ahali hayvanâtını ra'y eder ve âhar karye ahali ol meraya hayvanât süremez. İki veya üç ya daha ziyade karye ahali beyninde mine'l-kadîm müşterek olan mera her kangı karyenin hududu dahilinde bulunur ise bulunsun ol karyeler ahali hayvanlarını müştereken ra'y etdirip yek-diğeri ra'ydan men' edemezler ve böyle bir karye ahalisine bi'l-istiklâl veyahud birkaç [30] karye ahalisine bi'l-iştirak mahsus olan kadimî mera yerleri alınıp satılmaz ve üzerine mandıra ve ağıl ve ebniye-i saire ihdâs olunmaz ve kürüm ve eşcâr garsile bağ ve bağçe ittihâz kılınmaz. Ebniye ve eşcâr ihdâs ve gars eden olur ise cemî'-i zamanda ahali hedm ve kal' etdirebilir ve arazi-i mevrû'a misillü hiçbir kimse tarafından sökülüp ziraât ve harâsete izin ve ruhsat verilmez ve ziraat eden olur ise men' olunup her ne vakit olsa mera olmak üzere ibkâ kılınır.

Doksan Sekizinci Madde

Mine'l-kadîm ne mikdar arazi-i muayyene mera olmak üzere terk ve i'dâd kılınmış ise ol mikdar arazi-i muayyeneye mera denilip muahharan tayin ve ihdâs olunan hudud ve sınıra itibar kılınmaz.

Doksan Dokuzuncu Madde

Bir karye veya kasaba dahilinde bulunan çiftliğin mine'l-kadîm ol karye veya kasaba merasında ne mikdar hayvanâtı ra'y olunagelmiş ise yine ol kadar hayvanâtı ra'ydan men' olunamaz. Fakat bu makûle çiftlikâta ol kasaba ve karye meralarından başka mine'l-kadîm müstakillen mahsus olan meralar, ahali-i kurâ ve kasabâta mine'l-kadîm terk ve tahsis kılınmış olan meralar gibi arazi-i metrûkeden olmayıp bu makûle çiftlik meralarında yalnız mutasarrıfı hayvanâtını ra'y etdirip sairini ra'ydan men' eder ve bunlar bâ-tapu tasarruf olunup haklarında sair arazi-i miriye muamelesi olunur ve bu misillü çiftlik meraları için öşre muâdil senevî icâre alınır.

Yüzüncü Madde

Bir karyeye mahsus veyahud birkaç karye beyninde müşterek olan merada karye ahali-sinden bir kimsenin ne mikdar hayvanâtı ra'y olunagelmiş ise ol hayvanâtın muahharan hâsil olan fûrû'u yani döller dahi ol merada ra'ydan men' olunmaz ve ahali-i kurânın hayvanâtına müzâyaka verecek olduğu hâlde haricden ilâve ederek [31] hayvanât getirip ra'y etdirmeğe ahali-i karyeden bir kimsenin salâhiyeti yokdur. Ve bir karyeye haricden gelip müceddeden yurd bina ederek tavattun edecek kimse ahali-i karyenin hayvanâtına zaruret ve müzâyaka vermemek üzere haricden bir mikdar hayvanât tedarik ve celb ederek ol karyenin merasında ra'y etdirebilir.

Ahali-i karyeden bir kimsenin ol karye merasında ne mikdar hayvanâtı ra'y olunagelmış ise muahharan o kimsenin yurdunu alan kimesnenin dahi ol mikdar hayvanâtı ra'ydan men' olunamaz.

Yüz Birinci Madde

Defterhâne-i Âmire'de mukayyed olup bir karye ahalisine müstakillen veyahud üç-beş karye ahalisine müştereken mine'l-kadim mahsus olan yaylak ve kışlağın otundan ve suyundan yalnız kendilerine mahsus olan karyeler ahalisi intifâ' eyleyip ecâ nibden bulunan diğer kurâ ahalisi intifâ' edemez. Ve bu makûle yaylak ve kışlağın otundan ve suyundan intifâ' eden ahaliden tahammüllerine göre cânib-i mirî için rûsûmât-ı yaylakiye ve kışlakiye alınır. Ve böyle ahaliye mahsus olan yaylak ve kışlaklar alınıp satılmaz ve tapu ile bir kimseye müstakillen tasarruf edtilmez ve ahalinin rızası olmaksızın ziraât ve harâset dahi olunmaz.

Yüz İkinci Madde

Koru ve orman ve tarık-ı âmm ve panayır ve pazar ve harman yerleri ve mera ve kışlak ve yaylak misillü mine'l-kadim ahaliye tahsis ve terk olunmuş olan arazi-i metrukeye müte'allik davalarda mürûr-ı zamana itibar olunmaz.

Fasl-ı sâni: Arazi-i mevât beyamındadır.

Yüz Üçüncü Madde

Bâ-tapu kimesnenin tasarrufunda olmayan ve mine'l-kadim ahali-i kasabât ve kurâya tahsis kılınmayan ve aksâ-yı umrândan [32] cehiru's-savt olan kimsenin sayhası istimâ' olunmayacak derece kasaba ve karyeden ba'id bulunan kûhî ve taşlık ve kıraç ve pırnallık ve otlak gibi hâli mahaller arazi-i mevât olup bu makûle yerlerden yere zarureti olan kimse rakabesi beytül-mâle aid olmak üzere meccânen memurunun izniyle müceddeden yer açıp tarla ittihâz edebilir. Ve sair arazi-i mevrû'a hakkında mer'iyü'l-icra olan ahkâm-ı kanuniye tamamıyla bu makûle yerlerde dahi câridir. Fakat bir kimse ber-vech-i muharrer açmak üzere memurundan izin almış ve tefevvuz etmiş olduğu mahalli açmayıp da bilâ-özü-i sahîh üç sene alâ-hâlihî terk eder ise âhara verilir. Ve eğer bu makûle yerlerden bilâ-ruhsat açıp da tarla ittihâz eden olursa açmış olduğu mahallin tapu-yı misli kendisinden alınarak uhdesine bi't-tefviz tapu senedi verilir.

Yüz Dördüncü Madde

Mine'l-kadim ahaliye mahsus koru ve ormanlardan olmayıp da cibâl-i mübâhadan ad-dolunan dağlardan ve balkanlardan herkes odun ve kereste kat' edebilip yek-diğere müdahale edemez ve bunlardan husûle gelen giyâhdan ve kat' olunan eşcârdan öşr alınmaz. Ve bu makûle cibâl-i mübâhadan bir mikdarı bi'l-ifrâz müstakillen veya müştereken koru ittihâz olunmak üzere memuru tarafından kimseye bâ-tapu tasarruf etdirilmez.

Yüz Beşinci Madde

Kurâ ve kasabât ahalisine mahsus olan meralardan başka bir karyenin hududu dahilinde otlak mahalli olduğu hâlde ol karye ahalisi bir güne resm vermeksizin hayvanâtını otladıp otundan

ve suyundan intifâ' eder. Ve haricden hayvanât getirip ol otlığın otundan ve suyundan intifâ' murad eden kimselerden cânib-i mîrî için münasib mikdarı resm-i otlak alınıp ahali-i karye onları men'e kâdir olamaz ve onlardan alınan resm-i otlakdan hisse alamaz.

[33]

Bâb-ı sâlis: Müteferrikât beyamındadır.

Yüz Altıncı Madde

Arazi-i mevât ve metrûke ve mîriye ve mevkûfe ve memlûkede Hudâyî-nâbit olan ağaçlar bâ-tapu tasarruf olunmaz. Fakat arazi-i mîriye ve mevkûfede Hudâyî-nâbit olan eşcâr *Tasarruf Bâbı*'nda beyân olunduğu üzere araziye tebaiyetle tasarruf olunur.

Yüz Yedinci Madde

Her kimin uhdesinde olursa olsun arazi-i mîriyeden bir mahalde zuhur eden altın ve gümüş ve nühâs ve demir ve envâ'-ı ahcâr ve alçı ve kükürd ve güherçile ve zımpara ve kömür ve tuz madenleri ve ma'âdin-i saire cânib-i beytü'l-mâle aid olup arazi mutasarrıflarının hiçbir maddenin zabt eylemeğe veyahud çıkan madenden hisse almağa salâhiyetleri yokdur. Kezâlik tahsisât kabîlinden olan arazi-i mevkûfede zuhur eden bi'l-cümle ma'âdin cânib-i beytü'l-mâle aid olup gerek arazi mutasarrıfları tarafından ve gerek cânib-i vakıfdan dahl ü taarruz olunamaz.

Fakat gerek arazi-i mîriyede ve gerek zikrolunan arazi-i mevkûfede ma'âdin-i mezkûrenin ihracıyla ziraat ve tasarrufdan tatili icab eden mikdarı mahallin değer bahâsı mutasarrıfına verilmek lâzım gelir ve arazi-i metrûke ile arazi-i mevâtta bulunan ma'âdinin humsu beytü'l-mâle ve bâkisi bulan kimseye aid olur. Amma evkâf-ı sahîhadan olan arazide zuhur eden madenler cânib-i vakfa aid olur ve derûn-ı kurâ ve kasabâtta olan mülk arsalarda zuhur eden ma'âdin cümleten sahibine aid olur ve arazi-i öşriye ve harâciyede zuhur edip izâbeye kâbiliyeti olan madenlerin humsu cânib-i beytü'l-mâle ve bâkisi arazi sahibine aid olur ve izâbe edilmeğe kâbiliyeti olmayan ma'âdin cümleten sahibine aid olur ve bi'l-cümle arazide bulunup mâlik ve sahibi malum olmayan meskûkât-ı atika ve cedîde ve defâin-i mütenevvi'anın ahkâmı kütüb-i fıkhiyede tafsîl olunmuşdur.

Yüz Sekizinci Madde

İşbu maddeye fi 28 Rebiülâhir sene [1]292 tarihinde zeylolunan kanun zîrde mukayyedir.

Maktûlün arazisi kâtiline intikal etmez ve kezâ maktûlün arazisinde kâtilinin hakk-ı tapusu olamaz.

[34]

Yüz Dokuzuncu Madde

Müslimin arazisi gayr-ı Müslim olan evlâdına ve babasına ve anasına ve gayr-ı Müslimin arazisi Müslim olan evlâdına ve babasına ve anasına intikal etmez. Ve Müslimin arazisinde gayr-ı Müslimin hakk-ı tapusu ve gayr-ı Müslimin arazisinde Müslimin hakk-ı tapusu olamaz.

Yüz Onuncu Madde

Tebaa-i Devlet-i Aliyye'den olan kimsenin arazisi tebaa-i ecnebiyeden olan evlâdına ve babasına ve anasına intikal etmez ve tebaa-i Devlet-i Aliyye'den olan kimsenin arazisinde tebaa-i ecnebiyeden olan kimsenin hakk-ı tapusu olamaz.

Yüz On Birinci Madde

Tebaiyet-i Devlet-i Aliyye'yi terk eden kimsenin arazisi tebaa-i Devlet-i Aliyye'den veya hud tebaa-i ecnebiyeden olan evlâdına ve babasına ve anasına intikal etmeyip fi'l-hâl mahlûl olur ve hakk-ı tapu ashâbı aranılmayıp bi'l-müzâyede tâlibine tefvîz kılınır.

Yüz On İkinci Madde

Mevlâsı izniyle ve memuru ma'rifetiyle arazi teferruğ veya tefevvuz etmiş olan köle veya câriye âzâd olmazdan mukaddem veya sonra mevlâsı ol araziyi kendi yedinden alamaz ve bir vec-hile müdahale edemez ve âzâd olmazdan akdem mevlâsı vefat eyledikde vârisleri dahi ol araziye kezâlik dahl ü taarruz eyleyemez ve eğer işbu köle ya câriyeden birisi âzâd olmazdan evvel fevt olursa ol arazi kimseye intikal etmeyeceği misillü ol arazi üzerinde mülk ebniye ve eşcâr olmadığı hâlde şerik ve halit ile ehl-i karyeden yere zarureti olanlardan mâadâ bir kimsenin hakk-ı tapusu olamaz ve üzerinde mülk ebniye ve eşcâr olduğu suretde mevlâsı sairî üzerine tercih olunarak [35] on seneye kadar tapu-yı misl ile almağa salâhiyeti vardır. Ve eğer bunlardan birisi âzâd olduktan sonra fevt olursa arazisi hür olan evlâdına yahud babasına veya anasına intikal eder. Onlardan biri olmadığı suretde eğer ol arazide mülk ebniye ve eşcâr yok ise onu i'tâk eden kimsenin ya evlâdının hakk-ı tapusu olmayıp ahrârdan olarak kendi akrabasından hakk-ı tapu ashâbı var ise tapu-yı misl ile onlara ve yok ise bi'l-müzâyede tâlibine verilir ve eğer ol arazi üzerinde mülk ebniye ve eşcâr var ise ol mülk ebniye ve eşcârın intikal eylediği vereseden derecede mukaddem hakk-ı tapu sahibine tapu-yı misl ile verilir.

Yüz On Üçüncü Madde

Tehdidini ikâ'a muktedir olan şahsın cebr ve ikrâhıyla arazi-i mîriye ve mevkûfenin ferâğı mu'teber değildir ve bir kimse böyle cebr ve ikrâh ile teferruğ eylediği araziyi âhara ferâğ etmiş veyahud fevt olup da ol arazi evlâdına ya babasına veya anasına intikal eylemiş veyahud onlardan birisi olmadığı hâlde fevt olmasıyla mahlûl olmuş olsa bile fâriğ bulunan kimsenin ikrâh davasına salâhiyeti olacağı misillü fâriğ fevt olduktan sonra evlâdının yahud babasının veya anasının ikrâh davasına salâhiyetleri vardır. Amma böyle hakk-ı intikale nâil olan vârisi olmayarak fevt oldukda ol araziye mahlûl nazarıyla bakılmayıp her kimin yedinde ise ibkâ olunur.

Yüz On Dördüncü Madde

Ölünceye dek görüp gözetmek ve hoş geçinmek gibi şer'an müfsid olan şurût ile arazi-i mîriye ve mevkûfenin ferâğ ve tefvîzi mu'teber değildir. Bu suretde bir kimse böyle şurût-ı müfside ile teferruğ etmiş olduğu araziyi âhara ferâğ etmiş veyahud kendisi fevt olup da ol arazi evlâdına veyahud babasına veya anasına intikal eylemiş olsa bile fâriğ bulunan kimsenin ve eğer fevt olmuş ise hakk-ı intikale nâil olan vârislerinin şart-ı müfsid davasına salâhiyetleri vardır.

Yüz On Beşinci Madde

*Arazi-i mîriyenin deyn-i mîrî için fûrûhtuna
dair fi 2 Zilhicce sene [1]276 tarihiyle müverrah
irâde-i seniyye kaydî dokuz varaka aşağıya kaydolunmuşdur.*

Medyûn olan kimsenin mutasarrıf olduğu arazisini dâini alacağı mukabilinde zabt edemediği misillü âhara ferâğa dahi [36] cebr ederek bedelinden istifâ-yı deyn etmeğe salâhiyeti yokdur ve medyûnun vefatında gerek emvâl ve eşya-yı sairesi olsun ve gerek olmasın mutasarrıf olduğu arazi hakk-ı intikale nâil olan vârisleri var ise onlara intikal eder; yok ise ol arazi müstahakk-ı tapu olup hakk-ı tapu sahibi var ise tapu-yı misl ile ona ve olmadığı suretde bi'l-müzâyede tâli-bine tefvîz olunur.

Yüz On Altıncı Madde

Arazi-i mîriye ve mevkûfe rehin olunamaz. Fakat bir kimse mutasarrıf olduğu araziye deyni mukabilinde dâinine memuru ma'rifetiyle her ne zaman deynini eda eylerse kendüye reddetmek şartıyla veyahud her ne zaman deynini eda eylerse kendisinin hakk-ı istirdâdı olmak manasına ferâğ bi'l-vefâ ile fâriğ olduğu hâlde gerek müddet tayin olunsun ve gerek tayin olunmasın deynini eda etmedikçe ol araziye istirdâd edemez ve deynini tamamen eda eyledikde arazisini geriye alabilir.

Yüz On Yedinci Madde

Bir kimse mutasarrıf olduğu araziye âhara deyni mukabilinde ber-minvâl-i sâbık şartla yahud ferâğ bi'l-vefâ tarikiyle fâriğ olup filân vakte kadar eda-yı deyn edemez ise ol araziye âhara bedel-i misliyle ferâğ ederek veyahud etdirerek bedelinden alacağını ba'de't-tenzîl bâkisini kendisine i'tâ etmeğe tarafından vekâlet-i devriye ile yani her ne zaman vekâletden azl eder ise yine vekili olmak üzere dâinini tevkîl ederse müddet-i muayyenenin inkızâsına kadar eda-yı deyn edemediği suretde ol kimsenin hayatında dâin-i merkûm memuru ma'rifetiyle ol tarlayı bedel-i misliyle âhara ferâğ ederek yahud etdirerek alacağını istifâ edebilir ve ber-minvâl-i muharrer haricden birini tevkîl ettiği suretde ol kimse dahi müddet-i muayyenenin inkızâsında ber-vech-i meşrûh bi'l-vekâle ol araziye âhara fâriğ olarak bedelinden medyûnun deynini eda edebilir.

Yüz On Sekizinci Madde

Ber-minvâl-i meşrûh şartla veyahud vefâ tarikiyle arazisini dâinine ferâğ eylemiş olan kimse kâmilten eda-yı deyn etmeksizin evlâdını yahud babasını veya anasını terk ederek fevt oldukda dâininin veyahud dâin fevt olmuş ise umumen veresesinin [37] ol araziye habs eylemeğe salâhiyetleri olup fâriğin evlâdı yahud babası veya anası deyn-i mezkûru kâmilten eda etmedikçe kendilerine intikal eden arazi-i mezkûreyi zabt edemezler ve eğer fâriğ bulunan kimse böyle hakk-ı intikale nâil olan vârisleri olmadığı hâlde vefat etmiş ise gerek dâininin ve gerek ba'de'l-vefat veresesinin hakk-ı habsi kalmayıp ol araziye mahlûlât-ı saire muamelesi olunur.

Yüz On Dokuzuncu Madde

Ale'l-umum arazi-i mevkûfede fâriğ ile mefrûğun-leh beyninde tağyîr ve gabn-i fâhiş davası istimâ olunur. Lâkin fâriğ fevt oldukdan sonra evlâdının yahud babasının veya anasının davaya salâhiyetleri kalmayacağı misillü ol araziye mahlûl muamelesi dahi olunmaz.

Yüz Yirminci Madde

Arazi-i mîriye ve mevkûfenin maraz-ı mevtde ferâğı mu'teberdir ve böyle maraz-ı mevtde memuru izniyle ferâğ olunan arazi hakk-ı intikale nâil olan vereseyle intikal etmez ve onlardan birisi olmadığı hâlde dahi müstahıkk-ı tapu olmaz.

Yüz Yirmi Birinci Madde

Bir kimse bâ-tapu mutasarrıf olduğu arazisini taraf-ı Padişahî'den bâ-mülknâme-i hümâyûn kendüye temlik-i sahîh ile temlik olunmadıkça bir cihete vakfedemez.

Yüz Yirmi İkinci Madde

Bir manastıra mine'l-kadîm merbût olup da merbûtiyeti Defterhâne-i Âmire'de mukayyed bulunan arazi tapu ile tasarruf olunmaz ve alınıp satılmaz. Lâkin kadîmden beri bâ-tapu tasarruf olunagelir iken muahharan bir takrîb ile ruhban eline geçmiş ve manastıra [38] merbût olmak üzere bilâ-tapu tasarruf olunmakda bulunmuş olan arazi hakkında sair arazi-i mîriye muamelesi olunup kemâ fi's-sâbık tapu ile tasarruf etdirilir.

Yüz Yirmi Üçüncü Madde

Kadîmî bir gölün ya bir nehrin suyu çekilip de ziraate sâlih arazi meydana çıkdıkda bi'l-müzâyede tâlibine verilir ve hakkında sair arazi-i mîriye muamelesi olunur.

Yüz Yirmi Dördüncü Madde

Hakk-ı şîrb ve saky ve mecra nizâ'ında ancak teâmül-i kadîme itibar olunur.

Yüz Yirmi Beşinci Madde

Göğ tereke ve bağ ve bağçe arasında hayvanât gezdirmek caiz değildir. Kadîmden gezdirilegelmiş olsa dahi zarar kadîm olmaz. Mahsul kalkıncaya dek hayvanâtını muhkem zabt etmek üzere sahiblerine tenbih olunur. Ba'de't-tenbih sahiblerinin sevk ve irsâliyle zarar ederler ise tazmîn etdirilir. Mahsul kalkdıktan sonra dahi kadîmden nerelerde gezegelmiş ise yine ol arazide gezdirilir.

Yüz Yirmi Altıncı Madde

Bir karye ve kasabanın kadîmden mümtaz ve muayyen olan sınırı bozulup belirsiz olsa civar kasaba ve karyeler ahalisinden müsinn ve mu'temedün-aleyh kimseler ile üzerine varılıp hudud-ı erba'a-i kadîmesi ma'rîfet-i şer'le tahdid ve alâmet-i lâzimesi tecdid olunur.

[39]

Yüz Yirmi Yedinci Madde

Ale'l-umum mahsulât ve mevrû'ât-ı arziye nerede harman olunur ise olunsun her kangı karyenin hududu dahilindeki arazide nâbit olmuş ise ol mahsulât ve mevrû'âtın a'şârı yalnız ol karyeye hâsıl itibar olunur. Kezâlik yaylak ve kışlak ve otlak ve ağıl ve değirmen ve sairenin rûsûmât ve icârât-ı maktû'aları dahil-i hududunda bulundukları karyeye hâsıl itibar kılınır.

Yüz Yirmi Sekizinci Madde

Defterhâne-i Âmire'de çeltik mukayyed olan yerlerde çeltik nehri harâb olsa çeltik ekege-
lir kimselere tamir etdirilir ve çeltik arazisi sair arazi-i mîriye gibi bâ-tapu tasarruf olunur. Fakat
çeltikçe kadimî icra olunagelen muamelât-ı mahalliye her ne ise ona riâyet olunur.

Yüz Yirmi Dokuzuncu Madde

Kable't-Tanzimât sipahilere ve saire tahsis olunup hâssa denilen ve usulü mülgâ voynugâ-
na muhassas baştine tabir olunan ve mülgâ koru ağaları taraflarından bâ-tapu ihale olunagelen
arazi bâ-tapu tasarruf olunup ferâğ ve intikalât ve ihalât vuku'unda aynıyla sair arazi-i mîriye
muamelesi icra olunur.

Yüz Otuzuncu Madde

Ahalisi mevcut olan bir karye çiftlik ittihâzıyla arazisi müstakillen bir şahsın uhdesine
ihale olunamaz. Fakat yetmiş ikinci maddede beyân olunduğu vechile bir karyenin ahali-i mü-
ctemi'ası dağılıp da arazisi tapuya kesb-i istihkâk eylediği hâlde müceddeden erbâb-ı ziraat ge-
tirilerek iskân ve uhdelerine başka başka arazi tefvîz olunarak ol karye hey'et-i asliyesine ircâ'
edilmek mümkün olamaz ise ol karye çiftlik ittihâz olunmak üzere arazisi topdan bir veya iki-üç
şahsın uhdesine ihale olunabilir.

[40]

Yüz Otuz Birinci Madde

Kanunen çiftlik her sene ziraat olunur ve hâsıl verir iki öküzlük bir çift demektir ki a'lâ
yerden yetmiş-seksen dönüm ve evsat yerden yüz dönüm ve ednâ yerden yüz otuz dönüm kadar
araziden ibaretdir. Dönüm dahi hatavât-ı mütevassıta ile tûlen ve arzan kırk hatve yani terbi'an
bin altı yüz zirâ' yerdir ve bir dönümden nâkıs olan araziye kıt'a tabir olunur.

Amma beyne'n-nâs çiftlik dedikleri bir takım araziye ziraat ve harâset zımnında inşa ve
tedarik olunmuş olan ebniye ve hayvanât ve tohum ve edevât-ı çift ve müştemilât-ı saire ile ol
araziden ibaretdir. Bu makûle çiftlikât ashâbından biri asla vârisi ve hakk-ı tapu ashâbından
kimesnesi olmadığı hâlde vefat eylerse çiftliği cânib-i mîriden bi'l-müzâyede tâlibine verilir. Ve
eğer arazinin hakk-ı intikaline nâil olan veresiyesi olmadığı hâlde vefat edip de zikrolunan ebniye
ve hayvanât ve tohum ve saire diğer vârislere intikal eylerse *Mahlûlât Fash*'nda beyân olunduğu
vechile bu vârislerin ol çiftliğe tebaiyetle ziraat ve tasarruf olunan arazide hakk-ı tapusu olaca-
ğından arazi-i merkûme dahi tapu-yı misl ile onlara tefvîz olunur. Ve eğer istinkâf ederler ise
kendilerine mevrûs olan emlak ü eşyaya dokunulamayarak yalnız arazi-i merkûme bi'l-müzâyede
tâlibine tefvîz kılınır.

Yüz Otuz İkinci Madde

Her kim izn-i sultani ile deryadan bir mahalli imlâ eyler ise ol mahalle mâlik olur ve izin alıp
da üç sene doldurmaz ise onda bir hakkı kalmayıp diğeri bâ-izn-i sultani ol mahalli imlâ ile temel-
lük edebilir ve eğer bir kimse bilâ-izn deryadan bir mahalli doldurur ise orası beytü'l-mâlin olup
cânib-i mîriden bedel-i misl ile ol kimseye ve istinkâf ettiği suretde bi'l-müzâyede tâlibine satılır.

Hâtime

İşbu kanunnâme-i hümayûn ilânı tarihinden itibaren mer'ıyyü'l-icra olup şimdiye dek gerek arazi-i mîriye ve gerek tahsisât kabîlinden olan arazi-i mevkûfe hakkında mukaddem ve muahhar sâdır olan evâmîr-i alıyyeden bunun ahkâm-ı mûndericesine mugayir olanların ahkâmı münfesih olduğundan evâmîr-i merkûmeye binâen meşâyihü'l-İslâm [41] taraflarından verilmiş olan fetâvâ ile iftâ ve amel olunmayarak fîmâ-ba'd Bâb-ı Fetva-penâhîde ve aklâm-ı şahanede ve bi'l-cümle mehâkim ve mecâlisde ancak bu kanunnâme-i münîf-i sultanî düstûru'l-amel olacaktır ve Divan-ı Hümayûn Kalemî'nde ve Defterhâne-i Âmire'de ve mahâll-i sairede arazi-i mîriye ve mevkûfeye dair nizâmât ve kavânîn-i atıkaya itibar kılınmayacaktır.

Fî 7 N. sene [1]274

(Mühür)	(Mühür)	(Mühür)	(Mühür)
Ahmed Cevdet	Es-Seyyid Mehmed Rüşdü	Arifî	Tahsin

Meclis-i Âlî-i Tanzimat Mazbatası

Saye-i muvaffakiyet-vâye-i hazret-i şehinşâhîde tanzim ve ıslâh olunan kavânînin bâlaları hatt-ı hümayûn-ı ma'âli-makrûn-ı cenâb-ı şehriyârî ile tevşih buyurulması ittihaz buyurulan usul icabından olduğuna ve bu kere ta'dil ve ıslâh olunup icra-yı ahkâmına irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olan Arazi Kanunnâmesi'nin tab' ve ilânı derdest bulunduğu mebnî emsali vechile bâlâsı hatt-ı hümayûn-ı hazret-i Padişahî ile tevşih buyurulmak üzere takdim-i pîşgâh-ı âlî-i vekâlet-penâhîleri kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 8 Za. sene [1]274

(Mühür)

Meclis-i Tanzimat

Atûfetli efendim hazretleri

Bâ-irâde-i seniyye tanzim olunan Arazi Kanunnâmesi'nin bâlâsı hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn-ı hazret-i şehinşâhî ile tezyin ve tevşih buyurulması niyazına dair Meclis-i Âlî-i Tanzimat'ın mazbatası kanunnâme-i mezkûr ile beraber leffen sûy-i vâlâlarına irsâl kılınmış olmakla iktizâsının icrasına müsaade-i ma'âli-âde-i cenâb-ı cihanbânî şâyân buyurulduğu hâlde iadesi mütevakkıf-ı himmet-i behiyyeleridir efendim.

Fî 9 Za. sene [1]274

M.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enâmil-zîb-i tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle zikrolunan kanunnâme ve mazbata manzûr-ı ma'âli-mevfûr-ı hazret-i mülûkâne buyurulmuş ve kanunnâme-i mezkûrun iktizâ-yı âlisi icra buyurularak mârru'z-zikr mazbata ile beraber yine savb-ı sâmi-i âsafilerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 10 Za. sene [12]74

[42]

*Mûcebince amel oluna. (Suret-i hatt-ı hümayûn)***TAPU NİZÂMNÂMESİ***Battah nâme battal torbasındadır.**Ferâğ ve intikal ve saire harclarının tenziline dair fıkra-i nizâmiye üzerine 29 Zilhicce sene [1]314 tarihinde şeref-sudûr eden 2843 numaralı irâde-i seniyye Kuyûd Odası'nda mukayyedir.***Birinci Madde**

Taşralarda arazi-i mîriyenin tefvîz ve ihalesine mal memurları yani defterdar ve mal müdürleri ve kaza müdürleri me'zûn olmalarıyla bunlar sahib-i arz hükmündedirler.

İkinci Madde

Arazi-i mezkûrenin ferâğ ve intikal ve ihâlâtına dair hususlarda ziraat müdürlerinin müdahale-i mahsusaları olmayıp bu bâbda onlar yalnız meclis azâlığı sıfatıyla azâ-yı saire hükmünde bulunacaklardır.

Üçüncü Madde

Bir kimse arazisini âhara ferâğ murad eyledikde fâriğin ol araziye sahîhan mutasarrıf olduğunu ve kaç kuruşa fâriğ olacak ise mikdar-ı sahîhini ve kangı kaza ve karye dahilinde bulunduğunu ve hudud ve sınırını ve mikdar-ı dönümünü mübeyyin mahallesi veyahud karyesi imam ve muhtarları mühürleriyle memhûr ilmuhaber alınarak fâriğ ile mefrûğun-leh yahud vekil-i şer'ileri meclis-i memlekete geldiklerinde getirdikleri ilmuhaberleri ahz ve hıfz ve harc-ı ferâğı ahz ve istifâ olunduktan sonra [43] re's-i kazada ise müdür-i memleket ve re's-i livâ ile kürsî-i eyaletde ise oralarda bulunan mal memurları hâzır oldukları hâlde takrirleri alınarak ba'dehû muamele-i kaydiyesi bi'l-icra derdest olan senedi alınıp hâmiş yazılmak veyahud atık ise tebdil olunup eskisi battalda hıfz olunmak üzere re's-i kazada ise bâ-mazbata harc-ı mezkûr ile beraber mülhak olduğu re's-i livâyâ gönderilip kaza mazbatası orada hıfz ve muamele-i kaydiyesi icra ile mûcebince diğer mazbata tanzim ve Defterhâne'ye takdim olunacaktır. Ve eğer re's-i livâda ise hemen mazbatası bi't-tanzim Defterhâne'ye takdim kılınacaktır. Ve eğer fâriğin eski senedi yok ise ber-minvâl-i sâbık tanzim olunan mazbatalarda keyfiyet-i tasarrufu beyân olunmak lâzımdır.

Dördüncü Madde

Bir kimesne taşrada bulunan arazisini Dersaâdet'de âhara ferâğ edecek oldukda arazinin mensub olduğu sancak meclisinden fâriğin ol araziye sahîhan mutasarrıf olduğunu mübeyyin bir kıt'a mazbata celb olunarak fâriğ ile mefrûğun-leh yahud vekil-i şer'ileri Defterhâne'ye gelip takrirleri ahz ile madde-i sâbıkada beyân olduğu üzere fâriğin yedinde cedid tapu senedi var ise hâmiş yazılacak ve eğer cedid sened yok ise müceddeden sened verilecektir. Ve her senedin verilmesiyle beraber mahallinde kaydı yürütmek için Defterhâne'den mahalline ilmuhaber gönderilecektir.

Beşinci Madde

İntikal vuku'unda müteveffâ ve müteveffâtın intikal edecek araziye sahihan mutasarrıf olduklarını ve arazinin kıymet-i muhammenesini Kanunnâme-i Arazi'nin elli dördüncü ve elli beşinci maddeleri iktizâsınca arazinin ve her kime intikali icra olunacak ise hakk-ı intikalin ol kimseye münhasır olduğunu mübeyyin mahallesı ya karyesi imam ve muhtarları tarafından verilecek memhûr ilmuhaber mücebince hakk-ı intikale nâil olan kimseden alınacak harc ile beraber tanzim olunacak mazbatası üçüncü maddede beyân olduğu vechile Defterhâne'ye gönderilip intikali icra olunacaktır.

Altıncı Madde

İşbu maddeye fi 24 Cumâdelâhire sene [1]292 tarihinde zeyl olunan nizâm zırde mukayyedir.

Arazi her kaç kuruşa ferâğ olunur ise mefrûğun-lehden yüzde beş kuruş harc-ı ferâğ alınır. Fakat harc-ı [44] ferâğı eksik vermek üzere arazinin bedelini nâkıs söyleyen olur ise garaz ve ivazdan ârî olarak kıymeti tahkik olunup harc-ı mezkûr kıymet-i muhammenesinden alınacaktır. Meccânen ferâğ vuku'unda dahi kezâlik kıymet-i muhammenesinden yüzde beş kuruş harc-ı ferâğ alınır ve arazisini deyni mukabilinde vefâen fâriğ olan kimseden nısf harc yani deyni mikdarından yüzde iki buçuk kuruş harc alınır.

Yedinci Madde

Arazi mübâdelesinde iki arazinin mecmû'-ı kıymet-i muhammeneleri tansîf olunarak nısfından yüzde beş kuruş harc alınıp ancak bu harcın dahi nısfı birinden ve nısf-ı diğeri âharından istifâ olunur.

Sekizinci Madde

İntikalde kezâlik arazinin kıymet-i muhammenesinden itibaren arazinin intikal edeceği kimseden yüzde beş kuruş harc-ı intikal alınır.

Dokuzuncu Madde

Ber-minvâl-i sâbık alınacak harc-ı ferâğ ve intikalden başka cedîd sened verildiği suretde ferâğda fâriğden ve intikalde arazinin intikal ettiği kimseden üç kuruş kâğıd-bahâ dahi alınacaktır.

Onuncu Madde

Henüz nizâmen kendi uhdesine intikali icra olunmayan araziye bir kimesne âhara ferâğ edecek oldukda fâriğden harc-ı intikal ve mefrûğun-lehden harc-ı ferâğ olmak üzere ikisinden dahi yüzde beşer kuruş ahz olunacak ve müceddeden sened verildiği hâlde üç kuruş kâğıd-bahâsı dahi fâriğden alınacaktır.

[45]

On Birinci Madde

Arazi-i mahlûle ve mektûmeden mâadâ senedsiz arazi tasarruf edenlerden harc-ı intikal misillü harc ve kâğıd-bahâ ve yedinde sipahi ve mültezim misillüler taraflarından verilmiş olan senedât-ı atika bulunanlardan ve kezâlik senedini zâyî etmiş olduğu kayden tebeyyün edenlerden

yalnız kâğıd-bahâ alınarak yedlerine müceddeden sened verilmek üzere karyesi ya mahallesi tarafından verilen ilmuhaber ve olunan tahkikât-ı lâzıme üzerine mazbatası bi't-tanzim mezkûr ilmuhaberle beraber Defterhâne'ye gönderilecektir.

On İkinci Madde

Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun yüz üçüncü maddesinde beyân olunduğu vechile boz ve kıraç yerlerden müceddeden açıp tarla yapacak olanlara ol yerler meccânen ve bilâ-harc tefvîz ve müceddeden sened i'tâ olunarak yalnız üç kuruş kâğıd-bahâ alınacak ve bu makûlelerden bir sene ve açdıkları yerler taşlık ise iki sene öşr alınmayacaktır.

On Üçüncü Madde

Arazi-i mevâtıdan ber-minvâl-i sâbık yalnız ziraat ve imar için isteyenlere yer verilip diğer suretle kimesneye zabt etdirilmemek ve hususile cibâl-i mübâha ve menâfi'-i âmme zımnında metrûk ve muhassas olan yerler için kimesneye sened verilmemek ve tasarruf etdirilmemek ve tatil ile müstahıkk-ı tapu olan araziye imar ettirmek vali ve kaymakam ve kaza müdürleri ile mal memurlarının levâzım-ı memuriyetlerindendir.

On Dördüncü Madde

Arazi mutasarrıflarına keyfiyet-i tasarruflarını mübeyyin verilen bâlâsı tuğralı matbû tapu senedlerinde arazinin [46] kangı kaza ve karye dahilinde olduğu ve hudud ve sınırı ve mikdar-ı dönümü tasrîh olunarak Defter Emaneti'ne mahsus mühür ile temhîr olunacaktır.

On Beşinci Madde

Bâ-mülknâme-i hümayûn tasarruf olunmakda bulunan çiftlikler hakkında mülknâmelelerinde munderic olan şerâit vechile muamele olunacaktır.

On Altıncı Madde

Hakk-ı tapu ashâbı mevcut olduğu hâlde müstahıkk-ı tapu olan arazi, Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun elli dokuzuncu maddesinde beyân olunduğu üzere mahallinde yani arazinin bulunduğu karye ve kasaba ahalisinden bi-garaz erbâb-ı vukûfdan tahkik ve cânib-i mirîye hasar ve mazarratı mûcib olmayacak suretde takdir edecekleri bedel ile hakk-ı tapu ashâbına sırasıyla teklif olunur. Tâlib oldukları hâlde bilâ-müzâyede onlara ihale ve tefvîz olunup lâzım gelen mazbatası tanzim kılınır. Fakat ol arazi yüz dönümden nâkıs ise kaza meclisinin tahkikâtıyla iktifa olunur. Ve eğer yüz dönümden ziyade ise kaza meclisinin tahkikâtıyla iktifa olunmayıp meclis-i livâ tarafından dahi tahkikât-ı lâzıme icra olunduktan sonra kezâlik bilâ-müzâyede tefvîz ve ihalesi icra olunacaktır. Ve zinhâr bu tahkikât bahanesiyle arazinin tapusu te'hîr ve ashâb-ı hakk-ı tapunun hukuku ızâ'a olunmayacaktır.

On Yedinci Madde

Hakk-ı tapu ashâbı hakk-ı tapuları olan araziye tapu-yı misliyle almakdan istinkâf ile iskât-ı hak eyledikleri suretde arazi-i merkûme ber-vech-i âtî bi'l-müzâyede tâlibine ihale olunmak üzere tanzim olunacak mazbatasında keyfiyet-i istinkâfları beyân olunacaktır.

On Sekizinci Madde

*İşbu on sekizinci madde yerine kâim olmak üzere
11 L. sene [1]303 ve 1 Temmuz sene [1]302 tarihinde Şûrâ-yı Devlet'den
vürûd eden nizâmnâme on yedi varaka aşağıda mukayyed olup tebdilen kaleme
ahnan Nizâmiye Kuyûdât Odası Mümeyyizi izzetli Remzi Efendî'ye verilmiştir.*

Hakk-ı tapu ashâbı olmadığı veyahud olup da hakk-ı tapuları olan araziyi almakdan istinkâf ve ıskât-ı hak [47] eyledikleri cihetle sırf mahlûl olan ve Kanunnâme-i Arazî'nin yetmiş yedinci maddesi mücebince bi'l-müzâyede âhara ihalesi lâzım gelen arazinin yüz dönüme kadar kaza meclisi müzâyesisiyle ve yüz dönümden beş yüz dönüme kadar meclis-i livâda dahi müzâyede-i mükerreresi bi'l-icra bedel-i mukarreriyile tâlibine ihale kılınıp lâzım gelen mazbatası tanzim olunacaktır. Ve beş yüz dönümden ziyade olduğu hâlde kaza ve livâ meclislerinde müzâyedesi icra kılındıktan sonra Maliye Hazine-i Celîlesi'nde dahi mükerreren müzâyede olunmak üzere keyfiyet Nezâret-i Maliye'ye bildirilecektir. Ve bu makûle mahlûlât mazbataları Dersâdet'e vürûdu tarihinden nihayet üç ay zarfında emr-i müzâyedeleri itmâm olunacaktır. Hakk-ı tapu ashâbı Arazî Kanunnâme-i Hümayûnu'nda mufassalan beyân olunmuştur. Ancak ahaliden yere zaruret ve ihtiyacı olmakla derece-i ahîrede ashâb-ı hakk-ı tapudan ma'dûd olanların hakk-ı tapuları zaruret ve ihtiyaçları mikdarı olan müteferrik arazide olup; tefrik ve taksiminde mazarrat olan arazi-i cesime ile çiftlikât arazisinde hakk-ı tapu yalnız Kanunnâme-i mezkûrun elli doku-zuncu maddesinde beyân olunan sekizinci dereceye kadar mu'teberdir.

On Dokuzuncu Madde

Arazi-i mahlûle mu'accelâtı ve ber-minvâl-i sâbık alınacak ferâğ ve intikal harcları ve kâ-ğıd-bahâsı cümleten Hazine-i Celîle'ye aid olacaktır.

Yirminci Madde

*Yüzde on kuruş ihbariye verilmesine dair
fi 25 Cumâdelâhire sene [1]289 tarihinde Şûrâ-yı Devlet'den vürûd eden
nizâmnâme on bir varaka aşağısına kaydolunmuş olmakla şerh verildi.*

*İşbu maddeye fi 24 Cumâdelâhire sene [1]292 tarihinde
zeyl olunan nizâm zîrde mukayyeddir.*

Mahlûliyeti doğrudan doğruya hükûmet tarafından duyulamayıp mektûm kalan arazi-i mahlûleyi her kim haber verir ise meclisce müzâyede ve tefvizi icra olunduktan sonra bedel-i mu'accelinden bi'l-hesab ol kimesneye yüzde beş kuruş ihbariye verilecektir.

Yirmi Birinci Madde

Ber-minvâl-i sâbık arazinin ferâğ ve intikal ve ihâlâtında harc-ı ferâğ ve intikali ve mu'accelâtı ba'de'l-istifâ senedinin celb ve i'tâsına intizâren vakit geçirilmeyip ol arazi hemen mutasarrıf-ı cedîdi tarafından ziraat ve tasarruf olunmak için senedi gelinceye dek mu'teber olmak üzere yedlerine meclis mührüyle memhûr bir ilmuhaber verilecektir.

[48]

Yirmi İkinci Madde

Re's-i livâda her kaza için başka başka birer arazi defteri tutularak ferâğ ve intikal ve ihâlât vuku'unda muamelât-ı kaydiye icra olunacaktır.

Yirmi Üçüncü Madde

Arazi senedâtı için yapılan mazbatalar ayrıca bir zarf derûnuna mevzû'an posta ile doğruca Defterhâne'ye gönderilecektir. Fakat uhdesine arazi geçecek olan kimse mazbatasını kendisi alıp da Defterhâne'ye takdim edecek olduğu hâlde buna dahi müsaade olunacaktır.

Yirmi Dördüncü Madde

Arazi-i mîriyede tağrîr ve gabn-i fâhiş davaları cârî olmakla bu misillü şer'le rü'yet olunacak de'âvî sahib-i arz hükmünde bulunan mal memurları yahud vekilleri hâzır oldukları hâlde fasl ve rü'yet olunacaktır.

Fasıl

Arazi-i emîriyenin mutasarrıfları tarafından deyne mukabil vefâen ferâğı hakkındadır.

*Senedsiz ferâğ bi'l-vefâ davasının istimâ' olunmaması hakkında muahharan
yani fi 27 Safer sene 1278 tarihiyle müverrah ve bâlâsı hatt-ı hümayûn-ı
hazret-i Padişahî ile müveşşah tanzim olunan madde-i nizâmiye zîrde
başkaca kaydolunmuş olmakla işbu mahalle işaret kıld.*

Yirmi Beşinci Madde

Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nda beyân olduğu vechile arazi-i emîriyenin te'min-i deyn için mutasarrıfı tarafından vefâen ferâğı caiz ve cârî olup ancak fâriğ bulunan kimse hakk-ı intikale nâil olan veresei olmayarak vefat eylediği suretde [49] dâin olan kimse alacağı mukabilinde ol araziye zabt edemeyerek arazi-i merkûme kanunen müstahıkk-ı tapu olmak lâzım gelir ise de mücerred menfaat-i âmme için bu makûle arazi bedelinden dâinin istifâ-yı deyn edebilmesi hususuna bin iki yüz yetmiş dört senesi Ramazan'ının dokuzunda müsaade-i seniyye erzân buyurulmuş olduğundan arazinin vefâen ferâğı için ittibâ'ı lâzım gelen şerâit ber-vech-i âti beyân olunur.

Yirmi Altıncı Madde

Arazi-i emîriye mutasarrıflarından bir kimse bâ-tapu tasarrufunda olan araziye vefâen ferâğ suretiyle dâini te'min ederek akçe istikrâz edecek olduğu suretde tarafeyn yani dâin ve medyûn veyahud vekilleri, kazalarda ise kaza meclisine ve re's-i livâ ve kürsî-i eyaletlerde livâ ve eyalet meclisine gelerek mal memuru hâzır olduğu hâlde arazinin mikdar ve hududu ve sermayenin ve devletçe mukarrer olan hududu tecavüz etmemek üzere faizin mikdarı ve ferâğ bi'l-vefâ olduğu beyân ve tasrih birle bir sened-i resmîye rabt ve derdest bulunan tapu senedi emaneten mefrûğun-lehe itâ ve hulâsası bu husus için ittihâz olunacak defter-i mahsusa kaydolunacak ve

medyûn-ı merkûm eda-yı deyn ile arazisini istihlâs edecek olduğu hâlde kezâlik tarafeyn meclis-i memlekete gelerek deyn senedi ve tapu senedi istirdâd ve defterdeki kaydı tashih olunacaktır.

Yirmi Yedinci Madde

Ber-minvâl-i sâbık vefâen ferâğ vuku'unda gerek fâriğ ve gerek mefrûğun-leh ol araziye bir başkasının uhdesine fâriğ olamaz. Fakat Arazi Kanunnâme-i Hümâyûnu'nun yüz on yedinci maddesinde beyân olunduğu vechile eğer müddet tayin olunarak müddet-i muayyene zarfında fâriğ bulunan kimse eda-yı deyn edemediği takdirce ol arazinin fûrûhtuyla bedelinden eda-yı deyn etmeğe mefrûğun-lehi yahud haricden birini vekâlet-i devriye ile tevkiîl etmiş ise ol vakit müddet-i muayyenenin inkızâsında vekil bulunan kimse memuru ma'rifetiyle ol araziye cesâmetine ve değerine göre on beş günden nihayet iki ay zarfında alenen ve sahîhan bi'l-müzâyede fûrûht ile bedelinden istifâ-yı deyn olunabileceğinden ol hâlde işbu vekâlet-i devriye keyfiyeti madde-i sâbıkada zikrolunan sened-i resmîde derc ve izah olunmak lâzım gelip sened-i mezkûrda mûnderic olmadığı hâlde vekâlet-i devriye davasına itibar olunmaz.

[50]

Yirmi Sekizinci Madde

Bir kimse bâ-tapu tasarrufunda olan araziye ber-minvâl-i sâbık memuru ma'rifetiyle dâine deyni mukabelesinde vefâen ferâğ etdikden sonra kable'l-eda fevt oldukda deyn-i merkûm düyûn-ı sairesi gibi tereke-i vâfiyesinden istifâ olunur ve eğer asla terekesi yok ise veyahud tereke-i mevcudesi düyûnuna vefâ etmez ise müteveffânın evlâdı yahud babası veya anası deyn-i mezkûru tamamen eda etmedikçe ol araziye tasarrufa kâdir olmayıp deyn-i mezkûru kâmilten istifâ edinceye dek dâinin onları ol arazide tasarrufdan men'e hakkı vardır. Ve eğer müteveffânın hakk-ı intikale nâil veresesi olmayıp da hakk-ı tapu sahibi var ise bu bâbda müteâref olan tapu-yı misl aranmayarak arazi-i mezkûre bi'l-müzâyede her ne mikdara bâliğ olur ise hakk-ı tapu sahibi ol mikdar ile tefevvuza tâlib olduğu hâlde ona tefvîz olunarak alınan akçeden cânib-i beytü'l-mâl için tapu-yı misl mukabili arazi-i mezkûrenin bir senelik mahsulü mikdarı alıkonulup bâkisiyle müteveffânın terekesinden ifa olunmayan deyn-i mezkûr ifa kılınır ve eğer hakk-ı tapu sahibi ol mikdar ile tefevvuzdan ibâ ve imtinâ' eder ise veyahud müteveffânın hakk-ı tapu ashâbından asla kimsesi yok ise ol arazi müzâyededek takarrûr edecek bedeliyle tâlibine tefvîz olunup bu suretde dahi kezâlik bedel-i mezkûrdan beytü'l-mâl için bir senelik mahsul mikdarı alıkonulup fazlasıyla deyn-i mezkûr ifa olunur.

Yirmi Dokuzuncu Madde

Suver-i mezkûrenin kâffesinde şâyed ki arazinin bedeli dahi deyne vefâ etmeyecek olur ise dâin olan kimse bakıyye-i matlûbunu hiçbir taraftan iddiaya ve kezâ medyûn-ı merkûmun mezkûr sened ve defterde mukayyed olmayan diğer arazisinin bedelinden istifâyâ salâhiyeti olmayacağından deyn mukabilinde vefâen ferâğ olunacak arazinin bedel-i mislinden bir senelik hâsılâtı tenzîl olundukda bâkisi deyn-i merkûma muâdil olabilmek lâzım gelip ziyade deyn mukabilinde arazinin ferâğı icra kılınmayacaktır.

Otuzuncu Madde

Dâin ile medyûn bâlâda beyân olunan usule riâyet etmeyerek hod be-hod beynlerinde bir sened yaparlar ise bir vakitte ona itibar olunmayacaktır ve ferâğ bi'l-vefâ maddesinden dolayı vuku bulan davalar mal memuru hâzır olduğu hâlde bâlâda mezkûr olan sened-i resmî ve defter-deki kaydı mücebince mahalli meclisinde rû'yet olunacaktır.

[51]

Fasıl**Eytâm çiftlikâtı hakkındadır.****Otuz Birinci Madde**

Ebniye ve hayvanât ve çift ve bağ ve emlâk-i saire ve bunlara tebaiyet ile ziraât ve harâset olunan arazi-i emîriyeyi şâmil olan hey'et-i mecmû'a ki, beyne'n-nâs çiftlik tabir olunur; bu makûle irsen eytâm uhdesinde bulunacak çiftliklerin kıymet-i muhammenesine nazaran kesesi yüzer paradan takdir olunacak ribhine muâdil icâre ile demirbaş kaidesi üzere yani emvâl ve hayvanât-ı mevcudesinden telef olanları yerine konulmak şartıyla icârı kâbil olduğu takdirce eytâmın hadd-i bülûğa vusûlüne kadar kemâ-kân uhdelinde ibkâ kılınacaktır.

Otuz İkinci Madde

Bu makûle çiftliklerde bulunan emvâlin ekserîsi menkûlât kabîlinden olup da emlâk-i bâkiyesi şöyle birkaç hâne ve samanlıktan ibaret olarak bunların harâbiyetinden terettüb edebilecek zarar arazinin cesâmetine nazaran pek cüz'î ise hemen menkûlâtı fûrûht olunarak arazisi her ne mikdar icâre ile olur ise olsun icâr ile kezâlik eytâm uhdelinde ibkâ kılınacaktır.

Otuz Üçüncü Madde

Eğer çiftlikâtın emlâk-i gayr-ı menkûlesi bağ ve bağçe ve değirmen ve ebniye-i cesime gibi kıymetli olarak harâb olmalarından eytâma hasar-ı külli terettüb edeceği erbâb-ı vukûf şehâdetleriyle şer'an sâbit olur ise ol vakit mecmû'unun bi'l-müzâyede fûrûhtuyla Defterhâne-i Âmire'ye vürûd edecek hüccet ve mazbata mücebince satılmış olan emlâke tebaiyet ile arazinin ferâğına dahi mesâğ gösterilecektir. Ve bir hâneye merbûtiyetle kullanılmakda olup tefrîkı takdirinde bahâsı ziyadesiyle tenezzül edeceği ber-minvâl-i sâbık şer'an sâbit olan arazi dahi bu hükümde olarak ber-minvâl-i sâbık ol hâne ile beraber ol arazi dahi fûrûht olunabilir.

Fî 6 C. sene [12]75

(Mühür) Ahmed Cevdet	(Mühür) Safvet	Rüşdü Molla Efendi <i>Nâ-mizac.</i>
(Mühür) Ahmed Celâl	(Mühür) Şevket	(Mühür) Mustafa
İsmail Paşa <i>Hîn-i temhürde bulunamadığı.</i>	(Mühür) İbrahim Edhem	(Mühür) Mehmed

[52]

Meclis-i Âli-i Tanzimat Mazbatası

Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun tanzim ve takdimi üzerine bir de Tapu Nizâmnâmesi yani arazinin muamelâtına dair bir kıt'a nizâmnâme lâyihası tanzimi Arazi Komisyonu'na havale buyurulmuş idüğüne mebnî Komisyon-ı mezkûrdan kaleme alınan Tapu Nizâmnâmesi Lâyihası bir kıt'a mazbataya melfûfen Meclis-i Tanzimat'a itâ kılınmış ve akdemce Meclis-i Tanzimat'dan vefâen ferâğ-ı arazi ve eytâm çiftlikâtı için tanzim kılınıp el-hâletü hâzihî mer'ıyyü'l-icra olan iki kıt'a nizâmnâmenin dahi işbu Tapu Nizâmnâmesi'ne derciyle cümlesinin bir nizâmnâme olmak üzere tertib ve tanzimi münasib gibi müzâkere olunduğu mazbata-i merkûmede iş'âr olunmuş ve fi'l-vâki vefâen ferâğ-ı arazi ve eytâm çiftlikâtı için mukaddemâ tertib olunan mezkûr iki kıt'a nizâmnâme Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'yla Tapu Nizâmnâmesi'nin tanzim ve ilânına kadar muvakkat olmak üzere yapılmış olmalarıyla ve hâvî oldukları fıkârât-ı nizâmiye Tapu Nizâmnâmesi'nin ecza-yı maddiyesinden ma'dûd olmasıyla ikisinin dahi Tapu Nizâmnâmesi'ne derci tabiat-ı maslahat icabından bulunmuş olduğundan zikrolunan lâyiha mütâlaa ve tedkik birle icab eden mahalleri tenkih u ta'dil ve zikrolunan iki kıt'a nizâmnâme dahi birer fasıl olmak üzere tezyil olunarak bir kıt'a Tapu Nizâmnâmesi tanzim ve takdim kılındı. Mevâdd-ı mundericesi ve sebk ü ibaresi nezd-i âli-i hazret-i vekâlet-penâhîlerinde rehîn-i tasvib ve tahsîn buyurulduğu hâlde bâlâsı hatt-ı hümayûn-ı kerâmet-nümûn-ı hazret-i mülûkâne ile tevşih buyurulduktan sonra Divan-ı Hümayûn Kalemi'ne kaydı ve Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu gibi bundan dahi yedi bin beş yüz nüsha tab' etdirilerek Dersââdet'de icab eden makam ve mevkilere ve taşra mehâkim ve mecâlisine ve müftülere birer nüshasının irsâli ve bâkîsinin dahi cânib-i mîriden fûrûhtu mevkî-i tensibde tezekkür kılınmış ise de icra-yı icabı bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 6 C. sene [12]75

(Mühür) Ahmed Cevdet	(Mühür) Safvet	Rüşdü Molla Efendi Nâ-mizac.
(Mühür) Ahmed Celâl	(Mühür) Şevket	(Mühür) Mustafa
İsmail Paşa Hîn-i temhirinde bulunamadığı.	(Mühür) İbrahim Edhem	(Mühür) Mehmed

Atûfetli efendim hazretleri

Geçende bâ-irâde-i seniyye karargîr olan Arazi Kanunnâmesi'nin mükemmil-i icraâtı olmak üzere Meclis-i Âli-i Tanzimat'da bi'l-mütâlaa kaleme alınmış olan Tapu Nizâmı'yla ona dair bir kıt'a mazbata manzûr-ı âli buyurulmak için arz u takdim kılındı. Vâkı'â mukaddemce vefâen ferâğ-ı arazi ve eytâm çiftlikâtı için yapılmış olan nizâmât bunun ecza-yı tabiiyesinden olmasıyla ikisinin dahi Tapu Nizâmnâmesi'ne derci münasib olacağı misillü nizâm-ı mezkûrun

sair mevâdd-ı münderice ve sebk ü ibaresi dahi yolunda görünmesine nazaran bâlâsı hatt-ı hümayûn-ı kerâmet-nümûn-ı hazret-i mülûkâne ile tevşih [53] buyurulduğu hâlde mazbata-i mezkûrede beyân olduğu üzere Divan-ı Hümayûn Kalemi'ne kaydı ve Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu gibi bundan dahi yedi bin beş yüz nüsha tab' etdirilerek Dersaadet'de icab eden makam ve mevkilere ve taşra mehâkim ve mecâlisine ve müftülere birer nüshasının irsâli ve bâkîsinin dahi cânib-i miriden fûrûhtu münasib gibi görünür ise de ol bâbda dahi her ne vechile emr u fermân-ı cenâb-ı cihanbânî müte'allik ve şeref-sünûh buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîmine ibtidâr olundu efendim.

Fî 3 C. sene [12]75

M.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-zîb-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhileriyle mârru'l-beyân Nizâm ve mazbata manzûr-ı ma'âlî-mevfûr-ı cenâb-ı mülûkâne buyurulmuş ve Nizâm-ı mezkûrun iktizâ-yı âlisi icra buyurulduğundan istizân-ı âlî-i âsafâneleri vechile Divan-ı Hümayûn Kalemi'ne kaydı ve teferruatının ber-vech-i muharrer icrası müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî muktezâ-yı münifinden bulunmuş ve sâlifü'z-zikr Nizâm ve mazbata yine savb-ı sâmi-i âsafilerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 C. sene [12]75

Arazi-i mîriyenin deyn-i mîrî için fûrûhtuna dair irâde-i seniyyenin kaydıdır.

*Maliye Meclisi'nin işbu mazbatası ile zîrde kaydı derkenar olunan
Maliye nâzırı takrîri Maliye Hazine-i Celîlesi tarafına gönderilmiş
ve evrak-ı saire nâme battal torbasında hıfz olunmuştur.*

İrâdesi nâme torbasındadır.

*Deyn için emvâl-i gayr-ı menkûlenin fûrûhtuna dair fî 27 Şaban sene [1]286 ve
arazi-i mîriye ve mevkûfe ve müsakkafât ve müstegallât-ı vakfiyenin ba'de'l-ve-
fat te'min-i deyn etmesine mütedâir fî 2 Ramazan sene [1]286 tarihleriyle
müverrah iki kıt'a nizâmnâme beş varaka aşağıya kaydolunarak
asılları Meclis-i Tanzimat torbasına vaz' olunmuştur.*

Malum-ı âlî-i âsafâneleri buyurulduğu üzere emvâl-i mîriyeden mültezimîn ve sair efrâd-ı ahali zimmetleri olan mebâliğin def'aten te'diyesine iktidar-ı hâzırı olmayan kesânın mutasarrıf olduğu emlakinden nizâm-ı mezkûr üzere zimmetine vefâ edecek mikdarının bâ-ma'rifet-i şer' ve meclis satdırılarak matlûbât-ı hazinenin istihsâli tahsil-i bakayaya memur olan ümerâ-yı askeriye yedlerine itâ kılınan talimâtın üçüncü bendinde ve bu misillü medyûnünün ehl-i beytiyle

ikametine kâfi ve hâline münasib olan bir hânesi muhtac olduğu levâzım-ı zaruriye-i beytiyesiyle beraber terk ile kusûr-ı emlâk ü akâr ve emvâl-i mevcude ve meşhûdesinin bi'l-müzâyede satdırılıp istifâ-yı deyn edilmesi sarrafân ile müşterilerinin muamele-i mahsusasını mutazammın olan nizâmnâmenin on dördüncü maddesinde mastûr ve musarrah olduğundan bu makûle zimmet-i mîriyesini te'diye muktedir olamayan kesânın deyn-i mîrisi şimdiye kadar işbu talimât ve nizâmnâme ahkâmına tevfikân emlâk ve emvâl ve eşyasının fûrûhtuyla istifâ edilmekte olduğu hâlde medyûn olan kimesnenin mutasarrıf olduğu arazisini dâini alacağı mukabilinde zabt edemediği misillü âhara ferâğa dahi cebr ederek bedelinden istifâ-yı deyn etmekde salâhiyeti olmadığı ve medyûnun vefatında gerek emvâl ve eşya-yı sairesi olsun ve gerek olmasın mutasarrıf olduğu arazi hakk-ı intikale nâil olan vârisleri var ise onlara intikali, yok ise ol arazi müstahikk-ı tapu olup hakk-ı tapu sahibi var ise tapu-yı misl ile ona ve olmadığı suretde bi'l-müzâyede tâlibine tefvizi Arazi Kanunnâmesi'nin yüz beşinci bendinde muharrer olmasından nâşi Kanunnâme-i mezkûrun bu bendi zimmet-i mîrisi olan kesânın deyn-i mîrisinin istifâsı için arazi-i emîriyeden mutasarrıf olduğu tarla ve sairenin fûrûht olunmaması manasını mutazammın olacağı mütâlaası üzerine bend-i mezkûr ahkâmının deyn-i mîrisi olup da emlâk ü arazisinin satılması mukarrer olan kesân hakkında dahi cârî olup olmayacağı bazı mahallerden sual ve istizân olunarak keyfiyetleri Meclis-i Muhasebe'ye havale buyurulmakda olup ancak zikrolunan Kanunnâme ahkâmına tevfik-ı maslahat olunduğu hâlde deyn-i mîrisi olan kesânın arazi-i emîriyeden mutasarrıf olduğu tarla ve sairenin zimmet-i mîrisinin de istifâsı için satdırılamaması iktizâ eder ise de Memâlik-i Mahrûse-i Şahane arazisinin ekserisi arazi-i emîriyeden olmak ve icabı hâlinde bu misillü arazi satdırılamadığı hâlde pek çok emvâl-i mîriyenin ızâ'a edileceği bedihâtndan bulunmak hasebiyle bu bâbda zihinler tereddüdde kalmış ve zikrolunan Nizâmnâme ile Kanunnâme-i mezkûr Meclis-i Âli-i Tanzimat'ın ârâ-yı sâibesiyile kararlaştırılarak [54] kaleme alınmış idüğüne binâen ba'demâ zimmet-i mîriyesinin def'aten te'diyesine muktedir olamayanlar hakkında Nizâmnâme-i mezkûr ahkâmına tevfikân zimmetine kâfi emlâk ü akâr ve eşyasının fûrûhtuyla istifâ-yı deyn olmak muamelesi mi icab eder yoksa Arazi Kanunnâmesi hükmünce mutasarrıf oldukları arazinin istisnâsı mı lâzım gelir; buralarının yine Meclis-i Âli-i mezkûrda müzâkeresiyle verilecek karar-ı âlîye tevfikân Hazinece ifa-yı muktezâsı lâzım geleceği lâyh-ı hâtır-ı acizânemiz olmuş ise de yine ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 1 Zilhicce sene [1]276

(Mühür) Ahmed Yümnî	Şevki Efendi <i>Bulunamadı.</i>	(Mühür) Enverî
(Mühür) Es-Seyyid İsmail Kemal Sadık	(Mühür) Es-Seyyid Mehmed Re'fet	Nazif Efendi <i>Komisyonunda.</i>
(Mühür) Mehmed Ali	Latif Efendi <i>Bulunamadı.</i>	Faik Efendi <i>Bu dahi.</i>
(Mühür) Ahmed Necib	Hâmid Efendi <i>Bulunamadı.</i>	

Mîrî emvâlinde mültezimîn ve sair efrâd-ı ahali zimmetleri bulunan mebâliğin def'aten te'diyesine iktidar-ı hâzırı olmayan kesânın mutasarrıf olduğu emlakından zimmetine vefâ edecek mikdarının suret-i fûrûhtu hakkında mukarrer ve müesses olan usul ve nizâm tahsil-i bakayaya memur ümerâ-yı askeriye yedlerine itâ kılınan talimâtın üçüncü ve sarraf esnafıyla müşterilerinin muamele-i mahsusasını mutazammın bulunan nizâmnâmenin dahi on dördüncü maddelerinde mastûr ve musarrah idüğünden ona göre icabâtı icra edilmekte olduğu hâlde medyûn olan kimesnenin mutasarrıf bulunduğu arazisini dâini alacağı mukabilinde zabt edemediği misillü âhara ferâğa dahi cebr ederek bedelinden istifâ-yı deyn etmeğe salâhiyeti olmadığı ve medyûnun vefatında gerek emvâl ve eşya-yı sairesi olsun ve gerek olmasın taht-ı tassarrufunda bulunan arazi hakk-ı intikale nâil olan vârisleri var ise onlara intikali ve olmadığı ve hakk-ı tapu sahibi bulunduğu hâlde tapu-yı misl ile kendilere ve bulunmadığı suretde bi'l-müzâyede tâlibine tefvizi Arazi Kanunnâmesi'nin yüz beşinci bendinde muharrer olmasından nâşi bu bendi cânib-i mîrîye zimmeti olan kesânın tarla ve saireleri fûrûht olunmamasına şümüllü addeylemeleri üzerine bend-i mezkûr ahkâmının deyn-i mîrisi olup da emlak ü arazisinin satılması mukarrer olan kesân haklarında dahi câri olup olamayacağının bazı mahallerden istifsâr olunmasına mebnî keyfiyet Meclis-i Muhasebe'ye havale olunmakla ol bâbda kaleme alınarak merbûtan takdim kılınan mazbata meâlinden müstefâd olacağı vechile mârru'l-beyân Kanunnâme ahkâmına tevfiğ-ı hareket edildiği hâlde deyn-i mîrisi bulunan kesânın arazi-i emîriyeden mutasarrıf olduğu tarla ve sairenin zimmet-i mîrisi istifâsı için satdırılamaması iktizâ eder ise de Memâlik-i Mahrûse-i Şahane arazisinin ekserisi arazi-i emîriyeden olduğuna ve lede'l-icab bu misillü arazi fûrûht etdirilemediği hâlde pek çok mîrî emvâlinin ızâ'a edileceği bedihâtndan bulunduğuna ve zikrolunan Nizâmnâme ile Kanunnâme Meclis-i Âlî-i Tanzimat'ın ârâ-yı sâibesiyle kararlaştırılarak kaleme alınmış idüğüne binâen ba'demâ zimmet-i mîriyesinin def'aten te'diyesine muktedir olamayanlar hakkında nizâmnâme-i mezkûr ahkâmına tevfiğ kan zimmetine kâfi emlak ü akâr ve eşyasının fûrûhtuyla istifâ-yı deyn olunmak muamelesi mi icab eder yoksa Arazi Kanunnâmesi hükmünce mutasarrıf oldukları arazisinin istisnâsı mı lâzım gelir; buralarının yine Meclis-i Âlî-i mezkûrda müzâkeresiyle ne vechile karar verilir ve irâde-i isabet-ifade-i âsafâneleri her ne merkezde şeref-sudûr buyurulur ise ol suretle ifa-yı muktezâsı zımnında keyfiyetin cânib-i acizâneme havalesi bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 19 Zilhicce sene [1]276

(Mühür)

İ'tisâmî bi-Ahmed el-Muhtâr

Maliye Nezâret-i Celilesi'nin Meclis-i Tanzimat'a havale buyurulan bir kıt'a takrîriyle merbût Meclis-i Muhasebe mazbatasının hulâsa-i müeddâlarında mîrî emvâlinde mültezimîn ve sair efrâd-ı ahali zimmetleri bulunan mebâliğin def'aten te'diyesine iktidar-ı hâzırı olmayan kesânın mutasarrıf olduğu emlakından borcuna vefâ edecek mikdarının suret-i fûrûhtu hakkında müesses ve mukarrer olan usul ve nizâm tahsil-i bakayaya memur ümerâ-yı askeriye yedlerine itâ kılınan talimâtın üçüncü ve sarraf esnafıyla müşterilerinin muamele-i mahsusasını

mutazammın bulunan nizâmnâmenin dahi on dördüncü maddelerinde mastûr ve musarrah idüğünden ona göre [55] icabâtı icra edilmekte olduğu hâlde medyûn olan kimsenin mutasarrıf bulunduğu arazisini dâini alacağı mukabilinde zabt edemediği misillü âhara ferâğa dahi cebr ederek bedelinden istifâ-yı deyn etmeğe salâhiyeti olmadığı ve medyûnun vefatında gerek emvâl ve eşya-yı sairesi olsun ve gerek olmasın taht-ı tasarrufunda bulunan arazi hakk-ı intikale nâil olan vârisleri var ise onlara intikali ve olmadığı ve hakk-ı tapu sahibi bulunduğu hâlde tapu-yı misl ile kendilere ve bulunmadığı suretde bi'l-müzâyede tâlibine tefvizi Arazi Kanunnâmesi'nin yüz beşinci bendinde muharrer olmasından nâşi bu bendi cânib-i mîriye zimmeti olan kesânın tarla ve saireleri fûrûht olunmamasına şümüllü addeylemeleri üzerine bend-i mezkûr ahkâmının deyn-i mîrisi olup da emlâk ü arazisinin satılması mukarrer olan kesân haklarında dahi câri olup olmayacağı bazı mahallerden istifsâr olunmakda bulunmuş olduğuna ve Arazi Kanunnâmesi mücebince deyn-i mîrisi olan kesânın mutasarrıf olduğu tarla ve sairesi zimmet-i mîrisi istifâsı için satdırılmadığı hâlde Memâlik-i Mahrûse-i Şahane arazisinin ekseri arazi-i emîriyeden bulunduğu cihetle pek çok emvâl-i mîriyenin ızâ'asını mûcib olacağına binâen bu bâbda ne vechile hareket olunmak lâzım geleceği beyân ve istizân olunmuş olmakla keyfiyet lede'l-mütâlaa arazi-i emîriye emvâl ve emlâk cümlesinden ma'dûd olmadığı cihetle Sarrafân Nizâmnâmesi ahkâmıyla Arazi Kanunnâmesi hükmü yek-diğerine mübâyin ve münâkız olmadığından ol bâbda bir şey denilmek iktizâ etmez. Arazi-i emîriyenin ifa-yı deyn için fûrûht olunamaması bahsine gelince; bunun illet-i gâiye ve sebep-i memnû'iyeti Memâlik-i Mahrûse'de câri olduğu üzere bir takım tüccar ve sairenin selem tarîkıyla yahud ağır güzeste ile dağıtdıkları akçe mukabilinde bilâhare ahalinin sermaye-i ta'ayyüşleri olan arazilerini satdıramamak ve kendi uhdelere alamamak maksadına mebnî olup nass-ı Kanunnâmede "*dâyin medyûnun arazisini istifâ-yı matlûbu için satdırmağa icbâra salâhiyeti olmamak*" tabirinin örf ve âdetce devlete şümülü olamaz. Fakat bâdi-i nazarda Devlet-i Aliyye kendi alacağının tahsili için arazi-i emîriyeyi satdırıldığı hâlde gerek ecnebi ve gerek tebaadan olan kesânın matlûblarının istifâsında dahi bu kaideyi icra etmek lâzıme-i adalet ve hakkâniyet olur gibi bir hâtıra vârid olur ise de çünkü tüccar ve efrâd-ı nâsın te'min-i metâlibi zımnında Tapu Nizâmnâmesi'nde meşrûh ve musarrah olan şerâyt ile arazi-i mîriyenin vefâen ferâğına ruhsat verilmiş idüğünden bu nizâma tevfik-ı hareketle alacağını te'min etmeyen kesân hakkını kendisi tevsik ve tahkîm etmemiş olacağından ve matlûbât-ı mîriyenin böyle vefâen ferâğ suretiyle evvelce te'mini mümkün olamayacağından istifâ-yı deyn-i mîri için arazi satdırılıp da sairlerinin alacakları için satılmasını men' etmek kaide-i hikmet ve hakkâniyetden haric olmaz. Fakat böyle düyûn-ı mîriyesi olanların mutasarrıf oldukları emlâk ü arazinin bey' u fûrûhtu ruhsat ve me'zûniyeti tahsil-i bakaya için gönderilen memurlarla vülât ve mutasarrıfın ve memurîn-i saire yedlerinde istenilen ve âgrâz ve menâfî-i zâtiyeye tevâfuk eden suretde kullanılabilir bir silah-ı kavî olacağından ve bir mülkün değeriyle satılması ise evvelce tâliblerine ilân-ı keyfiyet olunmak ve arasından biraz vakit geçirilerek mümkün mertebe kıymet-i lâıkasını bulması araşdırılmak lâzım geleceğinden bu makûle emlâk ü arazi Deraliyye'de ise mümkün olabilecek suretde ilân olunup taşralarca dahi mecâlis-i mahalliye ma'rifetiyle müzâyede-i aleniyesi icra kılınarak rağabât-ı nâs münkâtı' oldukdan ve emlâk-i mezkûrenin bahâları hadd-i lâıkını bulduktan sonra tâliblerine bey' u fûrûht ile ferâğları icra olunması hususunun dahi lâzım gelenlere tavsiye ve te'kid kılınması icab-ı hakkâniyettir. İmdi emvâl-i mîriye tahsili için arazi-i emîriyenin minvâl-i meşrûh üzere fûrûht ettirmek caiz olması ve tüccar ve efrâd-ı

nâsın te'min-i metâlibi zımnında dahi vefâen ferâğ usulünün icrası ile hâsıl olup bu usule riâyet etmemiş olan dâinlerin arazi-i mîriyeyi cebren fûrûht etdirmeye salâhiyetleri olamaması lâzım geleceğinden bu suret iktizâ edenlere bi'l-etraf beyân ve iş'âr kılınmak üzere keyfiyetin Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi iktizâ-yı hâlden idüğü tezekkür olunmuş ve zikrolunan takrîr ve mazbata leffen takdim-i pîşgâh-ı âlî-i Sadâret-penâhileri kılınmış olmakla muvâfık-ı re'y-i rezîn-i isabet-karîn-i hidivâneleri buyurulduğu hâlde ol vechile icra-yı icabı bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fi 21 Rebîulâhîr sene 1277

(Mühür) Es-Seyyid Mehmed Emin Âlî	(Mühür) Ahmed Celâl	İlmî Molla Efendi
(Mühür) Safvet	(Mühür) Mehmed Cemil	(Mühür) Ahmed Cevdet

[56]

Atûfetli efendim hazretleri

Deyn-i mîrîsi olan kesânın uhdesinde arazi-i emîriye olup da istifâ-yı deyn olunması fûrûhtuna mütevakıf bulunanların haklarında olunacak muamelenin Arazi Kanunnâmesi'ne tevfiķı hususunda tahsil-i bakayaya memur ümerâ-yı askeriye taraflarından vâkî olan iştibâh üzerine Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin takrîri Meclis-i Muhasebe mazbatasıyla Meclis-i Âlî-i Tanzimat'da dermiyân-i mütâlaa birle tanzim olunan mazbata takımıyla manzûr-ı âlî buyurulmak üzere arz ve takdim kılındı. Meâlinden müstebân olduğu vechile arazi-i emîriye emvâl ve emlâk cümlesinden ma'dûd olmadığı cihetle Sarrafân Nizâm-nâmesi ahkâmıyla Arazi Kanunnâmesi hükmü yek-diğerine mübâyin ve münâkız olmadığı misillü arazi-i emîriyenin ifa-yı deyn için fûrûht olunamamasının illet-i gâiyesi dahi Memâlik-i Mahrûse'de cârî olduğu üzere bir takım tüccar ve sairenin selem tarîķıyla yahud ağır güzeşte ile dağıtdıkları akçe mukabilinde bilâhare ahalinin sermaye-i ta'ayyüşleri olan arazilerini satdıramamak ve kendi uhdelere alamamak maksadına mebnî olup nass-ı Kanunnâmede "*dâin medyûnun arazisinin istifâ-yı matlûbu için satdırmağa icbâra salâhiyeti olmamak*" tabirinin örf ve âdetce devlete şümûlü olamayacağından ve çünkü tüccar ve efrâd-ı nâsın te'min-i metâlibi zımnında Tapu Nizâm-nâmesi'nde meşrûh ve musarraḥ olan şerâ-yit ile arazi-i mîriyenin vefâen ferâğına ruhsat verilmiş idüğünden bu nizâma tevfiķ-ı hareketle alacağını te'min etmeyen kesân hakkını kendisi tevsik ve tahkîm etmemiş olacağından ve matlûbât-ı mîriyenin böyle vefâen ferâğ suretiyle evvelce te'mini mümkün olamayacağından istifâ-yı deyn-i mîrî için arazi satdırılıp da sairlerinin alacakları için satılmasını men' etmek kaide-i hikmet ve hakkâniyetden haric görünmeyip şu kadar ki böyle düyûn-ı mîriyesi olanların mutasarrıf oldukları emlâk ü arazinin bey' u fûrûhtu ruhsat ve me'zûniyeti tahsil-i bakaya için gönderilen memurlarla vülât ve mutasarrıfın ve memur-in-i saire yedlerinde istenilen ve aḡrâz ve menâfi'-i zâtiyeye tevâfuk eden suretde kullanılabilir bir silah-ı kavî olacağından ve bir mülkün değeriyle

satılması ise evvelce tâliblerine ilân-ı keyfiyet olunmak ve arasından biraz vakit geçirilerek mümkün mertebe revâcını araştırmak ile olacağından bu makûle emlâk ü arazi Dersâadet'de ise mümkün olabilecek suretde ilân olunup taşralarca dahi mecâlis-i mahalliye ma'rifetiyle müzâyede-i aleniyesi icra kılınarak rağabât-ı nâs münkatı' oldukdan ve emlâk-i mezkûre kıymet-i lâıkasını bulduktan sonra bey' u fûrûht ile ferâğları icra olunması hususunun lâzım gelenlere tavsiye ve te'kid kılınması ve tüccar ve efrâd-ı nâsın te'min-i metâlibi vefâen ferâğ usulünün icrasıyla hâsıl olacağından bu usule riâyet etmemiş olan dâinlerin arazi-i mîriyeyi cebren fûrûht etdirmeğe salâhiyetleri olamamasının dahi iktizâ edenlere bi'l-etraf beyân ve iş'âr kılınmak üzere keyfiyetin Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fî gurre-i Ca. sene 1277

M.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-zîb-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle evrak-ı ma'rûza man-zûr-ı şevket-mevfûr-ı Cenâb-ı Padişahî buyurulmuş ve hususât-ı muharrerinin tezekkür ve istizân buyurulduğu vechile icra-yı muktezâları müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne muktezâ-yı münifinden olarak evrak-ı merkûme yine savb-ı âlî-i âsafilerine iade ve tesyîr kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 2 Ca. sene [12]77

[57]

Mîrî emvâlinde mültezimin ve sair efrâd-ı ahali zimmetleri bulunan mebâliğin def'aten te'diyesine iktidar-ı hâzırı olmayan kesânın mutasarrıf olduğu emlâkinden borcuna vefâ edecek mikdarının suret-i fûrûhtu hakkında mukarrer ve müesses olan usul ve nizâm tahsil-i bakayaya memur ümerâ-yı askeriye yedlerine i'tâ kılınan talimâtın üçüncü ve sarraf esnafıyla müşterilerinin muamele-i mahsusasını mutazammın nizâmnâmenin on dördüncü maddelerinde mastûr ve musarrah idüğünden ona göre icabâtı icra edilmekte olduğu hâlde medyûn olan kimsenin mutasarrıf olduğu arazisini dâyni alacağı mukabilinde zabt edemediği misillü âhara ferâğa dahi cebr ederek bedelinden istifâ-yı deyn etmeğe salâhiyeti olamadığı ve medyûnun vefatında gerek emvâl ve eşya-yı sairesi olsun ve gerek olmasın taht-ı tasarrufunda bulunan arazi hakk-ı intikale nâil olan vârisleri var ise onlara intikali ve olmadığı ve hakk-ı tapu sahibi bulunduğu hâlde tapu-yı misl ile kendilere ve bulunmadığı suretde bi'l-müzâyede tâlibine tefvîzi Arazi Kanunnâmesi'nin yüz beşinci bendinde muharrer olmasından nâşi bu bendi cânib-i mîriye zimmeti olan kesânın tarla ve sairleri fûrûht olunmamasına şümüllü addeylemeleri üzerine bend-i mezkûr ahkâmının deyn-i mîrisi olup da emlâk ü arazisinin satılması mukarrer olan kesân haklarında dahi câri olup olmayacağı bazı mahallerden istifsâr olunmakda bulunmuş olduğuna ve Arazi Kanunnâmesi mücebinde deyn-i mîrisi olan kesânın mutasarrıf olduğu tarla ve sairesi zimmet-i mîrisi

istifâsı için satdırılmadığı hâlde Memâlik-i Mahrûse-i Şahane arazisinin ekseri arazi-i emîriye-den bulunduğu cihetle pek çok emvâl-i mîriyenin ızâ'asını mûcib olacağına binâen bu bâbda ne vechile hareket olunmak lâzım geleceği Meclis-i Muhasebe'den tanzim olunan mazbata ile Maliye Nezâret-i Celilesi'nin bir kıt'a takrîrinde beyân ve istizân olunmuş ve keyfiyet Meclis-i Âlî-i Tanzimat'a havale olunarak lede'l-mütâlaa arazi-i emîriye emvâl ü emlâk cümlesinden ma'dûd olmadığı cihetle Sarrafân Nizâmnâmesi ahkâmıyla Arazi Kanunnâmesi hükmü yek-diğerine mübâyin ve münâkız olmadığından ol bâbda bir şey denilmek iktizâ etmez. Arazi-i emîriyenin ifa-yı deyn için fûrûht olunamamasının illet-i gâiye ve sebeb-i memnû'iyeti Memâlik-i Mahrûse'de câri olduğu üzere bir takım tüccar ve sairenin selem tarîkıyla veyahud ağır güzeste ile dağıt-dıkları akçe mukabilinde bilâhare ahalinin sermaye-i ta'ayyüşleri olan arazilerini satdırıramamak ve kendi uhdelerine alamamak maksadına mebnî olup nass-ı Kanunnâmede "*dâyin medyûnun arazisini istifâ-yı matlûbu için satdırmağa icbâra salâhiyeti olmamak*" tabirinin örf ve âdetce devlete şümûlü olamaz. Fakat bâdî-i nazarda Devlet-i Aliyye kendi alacağını tahsili için arazi-i emîriyeyi satdırıldığı hâlde gerek ecnebi ve gerek tebaadan olan kesânın matlûblarının istifâsında dahi bu kaideyi icra etmek lâzıme-i adalet ve hakkâniyet olur gibi bir hâtıra vârid olur ise de çünkü tüccar ve efrâd-ı nâsın te'min-i metâlîbi zımnında Tapu Nizâmnâmesi'nde meşrûh ve musarrâh olan şerâit ile arazi-i mîriyenin vefâen ferâğına ruhsat verilmiş idüğünden bu nizâma tevfiğ-ı hareketle alacağını te'min etmeyen kesân hakkını kendisi tevsik ve tahkîm etmemiş olduğundan ve matlûbât-ı mîriyenin böyle vefâen ferâğ suretiyle evvelce te'mini mümkün olamayacağından istifâ-yı deyn-i mîri için arazi satdırılıp da sairlerinin alacakları için satılmasını men' etmek kaide-i hikmet ve hakkâniyetden haric olmaz. Fakat böyle düyûn-ı mîriyesi olanların mutasarrıf oldukları emlâk ü arazinin bey' u fûrûhtu ruhsat ve me'zûniyeti tahsil-i bakaya için gönderilen memurlarla vülât ve mutasarrıfın ve memur-in-i saire yedlerinde istenilen ve ağız ve menâfi'-i zâtiyeye tevâfuk eden suretde kullanılabilir bir silah-ı kavî olduğundan ve bir mülkün değeriyle satılması ise evvelce tâliblerine ilân-ı keyfiyet olunmak ve arasından biraz vakit geçirilerek mümkün mertebe kıymet-i lâıkasını bulmasını araştırmak lâzım geleceğinden bu makûle emlâk ü arazi Dersâadet'de ise mümkün olabilecek suretde ilân olup taşralarca dahi mecâlis-i mahalliye ma'rifetiyle müzâyede-i aleniyesi icra kılınarak rağabât-ı nâs münkatı' olduktan ve emlâk-i mezkûrenin bahâları hadd-i lâıykını bulduktan sonra tâliblerine bey' u fûrûht ile ferâğları icra olunması hususunun dahi lâzım gelenlere tavsiye ve te'kid kılınması icab-ı hakkâniyetdendir. Emvâl-i mîriye tahsili için arazi-i emîriyenin ber-minvâl-i meşrûh fûrûht etdirilmesi caiz olması ve tüccar ve efrâd-ı nâsın te'min-i metâlîbi zımnında dahi vefâen ferâğ usulünün icrası ile hâsıl olup bu usule riâyet etmemiş olan dâinlerin arazi-i mîriyeyi cebren fûrûht etdirmeğe salâhiyetleri olamaması lâzım geleceğinden bu suret iktizâ edenlere bi'l-etraf beyân ve iş'âr kılınmak üzere keyfiyetin Nezâret-i müşârunileyhâya havalesi iktizâ-yı hâlden idüğü Meclis-i Âlî-i mezkûrda tezekkür ve tensib olunmuş ve keyfiyet taraf-ı eşref-i hazret-i Şehriyârîye arz ile lede'l-istizân irâde-i isabet-ifade-i hazret-i Padişahî dahi ol merkezde müte'allik ve şeref-sünûh buyurulmuş ve keyfiyet Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne kayd ile mücebince Nezâret-i müşârunileyhâya [58] ve sair iktizâ eden mahallere başka başka ilmuhaberleri verilmiş olmakla keyfiyet-i irâde-i seniyye malum olmak ve icab eden mahallere kayd ile muktezâ-yı münîfi daima mer'ıyyü'l-icra tutulmak üzere Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celilesi'ne dahi işbu ilmuhaber verildi.

Fî 5 Cumâdelâhire sene 1277

Defterhâne'ye	Meclis-i Muhasebe ve aklâm-ı lâzıme kaydolunmak üzere Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne
ve Ticaret Nezâret-i Behiyyesi'ne	ve Hazine-i Hâssa-i Şahane Nezâret-i Behiyyesi'ne

*Der-asr-ı hazret-i Sultan Abdülaziz Han ibnü's-Sultan el-Gazi Mahmud Han
eyyeda'llâhü mülkehû ve saltanatehû ilâ-âhiri'd-devrân.
Fî 13 Zilhicce sene 1277, yevm-i Sah*

Mûcebince amel oluna. (Suret-i hatt-ı hümayûn)

*Bu hususa dair zât-ı vâlâ-yı cenâb-ı Meşihat-penâhi'ye
hitaben fî-evâsıtı Receb sene 1278 tarihiyle müverrah sudûr
eden emr-i âlî mühimme defterinde ve işbu madde-i nizâmiye ile
evrak-ı saire ol nâme torbasında mahfûz olduğundan şerh verildi.*

Arazi-i mîriye ile tahsisât kabîlinden olan arazi-i vakfiyede senede rabt olunmayan ferâğ
bi'l-vefâ davası istimâ' olunmaz.

Fî 27 Safer sene [1]278

(Mühür)

Meclis-i Ahkâm-ı Adliye

Saye-i muvaffakiyet-vâye-i cenâb-ı mülûkânede arazi hakkında ittihâz buyurulan usul-i
cedîde icabınca tertib ve tanzim olunan cedvelli koçanlar tab' ve neşr olunarak muhasse-nât-ı
adîdesi görülmekte olup arazinin vefâen ferâğı keyfiyetinin dahi sened-i resmîye rabtı Tapu
Nizâmnâmesi'nin yirmi altıncı maddesi iktizâsından olarak bundan dahi haylice vâridât husûlü
me'mûl bulunduğu mebnî bunun için Defter Emanet-i Behiyyesi tarafından tanzim kılınan
sened ve ilmuhaber numuneleri ile ol bâbda olan tezkire Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'ye havale bu-
yurulmakla Kavânîn ve Nizâmât Dairesi'nde mütâlaa ve numuneler muayene olundu. Emanet-i
mûmâileyhânın hulâsa-i iş'ârında arazinin vefâen ferâğı vuku'unda mahallerinde ibtidâ dâyin ye-
dine ilmuhaber itâ olunup ba'dehû keyfiyet Defterhâne-i Âmire'ye iş'âr ile sened-i resmîlerinin
celb olunması sureti gösterilmiş ise de sened-i mezkûr zaten muvakkat olup bazen kısa vadeler ile
dahi vefâen arazi ferâğ olunacağı cihetle bu suretin icrasında su'ûbet ve tekellûf olacağı derkâr ol-
masıyla sened itâsından sarf-ı nazarla yalnız ilmuhaber verildiği hâlde teshîl-i maslahat olunmuş
olacağı misillü arazi vâridâtına dair taşralardan mâh be-mâh takdim kılınan cedvellerde ferâğ-ı
mezkûr hâsılâtı dahi başkaca gösterileceği ve dâyin yedlerinden istirdâd olunan ilmuhaberler

ve ba'dehû koçanları dahi bu tarafa gönderileceği cihetle işbu senedlerin tanzimine sebep ve illet addolunan Defterhâne-i Âmire Rûznâmçe Odasınca işbu ferâğ bi'l-vefâ vâridâtına malumât olmak kazıyyesi dahi hâsıl olacağından Emanet-i mûmâileyhâ ile bi'l-muhabere bu suretin icrası kararlaştırılarak yeniden tanzim etdirilen ilmuhaber numunesi matlûba muvâfık görülmekle iktizâsının ifası ve bir de Emanet-i müşârunileyhânın bu hususa dair olan cevab-ı ahirinde senede rabt olunmayan ferâğ bi'l-vefâ ve şart-ı müfsid davalarının mehâkimde istimâ' olunmaması beyân ve ihtar olunup fi'l-hakika işbu davalar senede rabt olunmaksızın istimâ' ve rü'yet olduğu hâlde sened tanziminden maksûd-ı aslı olan emniyet ve mazbûtiyet fevt olmuş olacağına ve saded-i aslı ferâğ bi'l-vefâ meselesi bulunduğu mebnî şart-ı müfsid davası ba'dehû mütâlaa olunmak üzere şimdilik yalnız senedsiz ferâğ bi'l-vefâ davasının istimâ' olunmaması hakkında Tapu Nizâmnâmesi'ne bir madde zeyl ü ilâve olunması bi't-tensîb [59] tertib olunan madde-i nizâmiye taraf-ı vâlâ-yı hazret-i Meşihat-penâhi'ye lede'l-irsâl taraf-ı müşârunileyhden dahi tasvîb ve tasdik buyurulmuş olmasıyla mezkûr madde-i nizâmiye ilmuhaber numunesiyle beraber leffen takdim kılınmış olmağın muvâfık-ı re'y-i âlî-i vekâlet-penâhileri buyurularak zikrolunan madde-i nizâmiyenin bâlâsı mübarek hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn-ı cenâb-ı cihanbânî ile tevşih ve tezyîn buyurulduğu hâlde icra-yı iktizâsına ibtidâr kılınacağı muhât-ı ilm-i sâmi-i âsafâneleri buyuruldukda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 27 Safer sene [1]278

(Mühür) Yusuf Kâmil	Nuri Paşa Nâ-mizac.	(Mühür) İbrahim Edhem	(Mühür) Ahmed Cevdet	(Mühür) Mehmed Said
-------------------------------	-------------------------------	---------------------------------	--------------------------------	-------------------------------

Atûfetli efendim hazretleri

Arazi hakkında ittihâz olunan usul-i cedide iktizâsınca tertib ve tanzim kılınan cedvelli koçanlar tab' ve neşrolunarak muhasenât-ı adîdesi görülmekte olup arazinin vefâen ferâğı keyfiyetinin dahi sened-i resmîye rabtı Tapu Nizâmnâmesi iktizâsından olarak bundan dahi hayli vâridât husûlü me'mûl ise de bu suretin icrası su'ûbeti mûcib görüldüğünden sened i'tâsından sarf-ı nazarla yalnız ilmuhaber verilmesi ve bir de senede rabt olunmayan ferâğ bi'l-vefâ ve şart-ı müfsid davaları mehâkimde istimâ' kılındığı hâlde sened tanziminden maksûd-ı aslı olan emniyet ve mazbûtiyet fevt olmuş olacağına mebnî şart-ı müfsid davası ba'dehû mütâlaa olunmak üzere şimdilik yalnız senedsiz ferâğ bi'l-vefâ davasının istimâ' olunmaması hakkında Tapu Nizâmnâmesi'ne zeyl kılınmak üzere zât-ı vâlâ-yı Meşihat-penâhi ile bi'l-muhabere bir madde-i nizâmiye tertib olunarak bâlâsı mübarek hatt-ı hümayûn-ı hazret-i Padişahi ile tevşih buyurulduğu hâlde iktizâsının icrasına ibtidâr olunacağı tezekkür kılındığına dair Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin Kavânin ve Nizâmât Dairesi'nden kaleme alınan mazbata melfûfâtı ve madde-i nizâmiye ve mezkûr ilmuhaber numunesi ile beraber manzûr-ı âlî-i cenâb-ı mülûkâne buyurulmak için arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i şehinşâhi

müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fî 21 R. sene 1278

M.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enmile-zîb-i tebcîl olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhileriyle evrak-ı ma'rûza manzûr-ı ma'âli-mevfûr-ı Cenâb-ı Padişahî buyurulmuş ve zikrolunan madde-i nizâmiyenin iktizâ-yı âlisi icra olunarak evrak-ı merkûme ile beraber yine savb-ı sâmi-i âsafânelerine iade kılınmış olduğu muhât-ı ilm-i âlî-i âsafâneleri buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 22 R. sene 1278

[60]

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Rüşdü Paşa ve
Nâzır-ı Umûr-ı Hariciye-i Devlet-i Aliyye Cenâb-ı müşârunileyh.
Fî 21 Muharrem sene [12]83*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Emin Ali Paşa ve [Nâzır-ı]
Nezâret-i Celîle-i Hariciye Cenâb-ı Mehmed Fuad Paşa nâle mâ-yetemennâhümâ.
Fî 6 L. sene [1]283*

Mûcebince amel oluna. (Suret-i hatt-ı hümayûn)

*İşbu kanunnâme-i hümayûna zeyl olmak üzere
Şûrâ-yı Devlet cânibinden fî 29 Rebiülâhir sene [1]289
tarihinde vârid olan müzekkire beş varak aşağıya kaydolunmuşdur.*

*Buna dair olan evrak takımıyla Âmedi Odası'na
verilmiş olunduğu Beylikçi-i Divan-ı Hümayûn saadetli efendi
hazretleri tarafından ifade buyurulmuşdur. Fî gurreti Ca. sene 1284*

*Mücerred teshîl-i muamelât ile emr-i ziraat ve ticaretin ve o cihetle servet ve ma'mûriyet-i
memleketin bir kat daha tezyîd ve tevsî'i maksadıyla bâ-tapu tasarruf olunagelen arazi-i emîriye
ve mevkûfenin usul-i intikalât hakkında karargâr olan müsaadât-ı seniyye ber-vech-i âfî beyân
olunur.*

Birinci Madde

Bâ-tapu tasarruf olunan arazi-i emîriye ve mevkûfenin evlâd-ı zükûr u inâsa mütesâvi-yen intikali hakkında Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun tayin eylediği ahkâm ve müsaade

kemâ-kân bâkî olup fakat arazi-i emîriye ve mevkûfe mutasarrıflarının evlâd-ı zükûr u inâsı mevcut olmadığı hâlde uhdesinde bulunan arazi, *sâniyen*; ahfâdına yani evlâd-ı zükûr u inâsının oğluna ve kızına, *sâlisen*; baba ve anasına, *râbi'an*; li-ebeveyn ve li-eb er karındaşına, *hâmisen*; li-ebeveyn ve li-eb kız karındaşına, *sâdisen*; li-üm er karındaşına, *sâbi'an*; li-üm kız karındaşına bilâ-bedel mütesâviyen intikal edecektir ve ta'dâd olunan vereseden biri bulunmadığı takdirde *sâminen*; zevcden zevceye ve zevceden zevce intikal eyleyecektir.

İkinci Madde

Bâlâda derecâtı tayin olunan hakk-ı intikal ashâbından birinci derecede itibar olunan verese mevcut iken ikinci derecede bulunan verese hakk-ı intikale nâil olamayacaktır. Mesela evlâd var iken ahfâda ve ahfâd mevcut iken ebeveyne arazi intikal etmeyip fakat baba ve anasının hayatında vefat eden evlâd-ı zükûr u inâsın evlâdı evlâd makamına kâim olarak cedd ve ceddelerinden baba ve analarına intikal edecek hisse kendilerine intikal edeceği misillü yalnız ebeveynden li-üm kız karındaşına kadar hakk-ı intikal ashâbından bulunan vereseye intikal edecek araziden dahi zevc ve zevceye bir rub' hisse intikal eyleyecektir ve evlâd ve ahfâd var iken zevc ve zevcenin araziden hisse almağa salâhiyeti olmayacaktır.

[61]

Üçüncü Madde

Gerek te'min-i deyn için cârî olan ferâğ bi'l-vefâ usulü ve gerek medyûnun vefâen ferâğ olunmamış olan arazisinin hayatında veya vefatında ifa-yı deyn edebileceği ahvâl ve muamelât nizâmât-ı mahsusa ile tayin olunacaktır.

Dördüncü Madde

Mülknâme-i hümayûn ile tasarruf olunan çiftlikât ve arazi-i saire hakkında dahi tamamıyla arazi-i emîriye ve mevkûfe muamelâtı icra kılınıp fakat bunlardan alınmakta olan mü'eccele-i seneviye kaide-i mahsusasına tatbikan kemâ-kân ahz ü istifâ olunacaktır.

Beşinci Madde

Arazi-i emîriye ve mevkûfe üzerinde bulunan ebniye ve eşcârın tasarrufu hakkında Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun tayin eylediği ahkâm kemâ-kân icra kılınacaktır.

Altıncı Madde

İşbu kanun tarih-i ilânından itibaren mer'ıyyü'l-icra olacaktır ve Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'yla Tapu Nizâmnâmesi mevâdd-ı sâbıkada beyân olunan ahkâm-ı kanuniyeye tevfi-kan tashih olunarak neşr u ilân kılınacaktır.

Tarih-i ilânı: fî 17 Muharrem sene [1]284

Mûcebince amel oluna. (Suret-i hatt-ı hümayûn)

Rakabesi beytül-mâle aid olan arazi-i emîriye ve mevkûfenin hakk-ı intikali şimdiye kadar evlâd ile ebeveyne münhasır iken mücerred ahalinin arazide olan hukuk-ı tasarrufiyesi tevsik edilmek maksad-ı âlîsiyle bu kere bâ-irâde-i seniyye neşr u ilân olunan kanun-ı cedid hükmünce arazi-i emîriye ve mevkûfenin hakk-ı intikalâtı tevessü' eylediği cihetle bundan arazi mutasarrıflarının vuku bulacak istifadelerinin ve mahlûlâtıdan dolayı hazinenin zâyî edeceği menâfî'in mukabili ve'l-hâsıl arazi ashâbına verilen hakk-ı cedidin bedeli olmak üzere arazinin hâsılât-ı seneviyesinin bir buçuk öşrüne muâdil bir şey alınması mukarrerdir. Fakat bunun def'aten istifâsı veyahud nakden istihsâli ashâb-ı araziye bâr ve usreti mûcib olacağından işbu bedelin beş seneye taksimiyle mahsulât-ı seneviyeden aynen ve ashâb-ı arazi istediği hâlde bedelen istifâ kılınacaktır.

Ve beş seneye taksim ile beher sene bir cüz'ü alınacak bir buçuk öşrün birinci senede yani işbu seksen üç senesinde sülüsü yani arazi-i emîriye ve mevkûfe mahsulâtından ber-mu'tâd alınan öşrün nısfı alınacaktır. Mesela bir keyl öşr veren ashâb-ı araziden işbu bir keyl öşrden başka yarım keyl dahi ahz olunacaktır. Ve ikinci senede öşrün rub'u yani bir keyl öşr i'tâ eden ashâb-ı araziden işbu bir keyl öşrden başka bir keylin dörtde biri dahi alınacaktır.

[62]

Ve üçüncü ve dördüncü ve beşinci senelerde ikinci sene gibi öşrün birer rub'u ahz ü istifâ kılınıp beş senenin hitâmında ashâb-ı araziden öşrden başka bir şey alınmayacaktır.

Hakk-ı cedidin mukabilinde ber-minvâl-i muharrer alınacak bir buçuk öşr ashâb-ı araziye mahsus olduğundan bunun hîn-i tahsilinde mezârî'den her ne alınır ise ashâb-ı arazinin hissesine aid olacağı misillü müste'cirden istifâ olunacak şey dahi mûcire aid olacaktır.

Ve işbu bedel bâ-tapu tasarruf olunan arazi-i emîriye ve mevkûfe mahsulâtına münhasır olup zeytin ve tut ve kürüm ve eşcâr-ı müsmire-i saire mahsulâtından alınmayacaktır.

Tapu ile tasarruf olunan kışlak ve yaylak gibi arazi-i gayr-ı mevrû'anın hâsılât ve vâridât-ı seneviyesinin yüzde on beşi arazi-i mevrû'adan alınacak bedele tatbikan beş senede beş taksit ile ahz olunacaktır. Mülknâme-i hümayûn ile tasarruf olunan arazi hakkında dahi arazi-i emîriye-i saire muamelesi icra olunup fakat işbu emlâk-i hümayûn dahilinde bulunan arazinin mü'eccele-i seneviyesi hakkında bundan sonra verilecek karara tevfikian muamele olunacaktır.

Malum-ı âli buyurulduğu vechile Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'de bulunan arazi; emîriye ve öşriye ve harâciye ve mülk-i sırf itibarıyla dört nev'a münkasim olarak arazi-i öşriye ve harâciye ile mülk-i sırf usul-i intikaliye ve muamelât-ı sairesinde şerâit-i mahsusa ve muayyeneye tâbi olup arazi-i emîriye ki, lisan-ı şer' de arazi-i mevrûle dahi deniyor; bu nev' arazinin rakabesi beytül-mâle ve iktizâ-yı maslahata göre tasarrufu ulû'l-emre râcî' ve ol bâbda ahkâm-ı şer' iye dahi bu esas üzere cârî olmasıyla ahd-i Süleyman Han-ı Evvel'de tanzim-i ahvâl-i bilâd u ibad ve tetmim-i esbâb-ı harb u cihada hasr-ı himmet ü ictihâd buyuruldukda arazi-i emîriyede emr-i tasarruf ol vakit memâlik-i Devlet-i Aliyye'nin bulunduğu hâle tevfik ve usul ve muamelâtı ona göre tensik kılınmıştır. Şöyle ki; eski zamanlarda yalnız bizde değil âlemin hiçbir tarafında şimdiki

gibi servet ve ma'mûriyet-i memleketin esası olan ticaretin menba'ı hükmünde bulunan mübâdele-i mahsul efkârı bulunmayıp her memleket her ne yetiştirir ise kendi ihtiyacına hasr u sarf ile harice hiçbir şey çıkarmamağı iltizâm ve bu kaide iktizâsınca mahsulât-ı arziyeyi ihtiyac-ı dahilisi her ne ise o derecede tutmağa ihtimâm eylediğinden Devlet-i Aliyye dahi bittab' bu meslekde bulunarak emr-i ziraati ahalisinin ihtiyacına ve her vakit müteharrik tutduğu ordularının idaresine tatbik ile beraber yüz yirmi bine kadar îsâl etmiş olduğu süvari askeriyle birçok memurîn ve hademesine timar ve zeamet nâmıyla arazi-i emîriyenin a'şârını tahsis ile tavnîf etmiş olduğu misillü bir takım arazi-i mîriyenin menâfi'i dahi yine bu yolda selâtin-i ızâmın ve onların emriyle şunun bunun evkâfına tahsis olunmuş ve arazi-i emîriyeyi ziraat eden ahali müste'cir hükmünde kalıp bunlara ziraat edecekleri yerlerin tahsisi hakkını ve bu yüzden olan menâfi'i dahi sahib-i arz nâmını vermiş olduğu timar ve zeamet ashâbına ve vakıflara terk eylemiş ise de zürâ'-ı ahalinin dahi muhafaza-i menfaati maksadıyla ve hususan teşekkül etmiş olan ziraat hânelerinin bozulmaması mütâlaasıyla emr-i tahsis bir usul-i müsaadekârî ile tansis birle çünkü arazi-i emîriyede usulen hakk-ı tevârüs olamadığından ve bununla beraber müste'cir hükmünde bulunan zürâ'ın vefatında evlâd ve müte'allikâtının kâmilan mahrum olması ve sahib-i arzın keyfe mâ yeşâ' tahsisıyla mezârî-i metrûkenin bütün bütün yabancıya geçmesi muvâfık-ı hakkâniyet görünmediğinden arazi-i mahlûlenin meccânen evlâd-ı zükûra intikali ve evlâd-ı zükûr olmadığı hâlde tapu ile yani sahib-i arzın temettü'dan mahrum olmaması için bir mikdar-ı mu'tedil şey verilmesiyle derece derece sair akârîbe ve bunlar olmadığı hâlde yine tervîc-i emr-i ziraat maksadıyla arazide câr ve hatta köyde toprağa [63] muhtac olanlara tahsisi tensîb olunmuş ve el-ân esas-ı ma'delet-mikyâsı cârî olan Arazi Kanunnâmesi bu kaideye tevfikân tanzim olunmuştur. Tahavvülât-ı zamane ile Devlet-i Aliyye'nin usul-i umumiye-i mülkiye ve askeriyesi bütün bütün başka bir hâle gelerek vâlid-i mâcid-i kesîrül-mahâmid-i hazret-i Padişahî cennet-mekân Sultan Mahmud Han hazretlerinin eser-i muvaffakiyetleri olan teşkilât-ı cedîde iktizâsınca Saltanat-ı Seniyye sunûf-ı askeriyesini kendi beslemeğe ve bunun için lâzım olan akçeyi hazinesine getirmeğe karar verdikde kanunun bu cihetine aid olan ahkâmın bittab' tagayyürü icab ettiği misillü Tanzimat-ı Hayriye'nin ilânıyla dahi devlet masâlih-i mülkiye ve maliyeyi bizzat eline almağı istedikde arazi-i emîriyenin idaresine müte'allik olan hususâtı dahi başka bir surete koymağa muhtac olarak mukâtaa usulüyle hazineye idare olunan arazi-i mîriye gibi ne kadar timar ve zeamet var ise onların dahi menâfi' ve idaresi ve mevkûf olan arazinin yalnız menâfi'i Hazine-i Celîle'ye alınıp timar ve zeamet ashâbına ve vakıflara menâfi'leri bedeli olarak birer muayyen şey tahsis olunmuş ve bu cihetle sahib-i arz nâmını alanlar bütün bütün ortadan kalkıp menâfi' ve hakk-ı tahsis mutasarrıf-ı aslî olan beytü'l-mâle yani devlete nakleylemiştir. Bu hâlde Saltanat-ı Seniyye için kanun-ı kadîmin ahkâmına müteferri' olan hususâtıdan sahib-i arz denilen taife-i askeriye ve sairenin muhafaza-i hukuk ve menâfi'i bertaraf olarak yalnız bir taraftan beytü'l-mâle yani hazine-i devlete aid olan menfaati ve diğer cânibden dahi Memâlik-i Şahane'nin esas-ı serveti olan emr-i zirâa[t]i ve bunun için ahalisinin fâidesini düşünmek vazifesi kaldığına ve çünkü zamanede emr-i ticaret bir başka renk ve kalıba girerek o cihetle bunun sermaye-i aslîsi olan ziraatin dahi esbâb-ı tevessü'ünü başka tarıklarda aramak lâzım geldiğine binâen mücerred zürâ' familyalarının tevsî-i hukuk ve menâfi'i zımında altmış üç tarihinde arazi-i mahlûlenin evlâd-ı zükûr ile beraber inâsa dahi mütesâviyen ve meccânen intikaline karar verilmiş olduğu misillü muahharan yine bu mütâlaanın iktizâsından olmak üzere yetmiş dört

tarihinde meccânen hakk-ı intikal evlâddan sonra ebeveyne dahi verilmiş ve hakk-ı tapu bir kat daha tevsî' kılınmışıdı. Hakk-ı tapuda kanun-ı kadimin manen ve zımnen aradığı maksad arazi-i emîriye hakk-ı irsi olmayan akâribin bir mu'tedil şey ifasıyla arazi-i mahlûleyi alabilmek madde-si olup halbuki bir müddetden beri cârî olan usul iktizâsınca hakk-ı tapu lafzı murad bir şey olarak arazi-i mahlûle adeta müzâyedeye çıkarılarak en sonraki pey ile hakk-ı tapusu olanlarda yalnız tercih imtiyâzı olduğundan bu hâlde arazi bittab' akârib elinden çıkıp ecânibe geçmekde ve bu hâl kanunun maksûdu olan kazıyye ki, arazinin karib ü ba'[i]d, bir hânenin müte'allikâtı elinden çıkmaması kazıyyesidir; burası zâyî' olmakda olduğuna ve eğerçi Hazine-i Celîle'nin mahlûlât bedelâtından bir hayli menâfî'î var ise de asıl devletin arayacağı teshîl-i muamelât ile emr-i ziraatin ve onunla ticaretin tevsî'î ile tezâyüd-i servet-i umumiyyeden husûle gelecek menfaat-i dâime idüğüne binâen evlâd ve ebeveynden başka hakk-ı tapu ashâbı olan akâribden bir derecesinin dahi tayin olunacak merâtib ile meccânen hakk-ı intikale nâil olmalarında aranılan menâfî' ve fevâid tamamıyla husûle gelerek hem arazinin pek çok zamanlar bir hanümanda kalmasına ve hem de bu sebeble arazinin şeref ve kıymeti artarak bu yüzden dahi sermaye-i umumî-i ahalinin tezâyüd etmesine sebep olacağı ve bu sırada da arazinin te'min-i düyûn edebilecek ahvâlî dahi teshîl ve te'kid olunur ise itibara müstenid olan muamelâta dahi başkaca sühûlet gelerek halkın bundan dahi başka istifade edeceği mütâlaasıyla hukuk-ı intikaliyenin muvâfık-ı hâl ü maslahat olan bir yolda tevsî' edilmesi ve eğerçi halkın fâidesi devletin en büyük menfaati ise de şimdi arazi-i mahlûleden beytül-mâle aid olan bir hayli temettu'âtın hazine-i devlet mahrum olacağı ve ahaliye mana ve maddî kıymeti olan bir hak verileceği cihetle bunun mukabilinde bir şey alınmak yani şu hakk-ı cedid bir bedel ile verilmek emr-i tabîi olup şu kadar ki böyle bir şeyin kıymeti mevhum olarak takdiri kâbil olamaz ise de ileride araziye vereceği şeref itibarıyla bir hayli değeri olduğundan ve bununla beraber halkın bundan dolayı bir bâr-ı girân altına girmesi lâıyk görünmediğinden şu bedelin tayini üzerine birçok mütâlaa olunarak çünkü üzerinde ağaç gars olunmuş olan arazi emlak-ı âdiye yolunda tasarruf olunmakda olduğundan bunun ashâbına yeniden bir şey verilmeyeceği cihetle onların ve Bağdad ve Suriye gibi yerlerde olan arazi a'sârı dahi başka yolda alındığından bunların dahi istisnâsı hâlinde Devlet-i Aliyye'nin vâridât-ı ôşriyesi olan sekiz yüz bin kese akçenin iki yüz bin kesesi bunlar için tenzîl olunarak geriye kalan altı yüz bin kesenin bir buçuk katı işbu müsaadeye bedel itibar olunsun ve şöyle ki; misal olarak senevî yüz kuruş mikdarı ôşr veren bir tarlası için şu hakk-ı cedid mukabili olmak üzere bir defa yüz elli kuruş verse halkça mu'tedil ve bu hesaba devlete dahi dokuz yüz bin kese kadar gelerek terk ettiği hak mukabili şöyle bir menfaat hâsıl olacağı ve şu kadar ki bu dokuz yüz bin kese akçe defâten istenilse ve nakid olarak istifâsına kalkışılrsa memleketden bu kadar [64] akçe birden istihsâlin imkânı olmayıp ve ehl-i ziraat elind[e] daima akçe bulunmadığından tahsilât-ı nakdiye daima ahaliye zahmet verdiği cihetle bunda dahi ashâb-ı araziye medâr-ı sühûlet olmak için işbu bedelin beş senede tedricen ve beher sene bir cüz'ünün a'sâr ile beraber aynen istifâ olunması esas itibarıyla yalnız maslahat-ı devlet itibarıyla ilk sene bir sülüsünün ve geri kalacak dört senede iki sülüsünün dörde taksimiyle beher sene bir cüz'ünün tahsil olunması ittîfak-ı ârâ ile tensîb ve tasvîb olunarak gerek hukuk-ı intikaliyenin tevsî'î ve gerek buna mukabil alınacak bedelin usul-i tahsil ü istifâsı için meclisce ayrı ayrı iki nizâmname müsveddesi tanzimiyle takdimine mücâseret kılınmışdır. Bu arazi-i emîriye hakkında emr-i tasarruf ber-muktezâ-yı hükm-i şer'î taraf-ı eşref-i hazret-i Hilâfet-penâhi'ye aid olduğu gibi her hâlde kariha-i ilhâm-sariha-i Cenâb-ı Zıllü'llâhî'nin

sünûhâtı mükemmil-i ârâ-yı acz-intimâ-yi bendegân olmakla bu bâbda dahi her ne vechile emr [u] fermân-ı hikmet-nişân-ı hazret-i şehinşâhî şeref-sudûr buyurulur ise isabet onda olacağı muhât-ı ilm-i âlî buyuruldukda her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 11 Muharrem sene 1284

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Emin Âlî Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Celîle-i Hariciye müşârunileyhâya ilâve-i memuriyet buyurulmuşdur.
Fî gurreti Za. sene 1285*

Mücebince amel oluna. (Suret-i hatt-ı hümayûn)

Deyn için emvâl-i gayr-ı menkûlenin fûrûhtu hakkında nizâmnâmedir.

*İşbu nizâmnâme ta'dil olunup fî 15 Şevval sene [1]288 tarihinde
vürûd eden nizâmnâme dört varaka aşağıda başkaca kaydolunmuşdur.*

Birinci Madde

Bi'l-icâreteyn tasarruf olunan müsakkafât ve müstegallât-ı mevkûfe ile arazi-i emîriye mahkûmun-bih olan deyn için medyûnun rızasına bakılmayarak emlâk-i sırfa gibi satılır.

İkinci Madde

Medyûn gayr-ı menkûlâtının üç senelik hâsılât-ı sâfiyesinin nizâmen iktizâ eden güzeşte ve masârıfıyla beraber deynini ifaya kâfi olduğunu isbat eder ve istihsâlini dâyine havale eyler ise gayr-ı menkûlâtının fûrûhtundan sarf-ı nazar kılınır.

Üçüncü Madde

Mahkûmun-bih olan matlûbu havale tarikiyle kabul eden şahıs keyfiyeti medyûna tebliğ eyledikten sonra asıl dâyin gibi medyûnun emvâl-i gayr-ı menkûlesinin fûrûht olunmasını iddia edebilir.

Dördüncü Madde

Medyûnun emvâl-i gayr-ı menkûlesi kâbil-i istinâf olan hükümler üzerine fûrûht olunamayacağı gibi gıyâben olan hükümlerde dahi itiraz müddeti mürûr etmedikçe satılamaz.

Beşinci Madde

Dâyin alacağının ifasını ve ifa etmediği hâlde gayr-ı menkûlâtının zabt ve fûrûhtu istid'âsına kıyâm edeceğini mübeyyin bir ihbarnâme tanzim ve hüküm ilâmının bir suretini rabt ederek hükûmet-i icraiye ma'rifetiyle medyûnun kendisine veya ikametgâhına gönderecektir.

Altıncı Madde

Dâyin ihbarnâmeyi gönderdiği tarihten itibaren otuz bir gün geçmedikçe gayr-ı menkûlâtın fûrûhtu davasına kıyâm edemez. Fakat gayr-ı menkûlâtın fûrûhtu davasına kalkışmayarak tarih-i tebliğden itibaren aradan doksan bir gün geçmiş olur ise tekrar bir ihbarnâme gönderilecek ve bunun üzerine yine otuz bir gün geçmek lâzım gelecektir.

[65]

Yedinci Madde

Beşinci ve altıncı maddeler ahkâmının icrasından sonra emvâl-i gayr-ı menkûleye hükûmet-i icraiye tarafından bir memur-ı mahsus gönderilip vaz'-ı yed etdirilir. Ve bunun için iki nüsha olarak tanzim olunacak zabıt varakasında hüküm ilâmının hulâsa-i meâli ve tarihi ve gönderilen memurun keyfiyet-i memuriyet ve azîmeti ve gayr-ı menkûlâtın nev' ve cinsi ve mevki ve hududu yani vaz'-ı yed olunan emvâl-i gayr-ı menkûle han ve hâne ve dükkân ve bu gibi akâr ise bulundukları şehir ve kasaba ve kaza ile mahalle ve sokağın ismi ve kapısının numarası ve etrafındaki akârın nev' ve cinsi ve arazi ise vâkı' olduğu kaza ve köy ve mahallin ismi ve dönümünün tahminen mikdarı ve üzerinde ebniye ve eşcâr var ise bunların aded ve envâ'ı ve ilâmı veren mahkemenin ismi ve müdde'inin isim ve şöhretiyle ikametgâhı tasrih olunacaktır.

Sekizinci Madde

Müzâyede gününden yirmi bir gün evvel keyfiyet mahsus varaka ve gazeteler ile ilân olup müzâyedenin icra olunacağı şehrin memerr ve mecma'-ı nâs olan mahallerine dahi birer ilânnâme yapışdırılacaktır.

Dokuzuncu Madde

Emr-i müzâyede altmış bir gün zarfında hitâm bulacak ve nihayet pey kimin üzerinde kalır ise müzâyede pusulasına hükûmet-i icraiye tarafından muvakkaten karardâde çekilecektir. Karardâde tarihinden itibaren otuz bir gün zarfında lâ-ekal yüzde beş zam vuku bulur ise tekrar müzâyede olup vuku bulacak zamâyim masârif-ı aidesiyle beraber sonraki tâlibinden alınıp tasarruf senedâtı emvâl-i gayr-ı menkûlenin mensub olduğu daire tarafından verilecektir.

Onuncu Madde

Müzâyede olunan gayr-ı menkûl uhdesinde takarrür eden adam iştirâdan nükûl eder ise emr-i müzâyede tekrar icra olup zuhur edecek zarar dava masrafiyla beraber kendisinden tazmîn etdirilecektir.

On Birinci Madde

Müzâyedeyi icra etdiren memurlar ve satılacak gayr-ı menkûlâtın fûrûhtuna hükmeden mahkemenin memurîn ve azâsı pey süremeyecekler ve sürerler ise kanunen mes'ul tutulacaklardır.

On İkinci Madde

Müzâyedeye fesad kaşırdıran olur ise Ceza Kanunnâme-i Hümayûnu'nun iki yüz on sekizinci maddesi hükmünce mücâzât olacaktır.

On Üçüncü Madde

Müzâyede edilen gayr-ı menkûlât hakkında tasarruf davası eden olur ise en sonra vuku bulacak karardâdeden evvel dava etmesi lâzım gelecek ve iddiası sâbit olmaz ise müzâyedenin te'hirinden ve cihet-i saireden dolayı zuhur edecek kâffe-i zarar u ziyanı tazmîn edecektir. Fakat ömr-i meşrû'a mebnî son karardâdeden evvel gelip iddia edememiş olduğunu isbat eder ise muahharan dava etmek hukuku sâkit olmaz.

On Dördüncü Madde

Medyûnun gayr-ı menkûlâtını dâyin vakt-i muayyeninde satdırmaz ise diğer dâyinin işbu nizâmnâme hükmünce fûrûht etdirmeğe hakkı olacaktır.

On Beşinci Madde

Gayr-ı menkûlâtın bir parçası eda-yı deyne kâfi ise medyûnun huzurunda istediği şeyler satılacak ve gıyâbı hâlinde fûrûhtu medyûna menfaatli olanları fûrûht edilecektir.

[66]

İşbu nizâmnâmenin icra-yı ahkâmına bâ-hatt-ı hümayûn irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmakla Divan-ı Hümayûn Kalemî'ne kaydedirilerek inde'l-icab iktizâsı icra olunmak.

Fî 27 Şaban sene [1]286 ve fî 19 Teşrîn-i Sâni sene [1]285

***Arazi-i emîriye ve mevkûfe ve müsakkafât ve müstegallât-ı vak fiyenin
ba'de'l-vefat te'min-i deyn etmesini tayin eden ahvâle dair nizâmnâmedir.***

*İşbu nizâmnâmeye zeyl olmak üzere
fî 21 Ramazan sene [1]288 tarihinde tanzim olunan ve
altıncı ve yedinci maddeleri itibar kılınan fıkârât zîrde başkaca kaydolmuşdur.*

*Buna dair muahharan vürûd eden nizâm
fî 9 Ca. sene [12]87 tarihinde Meclis-i Tanzimat defterinde mukayyeddîr.*

Mukaddime

Tapu Nizâmnâmesi'nin yirmi sekizinci maddesinin ahkâmı ta'dîl ile Tevsî'-i İntikalât-ı Arazi Nizâmnâmesi'nin üçüncü ve müsakkafât ve müstegallât-ı evkâfın tevsî'-i intikali hakkında olan Nizâmnâmenin beşinci maddelerinde mev'ûd olduğu üzere yalnız te'min-i deyn için medyûnun vefâen ferâğ eylediği arazisinin veyahud hakk-ı intikali tevsî' olunan müsakkafât ve müstegallât-ı

mevkûfenin ba'de'l-vefat bedelinden te'diye-i deyn olunmak için medyûnun hayât u memâtında olunacak muamelât işbu nizâmnâme ile tayin olunmuştur.

Birinci Madde

Arazi-i emîriye ve mevkûfe mutasarrıflarından bir kimesne bâ-tapu tasarrufunda olan araziye dâyinine vefâen ferâğ edecek oldukda evvelâ Tapu Nizâmnâmesi'nin yirmi altıncı maddesinde mûnderic olan şerâite tatbik-ı hareket etmeğe mecburdur.

İkinci Madde

Bir kimesne mutasarrıf olduğu arazi-i mîriye ve mevkûfeyi deyni mukabelesinde memuru ma'rifetiyle dâyinine vefâen ferâğ ve tefvîz edip kable'l-eda fevt oldukda deyn-i mezkûr düyûn-ı saire gibi medyûnun tereke-i vâkı'asından istifâ olunur. Eğer asla terekesi yok ise veyahud tereke-i mevcudesi düyûnuna vefâ etmez ise medyûnun gerek hakk-ı intikale nâil olan veresesi ve hakk-ı tapu sahibi bulunsun ve gerek bulunmasın ol araziden deyne vefâ edecek mikdarı bi'l-müzâyede bedel-i misliyle tâlibine tefvîz olunarak deyn-i mezkûr te'diye kılınacaktır.

Üçüncü Madde

Bin iki yüz seksen dört senesi şehr-i Safer'inin on üçü tarihiyle müverrah kanun mücebince usul-i intikaliyesi tevsî' ile icâre-i mü'eccelesi ecr-i misline iblâğ kılınmış olan müsakkafât ve müstegallât-ı mevkûfede dahi ikinci maddenin ahkâmı icra kılınacaktır.

[67]

Dördüncü Madde

Vefâen ferâğ olunan arazi ve müsakkafât ve müstegallâtın bedeli medyûn-ı müteveffânın deynine vefâ etmez ise dâyin olan kimesne bakıyye-i matlûbu için medyûnun tasarrufunda olup da vefâen ferâğ olunmamış olan diğer arazi ve müsakkafât ve müstegallâtına dahl ü taarruz edemez.

Beşinci Madde

İşbu mevâdd-ı kanuniye seksen dört senesi Muharrem'inin on yedisi ve sene-i mezkûre Safer'inin on üçü tarihleriyle müverrah kanunnâmelere zeyl makamında olarak tarih-i ilânından itibaren mer'îyyü'l-icra olacaktır.

İşbu nizâmnâmenin düstûru'l-amel tutulmasına irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmakla Divan-ı Hümâyûn Kalemi'ne kaydetdirilerek inde'l-icab iktizâsı icra olunmak.

Fî 2 Ramazan sene [1]286 ve fî 23 Teşrîn-i Sâni sene [1]285

Arazi Kanunnâmesi'nin altmış yedinci maddesine zeyl olunacak fıkra-i kanuniyedir.

İşbu zeyl Tanzimat torbasına vaz' olunmuştur.

Hakk-ı tapusuna müstahık olduğu araziden beş dönümüne meccânen nâil olmak imtiyâzı asâkir-i nizâmiye zâbitânı ile zâbitân mütekâidînine ve tekâüden ihrac kılınan efrâd-ı nizâmiye-ye dahi şâmilidir ve esnân-ı askeriye bi't-tecavüz sınıf-ı redîfe dahil olanlar fi'len hizmet-i redîfede bulunsunlar, bulunmasınlar; ale'l-ıtlâk kendilerine hakk-ı tapusu teveccüh eden arazinin ikişer buçuk dönümü bilâ-bedel ihale olunur. Bedelen asâkir-i nizâmiye silkine dahil olanlar bu imtiyâzdan müstesnadırlar.

Fî 24 Muharrem sene [1]287 ve fî 14 Nisan sene [1]286

(Mühür)

Şûrâ-yı Devlet

*Müsakkafât ve müstegallât-ı vak fiye ile arazi-i emîriyenin
ba'de'l-vefat te'min-i deyn etmesi hakkında seksen altı senesinde te'sis
olunan nizâmnâmeye zeyl olmak üzere tertib olunan fıkârât-ı nizâmiyedir.*

İşbu nizâmnâme Meclis-i Tanzimat torbasına vaz' olunmuştur.

Altıncı Madde

Asaleten veya kefaleten mîriye medyûnen vefat edip emvâl ve emlâk-i metrûkeleri deyn-i mirîlerinin te'diyesine kifayet etmeyenlerin bi'l-icâreteyn tasarruflarında bulunan müsakkafât ve müstegallât-ı mevkûfe ile arazi-i emîriye ve vakfiye fûrûht ve esmânından istifâ-yı deyn olunur.

Yedinci Madde

Madde-i sâbika hükmünden mahlûlât müstesna olduğu gibi vefâen ferâğ olunmuş bulunanların esmânından mefrûğun-lehin matlûbu mikdarına dahi taarruz edilemez ve bir de müsakkafât ve müstegallât-ı mevkûfenin intikal ettiği vârisin hânesi yok ise ikametine kâfi bir meskeni satılamaz [68] ve medyûn-ı müteveffânın ta'ayyüşü ziraate mütevakkıf ise hânesi idaresine kâfi arazi dahi veresesinden alınamaz ve bu vechile vereseye terk olunacak arazinin mikdarı zât-ı davanın aid olduğu meclis ma'rifetiyle tayin olunur.

Fî 21 Ramazan sene [1]288 ve fî 21 Teşrîn-i Sâni sene [1]287

Şûrâ-yı Devlet

Deyn için emvâl-i gayr-ı menkûlenin fûrûhtu hakkında nizâmnâmedir.

Bu hususa dair vürûd eden müzekkire sureti mukayyedir.

Fî 6 Safer sene [1]292

Birinci Madde

Bi'l-icâreteyn tasarruf olunan müsakkafât ve müstegallât-ı mevkûfe ile arazi-i emîriye mahkûmun-bih olan deyn için medyûnun rızasına bakılmayarak emlâk-i sırfa gibi satılır. Fakat medyûnun hâline münasib bir hânesi deyni için satılmayıp terk olunur. Medyûn erbâb-ı ziraat-den olduğu hâlde hânesi idaresine kâfi mikdar arazisi rehn olunmamış ve vekâlet-i devriye gibi bir kayd altına girmemiş ise kezâlik satılmayıp terk edilir ve bu vechile terk olunacak arazinin mikdarı davanın rûyet olunduğu mahkeme ma'rifetiyle tayin edilir.

İkinci Madde

Medyûn gayr-ı menkûlâtının üç senelik hâsılât-ı sâfiyesinin nizâmen iktizâ eden güzeşte ve masârıfıyla beraber deynini ifaya kâfi olduğunu isbat eder ve istihsâlini dâine havale eyler ise gayr-ı menkûlâtının fûrûhtundan sarf-ı nazar kılınır.

Üçüncü Madde

Mahkûmun-bih olan matlûbu havale tarikıyla kabul eden şahıs keyfiyeti medyûna tebliğ eyledikten sonra asıl dâyin gibi medyûnun emvâl-i gayr-ı menkûlesinin fûrûht olunmasını iddia edebilir.

Dördüncü Madde

Medyûnun emvâl-i gayr-ı menkûlesi kâbil-i istinâf olan hükümler üzerine fûrûht olunamayacağı gibi gıyâben olan hükümlerde dahi itiraz müddeti mürûr etmedikçe satılamaz.

Beşinci Madde

Dâyin alacağının ifasını ve ifa etmediği hâlde gayr-ı menkûlâtının zabt ve fûrûhtu istid'âsına kıyâm edeceğini mübeyyin bir ihbarnâme tanzim ve hüküm ilâmının bir suretini rabt ederek hükûmet-i icraiye ma'rifetiyle medyûnun kendisine veya ikametgâhına gönderecektir.

Altıncı Madde

Dâyin ihbarnâmeyi gönderdiği tarihten itibaren otuz bir gün geçmedikçe gayr-ı menkûlâtının fûrûhtu davasına kalkışmayarak tarih-i tebliğden itibaren aradan doksan bir gün geçmiş olur ise tekrar bir ihbarnâme gönderilecek ve bunun üzerine yine otuz bir gün geçmek lâzım gelecektir.

[69]

Yedinci Madde

Beşinci ve altıncı maddeler ahkâmının icrasından sonra emvâl-i gayr-ı menkûleye hükûmet-i icraiye tarafından bir memur-ı mahsus gönderilip vaz'-ı yed etdirilir. Ve bunun için iki

nüsha olarak tanzim olunacak zabıt varakasında hüküm ilâmının hulâsa-i meâli ve tarihi gönderilen memurun keyfiyet-i memuriyet ve azîmeti ve gayr-ı menkûlâtın nev' ve cins ve mevki [ve] hududu yani vaz'-ı yed olunan emvâl-i gayr-ı menkûle han ve hâne ve dükkân ve bu gibi akâr ise bulundukları şehir ve kasaba ve kaza ile mahalle ve sokağın ismi ve kapısının numarası ve etrafındaki akârın nev' ve cinsi ve arazi ise vâki' olduğu kaza ve köy ve mahallin ismi ve dönümünün tahminen mikdarı ve üzerinde ebniye ve eşcâr var ise bunların aded ve envâ'ı ve ilâmı veren mahkemenin ismi ve müdde'înin isim ve şöhretiyle ikametgâhı tasrîh olunacaktır.

Sekizinci Madde

Müzâyede gününden yirmi bir gün evvel keyfiyet mahsus varaka ve gazeteler ile ilân olup müzâyedenin icra olunacağı şehrin memerr ve mecma'-ı nâs olan mahallerine dahi birer ilânnâme yapışdırılacaktır.

Dokuzuncu Madde

Emr-i müzâyede altmış bir gün zarfında hitâm bulacak ve nihayet pey kimin üzerinde kalır ise müzâyede pusulasına hükûmet-i icraiye tarafından muvakkaten karardâde çekilecektir. Karardâde tarihinden itibaren otuz bir gün zarfında lâ-ekal yüzde beş zam vuku bulur ise tekrar müzâyede olunup vuku bulacak zamâyim masârif-ı aidesiyle beraber sonraki tâlibinden alınıp tasarruf senedâtı emvâl-i gayr-ı menkûlenin mensub olduğu daire tarafından verilecektir.

Onuncu Madde

Müzâyede olunan gayr-ı menkûl uhdesinde takarrür eden adam iştirâdan nükûl eder ise emr-i müzâyede tekrar icra olunup zuhur edecek zarar dava masrafiyla beraber kendisinden tazmîn etdirilecektir.

On Birinci Madde

Müzâyedeyi icra etdiren memurlar ve satılacak gayr-ı menkûlâtın fûrûhtuna hükmeden mahkemenin memurîn ve azâsı pey sürmeyecekler ve sürerler ise kanunen mes'ul tutulacaklardır.

On İkinci Madde

Müzâyedeye fesad karışdıran olur ise Ceza Kanunnâme-i Hümayûnu'nun iki yüz on sekizinci maddesi hükmünce mücâzât olunacaktır.

On Üçüncü Madde

Müzâyede edilen gayr-ı menkûlât hakkında tasarruf davası eden olur ise en sonra vuku bulacak karardâdeden evvel dava etmesi lâzım gelecek ve iddiası sâbit olmaz ise müzâyedenin te'hirinden ve cihet-i saireden dolayı zuhur edecek kâffe-i zarar u ziyânı tazmîn edecektir. Fakat öZR-i meşrû'a mebnî son karardâdeden evvel gelip iddia edememiş olduğunu isbat eder ise muahharan dava etmek hukuku sâkit olmaz.

On Dördüncü Madde

Medyûnun gayr-ı menkûlâtını dâyin vakt-i muayyeninde satdırmak istemez ise diğer dâ-yinin işbu nizâmnâme hükmünce fûrûht etdirmeğe hakkı olacaktır.

[70]

On Beşinci Madde

Gayr-ı menkûlâtın bir parçası eda-yı deyne kâfi ise medyûnun huzurunda istediği şeyler satılacak ve gıyâbı hâlinde fûrûhtu medyûna menfaatli olanları fûrûht edilecektir.

Zeyl

İşbu nizâmnâmenin tarih-i neşrinden mukaddem akdolunan düyûn muahharan tecdîd-i sened olunmuş olsa bile müdâyenede cârî nizâmât-ı atıkaya tâbi olup onlardan dolayı gayr-ı menkûlât hakkında olunacak muamele nizâmât-ı sâbika-i mezkûreye tevfiğ olunur.

Deyn için emvâl-i gayr-ı menkûlenin fûrûhtu hakkında fi 27 Şaban sene [1]286 tarihinde yapılmış olan nizâmnâmenin ta'diliyle bu kere tanzim kılınan işbu nizâmnâmenin icra-yı iktizâ-sına irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmakla mücebin-ce Divan-ı Hümâyûn Kalemî'ne kaydetdirilerek inde'l-icab infaz-ı ahkâmına Hariciye Nezâret-i Celîlesi cânibinden himmet buyurulmak.

Fî 15 Şevval sene [1]288 ve fî 15 Kânûn-ı Evvel sene [1]287

(Mühür)

Şûrâ-yı Devlet

***Arazi-i emîriyenin tevsî'-i intikalâtına dair olan
kanunnâme-i hümayûna zeyl olunan fıkra-i nizâmiyedir.***

Bir kimse zevcesini talâk-ı ric'î ile tatlik edip de zevcenin iddeti münkazıye olmaksızın zevceynden biri veyahud bir kimse bir hatunu nikâh edip de duhûl ve halvet-i sahiha bulunmak-sızın kezâlik zevceynden biri vefat etdikde uhdesinden münhal olan arazide şer'an veraseti sâbit olan zevc ve zevcenin hakk-ı intikali olduğu misillü bir adam maraz-ı mevtinde zevcesini talâk-ı bâyin ile tatlik etdikden sonra zevcenin iddeti tekmîl olmaksızın zevc fevt olsa arazisinde kezâlik şer'an veraseti sâbit olan zevcenin hakk-ı intikali bulunacaktır.

Fî 29 Rebîülâhir sene [1]289 ve fî 23 Haziran sene [1]288

Şûrâ-yı Devlet

Mukabele olmuştur.

*Tapu Nizâmnâmesi'nin yirminci maddesinin
makamına kâim olmak üzere kaleme alınan madde-i nizamiyedir.*

Yirminci Madde

Mahlûliyeti doğrudan doğruya hükûmet tarafından duyulamayıp mektûm kalan arazi-i miriye ve mevkûfeyi arazi memurlarından mâadâ her kim haber verir ise meclisce bi'l-müzâyede tefvîz olunduktan sonra bedel-i mu'accelinden ol kimseye yüzde on kuruş ihbariye verilecektir.

Fî 25 Cumâdelâhire sene [1]289 ve fî 16 Ağustos sene [1]288

Şûrâ-yı Devlet

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Hüseyin Avni Paşa ve fi-eyyâm
[Nâzır-ı] Umûr-ı Hariciye Hazret-i Raşid Paşa.
Fî 25 Zilhicce sene [1]290*

*Der-zaman-ı Nâzır-ı Umûr-ı Hariciye Hazret-i Arifî Paşa.
Fî-gurreti R. sene [1]291*

[71]

*Arazi Kânunnâme-i Hümayûnu'nun
kırk birinci maddesine zeyl olunan fıkra-i nizâmiyedir.*

"Ve bu beş sene zarfında halît ve şerîk fevt olsa hakk-ı intikale nâil olan veresesinin mefrûğun-lehden ve mefrûğun-leh fevt olsa hakk-ı intikale nâil olan veresesinden halît ve şerîkin ve halît ve şerîk ile mefrûğun-leh ikisi birden fevt olsa halît ve şerîkin hakk-ı intikale nâil olan veresesinin mefrûğun-lehin hakk-ı intikale nâil olan veresesinden ol araziyi vech-i meşrûh üzere almağa hakk u salâhiyetleri vardır."

Bi'l-iştirak tasarruf olunan arazinin hissedarı şerîkine haber vermeksizin hissesini âhara fâriğ olduğu hâlde müddet-i muayyene içinde şerîkin bi'l-iddia ol hisseyi mefrûğun-lehden istirdâda salâhiyeti olması Arazi Kânunnâme-i Hümayûnu'nun kırk birinci maddesi iktizâsından olup, fakat şerîkin veyahud mefrûğun-lehin vefatı vuku'unda ne muamele olunacağı mezkûr ve musarrâh olmadığından taraf-ı vâlâ-yı Meşihat-penâhî ile bi'l-muhabere buna dair mezbûr kırk birinci maddeye tezyîl kılınmak üzere Şûrâ-yı Devlet'den kaleme alınan işbu fıkra-i nizâmiyenin icra-yı ahkâmına Encümen-i Mahsus-ı Meşveret kararıyla bi'l-istizân irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmakla mücebince Divan-ı Hümayûn Kalemî'ne kaydetdirilerek inde'l-icab infaz-ı ahkâmına makam-ı celîl-i Nezâret-i Hariciye'den himmet buyurula.

Fî 19 Şaban sene [1]291 ve fî 18 Eylül sene [1]290

(Mühür)

Şûrâ-yı Devlet

Mukabele olmuştur.

*Der-zaman-ı Nâzır-ı Umûr-ı Hariciye Hazret-i Safvet Paşa.
Fî 15 Zilhicce sene [12]91*

***Fî 6 Safer sene [1]292 ve fî 2 Mart sene [1]291 tarihiyle makam-ı
âli-i Sadr-ı a'zamî'den Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne mevrûd müzekkirenin suretidir.***

Deyn İçin Emvâl-i Gayr-ı Menkûle Fûrûhtu Nizâmnâmesi'nin zeylinde işbu nizâmnâme-
nin tarih-i neşrinden mukaddem akdolunan düyûn muahharan tecdid-i sened edilmiş olsa bile
hîn-i müdâyenede câri nizâmât-ı atıkaya tâbi olacağı muharrer olarak nizâmât-ı atika iktizasınca
sırf mülk olan gayr-ı menkûlâtın fûrûhtu bir dereceye kadar caiz ise de müsakkafât ve müstegal-
lât-ı mevkûfenin satılmasında mefsûh Meclis-i Vâlâ'nın kararı ve irâde-i seniyye ısdârı gibi bazı
şerâit bulunmuş olmakla mahkemeler nizâmın mâ-kabline adem-i şümûlü mülâbesesiyle bu mi-
sillü atık düyûn için emlak fûrûhtunu medyûnun inzımâm-ı rızasına ta'lik eylemekde olduğun-
dan ve şu hâlin devamı dâyinlerin fart-ı mağduriyetlerini mûcib olageldiği misillü ecnebi sefâret-
lerinin bi-hakkın şikâyatını davet eylediğinden bahisle zeyl-i mezkûrun ta'dili lüzumu Hariciye
Kitâbet-i Behiyyesi tarafından itâ olunan müzekkirede beyân olunmakdan nâşi keyfiyet Şûrâ-yı
Devlet'e lede'l-havale ol bâbda tanzim olunan müzekkirede gösterildiği vechile emvâl-i gayr-ı
menkûlenin fûrûhtu hakkında olan sâlifü'l-beyân nizâmnâmenin neşrinden mukaddem vuku
bulan müdâyenâtdan dolayı vakten mine'l-evkât medyûnun emvâl-i gayr-ı menkûlesine mûra-
caat olunamayacağı dâyince umûr-ı malumeden olduğu hâlde muahharan vaz' u te'sis olunan bir
nizâmın hükmünden istifade garazıyla vuku bulan müsted'ayât üzerine medyûnların mülklerini
satmağa icbâr edilmeleri muvâfık-ı adl ü hakkâniyet olmayıp, yalnız emlakın icâr-ı menâfî'inden
ve sair vâridâtından medyûnun ta'ayyüş ü idaresi için mahkeme cânibinden tayin olunacak mik-
dardan fazlasının deyne karşılık tutulması ve emvâl-i gayr-ı menkûlesini fûrûhtuyla esmânın-
dan deyninin tesviyesine mehâkimde muvâfakat gösteren medyûnların mehâkimce yedlerinden
sened alınarak ve işbu senedâtda muahharan te'vîl ve muhalefete mahal bırakmayacak kuyûd
terkîm etdirelerek keyfiyetin verilecek ilâmâta derc olunup, [72] bundan sonra medyûnlar im-
tinâ' ederler ise takrîrlerine bakılmayarak ferâğ muamelesinin icrası suretlerinin usul ittihâzı fî
20 Muharrem sene [12]92 tarihinde kararlaştırılarak keyfiyet Şûrâ-yı Devlet Riyâset ve Divan-ı
Ahkâm-ı Adliye Nezâret-i Celîlelerine bildirilmiş olmakla karar-ı mezkûra tevîfikan ifa-yı mu-
ameleye himmet buyurulmak için Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne de işbu müzekkire itâ kılındı.

Mukabele olmuştur.

Arazi Kânunnâme-i Hümayûnu'nun yüz sekizinci maddesine zeyl olunan fıkradır.

Mu'in-i kâtil olanlara maktûlün arazisi intikal etmez. Ve kezâ maktûlün arazisinde mu'in-i
kâtilin hakk-ı tapusu olamaz.

Fî 28 Rebîülâhîr sene [1]292

Mukabele olmuştur.

Tapu Nizâmnâmesi'nin altıncı maddesine zeyl olunan fıkra-i nizâmiyedir.

Arazi-i emîriye ve mevkûfe ve müsakkafât-ı mevkûfe ve emlâk-i sırfadan âhara ferâğ ve bey' olunanların mübâya'a kıymeti noksan haber verildiği[n]i arazi ve evkâf memurlarından mâadâ her kim cânib-i hükûmete bi'l-ihbar isbat-ı müdde'â eder ise kıymetin noksan haber verilen mikdarına isabet eden harc-ı ferâğ iki kat olarak bâyi' ve müşteriden münâsafeten bi'l-istihsâl nısfı Hazine-i Celîle'ye irâd kaydolunacak ve nısf-ı diğeri muhbirine verilecektir.

Fî 24 Cumâdelâhire sene [1]292 ve fî 14 Temmuz sene [1]291

Mukabele olmuşdur.

*Tapu Nizâmnâmesi'nin yirminci maddesinin
makamına kâim olmak üzere tanzim kılınan madde-i nizâmiyedir.*

Mahlûliyeti doğrudan doğruya hükûmet tarafından duyulamayıp, mektûm kalan arazi-i emîriye ve mevkûfe ve müsakkafât-ı mevkûfe ve emlâk-i sırfayı arazi ve evkâf memurlarından mâadâ her kim haber verir ise meclisce bi'l-müzâyede tâlibine tefvîz ve bey' olunduktan sonra bedel-i mu'accelinden ol kimseye yüzde on ihbariye itâ olunacaktır.

Fî 24 Cumâdelâhire sene [1]292 ve fî 14 Temmuz sene [1]291

Mukabele olmuşdur.

*Arazi hakkında fıkârât-ı nizâmiyedir.***Birinci madde**

Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'de bulunan kurâ ve mezârî' ve çiftlikât arazisinden olarak cânib-i mîriye veyahud vakfa aid olup da bi'l-müzâyede ihale kılınacak yahud efrâd-ı nâs tarafından ferâğ olunacak arazinin tefevvuz ve teferruğunda tebaa-i Müslime ve gayr-ı Müslime siyyân olup, şâyed ki mahalleri teâmül-i kadîmine ittibâ'an arazi-i mîriye ve mevkûfeden tebaa-i gayr-ı Müslimeye tefvîzi icra olunmayan mahaller olduğu hâlde o misillü teâmülün fesh u lağvıyla ah-kâm-ı kanuniye siyyân olarak icra kılınacaktır.

[73]

İkinci Madde

Tebaa-i Müslime ve gayr-ı Müslime yek-diğlerinden teferruğ etdikleri arazi ve emlâk hakkında dahi Kanunnâme-i Hümayûn ahkâmına tevfikân muamele-i mütesâviye icra olunacaktır.

Üçüncü Madde

Tebaa-i Müslime ve gayr-ı Müslimedden bazı çiftlikâtta müzârî' bulunan çiftçilerin in-de'l-müzâyede satılan ve gerek efrâd-ı nâs tarafından ferâğ olunan arazinin vakt-i tefevvuz ve teferruğunda hakk-ı rüchânları olacaktır.

Fî 7 Muharrem sene [12]93 ve fî 22 Kânûn-ı Sâni sene [12]91

Bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî emlak teferruğu hakkında ahaliye ihsân buyurulan işbu müsaade-i seniyye-i cenâb-ı mülkdârî ba'demâ düstûru'l-amel tutulmak ve işbu fıkârât-ı nizâmiye bi-ibaretihâ Divan-ı Hümâyûn'a kayd kılınmak üzere Meclis-i Âli-i İcraât kararıyla atûfetli beylikçi efendi hazretlerine i'tâ olunmuşdur.

Fî 7 Muharrem sene [12]93 ve fî 22 Kânûn-ı Sâni sene [12]91

Meclis-i Âli-i İcraât

Mukabele olmuştur.

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mahmud Nedim Paşa ve
Nâzır-ı Umûr-ı Hariciye Hazret-i Safvet Paşa.
Fî 25 Receb sene [1]292*

*Der-zaman-ı [Nâzır-ı] Nezâret-i Hariciye Hazret-i Raşid Paşa.
Fî 7 Şevval sene [12]92*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Rüşdü Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Hariciye müşârunileyh.
Fî 18 R. sene [1]293*

*Der-asr-ı Hazret-i Sultan Murad Han ibnü's-Sultan el-Gazi Abdülmecid Han
eyyeda'llâhü mülkehü ve saltanatehü ilâ âhiri'd-devrân.
Fî 7 Ca. sene [1]293 ve fî 18 Mayıs sene [1]292*

*Der-asr-ı Hazret-i Sultan Abdülhamid Hân-ı Sâni ibnü's-Sultan
el-Gazi Abdülmecid Han nasarahu'llâhü ve eyyedehu'llâh.
Fî 10 Şaban sene [1]293 ve fî 19 Ağustos sene [1]292*

*Der-zaman-ı [Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye Hazret-i Safvet Paşa.
Fî 25 Ca. sene [12]93*

*[Der-zaman-ı] Sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Midhat Paşa.
Fî 3 Z. sene [12]93*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Edhem Paşa.
Fî 21 Muharrem sene [12]94*

*Der-zaman-ı [Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye Hazret-i Arifî Paşa.
Fî 7 Receb sene [12]94*

*Der-zaman-ı [Nâzır-ı] Nezâret-i müşârunileyhâ Hazret-i Server Paşa.
Fî 20 Receb sene [12]94*

*Der-zaman-ı Sadâret-i Hazret-i Ahmed Hamdi Paşa.
Fî 7 Muharrem sene [1]295*

*Der-zaman-ı Başvekil Hazret-i Ahmed Vefik Paşa.
Fî 1 Safer sene [1]295*

[74]

*Der-zaman-ı Başvekil Hazret-i Sadık Paşa.
Fî 15 R. sene [1]295*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Rüşdü Paşa.
Fî 26 Ca. sene [12]95*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Safvet Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye Hazret-i müşârunileyh.
Fî 3 C. sene [12]95*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûru'l-vüzerâ Hazret-i Hayreddin Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye Aleksandr Paşa.
Fî 9 Zilhicce sene [12]95*

*Der-zaman-ı Başvekil Hazret-i Arifî Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye Hazret-i Safvet Paşa.
Fî 9 Şaban sene [12]96*

*Der-zaman-ı Başvekil Hazret-i Kadri Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye Hazret-i Abidin Paşa.
Fî-gurre-i Receb sene [12]97*

*Der-zaman-ı Başvekil Hazret-i Said Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye Hazret-i Âsım Paşa.
Fî 7 Şevval sene [12]97*

*Der-zaman-ı Başvekil Hazret-i Abdurrahman Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye Hazret-i sâbık-ı müşârunileyh.
Fî 14 C. sene [12]99*

*Der-zaman-ı [Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye Hazret-i Said [Pa]şa.
Fî 20 C. sene [12]99*

*Der-zaman-ı Başvekil Hazret-i Said Paşa.
Fî 24 Şaban sene [12]99*

*Der-zaman-ı Başvekil Hazret-i Ahmed Vefik Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye Hazret-i Safvet Paşa.
Fî 19 Muharrem sene [1]300*

*Der-zaman-ı sadr-ı sudûr-ı'l-vüzerâ Hazret-i Said Paşa ve
[Nâzır-ı] Nezâret-i Umûr-ı Hariciye Hazret-i Arifî Paşa.
Fî 22 Muharrem sene [1]300*

[75]

Ash ikinci mukâvelenâme sandığına vaz' olunmuşdur.

Nizâmiye mirlivâlarından müteveffâ Mehmed Paşa'nın Ammare Mutasarrıflığı zamanında arz-ı mîrî üzerine inşa etdirdiği dekâkîn ve kahvehâne arsasının mu'accesiyile şimdiye kadar istifâsı lâzım gelen icâre-i zeminin müteveffâ-yı mûmâileyhin veresesinden aranılması hakkında Ammare Defter-i Hakanî Memurluğu'ndan vâkî' olan iş'âr ve bi'l-isti'lâm Bağdad Vilâyeti'nden gelen tahrîrât üzerine istizân-ı muameleyi mutazammın Vergi Emaneti'nden makam-ı sâmi-i Sadâret-penâhîleri'ne takdim kılınan 7 Ramazan sene [1]301 tarih ve kırk bir numaralı tezkire Şûrâ-yı Devlet'e havale ve 17 Ramazan sene [1]301 tarihinde Dahiliye Dairesi'ne i'tâ kılınmakla kîrâet olundu.

Meâlinde Ammare'nin fethinde tevsî'-i imar maksadıyla Paşa-yı mûmâileyh ebniye-i mezkûreyi inşa ederek oraların ma'mûriyet-i hâliyesine başlıca ebniye-i mebhûse sebebiyet vermiş

olduğu Vilâyetin iş'ârından müstebân olduğu gibi Ammare ve Aligarbî ve Şatra kasabalarıyla Zübeyr Kaymakamlığı'nda arazi-i emîriye üzerine inşa olunan dekâkîn ve hânenin henüz tapu senedi verilmemesinden dolayı iktizâ eden muamele Ammare Defter-i Hakani Memurluğu'ndan istifsâr olunup eğerçi arazi-i emîriye üzerine bilâ-ruhsat ebniye inşası gayr-ı caiz ise de ebniye-i mezkûre vaktiyle inşa edilmiş olduğundan hükm-i kanuna tevfikân hedmi cihetine gidilmek muvâfık-ı ma'delet olamayıp maamâfih bu yerlerin bedel-i öşrden istisnâsı uyamayacağı ve bu kabilden olarak Kudüs-i Şerif Sancağı dahilinde Buka'a Karyesi'nde Almanyalı Maynos ve şürekâsı tarafından bi't-teferruğ irâde-i seniyye istihsâl etmeksizin ebniye inşasıyla mahalle şekline konulan Burnus(?) nâm arazi hakkında olunan istizân üzerine cânib-i Emanet'e tebliğ olunan tezkire-i sâmiyede ebniye-i mezkûre memur-in-i mahalliyenin müsâmahasıyla yapılp bitmiş olduğundan ebniye ve bâğçe zeminleri için öşre muâdil bedel takdiri emr u iş'âr buyurulduğu gibi bazı mahallerde bilâ-ruhsat ebniye-i emîriye üzerine taraf-ı ahaliden inşa olunmuş olan ebniye hakkında dahi bu yolda muamele icrası yine tezkire-i sâmiye ahkâmından bulunduğu beyânıyla gerek sâlifü'z-zikr mahallerde ve gerek sair yerlerde bu yolda yapılan ebniye arsasının bedel-i öşre rabtı için me'zûniyet itâsıyla ta'mimen vilâyâta vesâyâ-yı lâzime ifası lüzumu dermiyân olunmuştur.

Suret-i iş'âra nazaran ebniye-i mezkûrenin inşası oraların husûl-i ma'mûriyeti maksadına müstenid idüğü anlaşılmış ve bu misillü arazi-i emîriye üzerine bilâ-ruhsat inşa olunan ebniyenin hedmi hâlinde ashâbı mağdur olacaklarından senevi bedel-i öşr tahsisıyla alâ-hâlihî terki tezkire-i sâmiye ahkâmı icabından idüğü cümle-i iş'ardan olmasıyla icâre-i zeminin vereseden aranılmasına mahal görülememiş olmakla ber-mûceb-i istizân ebniye-i mezkûrenin ve mahâll-i sairede bilâ-ruhsat yapılmış olan ebniye arsalarının bedel-i öşre rabtı zımında Emanet-i müşârunileyhâya me'zûniyet itâsı ve ba'd-ezin hükûmete müracaat ve irâde-i seniyye istihsâl etmedikçe arazi-i emîriye üzerine ebniye inşa olunmaması için takayyüdât-ı lâzime ve mütemâdiye icrasının ta'mimen vilâyâta ve elviye-i müstakilleye tebliği hususunun Dahiliye Nezâret-i Celilesi'ne havalesi tezekkür kılındı. Emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 4 Zilkade sene [1]301 ve fî 13 Ağustos sene [1]300

(Mühür) Şûrâ-yı Devlet	(Mühür) Es-Seyyid Mehmed Nesim	(Mühür) Abdullah	(Mühür) Ahmed Lütfü
(Mühür) Rıza	(Mühür) Yanko İgnadis	(Mühür) Mehmed Memduh	(Mühür) Es-Seyyid Ziyaeddin

Devletli efendim hazretleri

Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nin leffen arz u takdim kılınan mazbatası meâlinden müstebân olduğu vechile arazi-i emîriye üzerine bilâ-ruhsat ebniye inşası mücâz olmadığı hâlde

bazı mahallerde bulunan memurînin adem-i takayyüd ve müsâmahasıyla arz-ı mîrî üzerine bilâ-ruhsat dekâkin ve saire inşa edildiği istihbâr olduğundan ba'd-ezîn hükûmete müracaat ve bi'l-istizân irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne istihsâl edilmedikçe arazi-i emîriye üzerine ebniye inşa olunmaması için takayyüdât-ı lâzîme ve mütemâdiye icrasının ta'mimen vilâyâta ve elviye-i müstakilleye tebliğinin Nezâret-i Celile-i Dahiliye'ye havalesi ve fakat mukaddemâ Ammare ve Aligarbî ve Şatra kasabaları ile Zübeyr Kaymakamlığı'nda arz-ı mîrî üzerine yapılmış olan binalar hükm-i kanuna tevfikân hedm edilse ashâbı mutazarrır olacaklarından ve bu kabilden olarak asâkir-i nizâmiye mirlivâlarından müteveffâ Mehmed Paşa'nın Ammare Mutasarrıflığı'nda bulunduğu zaman arz-ı mîrî üzerine yaptırmış olduğu dekâkin ve saire oraların ma'mûriyetine başlıca sebep olduğu Bağdad Vilâyeti'nin iş'arından nümâyân olmuş idüğünden veresesinden şimdiye kadar icâre-i zemin aranılmaması ve maamâfih arz-ı mîrî üzerine yapılan ebniye zeminlerinin [76] bedel-i öşrden istisnâları kaide-i câriyeye muvâfık olamayacağından ebniye-i mezkûre ile sair mahallerde bilâ-ruhsat yapılmış olan ebniye arsalarının öşre muâdil bedele rabtı hususunda Vergi Emaneti'nin taleb eylediği me'zûniyetin itâsı tezekkür kılınmış olmakla ol bâbda emr u irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne her ne merkezde şeref-müte'allik buyurulur ise infaz-ı mantûk-ı münîfine ibtidâr edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu efendim.

Fî 18 Zilkade sene [1]301 ve fî 28 Ağustos sene [1]300

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Reside-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle melfûf mazbata manzûr-ı âlî buyurulmuş ve ber-vech-i istizân me'zûniyet-i matlûbenin itâ ve teferruâtının ifası hususuna irâde-i seniyye-i Cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik buyurularak mazbata-i ma'rûza iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 19 Zilkade sene [1]301 ve fî 29 Ağustos sene [1]300

Ali Rıza

Mukabele olmuştur.

Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun Yirmi İkinci Maddesi

İşbu evrak takımıyla Kuyûd Odası Mümeyyizi izzetli Remzi Efendî'ye verilmiştir. Fî 9 Ca. sene [1]303

Fuzulen veya tagallûben zabt ve ziraat olunan arazi istirdâd olundukda ol arazide ber-vech-i meşrû' ekilmiş ve bitmiş olan ekin veya hadravât-ı saireyi araziye istirdâd eden kimesne ol kimseye memuru ma'rifetiyle kal' etdirebilip ol ekin veya hadravâtı zabta salâhiyeti yokdur.

Madde-i Mezkûreye Zeyl Olmak Üzere Kaleme Alınan Fıkra-i Kanuniye (Lâyiha)

Eğer tohum henüz nâbit olmamış ise araziyi istirdâd eden kimesne ekilmiş olan tohumun mislini ol kimseye i'tâ ile ol tohum-ı mevrû'u temellük eder.

Fî 28 Muharrem sene 1302 ve fî 5 Teşrin-i Sâni sene 1300

(Mühür)

Şûrâ-yı Devlet

Fuzulen veya tagallüben zabt ve ziraat olunan arazinin istirdâdında mevrû'ât-ı nâbitenin dahi kal'ı Arazi Kanunnâme-i Hümayûnu'nun yirmi ikinci maddesi iktizâsından ise de henüz nâbit olmayanlara dair sarâhat olmadığından ve gayr-ı nâbit tohumunun kıymet-i hakikiyesini gâsıba i'tâ ile mevrû' tohumu dahi zabt etmek üzere vuku bulan müsted'âyâtı istimâ'da mehkîm-i nizâmiyece tereddüd olunduğundan bahisle bu bâbda iktizâ edecek muameleyi izah eder bir madde-i kanuniyenin ilâvesi lüzumunu muhtır Edirne Cemaat-i İslâmiyesi Meclisi'nden verilen mazbata ile Adliye Müdüriyeti'nden yazılan ilâmın birer suretinin leffiyle icra-yı icabı ifadesini hâvî Edirne Vilâyeti'nin Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulan tahrirâtı Tanzimat Dairesi'nde kırâet ve Adliye Nezâreti'yle muhabere olundu.

[77]

Nezâret-i müşârunileyhânın cevabına melfûf Mecelle Cemiyeti'nin müzekkiresinde mevzû-ı bahs olan mesele ahkâmında sâdât-ı Hanefiye ihtilâf ederek İmameyn hazerâtı "eğer tohum henüz nâbit olmamış ise araziyi istirdâd eden kimse dilerse ol tohum nâbit oluncaya kadar sabır edip ba'dehû memuru ma'rifetiyle ol kimseye nâbit olan ekin veya hadravât-ı saireyi kal' etdirmek ve dilerse tohum-ı mevrû'un arz-ı gayrda mevrû' olduğu hâlde olan kıymetini ol kimseye i'tâ ile mevrû'u zabt ve temellük eylemekde muhtâr olmak" ve İmam Yusuf hazretleri dahi "eğer tohum henüz nâbit olmamış ise araziyi istirdâd eden kimse ekilmiş olan tohumun mislini ol kimseye i'tâ ile tohum-ı mevrû'u temellük eylemek" üzere tayin-i hükm etmiş olduklarından madde-i mezkûreye zeyl olmak üzere her iki kavle göre kaleme alınan fıkra-i kanuniye müsveddelerinin gönderildiğinden bahisle bunlardan kangısı muamelât-ı nâsa evfak u eshel görülür ise onun tezyili lüzumu gösterilmişdir.

Vâkı'â bu madde hakkında Arazi Kanunu'nda sarâhat olmayıp lüzumu ise vukuât ile müs-bet bulunduğundan esas-ı madde muhtac-ı bahs olmadığı gibi Mecelle Cemiyeti'nce gösterilen suretlerin her ikisi müftâ-bih mesâilden olmasına mebnî Şûrâ-yı Devletçe yapılacak şey muamelât-ı nâsa göre bunlardan birinin tercihi hususundan ibaret olmakla ve cereyân eden müzâkere neticesinde ikinci suret tercih kılınarak Arazi Kanunnâmesi'nin yirmi ikinci maddesine zeyl olmak üzere müsveddesi leffen takdim kılınmakla Hey'et-i Umumiye'de dahi ona göre mütâlaasıyla ifa-yı muktezâsı bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 25 Şevval sene [1]301 ve fî 4 Ağustos sene [1]300

(Mühür)	Necib Efendi	(Mühür)	(Mühür)
Mahmud Celâleddin	<i>Diğer memuriyetde.</i>	Ahmed Refik	Ali Haydar
bin Aziz			

(Mühür) Yortan	(Mühür) Abro	(Mühür) Kostantin	(Mühür) İsmail Galib bin Edhem
--------------------------	------------------------	-----------------------------	--

Tanzimat Dairesi'nin işbu mazbatası melfûf fıkra-i kanuniye lâyihasıyla beraber Hey'et-i Umumiye'de kırâet olundu. Fuzulen veya tagallûben zabt ve ziraat olunan arazinin istirdâdında mezrû'ât-ı nâbitenin kal'ı Arazi Kanunu'nun yirmi ikinci maddesi iktizâsından ise de henüz nâbit olmayanlara dair sarâhat olmayıp lüzum-ı izahı ise vukuâtla müsbet bulunduğuna ve bu bahisde ihtilâf ve e'imme-i Hanefiye'den İmam Yusuf hazretlerinin müctehedleri olan hüküm icraâtca müreccah görüldüğüne binâen fıkra-i kanuniyenin ona göre kaleme alındığı anlaşılmış ve lede't-tedkik vâkı'â hükm-i mezkûr muamelât-ı nâsa ve icab-ı zamana muvâfık olarak nüsha-i mübeyyazası leffen takdim kılınmış olmakla ifa-yı muktezâsı bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 28 Muharrem sene 1302 ve fî 5 Teşrîn-i Sâni sene 1300

(Mühür) Mehmed Akif ibn-i Velîyüddin	(Mühür) Abdullah	Necib Paşa <i>Bulunamadı.</i>	(Mühür) Mahmud Celâleddin bin Aziz	Necib Efendi <i>Diğer memuriyetde.</i>
(Mühür) Ahmed	Sahib Bey <i>Bulunamadı.</i>	(Mühür) Es-Seyyid Nesim	(Mühür) Ahmed Refik	(Mühür) Rıza
(Mühür) Ali Haydar	(Mühür) Es-Seyyid Mehmed Halid	İbrahim Bey <i>Nâ-mizac.</i>	(Mühür) Ahmed İzzeddin	Yanko Efendi <i>Bulunamadı.</i>
(Mühür) <i>hem-nâm şode</i> Mehmed Memduh	(Mühür) Es-Seyyid Ali Vasfi	(Mühür) Es-Seyyid Hüseyin Hüsnü	(Mühür) Yortan	(Mühür) Abro
Ekrem Bey <i>Bulunamadı.</i>	(Mühür) Kostantin	(Mühür) İsmail Gâlib bin Edhem	Ziya Bey <i>Bulunamadı.</i>	Rıza Bey <i>Bulunamadı.</i>

[78]

Şûrâ-yı Devlet Tanzimat Dairesi'nin Hey'et-i Umumiye'den müzeyyel işbu mazbatasında muharrer olduğu üzere fuzulen veya tagallûben zabt ve ziraat olunan arazinin istirdâdında mezrû'ât-ı gayr-ı nâbite hakkında olunacak muameleye dair Arazi-i Kanunnâme-i Hümâyûnu'nun

yirmi ikinci maddesine bir fıkranın tezyîli lüzumu vukuâtla sâbit ve bu bâbda İmameyn hazretâtından İmam Yusuf hazretlerinin müctehedleri olan hükmün icraâtca müreccah bulunmuş olmasından dolayı mücebince ifa-yı muktezâsı miyâne-i çâkerânemizde dahi bi't-tensib fıkra-i kanuniye müsveddesi leffen arz u takdim kılınmış olmakla kâtibe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 3 Cumâdelevvel sene [1]303 ve fî 26 Kânûn-ı Sâni sene [1]301

Sadırazam (Mühür) Mehmed Kâmil bin Salih	Şeyhülislâm (Mühür) Ahmed Esad bin Mehmed Sa'îd el-Üryânî	Şûrâ-yı Devlet Reisi (Mühür) Es-Seyyid Ahmed Arifi
Serasker (Mühür) Ali Sâib bin İbrahim	Bahriye Nâzırı (Mühür) Hasan Hüsnü bin Hüseyin	Dahiliye Nâzırı (Mühür) Es-Seyyid Ahmed Münir
Hariciye Nâzırı (Mühür) Mehmed Said	Adliye Nâzırı (Mühür) Server	Evkâf Nâzırı (Mühür) Es-Seyyid Mustafa Mansurî
Ticaret ve Ziraat Nâzırı (Mühür) Es-Seyyid İsmail Hakkı ibn-i es-Seyyid Ali Yâver	Maârif Nâzırı (Mühür) Münif	Maliye Nâzırı (Mühür) Es-Seyyid Mustafa Zihni
Nâfia Nâzırı (Mühür) Es-Seyyid Ahmed Zühdü	Sadâret Müsteşarı (Mühür) Es-Seyyid Ali Şefkati ibn-i Hüseyin	

Devletli efendim hazretleri

Fuzulen veya tagallüben zabt ve ziraat olunan arazinin istirdâdında mezzû'ât-ı gayr-ı nâbite hakkında olunacak muameleye dair Arazi Kanunnâme-i Hümâyûnu'nun yirmi ikinci maddesine bir fıkranın tezyîli hususuna dair Şûrâ-yı Devlet Tanzimat Dairesi'nin Hey'et-i Umu-miye'den müzeyyel mazbatası bu kere Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'dan dahi tezyîl olunarak fıkra-i kanuniye müsveddesi ile ma'an arz u takdim kılınmakla mündericâtı hakkında her ne vechile emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehriyârî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı münî-fi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fî 3 Cumâdelülâ sene [1]303 ve fî 26 Kânûn-ı Sâni sene [1]301

Sadırazam

Kâmil

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Reside-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhileriyle Meclis-i Vükelâ'dan müzeyyel melfûf mazbata ve fıkra-i kanuniye müsveddesi manzûr-ı âlî olmuş ve mezkûr fıkra-i kanuniyenin ber-vech-i karar ve istizân tezyîl edilmesi hususuna irâde-i seniyye-i hazret-i mülkdârî şeref-müte'allik buyurularak zikrolunan mazbata ve müsvedde iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 4 Cumâdelülâ sene [1]303 ve fî 27 Kânûn-ı Sâni sene [1]301

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî

Bende

Süreyya

Mukabele olmuştur.

[79]

***Tapu Nizâmnâmesi'nin On Sekizinci Maddesi Makamına
Kâim Olmak Üzere Ta'dilen Kaleme Alınan Madde-i Nizâmiye***

İrâde-i seniyye ve evrak-ı sairesi Kuyûd Odası'ndadır.

On Sekizinci Madde

Hakk-ı tapu ashâbı olmadığı veyahud olup da hakk-ı tapuları olan araziye almakdan istinkâf ile ıskât-ı hak eyledikleri cihetle sırf mahlûl olan ve Kanunnâme-i Arazî'nin yetmiş yedinci maddesi mücebince bi'l-müzâyede âhara ihalesi lâzım gelen arazinin üç yüz dönüme kadarı kaza meclisleri ve üç yüz dönümden beş yüze kadarı livâ meclisleri ve beş yüz dönümden yukarısı dahi vilâyet meclisleri tarafından üç mâh zarfında mükerreren müzâyede edilip nihayet pey her kimin üzerinde takarrür eder ise mazbatası tanzim olunarak bilâ-istizân kat'iyen ihale olunacaktır. Ancak livâ vilâyet meclislerinde müzâyede olunacak arazinin müzâyedesine ne vakit başlanıp kangı tarihden nihayet verileceği ve mevki ve hududuyla dönümleri mikdarı vilâyet gazeteleriyle ilân etdirileceği gibi beş yüz dönümden ziyade olan arazinin Dersââdet gazetesine dahi derc etdirilmek üzere vilâyet gazetelerine verilen ilânın ve bir de mahallince tanzim olunacak mezad kâimesinin suretleri mahallince kable'l-ilân Vergi Emaneti'ne irsâl edilecek ve binâberin bu misillü araziye Dersââdet'de tâlib olanlar tarafından bu müddet zarfında Emanet-i müşârunileyhâya müracaatla pey sürülebilecektir. Ve hîn-i müzâyededeki kaza meclislerinde tapu kâtibleri, vilâyet ve livâ meclislerinde Defter-i Hakanî memurları mevcut bulundurulacak ve mecâlis-i idare azâsından olup da böyle mahlûl arazi müzâyedesinde pey sürmek isteyenler müzâyede cereyân eylediği zamanlarında mecâlisin müzâkeresinden çekilecektir. Ancak ahali-den yere zaruret ve ihtiyacları cihetle derece-i ahîrede hakk-ı tapu ashâbından olanların hakk-ı tapuları zaruret ve ihtiyacları derecesinde olmak üzere müteferrik araziye şâmil olup tefrik ve taksiminde mazarrat olan arazi-i cesîme ile çiftlikât arazisinde hakk-ı tapu yalnız Kanunnâme-i mezkûrun elli dokuzuncu maddesinde yedinci ve sekizinci derecede gösterilip arazinin tevsî'i intikaline dair olan nizâmnâmenin neşrinden sonra hakk-ı tapuları birinci ve ikinci derecede

itibar olanlara yani birinci derecede arazinin üzerinde bulunan mülk ebniye veya eşcârın hakk-ı intikaline nâil olan verese ve ikinci derecede halit ve şerike münhasırdır.

Fî 11 Şevval sene [1]303 ve fî 1 Temmuz sene [1]302

(Mühür)
Şûrâ-yı Devlet
Mukabele olmuştur.

Tapu Senedâtı Hakkında
7 Şaban sene 1276 Tarihli Talimâtın Ta'dîlen Kaleme Alınan On Beşinci Bendi

İrade-i seniyyesiyle evrak-ı sairesi Kuyûd Odası'nda mukayyeddir

On Beşinci Bend

Her karyenin hâvî olduğu arazinin ferâğ ve intikali ve hususât-ı sairesi tâbî olduğu kaza merkezinde icra olunacağı gibi o kazanın tâbî olduğu livâ ve vilâyet merkezlerince dahi ferâğ takrîrleri istimâ' olunabilir. Ancak bu takrîrler ferâğ olunacak araziden dolayı fârîğın deyn-i mîrîsi olmadığı ve arazi-i mezkûrenin bir sebeble mahcûz bulunmadığı mahallinden bi't-tahkik sâbit olduktan sonra istimâ' olunur ve tahkikât-ı mukteziye sür'at-i mümkin ile ifa kılınır. Tapu Nizâmnâmesi'nin on altıncı ve on sekizinci maddelerinde beyân olduğu vechile sancak merkezinde tahkikâtı veyahud müzâyedesi icra olunacak olan ve kezâ Dersââdet'de müzâyede-i mükerreresi icra olunmak lâzım gelen arazi hakkında nizâmnâme mücebince icab eden muamelâtın icrasından sonra ber-vech-i muharrer mahallince ilmuhaberleri tanzim olunacaktır.

Fî 23 Rebîülevvel sene [1]304 ve fî 8 Kânûn-ı Evvel sene [1]302

Şûrâ-yı Devlet

Arazi Kanunu'na Zeylen Kaleme Alınan Fıkra

Bu dahi.

Arazi-i hâliye ve mahlûleden devletçe muhacirîne tefvîz olup onlar tarafından ziraat ve ebniye inşa olunan arazi hakkında bilâ-özü iki sene mürûrundan sonra âharı tarafından ikame olunacak tasarruf davası istimâ' olunmaz.

Fî 5 Rebîülevvel sene [1]305 ve fî 9 Teşrîn-i Sâni sene [1]303

Şûrâ-yı Devlet

[80]

**Arazi Kanunu'nun Yüz On Dördüncü Maddesi Makamına
Kâim Olmak Üzere Ta'dilen Kaleme Alınan Madde-i Kanuniye**

*İrâde-i seniyyesiyle evrak-ı sairesi
Kuyûd Odası'nda mukayyedir.*

Bir kimse arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan yeri ölünceye değin kendüyi beslemek şartıyla ferâğ eylese ferâğ sahîh ve şart mu'teberdir.

Ba'de'l-ferâğ mefrûğun-leh şart-ı mezkûr üzere fâriği beslemeğe razı iken fâriğ ferâğına nâdim olup da ol yeri mefrûğun-lehden istirdâd edemez. Fakat şart-ı mezkûr mücebince kendisini beslemediğini mefrûğun-lehin inkârına mukârin fâriğ iddia ederek mefrûğun-bihi mefrûğun-lehden istirdâd etmek murad eylese hakikat-i hâl erbâb-ı vukûfdan tahkik ve istihbâr edilerek fâriğin iddiası mukârin-i sıhhat olduğu aid olduğu mahkemede bi'l-muhakeme tebeyyün eder ise mefrûğun-bih fâriğa reddolunur. Mefrûğun-leh fâriğden evvel vefat eder ise mefrûğun-lehin ashâb-ı intikalden olan veresesı dahi fâriği ile'l-vefat beslerler. Beslemedikleri hâlde fâriğin mefrûğun-bihi vereseden istirdâda salâhiyeti olacaktır.

Mefrûğun-leh ashâb-ı intikalden asla vârisi olmadığı hâlde vefat eder ise mefrûğ âhara tefvîz olunmayıp ona ke'l-evvel fâriğ mutasarrıf olur. Fâriğ vefat etmedikçe gerek mefrûğun-leh ve gerek mefrûğun-lehin ashâb-ı intikalden olan veresesı mefrûğun-bihi âhara ferâğ edemez. Ba'demâ şart-ı mezkûr ile vuku bulacak ferâğlar kabul ve şart-ı mezkûr senedâta derc olunacaktır.

Senedde münderic olmayan şart davasını hükkâm istimâ'dan memnû'dur.

Fî-selhi Muharrem sene [1]306 ve fî 24 Eylül sene [1]304

(Mühür)

Şûrâ-yı Devlet

Mukabele olmuşdur.

Arazi Kanunu'na Zeylen Kaleme Alınan Fıkra (Lâyiha)

Mükerrer kaydolunmuşdur.

Arazi-i hâliyeden ve mahlûleden devletçe muhacirîne tefvîz olunup onlar tarafından zi-raat ve ebniye inşa olunan arazi hakkında bilâ-özü iki sene mürûrundan sonra âharı tarafından ikame olunacak tasarruf davası istimâ' olunmaz.

Fî 5 Rebîülevvel sene [1]305 ve fî 9 Teşrin-i Sâni sene [1]303

(Mühür)

Şûrâ-yı Devlet

Mukabele olmuşdur.

İcâreteynli müsakafât ve müstegallât-ı mevkûfeye dair kanun lâyihasıdır.

Bir kimse icâreteyn ile tasarrufunda olan bir vakıf akârı ölünceye değin kendüyi beslemek şartıyla ferâğ eylese ferâğ sahîh ve şart mu'teberdir. Ba'de'l-ferâğ mefrûğun-leh şart-ı mezkûr üzere fâriğ beslemeğe razı iken fâriğ ferâğına nâdim olup da ol akârı mefrûğun-lehden istirdâd edemez. Fakat şart-ı mezkûr mücebince kendisini beslemediğini mefrûğun-lehin inkârına mukârin fâriğ iddia ederek mefrûğun-bihi mefrûğun-lehden istirdâd etmek murad eylese hakikat-i hâl erbâb-ı vukûfdan tahkik ve istihbâr edilerek fâriğin iddiası mukârin-i sıhhat olduğu aid olduğu mahkemede bi'l-muhakeme tebeyyün eder ise mefrûğun-bih fâriğa reddolunur.

Mefrûğun-leh fâriğden evvel vefat eder ise mefrûğun-lehin ashâb-ı intikalden olan veresi dahi fâriği ile'l-vefat beslerler. Beslemedikleri hâlde fâriğin mefrûğun-bihi vereseden istirdâda salâhiyeti olacaktır. [81] Mefrûğun-leh ashâb-ı intikalden asla vârisi olmadığı hâlde vefat eder ise mefrûğun-bih âhara tefvîz olunmayıp ona ke'l-evvel fâriğ mutasarrıf olur. Fâriğ vefat etmedikçe gerek mefrûğun-leh ve gerek mefrûğun-lehin ashâb-ı intikalden olan veresi mefrûğun-bihi âhara ferâğ edemez. Ba'demâ şurût-ı mezkûre ile vuku bulacak ferâğlar kabul ve şart-ı mezkûr senedâta derc olunacaktır. Senedde mûnderic olmayan şart davasını hükkâm istimâdan memnû'dur.

Fî-selhi Muharrem sene 1306 ve fi 24 Eylûl sene [1]304

(Mühür)

Şûrâ-yı Devlet

Mukabele olmuştur.

***Arazi Kanunu'nun Yüz On Dördüncü Maddesi Makamına Kâim Olmak Üzere
Ta'dilen Kaleme Alınan Madde-i Kanuniye "Lâyiha"***

Bir kimse arazi-i emîriyeden tapu ile tasarrufunda olan yeri ölünceye değin kendüyi beslemek şartıyla ferâğ eylese ferâğ sahîh ve şart mu'teberdir. Ba'de'l-ferâğ mefrûğun-leh şart-ı mezkûr üzere fâriği beslemeğe razı iken fâriğ ferâğına nâdim olup da ol yeri mefrûğun-lehden istirdâd edemez. Fakat şart-ı mezkûr mücebince kendisini beslemediğini mefrûğun-lehin inkârına mukârin fâriğ iddia ederek mefrûğun-bihi mefrûğun-lehden istirdâd etmek murad eylese hakikat-i hâl erbâb-ı vukûfdan tahkik ve istihbâr edilerek fâriğin iddiası mukârin-i sıhhat olduğu aid olduğu mahkemede bi'l-muhakeme tebeyyün eder ise mefrûğun-bih fâriğa reddolunur.

Mefrûğun-leh fâriğden evvel vefat eder ise mefrûğun-lehin ashâb-ı intikalden olan veresi dahi fâriği ile'l-vefat beslerler. Beslemedikleri hâlde fâriğin mefrûğun-bihi vereseden istirdâda salâhiyeti olacaktır.

Mefrûğun-leh ashâb-ı intikalden asla vârisi olmadığı hâlde vefat eder ise mefrûğ âhara tefvîz olunmayıp ona ke'l-evvel fâriğ mutasarrıf olur. Fâriğ vefat etmedikçe gerek mefrûğun-leh ve gerek mefrûğun-lehin ashâb-ı intikalden olan veresi mefrûğun-bihi âhara ferâğ edemez. Ba'demâ şart-ı mezkûr ile vuku bulacak ferâğlar kabul ve şart-ı mezkûr senedâta derc olunacaktır.

Senedde munderic olmayan şart davasını hükkâm istimâ'dan memnû'dur.

Fî-selhi Muharrem sene 1306 ve fi 24 Eylûl sene [1]304

(Mühür)

Şûrâ-yı Devlet

Mukabele olmuştur.

[82]

Mülhakâtıyla Şam-ı Şerif Eyaleti Valisi olup mecidiye ve imtiyâz nişân-ı hümayûnlarımın birinci rütbelerini haiz ü hâmil olan Vezirim Mehmed Emin Paşa *iclâlühûya* ve rütbe-i sâniye mütemâyizi ashâbından eyalet-i merkûme muhasebecisi Nâfi *zîde ulüvvühûya* ve Şam-ı Şerif Kadısı [ ] *zîdet fezâilühûya* ve Müftüsü Mevlânâ ( ) *zîde ilmuhûya* ve azâ-yı meclis-i memleket *zîde kadruhûme* hüküm ki:

Berrü's-Şam arazisinin kâffesi fi'l-asl arazi-i harâciyeden olduğu hâlde mürûr-ı zaman ile ashâbı munkarız olarak arazi-i mîriye hükmünü kesb etmişken bazı esbâba mebnî bakılamamış olduğundan arazi-i mezkûrenin suret-i tasarrufiyesince ittihâz ve icrası lâzım gelen usulün tayini zımında mahallince teşkil olunan komisyonda bi'l-müzâkere arazi-i mezkûrenin suret-i tasarrufiyesi esasen dört nev'a münkasım olup; birinci nev'i ber-vech-i mülkiyet tasarruf olunan arazi olarak bu araziler[d]e emlâk-i saire hakkında cereyân eden muamele câri olup mutasarrıfları tarafından cânib-i mîriye kasm ve öşr nâmıyla bir şey verilmeyip harâc-ı arz gibi bir miktar vergi i'tâ olunmakda olduğu ve ikinci nev'i rakabesi mîrinin olduğu hâlde hâsılât-ı seneviyesinden doğrudan doğruya cânib-i mîriye aid olan veyahud bir vakfa tahsis kılınan kasmı yani hâsılât-ı vâkı'anın nısfından öşre varıncaya kadar hisse-i muayyenesi i'tâ kılınan arazi olarak bu arazide bilâ-sened veyahud bir mütevellî-i vakıf tarafından verilen sened veya mahkemeden i'tâ olunan hüccet ile müşedd-i müske yani hukuk-ı tasarruf iddia olunarak tasarruf olunmakda idüğü ve bu makûle arazide şer'an ve kanunen arazi-i mîriye ahkâmı icra olunmak lâzımeden olduğu hâlde mutasarrıfları beyinde bazen mülkiyet muamelesi icra kılınmakda olduğu ve üçüncü nev'i rakabesi mîrinin olduğu hâlde mahsulât-ı seneviyesinden cânib-i mîriye aid olan veyahud bir vakfa tahsis kılınan kasmı i'tâ olunarak bir karye ahalisi tarafından hey'etçe ziraat olunan arazi olup bu arazide ahali-i karye müsta'ir hükmünde olarak efrâd-ı zürrâ' beynlerinde ziraat ve tasarruf olunmakda idüğü ve dördüncü nev'i bir şahsın veya bir hey'etin uhde-i tasarrufunda olmayıp mezârî'-i şemsiye tabir olunan arazi olmakla bu arazinin bazısı hâlî ve mu'attal olup bazısı dahi civarında bulunan kurâ ahalisi tarafından ziraat olunmakda olduğu anlaşılmış olduğundan bu dört nev' araziden bâlâda beyân olduğu üzere nev'-i evvel addolunan yani sırf mülkiyet vechile tasarruf olunan arazinin hâlî üzere ibkâsıyla bundan başka zikrolunan üç nev' arazide ba'd-ezin arazi-i emîriye olmak üzere Kanunnâme-i Hümayûnum ile Tapu Nizâmnâmesi ahkâmının icra kılınması ve bunlardan hukuk-ı tasarrufiye isbat edecek esbâb ve senedât-ı sahihaya istinâden tasarruf olunan arazi olduğu hâlde sahiblerine yalnız harc-ı intikal misillü harc

alınarak nizâmına tevfikân tapu senedi verilmesi ve müstahıkk-ı tefvîz olan arazi dahi nizâm ve kanunun tayin eylediği ahkâm ve muamelâta tatbikan bedelât-ı malume ile tâliblerine ihale ve tefvîz kılınması zımında kâffe-i arazi feddân itibarıyla tahrîr ve rakabe ve hakk-ı tasarrufu taraf-ı mîriye aid olup müstahıkk-ı tapu olan arazi tefrîk olunduktan sonra her bir karyenin civar ve hududu dahilinde bulunan araziden ahalinin muhtac olduğu arazi rağabât-ı mevki'a ve kuvve-i nâbitesine göre a'lâ ve evsat ve ednâ itibarıyla ve bî-garaz erbâb-ı vukûfun tayin edeceği bedelât-ı misliye ve tekâsît-ı münasibe ile istifâ olunmak şartıyla ahaliye tefvîz olunması ve ahalinin derece-i ihtiyacıyelerinden fazla kalan arazi dahi bedelât-ı mukarreresi ber-vech-i peşin istifâ olunmak üzere bi'l-müzâyede tâliblerine ihale kılınması ve kanunen hukuk-ı tasarrufiyesi sâbit olan eşhâsın yedlerinde bulunan arazi için dahi harc-ı intikal mikdarı yani yüzde beş kuruş harc alınarak sahiblerine tapu senedi verilmesi tensîb ve tasvîb olunarak keyfiyet Komisyon-ı mezkûr cânibinden bâ-mazbata inhâ olduğu bilfi'l Sadriazam-ı sûtûde-şiyem ve vekil-i mutlak-ı kaviyyü'l-himem olup osmanî ve murassa' mecidiye ve imtiyâz nişân-ı hümayûnlarımın birinci rütbelerini haiz ü hâmil olan Vezir-i ma'âlî-semîrim Mehmed Fuad Paşa *iclâlühû ve zâ'afe bi't-te'yidi iktidaruhû ve ikbâlühûnun* memuriyet-i mahsusa ve fevkalâde ile ol tarafda bulunduğu âvânda tarafından bâ-tahrirât inhâ ve zikrolunan mazbata dahi takdim ve isrâ olunmuş ve evrak-ı mezkûre Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'ne lede'l-havale ber-vech-i muharrer mülkiyetde kalmış olan arazinin hâli üzere ibkâsıyla arazi-i mîriye hükmünü iktisâb eylemiş olan arazinin kâffesi hakkında Arazi Kanunnâme-i Hümayûnum ahkâmının icrası tevsî'-i esbâb-ı ma'mûriyet emrinde ahali için mahz-ı hayr u menfaat olacağı cihetle ber-müceb-i [83] inhâ icra-yı icabı Meclis-i Vâlâ-yı mezkûrun Kavânin ve Nizâmât Dairesi'nden bâ-mazbata ifade kılınmış ve keyfiyet taraf-ı hümayûn-ı şahaneme arz ile lede'l-istizân ol vechile icra-yı iktizâsı hususuna irâde-i seniyye-i mülûkânem ta'allukuyla ol bâbda emr-i hümayûn-ı Padişahanem sünûh ve sudûr eylemiş olmağın muktezâ-yı münîfi üzere ilânen ve ifhâmen Divan-ı Hümayûnumdan mahsusan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve zikrolunan Arazi Kanunnâme-i Hümayûnum ile Tapu Nizâmnâmesi'nin nüseh-ı müt'e'addidesi leffiyle tesyâr ve Defterhâne-i Âmirem cânibine dahi lâzım gelen ilmuhaberi itâ ve irsâl kılınmış olmakla siz ki Vali-i müşâr ve Muhasebeci ve Mevlânâ ve Müftü ve sair-i mûmâileyhimsiz; keyfiyet malumunuz oldukda işbu emr-i şerifim Meclis-i Kebîr-i Eyalet cerîdesiyle sicillât-ı mehâkime kayd ü sebt etdirilerek mazmûn-ı münîfinin dâimen ve müstemirren infaz ü icrası hususuna mübâderet ve hilâfından gâyetü'l-gâye tehâşi vü mücânebet eylesiniz.

Fi-evâili Ş. sene [1]278

Asâkir-i bahriye-i şahanem müşîrânından mülhakâtıyla Sayda Eyaleti Valisi olup mecidiye nişân-ı hümayûnumun birinci rütbesini haiz ü hâmil olan Vezirim Ahmed Paşa *iclâlühûya* ve Beyrut kadısı *zidet fezâilühûya* ve azâ-yı meclis *zide kadruhûme* hüküm ki:

Beyâna hâcet olmadığı üzere Berrü's-Şam arazisi arazi-i harâciyeden iken mürûr-ı zaman ile ashâbı munkarız olarak külliyyetlisi doğrudan doğruya cânib-i mîriye kalıp arazi-i mîriye hükmüne girmiş olmasıyla bunlar hakkında Arazi Kanunnâme-i Hümayûnum ve Tapu Nizâmnâmesi ahkâmının icrası ma'mûriyet-i mülkiyece fevâid-i mütenevvi'ayı mücib olarak bunun tamamî-i icrası dahi kâffe-i arazinin tahrîr ve sebt-i defter olmasına mütevakıf bulunduğu

binâen ba'dehû icra-yı icabına bed' ü mübâşeret olunmak üzere evvel emirde Şam-ı Şerif Eyaleti'nde icra olunduğu misillü dirayetskâr ve müstakimü'l-etvâr memurlar tayiniyle Sayda Eyaleti'nde bulunan emlâkin şahıs üzerine olmayarak yani her bir karye ve nevâhî dahilinde bulunan emlâk ol havalinin mikdar-ı itibârîsi üzere kaç feddândır ve kurâ ahalisi tarafından ne mikdar ziraat olunup ne kadarı fazladır; ashâbının isim ve şöhretleriyle sebt-i defter olunarak keyfiyetin bâ-mazbata bu tarafa bildirilmesi hususlarına bu kere irâde-i seniyye-i mülûkânem ta'allukuyla emr-i hümayûn-ı şahanem sünûh ve sudûr eylemiş olmağın ilânen ve tenbihen Divan-ı Hümayûnumdan işbu emr-i celilü'l-kadrim ısdâr ve tesyâr olundu.

Sen ki Vali-i müşârunileyhsin; keyfiyet malum-ı reviyet-melzûmun oldukda işbu tahrîr maddesi Şam-ı Şerif idaresinde başlamış olduğundan ora ile bi'l-muhabere ittihâz olunmuş olan usule tevfikân mu'temed memurlar tayin ve yedlerine talimât-ı mahsusa verilerek eyalet-i merkûmenin dahi bâlâda beyân olunduğu vechile kâffe-i arazisi ashâbının isim ve şöhretleriyle sebt-i defter olunarak bâ-mazbata Der-i bâr-ı şevket-karar-ı mülûkâneme inhâ olunması ve bu bâbda hilâf-ı rıza-yı şahanem bir güne hâl ü hareket vuku'a gelmemesi hususlarına sarf-ı reviyet eylesin. Ve siz ki mevlânâ ve sair-i mûmâileyhimsiz; keyfiyet-i emr u irâde-i seniyye-i mülûkânem sizin dahi malumunuz oldukda ber-minvâl-i muharrer amel ü hareket ve hilâfından be-gayet tevakkî vü mübâadet eylesiniz.

Fî-evâsıtı Şaban sene [12]78

A

a'şâr 28, 30, 32, 78, 89, 104, 151

— ın onda bir alınıp ziyade taleb olunmaması 30

Abdullah 166, 169

Abdurrahman Paşa, Başvekil 165

Abdülaziz Han, Osmanlı Sultanı, Sultan Gazi Mahmud Han Oğlu 145

Abdülhamid Han-ı Sâni, Osmanlı Sultanı, Sultan Gazi Abdülmecid Han Oğlu 78, 163

Abdülmecid Han, Osmanlı Sultanı, Gazi 163

Abidin Paşa, Hariciye Nazırı 164

Abro 169

Adapazarı 85

Adliye

— Müdüriyeti 168

— Nezâreti 168

ağaç, bkz. eşcâr

ağıl 109, 122, 127

ağnâm 30

— ların rüsûmâtı ahz olunmak 30

ahır 109

Ahmed 169

Ahmed Arif Hikmet Beyefendi, el-Hâc, Şeyhülislâm, İsmet Beyzâde 40, 41

Ahmed Arifi, es-Seyyid, Şûrâ-yı Devlet Reisi 170

Ahmed Celâl 136, 137, 142

Ahmed Cevdet 129, 136, 137, 142, 146

Ahmed Esad bin Mehmed Sa'id el-Üryânî, Şeyhülislâm 170

Ahmed Hamdi Paşa, Sadriazam 164

Ahmed İzzeddin 169

Ahmed Lütü 166

Ahmed Münir, es-Seyyid, Dahiliye Nâzırı 170

Ahmed Necib 139

Ahmed Paşa, Asâkir-i Bahriye Müşiri, Sayda Eyaleti Valisi 176

Ahmed Refik 168, 169

Ahmed Vefik Paşa, Başvekil 164, 165

Ahmed Yümnî 139

Ahmed Zühdü, es-Seyyid, Nâfia Nâzırı 170

Ahmed, El-muhtâr 140

akçe 35, 91, 141, 142, 144, 150, 151

alçı 124

alef 33

Aleksandır Paşa, Hariciye Nazırı 164

Ali Ağâ, a'şâr mültezimi, Gümüşmadeni Kazası, Amasya Sancağı 78

Ali Haydar 168, 169

Ali Paşa-yı Atik Zâviyesi, Edirne 33

Ali Rıza 167

Ali Sâib bin İbrahim, Serasker 170

Ali Şefik Paşa 69

Ali Şefkatî ibn-i Hüseyin, es-Seyyid, Sadâret Müsteşarı 170

Ali Vasfi, es-Seyyid 169

Aligarbî kasabası 166, 167

altın 124

Amasya Sancağı 78, 79

— Mutasarrıfı 79

Âmedî Odası 147

Ammare 102, 165

— Defter-i Hakani Memurluğu 165, 166

— kasabası 166, 167

— Mutasarrıflığı 165

Anadolu 30, 36, 70, 73, 75, 79, 90

— Muhasebesi 73, 75

— sudûru 93

— Vâridât Muhasebesi 71, 75, 79

anbar 109

arazi 39, 80, 89

— a'şârı 151

— defteri tutulmak 134

— hâsılâtı 29, 32

— Kanunnâmesi 71, 72, 76, 101, 102, 129, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 147, 148, 150, 156, 160, 161, 167, 168, 169, 170, 172, 173, 174, 176

— Komisyonu 70, 71, 74, 137

— mahlûlâtı 37

— memurları 160, 162

— mutasarrıfları 132

— müzâyedesi 171

— Nizâmnâmesi 154

- senedâtı 38, 39, 134
- tahrîri 84
- nin ferâğ ve intikali 172
- nin ferâğı icra kılınmak 135
- nin müzâyedesi 171
- nin tefvîz ve ihale ve ferâğ ve intikali vuku'ı 37, 40
- nin vefâen ferâğı 145, 146
- sini ferâğ murad edenler 38
- ye mahsus olmak üzere bâlâları tuğrâ ile muanven ve matbû' sened tanzimi 37
- ye müte'allik senedât 37
- yi ziraat ve tasarruf etmek 107
- arazi-i
  - evkâf 40
  - gayr-ı mevrû'anın hâsılâtı 149
  - hâliye ve mahlûle 172, 173
  - harâciye 103, 124, 149, 175, 176
  - mektûme 131
  - memlûke 103, 104, 124
  - metrûke 103, 104, 105, 121, 122, 123, 124
  - mevât 103, 105, 121, 123, 124, 132
  - mevkûfe 103, 104, 106, 113, 118, 119, 121, 124, 125, 126, 127, 129, 138, 147, 148, 149, 154, 155, 160, 162
  - mevrû'a 105, 107, 123, 149
  - öşriye 103, 124, 149
  - vakfiye 156
- arazi-i emîriye 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 101, 112, 134, 136, 139, 140, 141, 142, 144, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 156, 157, 162, 166, 173, 174, 175
  - ahkâmı 104
  - mutasarrıfları 46, 134
  - tasarrufu davası 45
  - üzerine ebniye inşa olunmaması 166, 167
  - ve mevkûfe 101
  - ve mevkûfe mutasarrıfları 155
  - ve mevkûfenin hakk-ı intikali 101, 103
  - ve mevkûfenin usul-i intikalâtı 101
  - nin fûrûht etdirilmesi 144
  - nin tevsi'-i intikalâtı 101, 159
- yi satdırmak 141, 144
- yi ziraat eden ahali 150
- arazi-i mahlûle 43, 71, 72, 115, 116, 118, 120, 131, 133, 151
  - ehl-i karyeden yere zarureti olanlardan birine tefvîz olunmak 46
  - mu'accelâtı 133
  - tûl müddet ziraatden hâlî kalmamak 73
  - nin evlâd-ı zükûra intikali 150
  - nin müzâyedeleri 73
- arazi-i mîriye 36, 38, 40, 42, 44, 45, 47, 55, 57, 58, 59, 67, 68, 70, 71, 76, 89, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 113, 118, 119, 120, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 134, 138, 142, 144, 145, 150, 155, 160, 162, 175, 176
  - ahkâmı 175
  - mahlûlâtı 36, 114
  - mutasarrıfları 41, 42, 44
  - senedâtı 70
  - den mahlûl olanlar 74
  - i sırfa 104
  - nin beytül'-mâlde olan rakabesi 76
  - nin deyn-i mîrî için fûrûhtu 101, 138
  - nin ferâğı 110
  - nin intikali 113
  - nin teferruğu 110
  - nin tefvîz ve ihalesi 130
  - nin vefâen ferâğı 141
  - ye mutasarrıf olan kimesne fevt olmak 37
  - yi cebren fûrûht etdirmek 142, 143, 144
- arı kovanları 78
  - ndan resm tahsili 78
- Arifi Paşa, Başvekil, Hariciye Nazırı 129, 160, 164, 165
- arpa 105
- arpalık 94
- arsa(lar) 103
  - sı mukâtaalı arz-ı mîrî 68
- arz-ı mîrî 63, 68, 102, 112, 119, 120, 121, 165, 167
- asâkir
  - i bahriye 176
  - i Hâssa Tahrirât Odası 93
  - i Mansûre Tahrirât Odası 93

—-i şahane 114, 117
 —in memleketlerinde bâ-tapu mutasarrıf oldukları tarlaları üç sene boz ve hâlî kaldığı hâlde âhara tefvîz etmek 36
 asâkir-i nizâmiye 46, 48, 50, 52, 54, 56, 57, 60, 61, 64, 65, 66, 72, 116, 156
 — mirlivâları 167
 — zâbitânı 156
 asel mahsulâtından onda bir öşr alınmak 78, 79
 ashâb-ı arazi 149, 151
 ashâb-ı hakk-ı tapu 71, 72, 132, 133
 ashâb-ı hayrât 85
 Âsım Paşa, Hariciye Nazırı 165
 aşılayıp terbiye ederek temellük eylemek 108
 Atıf Beyefendi, Hüdavendigâr Eyaleti Defterdarı 31
 azâ-yı meclis 28, 29, 80, 175, 176

B

Baba-yı Atık Kazası 33
 Bâb-ı Fetva-penâhî 129
 Bâbîâli 43, 70, 74
 bağ (bağlar/bağât) 38, 78, 81, 82, 84, 86, 89, 113, 119, 136
 bağ ve bağçe
 — arasında hayvanât gezdirmek 127
 — ittihâz kılınmamak 122
 — ittihâzı 108
 bağât, bkz. bağ
 bağçe 63, 81, 82, 86, 89, 113, 119, 136
 — zeminleri 166
 Bağdad 151
 — Vilâyeti 165, 167
 bağlar, bkz. bağ
 bâkire kızın ere vermek 35
 balkanlar 123
 baltalık 121
 baştine 128
 bayağı kâğıd 37
 bedel-i cedveliye 73
 bedel-i mahlûlât 104
 bedel-i mu'accele 37, 133
 bedel-i öşr 166, 167
 berâtlar 88

Berrü'-ş-Şam arazisi 175, 176
 beylikçi efendi 163
 Beylikçi-i Divan-ı Hümâyûn 147
 Beyrut kadıs 176
 beytü'l-mâl 76, 101, 104, 123, 124, 128, 135, 149, 150, 151
 Bihke Mütesellimi 92
 bilâ-ruhsat ebniye inşası 166
 bilâ-veled-i zükûr fevt olan kesân 37
 Bosna
 — Eyaleti 92
 — Müşiri 92
 boya 105
 boz ve hâlî bulunan arazi 36, 39, 40
 boz ve kıraç yerler 132
 buğday 105
 Buka'a Karyesi, Kudüs-i Şerif Sancağı 166
 burçak 33
 Burnus(?), Buka'a Karyesi, Kudüs-i Şerif Sancağı 166
 buyuruldu defteri 69
 büyük meclis 39
 — mazbatası 37
 — mührüyle ve mürekkeble temhîr ve postahâne tarafına tesyîr olunmak 39

C

câbi(ler) 81, 82, 86, 87
 —-i vakf 82, 86
 celeb taifesi 30
 Cemaat-i İslâmiye Meclisi, Edirne 168
 cevâmî' ve mesâcid-i şerife hidemâtı 85
 ceviz 33
 — ağaçları 108
 Ceza Kanunnâme-i Hümâyûnu 153, 158
 cibâl-i mübâha 108, 123, 132
 cihet-i ilmiyenin muafiyeti 80
 cünûn 107

Ç

çavdar 33
 çayır(lar) 38, 40, 71, 89, 104, 105, 120
 çeltik

— arazisi 128
 — mukayyed olan yerler 128
 — nehri harâb olmak 128
 Çeribaşı karyesi, bkz. Yakupbey karyesi, Vize Kazası
 Çeribaşı ve tevâbi'i mezraası, bkz. Yakupbey ve tevâbi'i mezraası, Vize Kazası
 çift 136
 çiftçiler 162
 çiftlik(ler) (çiftlikât) 27, 39, 45, 113, 122, 128, 132, 136, 148, 162
 — arazisi 133, 162, 171
 — ashâbı 29, 128
 — ebniyesi 109
 — hayvanâtına mahsus olan mera 40
 — ittihâzı 128
 — menzili 59
 — meraları 122
 çiftlikât, bkz. çiftlik

D

dağlar 123
 Dahiliye
 — Dairesi 165
 — Kalemi 93
 — Nezâreti 166, 167
 dam 109
 Darbhâne-i Âmire 27, 31, 93
 — nâzırı 93
 defâin-i mütenevvi'a 124
 Defter
 — Emaneti 75, 132, 145
 — i evkâf 29, 32, 95
 — i teşrifât 92, 93
 defterdar(lar) (defterdarân) 31, 33, 70, 79, 90, 91, 130
 — efendiler 86, 87, 89
 defterdarân, bkz. defterdar
 Defterhâne-i Âmire 31, 38, 70, 71, 72, 73, 75, 79, 93, 119, 121, 123, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 134, 136, 145, 176
 — Emaneti 73, 75
 — Kalemi 37

— Rûznâmçe Odası 146
 Defter-i Hakani 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 37, 95
 — emini 39
 — memurları 171
 değirmen 68, 109, 127, 136
 — ine su icra etmek 68
 dekâkin, bkz. dükkân
 demir 124
 Deraliyye 39, 141
 derbend
 — muhafazası 29
 — ciler 29
 Dergâh-ı Âli Kapıcıbaşıları 92
 Dersâadet 30, 71, 72, 73, 75, 82, 86, 94, 130, 133, 137, 138, 143, 144, 171, 172
 — gazetelerine yazdırılarak ilân 73, 171
 — Postahânesi Nezâreti 73, 75
 dersiye 31, 95
 — a'sârı 33
 — meşrûta arazi hâsılâtı 32
 — meşrûta karyeler hâsılâtı 34
 dervişân 27
 deryadan bir mahalli imlâ eylemek 128
 Devlet-i Aliyye 36, 37, 41, 72, 92, 93, 95, 103, 104, 125, 141, 144, 149, 150, 151
 deyn-i mîri (düyûn-ı mîriye) 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 172
 — için arazi satdırılmak 141, 142, 144
 — nin te'diyesi 156
 deyn-i vakıf 84
 Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Nezâreti 161
 Divan-ı Hümâyûn 38, 77, 92, 163, 176, 177
 — Kalemi 31, 34, 35, 41, 43, 70, 72, 73, 75, 76, 79, 80, 85, 86, 91, 129, 137, 138, 144, 154, 155, 159, 160
 Döğitim(?) nâm mukâtaası, Ali Paşa-yı Atîk Zâviyesi evkâfından, Baba-yı Atîk Kazası 33
 duhan 78
 dükkân (dekâkin) 81, 82, 86, 153, 158, 166, 167
 — arsası 165
 —, Ammare 102
 düyûn-ı mîriye, bkz. deyn-i mîri

E

e'imme 28, 29, 80, 85

— ve hutebânın muafiyetleri 85

—i Hanefiye 169

ebniye 136, 148, 153, 158

— arsalarının bedel-i öşre rabtı 166

— ihdâsı 109, 121, 122

— inşa olunan arazi 172, 173

— inşa ve ihdâsı 109, 166

— ve eşcâr ihdâs ve garsı 109

—i emîriye 166

—nin hedmi, bilâ-ruhsat inşa olunan 166

edevât-ı çift 128

Edirne 33

— Cemaat-i İslâmiyesi Meclisi 168

— Meclisi 33

— Vilâyeti 168

efrâd-ı nizâmiye 156

ehl-i İslâm 35

ehl-i mürtezika 29, 32, 83, 87, 88

ehl-i ulûm 29, 32

ehl-i ziraat 151

Ekrâd taifesi 28, 29

Ekrem Bey 169

elviye 30, 79

—i müstakille 166, 167

emlâk 80

— fûrûhtu 161

— ve arazi, mûcib-i temettu' olacak 29

—i adiye 151

—i gayr-ı menkûle 136

—i metrûke 156

—i sahîh ile temlik olunmak 127

—i sırfa 152, 157, 162

emr-i sultanî üzere zabt etmek 67

emvâl ve emlâk-i metrûke 156

emvâl-i gayr-ı menkûle 138, 153, 157, 158, 161

— nizâmnâmesi 101, 102, 161

—nin fûrûhtu 101, 152, 157, 159, 161

emvâl-i mîriye 138, 139, 141, 144

— tahsili 144

Encümen-i Mahsus-ı Meşveret 160

envâ'-ı ahcâr 124

Enverî 139

erbâb-ı vukûf 173, 174

erbâb-ı ziraat 128, 157

Erzurum 30

esnân-ı askeriye 156

eşcâr (ağaç) 63, 108, 115, 119, 124, 125, 148, 153, 158

— gars olunmuş arazi 151

— garsı 109, 121

— ihdâs ve garsı 109

— ve kürûm gars etmek 113, 121

—, Hudâyî-nâbit 108

—ı aşlayıp terbiye etmek 108

—ı gayr-ı müsmire garsı 108

—ı hâsılâtından öşr alınan bağ ve bağçeler 108

—ı mülk olan korular 112

—ı vakfolan bağ ve bağçe 121

—ın hakk-ı intikali 172

eşcâr-ı müsmire 108, 149

— araziye tâbi olmamak 108

— gars etmek 108

—nin hâsılâtı 108

Evâmir-i Maliye Kalemi 34, 86, 93

evkâf 27, 81, 82, 83, 84, 86, 88, 89, 95, 104, 124, 150

— hâsılâtı 90, 91

— memurları 86, 87, 88, 89, 162

— Muhasebesi 85, 91

— müsakkafât ve müstegallât ve arazisi 81, 86, 87

— temessükâtı 89

— toprakları 30

—ın ferâğ ve intikalât temessükâtı 89

—ın müsakkafât ve müstegallâtı icâreleri 89

Evkâf-ı Hümayûn 29, 86, 88, 93, 101

— Hazinesi 27, 29, 31, 32, 34, 84, 88, 89, 90, 91, 95

— Hazinesi Zimmeti defterleri 85

— Mülhakât Zimmetleri ve Gedikleri 85

— nâzırı 85, 87, 90

— Nezâreti 81, 82, 84, 86, 87, 90, 144

evlâda meşrûta olan evkâfın muhasebeleri 83

evlâdiyet 29, 32, 95

evrak-ı arazi 39

eyâlât 30, 70, 79

— meclisleri 70, 134

eytâm çiftlikâtı 137

F

Faik Efendi 139

fasulye 33

ferâğ 37

— bi'l-vefâ davası 101

— ve intikalât harcları 82, 84, 87

— ve intikalât rûsûmâtı 89

— ve intikalât temessükâtı harcları 37, 81, 86, 130, 133

— ve intikalât vuku'u 37, 134

ferik ve mirlivâ nişanları 92

ferikân-ı kirâm 91

Fetvahâne 40, 42, 43, 77

Fetva-penâhi 42, 94, 129

Fuad Efendi, Hariciye Nazırı 68

fukarâ ta'âmiyesi 33, 34

G

gabn-i fâhiş 67

— davaları 126, 134

gaybet-i münkatî'a ile gâib olmak 114, 118

gayr-ı menkûl(ât) 153, 154, 157, 158, 159

—ın fûrûhtu 152, 153, 157, 158, 161

—ın fûrûhtu davası 153, 157

—ın zabt ve fûrûhtu 152, 157

gayr-ı Müslim 124

gazeteler ile ilân olunmak 153, 158

gedik (gedikât) 84

— senedâtı 88

— senedâtı verilmek 84

—ın fesh ve imhası 88

gedikât bkz. gedik

Girmeği karyesi, Mekrümgözü Nahiyesi, Teke Sancağı 35

Göçebe taifesi 28, 29

Göğ tereke 127

gölün suyu çekilip ziraate sâlih arazi meydana çıkması 127

Görice Kazası 35

güherçile 124

gümrük ümenâsı 90, 91

gümüş 124

Gümüş Maden-i Hümayûnı, Amasya Sancağı 78

Gümüş Madeni kazası, Amasya Sancağı 78, 79

gürgen ağaçları 108

güzeşte 141, 142, 144, 152, 157

H

Hacı Bayram-ı Veli 27

Hacıköy kazası, Amasya Sancağı 78, 79

hademe-i evkâf 81, 86

Hâfız Ali Efendi, Şeyh, Ali Paşa-yı Atık Zâviyesi post-nişîni, Nakşibendiyye Tarîkatı meşâyihî 33

hafriye 94

hakk-ı intikal 115, 125, 126, 127, 128, 131, 134, 140, 143, 151, 155, 159, 160

— ashâbı 148

hakk-ı istirdâd 126

hakk-ı şîrb 127

hakk-ı tapu 49, 52, 55, 57, 72, 76, 124, 128, 151, 156, 161, 171

— ashâbı 41, 42, 46, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 71, 72, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 125, 128, 132, 133, 135, 151, 171

— ashâbının hukuku 71, 74

— davası 46, 115

— sahibi 46, 61, 74, 118, 119, 125, 126, 135, 139, 140, 141, 143, 155

— sahibine verilmek 75

Halil Efendi, Selçuka Köhne Medresesi Müderrisi ve Mütevellîsi, Vize Kazası 33

Hâmid Efendi 139

han 153, 158

hâne 153, 158, 166

hâne-i avâriz 28, 85

— a bağlı tekâlîf alınmak 80

hankâh 27, 28, 32, 95

- harâc
 — arazi 103
 —-ı arz 175
 —-ı mukâseme 103
 —-ı muvazzaf 103
- harâciye 149
- harâset 105
- Harbiye Nezâreti 93
- harc 131
 — ahz olunmak 82
 — alınmak 131
- harc-ı bâb 94
- harc-ı ferâğ 40, 131, 162
 — ahz olunması 38
 — ve intikal 131, 133
 — ahz u istîfâ olunmak 130
- harc-ı imza 94
- harc-ı intikal 38, 131, 176
 — alınmak 131
- harc-ı istîfâ 81, 82
- harc-ı mahkeme 94
- harc-ı mu'tâd ve mu'accelât 70
- harc-ı mu'tâdı alınmak 37
- harc-ı muhasebe 83, 87, 89
 — ahz olunmak 88
- Haremeyn-i Muhteremeyn 81, 85, 86
 — Hazinesi 84, 88, 89
 — Nezâreti 82, 84, 87, 90
- Hariciye Kitâbeti 161
- Hariciye Nezâreti 102, 152, 159, 161
- hark ihdâsı 106
- harman
 — yapmak 106
 — yeri 122, 123
 — yeri ttihâzı 109
- hâs 27
- Hasan Hüsnü bin Hüseyin, Bahriye Nâzırı 170
- hâsılât-ı evkâf 89, 91
 —ın telef ve serefden vikâyesi 90
- hâsılât-ı muhakeme 94
- hâsılât-ı öşriye 29, 32, 95
- hâssa 128
- hatib (hutebâ) 28, 29, 32, 80, 85
- hatt-ı hümâyûn 101
- hayrâtın imarı 83
 — ve akâra tebdili 88
- Hayreddin Paşa, Sadrıazam 164
- hayvanât 136
 —ı ra'y olunagelmek 122, 123
 —ını otlatmak 123
 —ını ra'y etmek 122
 —larını gezdirip otlatmak 68
- hazine 71, 73, 76, 82, 121, 149, 150
 —i Celîle 36, 37, 39, 72, 73, 75, 94, 133, 150, 151, 162
 —i devlet 150, 151
 —i Evkâf-ı Hümâyûn 81, 82, 83, 86, 87, 88, 89, 90
 —i Hâssa-i Şahane Nezâreti 145
 —teyn-i merkûmeteyn vâridâtı 90
- Hey'et-i Umumiye 168, 169, 170
- hınta 33, 34
 — bedeli 33, 34
- hibe 103
- Hilmi Paşa Hazretleri, Amasya Sancağı Mutasarrıfı 79
- hisse-i tekâlîf tarh ve tahmîl olunmamak 85
- hitabet tevcîhi 80
- hizmet-i askeriye 114, 115, 117
- hubûb(ât) 105
 — zer' eylemek 63
- Hudâyî-nâbit eşcâr 108, 112
- hukuk-ı arazi 66, 114
- hukuk-ı arz 46, 64
 — sahib-i arza eda olunmak 64, 66
 — sahib-i arza verilmemek 65, 66
- hukuk-ı intikaliye 151
- hutebâ, bkz, hatib
- hüccet 175
- hücec-i şer' iye 83, 84, 87, 94
- hücre-nişin fukarâ-yı dervîşân ve züvvârının et'i-mesi 34
- Hüdavendigâr Eyaleti 31
- hükkâm 41, 82

hükûmet-i icraiye 153, 157, 158

Hüseyin Avni Paşa, Sadriazam 77, 160

Hüseyin Hüsnü, es-Seyyid 169

Hüsrev Mehmed Paşa, Sadriazam 27

Hüsrev Paşa, Bosna Müşiri 92

İ

İbrahim Bey 169

İbrahim Edhem 136, 137, 146

icârât-ı maktû'a 127

icârât-ı seneviye 84

icâre-i misliye ile isticâra tâlib olanlara icâr olunmak 118

icâre-i mü'eccele 155

icâre-i zemin 120, 165, 166, 167

— akçesi 102

— takdir ve tahsisi 109

İcâreteynli müsakkafât ve müstegallât-ı mevkûfe 174

ilâmât 94

İlmî Molla Efendi 142

ilmuhaber 31, 32, 35, 69, 71, 76, 79, 80, 81, 85, 86, 91, 92, 93, 101, 130, 131, 132, 133, 144, 145, 146

imam 29, 32, 85, 130, 131

imamet tevcihi 80

imaret-i âmireler 32

İmtiyâz nişânı 76, 175, 176

intikal (intikalât) 37

— harcı 37, 39

— vuku'u 134

—i adiyeye binâen zabt etmek 67

intikalât, bkz. intikal

irâde-i seniyye 101, 102

İsmail Gâlib bin Edhem 169

İsmail Hakkı ibn-i es-Seyyid Ali Yâver, es-Seyyid, Ticaret ve Ziraat Nâzırı 170

İsmail Kemal Sadık, es-Seyyid 139

İsmail Paşa 136, 137

ispençe 30

istirbâh 83, 88

iştirâdan nükûl etmek 158

izinnâme 94

K

kabluca 33

kadı (kuzât) 45, 71

Kadri Paşa, Başvekil 164

kâğıd-bahâ 38, 131, 133

— alınmak 37, 131

— ahz olunmak 40

kahvehâne arsası 165

—, Ammare 102

Kâmil, Sadriazam 170

kanun (kavânin)

—ı atika 129

—ı cedîd 42, 43, 149

—ı kadîm 41, 43, 44, 74, 150, 151

—ı kadîm üzere tanzim ve irsâl olunmak 70

kanunnâme 71, 129

Kanunnâme-i Arazi 99, 101, 103, 104, 105, 131, 133, 171

kapı kethüdâları 27, 37

— harcı 94

Kapudan paşa 93

kapudan-ı derya 34

Karaöz karyesi, Mekrümgözü Nahiyesi, Teke Sancağı 35

kasabât 103

kâtib 81, 82, 86, 87

—i evkâf 83

kâtil olanlar 161

Kavânin ve Nizâmât Dairesi, Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye 146, 176

kavânin, bkz. kanun

kaymakam 71, 79, 132

kayyımlar 85

kazâ(lar)

— aşârinin kurâ be-kurâ maktû'an ihaleleri 32

— mazbatası 37, 130

— meclisi 132, 134, 171

— meclisi mazbatası 37

— meclisi müzâyedesi 133

— müdürleri 71, 72, 75, 130, 132

— müdürlerinin ve meclislerinin tahkikâtı 72

kelemye 105

kereste kat' etmek 123
 kestane ağaçları 108
 keşfiye 94
 keyl 149
 Kıbrıs Cezîresi Meclisi 71
 kıraç yerler 123, 132
 kışlak 70, 71, 104, 107, 120, 123, 127, 149
 — ittihâz olunan arazi 70
 — ittihâzı 107
 — rûsûmâtı 30
 —ın otu 123
 kız kaçırانlar 35
 kiremid 106
 Konya Eyaleti 35
 — müşiri 35
 koru(lar) 70, 71, 104, 108, 121, 123
 — ittihâz olunan arazi 70
 — ittihâzı 108, 121, 123
 —, tapu ile tasarrufunda olan 68
 Kostantin 169
 kovan(lar) 78
 — resminin ref' ve ilgâsı 79
 —dan resm talebi 78
 kömür 124
 köprü tamiri 29
 köprücü 29
 Kudüs-i Şerif Sancağı 166
 kûhî 123
 kurâ 28, 103
 — arazisi 162
 — hâsılâtı 29, 32
 — hayvanâtına mahsus olan mera 40
 — mültezimleri 79
 Kuyûd Odası 130, 171, 172, 173
 — Mümeyyizi 167
 kuyûd-ı ihtirâziyenin gözedilmesi 74
 kuzât, bkz. kadı
 kükürd 124
 kürûm 84, 119, 149
 — gars etmek 108, 113, 119
 — u mülkiyet üzere vereseyle terk olunmak 84
 — ve eşcâr garsı 109, 122
 — ve eşcârı vakfolan bağ ve bağçe 121

kütüb-i fetâvâ 71
 kütüb-i fıkhiye 104, 124

L

Latif Efendi 139
 livâ
 — meclisi 134, 171
 — ve vilâyet merkezleri 172

M

ma'rifet-i şer'le istirbâh olunmak 84, 88
 ma'tûh (ma'tûhe) 107
 mâhiye 94
 mahlûl (mahlûlât)
 — arazi müzâyesesi 171
 — bedelâtı 151
 — ceride-i havâdis nüshalarına ve Dersaâdet gazetelerine yazdırılarak ilân 73
 — mazbataları 133
 — mu'accelâtı 83, 86, 88, 89
 — rûsûmâtı 82, 87
 — tarla 38
 —en mîriye aid olan arazi 71
 —en mîriye aid olan çiftlikler 71, 72
 mahlût karyeler hâsılâtının masârıf-ı ta'şiriyeleri 34
 Mahmud Celâleddin bin Aziz 168, 169
 Mahmud Han, Gazi, Osmanlı Sultanı 145, 150
 Mahmud Nedim Paşa, Sadriazam 163
 mahsulât
 — ve mezzû'âtın a'sârı 127
 —ı öşriye 30
 mal
 — memurları 37, 39, 71, 74, 130, 132, 134, 136
 — müdürânı (müdürleri) 79, 130
 — sandığı 73
 Maliye
 — Hazinesi 86, 89, 91, 133, 138
 — Kalemi 92
 — Kitâbeti 73, 75
 — Meclisi 138
 — nâzırı takriri 138
 — Nezâret-i Celilesi 31, 34, 35, 71, 73, 75, 79, 80, 85, 92, 133, 140, 142, 143, 144, 145

- manastır 127
- mandıra 109, 122
- maraz-ı mevt 127, 159
- masâlih-i evkâfın hüsn-i idare ve rü'yet etdirilmesi 91
- Masârîfât Nezâreti 93
- masârîf-ı ta'sîriye 31, 33, 34
- matbû' tapu senedleri 132
- matlûbât-ı mîriye 141, 142
- Maynos, Almanyalı, Buka'a Karyesi, Kudüs-i Şerif Sancağı 166
- mazbata(lar) 37, 39, 75
- terkîm olunmak 37
- mecâlis, bkz, meclis
- Mecelle Cemiyeti 168
- Mecidiye
- nişânı 176
- ve İmtiyâz Nişânı 76, 175, 176
- meclis (mecâlis)
- azâlığı 130
- i idare azâsı 171
- i livâ 75, 132, 133
- i livâ azâsı 71
- i memleket 130
- i Umumî 35, 40
- Meclis-i Âli 34, 93, 144
- i İcraât 163
- i Tanzimat 71, 76, 101, 129, 137, 138, 139, 140, 142
- i Tanzimat defteri 154
- i Tanzimat torbası 156
- i Umumî 74
- Meclis-i Hâss-ı Umumî 71
- Meclis-i Hâss-ı Vükelâ-yı fihâm 76
- Meclis-i Kebîr-i Eyalet cerîdesi 176
- Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ 71, 170, 171
- Meclis-i Muhasebe 78, 139, 140, 144, 145
- mazbatası 140, 142
- i Maliye 32, 34, 35, 79, 85
- Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye 31, 33, 35, 36, 40, 42, 43, 71, 74, 79, 80, 81, 85, 86, 94, 145, 146, 161, 176
- ve Umumi 84, 90
- mecnûn (mecnûne) 107
- Mehmed 136, 137
- Mehmed Akif ibn-i Veliyüddin 169
- Mehmed Ali 139
- Mehmed Ali Paşa, Sadriazam 68
- Mehmed Arif, Mevlânâ, Şeyhülislâm 76
- Mehmed Bey, Dergâh-ı Âli Kapıcıbaşlarından, Bihke Mütessellimi 92
- Mehmed Cemil Paşa, Hariciye Nazırı 77, 142
- Mehmed Emin Ağa, a'sâr mültezimi, Gümüşmadeni Kazası, Amasya Sancağı 78
- Mehmed Emin Ali Paşa, Hariciye Nazırı, Sadriazam 36, 40, 68, 69, 70, 147, 152
- Mehmed Emin Ali, es-Seyyid 142
- Mehmed Emin Paşa, Vezir, Şam-ı Şerif Eyaleti valisi 175
- Mehmed Fuad Paşa, Hariciye Nazırı, Vezir 69, 147, 176
- Mehmed Halid, es-Seyyid 169
- Mehmed Kâmil bin Salih, Sadriazam 170
- Mehmed Memduh 166, 169
- Mehmed Nesim, es-Seyyid 166, 169
- Mehmed Paşa, Ammare Mutasarrıfı, Asâkir-i Nizâmiye Mirlivâsı, müteveffâ 102, 165, 167
- Mehmed Paşa, Sadriazam 69
- Mehmed Re'fet, es-Seyyid 139
- Mehmed Rüşdü Paşa, Sadriazam 77, 147, 163, 164
- Mehmed Rüşdü, es-Seyyid 129
- Mehmed Sadık Rıfat Paşa, Hariciye Nazırı 69
- Mehmed Said 146
- Mehmed Said, Hariciye Nâzırı 170
- Mekrümgözü Nahiyesi, Teke Sancağı 35
- mekteb
- i latifler 85
- i müniflerin ta'allüm-i sıbyândan hâli kalması 85
- Mektubî-i Maliye
- Kalemi 34, 35, 75, 79
- Odası 35
- Mektubî-i Sadr-ı Âli Odası 93
- Memâlik
- i Anadolu 30
- i Rumeli 30

- Memâlik-i Mahrûse-i Şahane 29, 27, 44, 70, 74, 77,
80, 85, 94, 149, 162
— arazisi 139, 140, 141, 144
- menâzil 81, 82, 86
- mera(lar) 40, 89, 122, 123
- mesâcid
—i münife 85
—i şerife hidemâtı 85
- meskûkât
—ı atika 124
—ı cedîde 124
- meşâyih 27, 32
- meşe ağaçları 108
- meşihat
— tevcîhi 80
— penâhî 42, 43, 145, 146, 160
- meşrutiyet 32, 95
- Mevlânâ 27, 34
- meyyit defni, tapulu araziye 109
- mezdâd
— kâimesi 171
— pusulası 73
- mezârî‘28, 162
— arazisi 162
— hâsılâtı 29, 32, 34
—i şemsiye tabir olunan arazi 175
- mezrû‘ât
—ı gayr-ı nâbite 169, 170
—ı nâbitenin kal‘ı 168, 169
—ın a‘şârı 127
- mısır 33
- Midhat Paşa, Sadriazam 77, 163
- Millü karyesi, Mekrümögümü Nahiyesi, Teke San-
cağı 35
- mîrî 115
— emvâli 140, 143
— hazinesi 27
—ye medyûnen vefat etmek 156
- mîrimîrân 92
— elkâbı 91
—, sınıf-ı evvel 92
—lık 92
- mirlivâ
— nişanları 92
—lık 92
- mîrû‘l-ümerâ
— unvanı 92
—, sınıf-ı sâni 92
- mu‘accelât 40
— akçesi 84
— ve harc-ı ferâğ ve intikalâtı mal memurları
ma‘rifetiyle ashâbından ahz u istifâ olun-
mak 37
- mu‘în-i kâtil olanlar 161
- muallim-i sıbyân 85
- muamelât-ı kaydiye icra olunmak 134
- mûcib-i temettu‘ olacak emlâk ve arazi 29
- muhakeme hâsılâtı 94
- muhasebe defteri 88
- muhassıl(lar/în) 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 37,
79, 80, 84, 85, 90, 94, 104
—ının kapı kethüdâsı 39
—lık malı 94
—lık sandığı 94
- muhtar(lar/ân) 35, 130, 131
- mukaddime-i kavânîn-i kalemiye 31
- mukâtaa (mukâtaât) 27, 32, 37, 68
— hâsılâtı 34
— hazinesi 27
— takdiri 108
— toprakları 30
—i zemin 109, 121
—i zeminini eda etmek 121
- mukâtaât, bkz. mukâtaa
- muktedâ-yı nâs 85
- Murad Han, Osmanlı Sultanı, Sultan Gazi Abdül-
mecid Han Oğlu 77, 163
- murassa‘ Mecidiye ve İmtiyâz nişânı 176
- Mustafa 136, 137
- Mustafa Mansurî, es-Seyyid, Evkâf Nâzırı 170
- Mustafa Nâilî Paşa, Sadriazam 69
- Mustafa Reşid Paşa, Hariciye Nazırı, Sadriazam
36, 40, 69, 70
- Mustafa Zihni, es-Seyyid, Maliye Nâzırı 170

müderris 32
 — lik cihetleri 33
 Müderris karyesi, Vize Kazası 33
 müezzin 85
 müftü(ler) 41, 45, 138
 mühimme defteri 145
 mülğâ
 — koru ağaları 128
 — voynugân 128
 mülk
 — ağıl 119
 — arsa 124
 — arsasını saban ile sürüp hubûb zer‘ eylemek 65
 — bağçe 63
 — değirmen 119
 — ebniye 111, 112, 115, 119, 125
 — ebniye ve eşcâr 116, 125
 — ebniyenin hakk-ı intikali 172
 — eşcâr 45, 46, 47, 51, 54, 55, 56, 58, 59, 62, 63, 66, 111, 112
 — eşcâr ve kürûm gars olunmak 119
 — kürûm 47, 63, 68, 112
 — mandıra 119
 mülknâme-i hümayûn 127, 132, 148, 149
 mültezim(in) 78, 104, 131, 138, 140, 143
 — ve sipahi mühürleriyle memhûr senedât 38
 Münif, Maârif Nâzırı 170
 mürâselât 94
 müsakkafât 82, 89, 155
 — ve müstegallât mutasarrıfları 81, 82, 86
 — ve müstegallât vakfı 81
 — ve müstegallât-ı evkâf 154
 — ve müstegallât-ı mevkûfe 152, 155, 156, 161
 — ve müstegallât-ı vakfiye 101, 138, 154, 156
 —-ı mevkûfe 162
 Müslimin arazisi 124
 müstahıkk-ı tapu 37, 46, 58, 59, 60, 61, 62, 112, 113, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 126, 132, 134, 139
 — olan arazi 120, 132
 müstakil karyeler merbût olduğu vakıf cânibinden ta‘şir olunmak 34

müste‘cir 107
 müstegallât 82, 155
 — mutasarrıfları 81, 82, 86
 — vakfı 81
 —-ı mevkûfe 152
 —-ı vakfiye 138
 müşedd-i müske 175
 müşirân 79
 mütevellî(ler) 27, 28, 29, 32, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 120
 —-i vakıf 121, 175
 —e meşrûta arazi hâsılâtı 32
 müzâyede 133, 153, 154, 155, 158, 162, 171
 — olunacak arazinin müzâyedesini 171
 — pusulası 153, 158
 —ye fesad karışmamak 74

N

Nâfi, Şam-ı Şerif Eyaleti muhasebecisi 175
 nâib(ler) (nüvvâb) 28, 71, 94
 — vekili 94
 — vekillerine muhassıllık malından verilmek 94
 — vekillerinin tertib ve tayini 94
 —a muhassıllık malından verilmek 94
 —-ı belde 81, 83
 —in tertib ve tayini 94
 nakîbüleşraf 28, 80
 Nakşibendiyye Tarikatı 33
 namazgâh 121
 nâme torbası 145
 Nazif Efendi 139
 Necib Efendi 169
 Necib Paşa 169
 nehrin suyu çekilip ziraate sâlih arazi meydana çıkması 127
 nezâret mührüne bedel sah keşide kılınmak 82
 nizâmât ve kavânîn-i atika 129
 Nizâmiye
 — Kuyûdât Odası Mümeyyizi 133
 — mirlivâları 102, 165
 nukûd
 — vakıfları 84, 88

—-ı mevkûfeye hâlel gelmemek 84, 88
 Numan Mahir Beyefendi, Evkâf-ı Hümâyûn Nâ-
 zırı 85, 90
 Nuri Paşa 146
 nühâs 124
 nüvvâb, bkz. nâib

O

odun
 — kat' etmek 68
 — ve kereste kat' etmek 123
 ordular 150
 orman(lar) 106, 108, 121, 123
 Osmanî ve murassa' Mecidiye ve İmtiyâz nişânı
 176
 otlak 123, 127
 — mahalli 123
 — biçilmemek 120

Ö

öşr(ler) 29, 32, 95, 103, 109, 123, 149, 151, 166, 175
 — alınmak 108
 — alınmamak 132
 — hâsılâtı 88
 — hâsılâtı mütevellîye aid olan vakıflar 83
 — tahsili 30, 78
 —, Anadolu, altıda bir 30
 —, Anadolu, beşde bir 30
 —, Anadolu, onda bir 30
 —, Anadolu, yedide bir 30
 —, Rumeli, sekizde bir 30
 —e muâdil bedele rabtı 167
 —e muâdil senevî icâre alınmak 122
 —i mahsul 105
 —i şer'îsi alınmak 108
 —inin bedelen veyahud aynen i'tâsı 32
 —ü verilmemek 120
 öşriye 149

P

palamud ağaçları 108
 panayır 121

— yeri 123
 pazar 121
 — yeri 123
 penbe 78
 pırnallık 106, 123
 pirinç 105
 posta
 — masrafı 38
 — resmi 39, 40
 Postahâne Nezâreti 73
 postahâneler 39
 Puşıyan taifesi 28, 29

R

rakabesi beytü'l-mâle aid olmak 123
 rakabesi mîrinin olmak 175
 Raşid Paşa, Hariciye Nazırı 77, 160, 163
 râyic-i belde üzere bedelen öşr tahsili 78
 rehn 103
 Remzi Efendi, Nizâmiye Kuyûdât Odası Müme-
 yizi 133, 167
 resm (rüsûm/rüsûmât) 27, 30, 78, 82, 104, 127
 — alınmak 70, 78
 — istihsâli 78
 — taleb olunmamak 38
 — vermek 123
 —-ı adi 81, 86
 —-i arûs 35
 —-i arûsâne 35
 —-i bâğât 78
 —-i dönüm 78
 —-i dönüm-i duhan 78
 —-i duhan 78
 —-i ferâğ ve intikal 104
 —-i intikal harcı 119
 —-i ispenç 31
 —-ı kadîmenin ilgâsı 78
 —-ı kışlakiye 123
 —-ı kışlakiye ve yaylakiye 107
 —-i kısmet 94
 —-i kovan ahz olunmamak 79
 —-i kovan mutâlebesi 79

—i kovan taleb ve ahz olunmak 79
 —i kovanın ilgâsı 78, 79
 —ı mîriye 28
 —i otlak alınmak 124
 —i penbe 78
 —ı ra'yyet 28, 30, 31, 80
 —i tapu 36
 —ı yaylakiye 123
 —ın ilgâsı 78
 Reşid Paşa, Hariciye Nazırı 27
 Rıza 166, 169
 Rıza Bey 169
 ruhban 127
 Rumeli 30, 36, 70, 73, 75, 79, 90
 — Muhasebesi 73, 75
 — Vâridât Muhasebesi 71, 75, 79
 Ruûs-ı Hümâyûn Kalemî 81
 rûsûmât, bkz. resm
 Rüşdü Efendi, Selçuka Köhne Medresesi Müderri-
 si ve Mütvellisi, Vize Kazası 33
 Rüşdü Molla Efendi 136, 137
 rûtbe
 —i bâlâ 93
 —i ilmiye 94
 —i ûlâ 93

S

saban ile sürmek 63
 Sadâret-i Uzmâ Müsteşarlığı 93
 Sadâret-penâhî 74, 165
 sâdât
 —ı Hanefiye 168
 —ı kirâmın muafiyetleri 29, 80
 Sadık Paşa, Başvekil 164
 Safvet 136, 137, 142
 Safvet Paşa, Hariciye Nazırı, Sadrıazam 163, 164,
 165
 Sahib Bey 169
 sahib-i arz 46, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68,
 71, 130, 134, 150
 Said Paşa, Hariciye Nazırı, Sadrıazam 165
 sâlâriye 30

samanlık 109
 sancak
 — başı 37
 — meclisi 130
 sarraf(ân)
 — defterleri 27
 — esnafı 140, 143
 — güzeştesi 94
 — Nizâmnâmesi 141, 142, 144
 — taahhüdü 78
 Sayda Eyaleti 177
 — valisi 176
 selâtîn-i izâm
 — evkâf-ı celîlesi müsakkafât ve arazisi 83
 — hazerâtı evkâfı 89
 — ve vüzerâ-yı kirâm evkâfı 89
 Selçukiye Köhne Medresesi Vakfı, Vize Kazası 33
 selem 141, 142, 144
 Selim Han-ı Sâni, Sultan 70
 senedât 37
 — bayağı kâğıda ve varaka-i sahîhaya yazılma-
 ması 37
 —ı atika 131
 —ı atika, mültezim ve sipahi mühürleriyle
 memhûr 38
 —ı atika-i sahîhanın senedât-ı cedîdeye teb-
 dili 38
 —ı cedîde, devletçe verilmiş ve kalemine kay-
 dolunmuş 38
 —ı gayr-ı mu'tebere 84
 —ın tecdîdi iktizâ etmemek 37
 sened-i resmî 135, 136, 145, 146
 Server Paşa, Hariciye Nazırı 164
 Server, Adliye Nâzırı 170
 seyrek 33
 seyyibe 35
 sınıf-ı redîfe 156
 sicillât-ı mehâkim 176
 sipahi(ler) 70, 128, 131
 — mühürleriyle memhûr senedât 38
 Sivas 30
 Suriye 151

Süleyman Han-ı Evvel, Osmanlı Sultanı 149

Süreyya, Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî 171

süvari askeri 150

Ş

şa'ir 33

Şam-ı Şerif 177

— İdaresi 177

— kadısı 175

— valisi 175

şart-ı müfsid davaları mehâkimde istimâ' kılınmak 146

Şatra kasabası 166, 167

şerâit-i evkâf 33

Şerif Halil Paşa, Hariciye Nazırı 77

Şevket 136, 137

Şevki Efendi 139

şeyhülislâm 76

Şûrâ-yı Devlet 133, 147, 156, 159, 160, 161, 165, 166, 168, 172, 173, 174, 175

— Dahiliye Dairesi 166

— mazbatası 169, 170

— Tanzimat Dairesi 169, 170

şurût-ı vakfiye 83

şüf'a 103

T

ta'sir(ât) 27

— olunmak 30, 95

tagallüben

— gars eylemek 68

— hark ihdâs etmek 68

— zabt etmek 63, 64, 65

— zabt u ziraat eylemek 107

— zabt ve ziraat olunan arazi 107, 167

— zabt ve ziraat olunan arazinin istirdâdı 168, 169, 170

tağrîr ve gabn-i fâhiş davaları 134

Tahir Beyefendi, Darbhâne-i Âmire Nâzırı 93

tahrîr-i arazi olunmaması 70

tahsilât-ı nakdiye 151

tahsil-i bakaya 140, 142, 143, 144

Tahsin 129

Tahvîl Kalemi 93

taife-i askeriye 150

Takvim-i Vekâyi' 43, 44, 73

talâk

—-ı bâyin ile tatlik etmek 159

—-ı ric'î ile tatlik etmek 159

talimât-ı hafiyeye 31

Tanzimat 78

— Dairesi 168, 169

— mazbatası ve arz tezkiresi 101

— torbası 156

—-ı Hayriye 27, 28, 29, 30, 31, 32, 70, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 88, 95, 150

tapu (senedi/senedâtı) 73, 102, 104, 105, 132, 166, 172, 176

— verilegelmek 70

—ndan alınagelen harc-ı mu'tâd ve mu'accelât 70

Tapu Nizâm-nâmesi 41, 101, 102, 137, 141, 142, 144, 145, 146, 148, 154, 155, 160, 162, 171, 172, 176

— ahkâmı 175, 176

— Lâyihası 137

tapu

— hakkı sahipleri 19, 20

— hâsılâtının tedenniden vikâyesi 72, 74

— hâsılâtının tedennisi 71, 74

— i'tâsı 70

— ile tasarruf olunan arazi 40

— kâtibi 71, 171

— memuru 120

— nizâmı 70, 137

— nizâmının hitâmı 71, 74

— ve mukâtaa ile tasarruf olan yaylak 68

—lu arazi 107

—lu arazi-i emîriye davası 45

—su verilmek 75

tarîk-ı âmm 121, 123

tarla(lar) 36, 38, 40, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 71, 84, 88, 104, 105, 106, 117, 139, 140, 141, 143, 151

- açmak 132
- ittihâzı 123
- tapuya müstahik olmak 36
- 1 ziraat etmeyip üç sene mütevâliyeten bilâ-
özer tatil etmek 46
- nın mahlûl addıyla yedinden alınması 38
- sını âhara ferâğ murad eylemek 39
- yı mutasarrıfı ziraat etmemek 117
- yı tagallüben zabt eylemek 67
- yı tagallüben zabt ve tohumunu zer‘ etmek
68
- yı ziraat etmemek 64, 65
- tasarruf senedâtı 153
- taşlık 123, 132
  - mahallerden iki sene öşer alınmaması 40
- taşra
  - dekâkını 88
  - meclisleri 29, 31, 80
  - mehâkim ve mecâlisi 138
  - memurları 44
  - müftü ve nâibleri 43
  - müftülerine ilân 40
- tayin-i vergi maddesi 80
- te‘ehhül
  - eden ahali 35
  - murad edenler 35
- tebaa-i
  - Devlet-i Aliyye 125
  - ecnebiye 125
  - gayr-ı Müslime 162
  - Müslime 162
- tedris
  - ve tevliyyete meşrûta 34
  - e meşrûta olan mahlût kurâ ve mezâri‘ ve
arazi hâsılâtı 95
- tefviz temessükü 63
- tekâlîf 28, 32, 85
  - alınmaması 28
  - mutâlebesiyle ta‘addî olunmamak 80
  - den hisse tarh ve tahrîr olunmaması 85
  - i şâkka 28, 80, 85
- tekâyâ 27, 28, 31, 32, 95
  - a‘şârı 32
  - ve zâviye arazilerinden hâsıl olan a‘şâr ze-
hâyiri 32
  - ve zevâyâ ve dersiyeye meşrûta karyeler
hâsılâtı 34
  - ya meşrûta arazi hâsılâtı 32
  - ya meşrûta olan mahlût kurâ ve mezâri‘ ve
arazi hâsılâtı 95
- Teke Sancağı 35
- tekye-nişinlik 29, 32
- temessükât
  - 1 atıka 84
  - 1 verilmiş olan gedikâtın fesh ve imhası 88
- temettu‘âtıdan hazine-i devlet mahrum olmak 151
- tenbihnâmeler neşir u tesyir olunmak 41
- tensikât-ı askeriye 36
- tereke(ler) 94, 119, 135
- terk-i vatan eylemek 117
- tertib-i maaş-ı hazine 83
- tetimme-i süknâ 103
- tevlîyet 29, 32
  - cihetleri 33
  - e meşrûta 34
  - e meşrûta olan mahlût kurâ ve mezâri‘ ve
arazi hâsılâtı 95
- ticaret 147, 150, 151
  - Nezâreti 93, 145
- timar(ât) 27, 32, 37, 150
  - ashâbı 104
  - toprakları 30
  - ve zeamet ashâbı 150
- Tophâne-i Âmire feriki 93
- toprak basdı rûsûmu 30
- Trabzon 30
- tuğla 106
- tuğrâlî matbû‘ tapu senedleri 132
- turuk-ı aliyye tekâyâ ve zâviyesi 31, 32
- tut 149
- tuz
  - harmanları 109
  - madeni 124
- tüccar 141, 142, 143, 144

U

umûr-ı evkâf 90
usul-i intikaliye 155

Ü

ümerâ-yı askeriye 138, 140, 142, 143
üzüm 78

V

vakfiye 88
vakfiyet üzere temessük verilmek 84
vakıf(lar) 88, 103, 150, 175
— akârı 174
— kurâ ve mezârî' ve arazi 95
— mezraası hâsılâtı 34
—ın arazisi 84
—ın rü'yet olunacak muhasebeleri 88
—ın zuhurât vâridâtı 83, 88
—ına irâd kaydı 88
vali 39, 71, 79
varaka-i sahîha 37
vâridât
— Muhasebesi 34, 35, 78, 79, 86
—ı öşriye 151
—ı Saltanat-ı Seniyye 30
vekâlet-i devriye davası 135
vergi 85, 94
— alınmak 85
— cedvelleri 37
— Emaneti 165, 167, 171
— i'tâ olunmak 175
—yi cedîde 30
vilâyet
— gazeteleriyle ilân 171
— meclisleri 171
— merkezleri 172
— ve livâ meclisleri 171
Vize Kazası 33
— Meclisi 33
voynugân 128
vüzerâ-yı kirâm evkâfı 89

Y

Yakupbey [nâm-ı diğer Çeribaşı] karyesi, Vize Kazası 33
Yakupbey [nâm-ı diğer Çeribaşı] ve tevâbi'i mezraası, Vize Kazası 33
Yanko İgnadis Efendi 166, 169
yaylak(lar) 68, 70, 71, 104, 107, 120, 123, 127, 149
— ittihâz olunan arazi 70
— rûsûmu 30
— ve kışlağın otu 123
— ve kışlak ittihâzı 107
—, arazi-i mîriyeden 70
—ın ferâğ ve intikal ve ihâlâtı hususu 70
—ın tefvîz ve tefevvuzu 70
yaylakiye rûsûmâtı 30
Yortan 169
Yörük taifesi 28, 29
Yusuf Kâmil 146
Yusuf, İmam, e'imme-i Hanefiye'den 169, 170
Yümnî Efendi, a'şâr mültezimi, Hacıköy Kazası, Amasya Sancağı 78

Z

zâbitân-ı mütekâidîn 156
zabtiye memurları 29, 35
zaruret
—i deyn 113
—i nafaka 113
zâviye (zevâyâ) 27, 31, 95
— a'şârı 32
— arazilerinden hâsıl olan a'şâr zehâyiri 32
— ve dersiyeye meşrûta karyeler hâsılâtı 34
—ya meşrûta arazi 32
—ya meşrûta arazi hâsılâtı 32
—ya meşrûta olan mahlût kurâ ve mezârî' ve arazi hâsılâtı 95
zâviyedâr 27, 28, 32, 33
zâviyedârlık 29, 32, 95
— cihetleri 33
— tevcihi 80
zeamet 27, 150
— ashâbı 104, 150

- toprakları 30
- zer' ve harâsete mübâşeret 40
- zevâyâ, bkz. zâviye
- zevcesini talâk-ı bâyin ile tatlik etmek 159
- zevcesini talâk-ı ric'î ile tatlik etmek 159
- Zeynü'l-abidin 27
- zeytin 78, 149
- zımpara 124
- zimmet-i mîrî 139, 140, 141, 143
- ziraat 64, 66, 105, 117, 124, 128, 132
  - etmek 64, 65, 106
  - etmemek 64, 118
  - için açmak 121
  - müdürleri 39, 130
  - olunan arazi 167, 175
  - olunan arazinin istirdâdı 168, 170
- olunmak 177
- ü harâset olunmamak 122
- ü harâsete izin ve ruhsat verilmemek 122
- ve ebniye inşa olunan arazi 172, 173
- ve harâset etmek 46
- ve tasarruf olunan arazi mutasarrıfı 111, 116
- ve tasarruf olunmak 133
- den hâlî kalmamak 73
- den imtinâ' ve istinkâf eylemek 118
- e tevkil eylememek 118
- Ziya Bey 169
- Ziyaeddin, es-Seyyid 166
- Zübeyr Kaymakamlığı 166, 167
- Zühdü Beyefendi, Sadâret-i Uzmâ Müsteşarı 93
- zürrâ' taifesi 36
  - nin ziraatleri 30

YAYIMLANAN DEFTERLERİN GÖRÜNTÜLERİ

14

بر عتدای استقامت فاعده جاریه به موافق اوله به جفته ابنه مذکوره بر سار محله بلو خصه یکسه اولاد ابنه
 حصه لربان عتد معادل بلو بطی خصوص و بر کوا مانع طبعه ابنه مذکوره عتد عتد ابنه عتد ابنه
 امر و ازده سینه حضرت ملاک هره مرکز شرف مقام بیور بلو بر انقاد مطلوبه صیفه ابنه ایدر یک بیله مذکوره شاد
 رفیم اوله قدم ۱۸۸ دی القصد عتد (۱) عتد عتد

نورده و در یک بلو
 سینه دست رفیم اولاد ابنه مذکوره سینه
 صیفه عتد سینه عتد عتد عتد عتد
 و بر دوسینه عتد عتد عتد عتد عتد
 و در عتد عتد عتد عتد عتد عتد
 حبایا در سینه عتد عتد عتد عتد عتد
 بطور عتد عتد عتد عتد عتد عتد
 اولاد ابنه عتد عتد عتد عتد عتد
 ۱۹۱ دی القصد عتد (۱) عتد عتد
 علی عتد

معدله
 ایدر عتد عتد عتد عتد عتد
 و در عتد عتد عتد عتد عتد

ارضه قانونه لهریونک برین عتد عتد

فصول و یا تفصیل ضبط و زراعت اولاد ابنه استرد اولاد ابنه بر دوسینه عتد عتد عتد عتد
 ماده بر ارض ابنه استرد ابنه عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد

ماده قانونه برین اولاد ابنه عتد عتد عتد عتد عتد (درجه)

در عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد
 ماده عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد

فصول و یا تفصیل ضبط و زراعت اولاد ابنه استرد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد
 ماده عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد
 در عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد
 ارض ابنه بر ماده قانونه عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد
 عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد
 و در عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد عتد

در زمانه پادشاه وکیل حضرت صدرالدین ۱۵۱ هجری

در زمانه صدر صدرالدین حضرت محمد رشیدی
۴۹۲ هجری

در زمانه صدر صدرالدین حضرت صفی الدین
و نفیته زهرا امیر خواجه حضرت عتاریه ۱۵۲ هجری

در زمانه صدر صدرالدین حضرت خیرالدین
و نفیته زهرا امیر خواجه ملک ندری
۴۹۳ هجری

در زمانه پادشاه وکیل حضرت عارفی
و نفیته زهرا امیر خواجه حضرت صفی الدین
۴۹۴ هجری

در زمانه پادشاه وکیل حضرت قدری
و نفیته زهرا امیر خواجه حضرت عابدیه
۴۹۵ هجری

در زمانه پادشاه وکیل حضرت سعید
و نفیته زهرا امیر خواجه حضرت عالمی
۴۹۶ هجری

در زمانه پادشاه وکیل حضرت عبدالحمید
و نفیته زهرا امیر خواجه حضرت سلیمان
۴۹۷ هجری

در زمانه نفیته زهرا امیر خواجه حضرت سعید
۴۹۸ هجری

در زمانه پادشاه وکیل حضرت سعید
۴۹۹ هجری

در زمانه پادشاه وکیل حضرت احمد و نفیته
و نفیته زهرا امیر خواجه حضرت صفی الدین
۱۹۲ هجری

در زمانه صدر صدرالدین حضرت سعید
و نفیته زهرا امیر خواجه حضرت عارفی
۱۹۳ هجری

برخی ماده یعنی و انچه ماده را احکامات اجلاسده صکره اموال غیر منقوله به حکومت اجابتی طرفه بر مأمور خصوص کوندر بعضی
 وضع بر ایند بر مأمور و بونک ایچیه ایلک نسخ اولورده تقیم اولورده فیصله ورنه مسنده حکم اعلاماتک خلاصه مالا و یا برخی کوندر بلایه
 مأمورک کیفیت مأموریت و برخی و غیر منقولاتک نوع و جنس و موقع حدودی یعنی وضع بر اوسانه اموال غیر منقوله خانه و خانه
 و دکانه و بونکی عمارت ایلر بر لایقده شمر و قصه و قضا ایدمه و سوفاغاک اسی و قوسنک نومردکی و اطرافنک عمارتک نوع و جنس
 و اراضی ایلر و انچه اولدنی قضا و کوی و محلات اسی و دوشنک نجیباً مفارک و اوزرنه اینده و اشجار و ارازلر بونک عود و انواعی و اعلامه
 و بره حکمک اسی و دوشنک اسی و دوشنک اقامتگاهی نصیح اولورده جقدر

برخی ماده مزایه کورتله بکری بر کوی اول کیفیت خصوص ورنه و غرنه لایله اعلامه و نظیر مزایه ناک ایچ اولدنی شمرک مروجع ناک اولور
 حکمینه دخی بر اعلامنامه یا بشیریم جقدر

مقتضی ماده اگر مزایه انسه بر کوی طرفه ضام بر لایقده و لایق بی کیمک اوزرنه فالور ایلر مزایه بوسنده حکومت اجابتی طرفه
 موقفا قرار داده حکیم جقدر قرار داده نایجده اعتبار اولور بر کوی طرفه لایق بوزر بیلر ضم و قوعولور ایلر نایله مزایه اولدنی
 و قوعولور جده ضامیم مصارف عاتده سیله برابر صکره کا طایفه انجیم نفیر سندن اموال غیر منقوله ناک منسوب اولدنی راتره طرفه
 و بریم جقدر

ادنی ماده مزایج اولورده غیر منقول عین نسخ نفیر اینج ادم استاده نکلله ایدر ایلر مزایه نکلله ایچ اولدنی ظهور ایچ جمل ضرر
 دعوا مصفیقه برابر کدر نسخ نصیه ایندیریم جقدر

اوله برخی ماده مزایه یا ایچ ایندیر مأمور و صاحب جده غیر منقولاتک فروخته حکم اینج حکمک مأموریه و اعضای یا سوریه حکم و سوریه لایر
 نائزنا سئل طوبیه جقدر

اوله ایچنی ماده مزایه به فاد قارمید بلایه اولور ایلر چاقا قانقنامه لایقونک ایچکورت اوله برخی ماده کی حکمینی مجازات اولور جقدر

اوله برخی ماده مزایه ایدر بلایه غیر منقولاتک حقه نفیر دعوی ایدر اولور ایلر ضرر و قوعولور جده قرار داده ده اول دعوا انجیم
 لازم کولر جمل و ادعای ثابت اولور ایلر مزایه ناک تا جینرله و جینه ساره ده طوبیه ظهور ایچ جمل کانه ضرر و زیان نصیه ایچ جقدر
 فقط عذر مسروعه بی صول قرار داده ده اول کلویه ایدر ایدر ماس اولدنی اثبات ایدر ایلر موقفا دعوا اینک حقه سافل اولور

اوله برخی ماده مد بونک غیر منقولاتی و ایله وقف معینده صاندر مده استر ایلر دیگر دایک استونق مام حکمینی فروضه ایندیریم حکم
 اوله جقدر

و مدبره متفانك تعمی زراعته متوقف ارضانی داره سنه کافی ارضی دخی ورثه سنه النهر و بدو جله و رثه به
 ترك اولنه جله ارضيك مقداری ذات دعوانك عامه ارضی مجبوره تعبیه الله (بسم الله الرحمن الرحیم) و
 موری دولت

بسم الله الرحمن الرحیم
 الحمد لله رب العالمین
 و الصلاه و السلام علی سیدنا محمد
 و آله الطاهرین

در این مجریه اموال غیر منقوله
 فروخته شده نقد صادره

برخی ماده با اجازتیه تصرف اولاد مستفاد و مستفاد موقوفه اید ارضی امیر حکوم : اولاد و بهر مجریه مدبره رضانه باقیمانده اموال
 مدبره کی صاحب مدبره فقط مدبره خانه مناسب بر خانه س دخی مجریه صاحب مدبره ترك اولاد مدبره ارباب زاعنه اولاد خانه داره خانه
 مقدار ارضیه همه اولاد مدبره و كاف دوری کی برقی آنه کبر مسه ارضی کمال صاحب مدبره ترك اید بلور بدو جله ترك اولاد جله ارضیه
 مقداری دعوانك روث اولادنی حکمه معرفیه تعبیه اید بلور

اینکجه ماده مدبره غیر منقوله ارضی سنه اموال حاصله صافه منک نقد ما اقتضا اینک گذشت و صافیه برابر دخی اقبای کافی اولادنی
 اقبای ایدر و استحقاقی دایم حواله اقبای غیر منقوله فروخته شده صرف نظر فقیر

اینکجه ماده حکوم : اولاد مطابق حواله طرفین قبول اید سخی کیفی مدبره تبلیغ اید کده حکم اصل دایم کی مدبره اموال غیر منقوله
 فروخته اولادنی ادعا اید بلور

در برخی ماده مدبره اموال غیر منقوله قابل استیفاء اولاد حکم اوزرین فروخته اولاد بعضی کی غیبا اولاد حکم دخی اعراضه کده مدبره
 اینکجه صافیه

بسی ماده دایم الاضفان اقبای دایم اینک حاله غیر منقوله ضبط و فروخته استخانه قیام اید یکی بهر اقبای نام تنظیم و حکم
 اموال بر صورتی ربط ایدر حکومت اجزیه معرفیه مدبره گذشت و با افاضه کده حکم

اینکجه ماده دایم اقبای نام به کوه دایم ناچیده اعتبار اوزر بر کوه کجی غیر منقوله فروخته دعوانه نخستیه نام یغیغه اعتبار
 اید دایم طرف به کوه کجیه اوزر اقبای نام کوه بهر حکم دینک اوزرین به اوزر بر کوه کجی لازم حکم

[illegible]

وادی در درختی و بختی نه دره ای که نه کی عترت بر روی افتد و استغفار فواید به سه نه که خداوند اصحاب را ضربه عترت بدهد
پس ای نعمه جعفر

والتبريد بان يد تفرق اولئاه الرضخ اميريه وموقوفه محموله من غير اهلها بزوجه وفوت وكردم واستجار كره سارة
وهو تانده النعمه خفقه

[illegible][illegible]

اوصی مارہ

کتاب ناصیه درجه ایچنج جاری اوده زانغ ایلوقا اصولو ذکرک مبدولک وفاقا فراغ اولمسه اولمه ارضینک جهانزه دباردانه
ایقای ریه ایه بله جلم احوال و معامله نفع مان مخصوصه ایه نعبیه اولمه بقدر

در روزی چهار بار

مفکات و هجره ایله نصف اوزانه چشقلان و اراضی سازه صغیر و نیمه اراضی ایسه و موقوفه معاینه ابر قنوب فقط بولنده
انفس اولاره موجه سوپ قاعقه مخصوصه سه نطقاً کما کاه اهد و استیفا اظه حقه

بشیر سارو

ارض امير و موقوفه اوزر زره برناه انبي و اسمايك نطق حق ارض فائزانه هيتك نصيبه ايديك احكام كاكاه اجلا فقه جعفر

التحفة العارفة

استوفانوره نابنج اعلمندسته اعتباراً معی الاجزا اوله جعفره
 وارض فانورنامه لها بنوبه هونوفه ضامه سوار سابقه بابه افظه
 تبیخ اعلموف
 ۱۷۱

تبریح اعلائی
۱۴۷

موسیٰ علی اولہ
صوبہ خفہ

[illegible][illegible]

روزنامه محمد صمد و روزنامه حضرت محمد رسول الله
و نیز ماهنامه خواجه نصیر و ماهنامه خواجه نصیر
و روزنامه محمد صمد و روزنامه حضرت محمد رسول الله
و نیز ماهنامه خواجه نصیر و ماهنامه خواجه نصیر

بکار از اعلیٰ و ارشد و فاضله اعیان و اطمینان و به
اولین و نخستین و یار و همکار و رفیق و خدای
فرشته آگاه و یار و همکار و رفیق و خدای
۱۲۸۴

موتی خط قرمز
ایستاد فاضل الهادی در این علم از راه خود
در این علم از راه خود

[illegible]

مجرد تسهیل معاملت ایله امر راغ و بجا نك وادجه نه روت و محبوب مملكت بر فائده ها تربیه و نویسی مقصدیه بایه بونظر اوله ككله
راضی امیر و موقوفه نك اصول اختلافی حضوره قرار کید اولده مساعدان شیه بر وجه آن بیا به الحذر

پنجی ہاؤس

بطلان تصرف اودانه ارض امیر و موقوفه نیک اولاد زکوة و امانه مساویة انتقال حق ارض قانوناً بمیراث و تقسیم امیر و احکام
و مساعدہ کا کلام باقی اولوب فقط ارض امیر و موقوفہ شرعاً بمیراث اولاد زکوة و اماناً موجود اولدنی حال عمر نہ بظاہر ارضی
مانیا احضارینہ یعنی اولاد زکوة و امانات اوغند و قرینہ مانیا بابا و امانہ راجعا لایبیرہ و لاب اولاد فرزندانہ خاصاً لایبیرہ
و لاب فرزندانہ سادسا دوم فرزندانہ سابعا سوم فرزندانہ بمیراث مساویة انتقال امیر و جکدر و تعداد اقطار و در و در بری
بمنزلی تغییرده مانیا زوجہ زوجہ زوجہ زوجہ انتقال امیر و جکدر

اگرچہ مادہ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

بوی پنهان حاکمه مضبوطه مذکوره ده بیامه اولی پنهانی اور زده دیوانه هه یونیم قلمه قیدی و راضی فانوئا هه یونیم بی
بوندنم دخی پدی بیک بشوز نسخه طبع اینیزیم رک دستارده اجماب ایدم مقام و موقعه و طشه محکم
و مجانبه و مضبوطه بر نسخه سنک ایسا و باقی سنک دخی جانب میریدم فروختی جانب کی کوی خواریدم ده بی
دخی هر نه و جهده امر و فلامه جناب جلایانم مقام و شرف و بوی پنهانی ایسه اکا کوره حرکت اوله پنهانی نیم مذکوره
شماره ترقیمه ابتداء اولی اندم ۷۵

[illegible]

فصل

ایام حفتگی مقننه در

اوٹو برنجی مارک

اینه حیوانات و حفت و باغ و املاک ساره و بوندره بنیت ایله زراعت و عیاشی اوفانه اراضی امیریه
شامل اولام هیئت مجموع که بیه الناس مختلفه تقیر اولور بوضوله ارتقا ایتم عهده سنده بولم جورده
مختلفه ک نفعت مخنه سنده نظراً کیسه کی یوزر باره ده تقیر اولم خیر بجنه معادل اجاره ایله بخور بای
قاعده کی اوزره یعنی اموال و حیوانات موجوده سنده نصف اولندی یرینه قونعه شرطیه ایجای قابل
اول یعنی تقیر بیه ایتمک حد بوعه و وصوله قدر کما کانه عهده لرنده ایضا قلعه حصه

اوتوزا یکھی ماء

بومقوله مضطرب در بولنامه اموالک اکثری منقولات قبیلند اولویده املاک باقیه شریه بر قاج خانه
وصالحانقد عبارت اوله و بوندک خواستند ترتیب اید بیه جیک صراحت ضیاع جاسه نظر ایک جزو علی به
همه منقولات فروخت اوله و اراضی هر مقدار اجاره ایله اولویده و سوبه ای اید که آنک ایتم عهده این ابقا فقه

اوتوزاوجی حنیف

در حفظ آنک املاک غیر منقولی باغ و باغچه و درگه و ابنیه جیمه کی قیمتی اول رفه خراب اولدرنده
اینهمه خرابی ترتیب ایده جکی ای باب وقوف شرعاً تدبیرله شرعاً ثابت اولور ایسه اولوقت مجموع ملک
باطل ایده فر و خیره رفه خانه و عمارتیه و در ایده جک محته و مضبوطه موجبیه صانع اولره
املاک نسبت ایله اراضینک فراغه دفعی مانع کوستدیر جکدر و بر خانه یه مربوطیه قوللا مقده
اولوبه تفریق نقدیرنده بلا سی زیاده سیله تنزل ایده جکی بر منوال سابقه شرعاً ثابت اولره اراضی
بو حکمده اول رفه بر منوال سابقه اوله خانه ایله برابر اول اراضی دفعی فروخته اولره بیور (ص ۶۱)

24

۴۴

ۛ

20

W

رشدی مداف
نیزه

π

محمد حسن

اسمیت
جید فیدم جوہری

یکم در تنجی

برکیمه با طایفه قهر فزده اولاد ارضی بی برنوال سینه ماموری معرفتیه رانته دینی مقابله سنده وفا فراغ
اینگذرد صکره قبل الراجون اولاد فزده دیم مرقوم دیوه ساره سی کی ترکه، وافی سنده استیفا اولور واکرا صلا
ترکی یوغیه ویا خود ترک، موجودی دیونته وفا اینجایه متوفانک اولادی یا خود بابای ویا اناسی
دیم مذکوری تمام ادا اینجی اول ارضی بی تصرفه قادر و طوب دیم مذکوری کاملاً استیفا ابدیجیه رک
رنگ اندی اول ارضیده تصرفه منفه حق دارد و اگر متوفانک همه انتقاله نائل ورته کی اولیوبده
حقوق صاحبی وایه بوباید متعارف اولاد طایری مثل اینجیه رفته ارضی مذکوره بالمریده هر حقاره
بایع اولورایه حق طایر صاحبی اول مقدارایه تفوضیه طالب اولی فی حاله اکا تفوضیه اوله رفته انام
انجودم جانب بیت المال ایچونه طایری مثل مقابلی ارضی مذکوره نک بر سنه انک محمول مقدار ای یقونیوب
باقیبله متوفانک ترک سنده ایضا اولیانه دیم مذکور ایضا فنور واکر حق طایر صاحبی اول مقدارایه تفوضیه
ابا و امتناع ابدیایه ویا خود متوفانک همه یو اصحابنده اصلایه سی یوغیه اول ارضی وایه
تصرف ابدیجیه بدیل طایفه تفوضیه اولوب بوسورنده دخی کد انک بدل مذکور دیم بیت المال ایچون
بر سنه انک محمول مقدار ای یقونیوب فضلایه دیم مذکور ایضا اولور

یکم در تفویض مال

صور مذکوره انک کافه سنده شاید که ارضینک بدلی دخی دینه و فایتمیه جک اولورایه دانه اولاد
کیمه بقیه مطلق بی هیچ بر طرفه ارعای وکرا دیوه مرقوم مذکور سند و رفتدره مقید اولیایه دیم
ارضینک بدله استیفا صلاحیتی اولیه بقیه دیم مقابله وفا فراغ اولیه ارضینک بدل سنده
بر سنه انک حاصلاتی تنزیل اولاد فزده بقیه دیم مرقوم معادل اولیایک لازم کلوب زیاده دیم مقابله ارضینک
فراغی اجلا فتمیه جقدر

اوتوزنجی مال

دانه ای دیوه بالاده بیانه اولیانه اصول رعایت اینجیه رک خود بخود بیندره بر سنه بیارایه بر وقت
اکا اعتبار اولیه جقدر و فراغ بالوفا ماده سنده طولانی و قوی اولاد و عوالر مال ماموری حاضر اولیه
حاکمه بالاده مذکور سنده رسمی و رفتدره کی قیدی موبینجه محلی مجلسنده روت اولیه جقدر

دائمه اولاد کیمه الیهی مقابله اول اراضی بی ضبط ایدیه میرک اراضی رقوم قانوناً مستحقه یو اولاد
لازم کلورایسه ده مجرد منفعت عامه یچونه بوقوله اراضی بدلنده دایک استیفای دیه ایدیه بلیس خصوصیه
بیک ایکیوز تمیج دیت سنی رضایتک طقوزنده ساعده سینه ازان بویسی اولدیفنده اراضینک وفاء وفاق
ایچونه انبای لازم کلامه شرایط بروجه آتی بیانه اولور

یکری الشیخ صالح

اراضی امیریه منقهرندنه برکیمه باطایو قهر فنده اولاد اراضی بی وفاء فارغ صورتیه دایق قایمه ایدرک
انجه استقامه ایدیه جک اولدیفنی صورتیه طرفیه یعنی دائمه و مدیونه و یا خود وکیلری قضا کرده ایدیه قضا
مجلسه وراسی لوا وکری وایالنده لوا وایالت مجلسه کله راک مال ماموری حاضر اولدیفنی حالده اراضینک
مقدار و حدودی و سرمایه ناک و دولجه مقدار اولاد محدودی تجاوز ایتمک اوزره فاضله مقدای وفاق
بالوفا اولدیفنی بیانه و قهرج برله بر سندی به ربط و در دست بولنامه طایوسندی امانت مفروضه له اع
و خلاصه یی بوقصوی یچونه اتخا اولدیه دفتر مخصوصه قید اولدیه و مدیونه رقوم ادای دیم ایدیه اراضیه
بختلاص ایدیه جک اولدیفنی حالده کدایک طرفیه مجلس محکمه کله راک دیم سندی و طایوسندی استرداد و در فنده
قیدی تصحیح اولدیه جفدر

یکری دینجی صالح

بر سوال سابقه وفاء فارغ وقوعنده کدایک فارغ و کدایک مفروضه له اول اراضی بی بر بنقه سنک عهده سته
فارغ اولدیه فقط اراضی قانوننامه هیهوتک یوز اوهر بدیجی ماده سده بیانه اولدیفنی و جهل اکر متعینه
اولدیه مدت معینه طرفنده فارغ بولنامه کیمه ادای دیم ایدیه مدیونی تقدیرجه اول اراضینک فروخته
بدلنده ادای دیم ایتمک مفروضه ای یا خود خارجه برینی وکالت دوریه ایدیه توکیل ایتمک ایدیه اولدیه
مدت معینه ناک انقضا سنده وکیل بولنامه کیمه ماموری معرفتیه اول اراضی بی جافتم و کدایک کوره
اوهر بیج کونده نایه ایکی طرفنده عتفاً و صحیحاً باطناید فروخته ایدیه بدلنده استیفای دیم اولدیه کلیمه
اولدیه حالده اشجو وکالت دوریه کیفیتی ماده سابقه ذکر اولدیه سند رسیده درج و ابضاح اولدیه لازم
کلوپ سند مذکوره مندرج اولدیفنی حالده وکالت دوریه دعوانه اعتبار اولدیه

بر کیمه

اینکه در جمله صرف محمول اولاد و قانوننامه اراضینک بتوسط بدیجی ماده کی موجبیه با مالایده آخره احادی
لازم کلان اراضینک یوز دوغده قدر قضا محلی مزایه سیله و یوز دوغده بشیوز دوغده قدر محلی نواده دخی مزایه
مکرده کی بالاجه بدل مقبریه طالبه احاله قلوب لازم کلان مضبوطی تنظیم اوله جقدر و بشیوز دوغده مزایه
اولیضی حاله قضا و لوا مجلسنده مزایه کی اجا قندقد نه صکره مالیه خزینه جیلله سده دخی مکره مزایه اولغ
اورزه کیفیت نصرت مالیه بدیجی جقدر و بموقوله محمولات مضبوطی رعایت و روری ناریخنده نهایت دخی
ظرفنده امر مزایه لی اتمام اوله جقدر هو طایو اصحاب اراضی قانوننامه و هیوننده مضبوطی بیا و لغنده
اهالی سده یره ضرورت و احتیاجی اولغ درجه اخیر ده اصحاب هو طایو ده معدود و اینده هو طایو لی
ضرورت و احتیاجی مقداری اولاد منفرد ااضیده اولوب نظریه تقسیمده مضرت اولاد ااضی جیلله
حفظنده ااضینده هو طایو یا لکز قانوننامه مذکور ای طقوزیجی ماده سده بیا و افظم سزجی درجه قدر
معتبره

اول طقوزیجی ماده

ارضی محمول معین و بر سوال سابقه انجوه فراغ و انتقال فرجیدی و کاغذ برای جمله خزینه جیلله بیا و اوله جقدر

یک مرتبگی

محمولتی طوغریه طوغری به حکومت طرفنده طویله بیوب مکتوم قلاوه ارضی محمولتی هرکیم خبر ویرا به
مجلسه مزایه و تقویضی اجا اولدقده صکره بدل معینده بالحساب اول کیمسه یوز دوشه غرض اخبار ویرا جقدر

یک مرتبگی

بر سوال سابقه اراضینک فراغ و انتقال و اهالوتنده خراج فراغ و انتقال و مجلاته بعد الاستیفاسینک جلب
واعنه انتظا وقت کجور بیوب اول ارضی لکانه متصرف جدیدی طرفنده زراعت و تصرف اولغویکون
سندی کلیمه وک معتبر اولغ اورزه بدیجی مجلسی مهردی محمول بر علم و خبر ویرا جقدر

قنن قضا و قریه و اخذند اولیعی و حدود و سنوری و مقدار دومی تصریح اوله و رفتن امانتیه مخصوص
مهرایه تمهید اوله جقدر

اولی شیخ

با ملکانه هابویه تصرف اولمقدنه بونانه جقدر حصه ملکانه لرده مذبح اوله شرائط وجهه معلوم اوله جقدر

اولی شیخ

حقوق طایفه صاحبی موجود اولیعی حاله مستحق طایفه اوله ارضی ارضی قانوننامه هابویه الی طقوزخی ماه سنه
بیانه اولیعی اوزره محنده یعنی ارضینک یونلیقی قریه و قضیه اهلیسنده بفرصه ارباب و قوفده تحقیقه و جنبه
میری به خار و مضرتی موجب اولیه جوجه صورتده تقیر ایده جقدری بدل ایده حقه طایفه صاحبیه صهره سیله
نظیف اولور طایفه اولیقری حاله بلا مزایده اندره احاله و تفویضه اولوب لازم کلامه مضبوطه کی تنظیم
قنور فقط اول ارضی یوز دو غده ناقص ایه قضا مجسک تحقیقا به اکتفا اولور و اگر یوز دو غده
زیاده ایه قضا مجسک تحقیقا به اکتفا اولوب مجسکی لواط فرنده دخی تحقیقات لازم اجزا اولمقدنه هرکده
کذلک بلا مزایده تفویضه و احاله کی اجزا اوله جقدر و زلار بو تحقیقات برانه سیله ارضینک کی بوی
تاخیر و صاحب حقه هابویه حقوقی اضاعه اولمقدنه جقدر

اولی شیخ

حقوق طایفه صاحبی حقه طایفه اولیقری اوله ارضی بی طایفه قبیلله المقدمه استخفاف ایلله اسقاط حقه اولیقری صورتده
ارضی بر قومه بروعه آتی بالمزایده طایفه احاله اولمقدنه اوزره تنظیم اولمقدنه مضبوطه سنه کیفیت استخفاف قوی بیانه اولمقدنه جقدر

اولی شیخ

حقوق طایفه صاحبی اولیعی و یا خود اولوبده حقه طایفه اولیقری اوله ارضی بی المقدمه استخفاف و اسقاط حقه

افزاینده

ارضی محلوله و مکثومه در معده سدر ارضی تصرف ایندرونه خرج انتقال شلایو خرج و کاغذ بر ویدنده سبکی
و ملنزم شلایو طرفدونه و بر سطح اولام سدر عینقه بولاندرونه و کدک سدری ضایع اینهمه اولیسی قید اینهمه ایندرونه
یا لک کاغذ بر الیانه بدلیه مجددا سدر ویرک اوزره قریبی یا محلی طرفه و بریدیم علم و خبر و اولیانه تحقیقات
لازمه اوزرینه مضبوطی بالنظم مذکور علم و خبره برابر رفت خانه به کوندریه جکر

افزاینده

ارضی فانو نام اهلونک یوز اوجی ماده سدره بیاه اولیسی و جلد یوز و قراج بررونه مجددا آجوب ترابا به
اولنده اول برر مجانا و بلا خرج تفویضه و مجددا سدر اعطا اوله رفه یا لک اوج غرض کاغذ بر الیانه و بولمقوله
برسنه و اجددی برر طاشویه ایکی سده عشر الیه جکر

افزاینده

ارضی مواده برینوال سابعه یا لک زراعت و اعمار یجوه استیانه بر ویریلوب دیگر صورته کنه به خط
ایندرامک و خصوصیه جبال مباحه و منافع عامه فخره مزون و مخصوص اولام بررایجوه کنه به سدر
و بررامک و تصرف ایندرامک و تقطیل ایله مستحق طایر اولام ارضی اعمار ایندرونه و اما وقایع تمام
وقضا میدری ایله مال مؤور برینک لوازم مؤوریندرونه

افزاینده

ارضی متصرفینده کیفیت تصرفین بییه ویریلونه بالاسی طرفی مطبوع طایر سدرنده ارضینک

قنق

فراغی است و بر ملک اوزره اراضینک بدلی ناقصی سویمانه اولور ایسه غرضه دعوضده عاری اولور و نه قیمتی تخصیصه ایتو
خارج مذکور قیمت تخمه سنده الیه جقدر مجازاً فراغ وقوعنده دخی کذاک قیمت تخمه سنده یوزده بس غرضی خرج فراغ انور
واضحتی دخی مقابله وفاقاً فراغ اولور کیمه ده نصف خرج یعنی دخی مقدارنده یوزده ایکی بجو غرضی خرج انور

بدلی

ارضی باررسنده ایکی اراضینک مجموع قیمت تخمه لری تنصیف اولور و نه نصفند نه یوزده سه غرضی خرج انوب انجی
بوجر جاک دخی نصفی برنده و نصف بدلی آخونده استیفا اولور

سکرت

انتقاله کذاک اراضینک قیمت تخمه سنده اعتباراً اراضینک انتقال ایدر جکی کیمه ده یوزده سه غرضی خرج انتقال انور

طوق

برینوال سابعه الیه ججه خرج فراغ و انتقاله به بشقه جدید سند ویرلجی صورته فراغده فارغده و انتقاله اراضینک
انتقال ایتیلجی کیمه ده اوج غرضی کاغذ بلا دخی الیه جقدر

اول

هوزنظ ما کندی عهده سنه انتقال اجراء و نیماه ارضی بی برکنه آخره فراغ ایدر جک اولدقه فارغده خرج
انتقال و ضرر و غرضی لهره خرج فراغ اولور اوزره ایلمیسنده دخی یوزده سه غرضی انجی اولور ججه و مجد راسد ویرلجی
عالمده اوج غرضی کاغذ بلا دخی فارغده الیه جقدر

رأس قضاء ایه مدیر مملکت و رأس لوا ایلہ کرسی ایالتہ ایه اور اوردہ بولنا مال ناموری حضرات و قری
 حالہ تقریری النور بعدہ معاملہ قیدیہ کی بالا جدا درست اولاد سنی النوب لکھاسی یا بلکہ و یا خود
 عیقہ ایه تبدیلی النوب اسکی بھلہ حفظ اولفہ اوزرہ رأس قضاء ایه یا مضبطہ خرج مذکور ایه برابر
 ماکوہ اولینی رأس لوا ایلہ کونڈریوب قضا مضبطہ کی اوردہ حفظ و معاملہ قیدیہ اجا ایلہ موجودہ دیگر
 مضبطہ تنظیم و دفتر خانہ یہ تقسیم اولہ جعفر واک رأس لوا ایلہ ایه تمام مضبطہ کی تنظیم دفتر خانہ یہ
 تقسیم فنہ جعفر واک فارغ اسکی سنی یوغیہ برنوال سابقہ تنظیم اولادہ مضبطہ اوردہ کیفیت تصدی
 بیادہ اولفہ لکھاسی

در اینجا

برگشتہ طشرہ دہ بولناہ اراضی دربارتہ آخرہ فارغ ایدہ جاک اولدقہ اراضینک منسوب اولینی سنانہ
 مجلسدہ فارغ اول ارضی یہ صحیحاً منصرف اولینی بیہ بر قلم مضبطہ جلب اولہ رفہ فارغ ایدہ مفروضہ
 یا خود وکیل شرعیہ دفتر خانہ یہ کلوب تقریری اخذ ایلہ مادہ سابقہ بیادہ اولینی اوزرہ فارغ
 بدہ جدید ہو سنی و ایه لکھاسی یا بلکہ واکر جدید سنی یوغیہ مجدداً سنی ویرید جکر و ہر سنی
 ویریدہ برابر مجلسدہ قیدی یورید لک ایچوہ دفتر خانہ دہ مملکتہ علم و غیر کونڈریوب جکر

بشیر

انتقال وقوعہ سنی و وفاتک انتقال ایدہ جاک ارضی یہ صحیحاً منصرف اولقیری و اراضینک قمت
 مخفیہ قانوننامہ اراضینک الای در اینجا والی بشیر مادہ لری اقتضائہ اراضینک و ہر کیمہ انتقالی
 اجا اولہ جو ایه حق انتقال اول کیمہ یہ منحصر اولینی بیہ محلہ کی یا قریبی امام و مختاری طوقہ
 ویرید جاک محوری علم و غیر بیجہ حق انتقالہ فائل اولادہ کیمہ دہ النجہ خرج ایدہ برابر تنظیم اولہ جو
 مضبطہ کی اوچکی مادہ دہ بیادہ اولینی وجہ دفتر خانہ یہ کونڈریوب انتقال اجا اولہ جعفر

استوارہ سنی حاکمہ لکھاسی یا بلکہ واکر جدید سنی یوغیہ مجدداً سنی ویرید جکر و ہر سنی

النجی

ارضی ہر قوشہ فارغ و لونڈیہ مفروضہ لہدہ بوزدہ سنی غرضی خرج فارغ النور فقط خرج
 فارغ

موجبه عمل اوله

صورت خطی

طایفه نظامی

برنجی

این خطی در طایفه نظامی

فراغت و انتظام و سایر امور
در این خطی در طایفه نظامی
و سایر امور در این خطی
در این خطی در طایفه نظامی
و سایر امور در این خطی

طرز کرده اراضی میریه نیک تفویض واحا که سنه مال ناموری یعنی دفتر دار و مال میری و فضا میری
فازده اولیایه بوند صاحب ارضه حکمده در لر

ایکینجی

ارضی مذکوره نیک فراغت و انتظام واحالاته در خصوص صوره ذراعت میری نیک در فضا مخصوصه میری
و طوبی بویاده اندر یا لکن مجلس اعضائی صقیله اعضای ساره حکمده بولنه جفا در

اوچینجی

بر کیمه ارضی آخره فراغت مراد اید کرده فارغ از اول ارضی به صحیح متصرف اولیائی وقایع غرضه فراغت
اولیایه مقدار صحیح و فنی قضا و قریه را خنده بولنی و حدود و سوری و مقدار و فنی بیجه محکم
و یا خود قریه کی امام و مختاری مراد به محو علم و خبرانه و فراغت ایله مفروضه یا خود و کل شعبه
مجلس مملکت کلد کلرنده کور رکلی علم و خبری اخذ و حفظ و خرج فراغی اخذ و استیفا اوله و فضا

یوز اوتوز برنجی

فانونا جفتک هر سه زراعت اولوز و حاصل و بر رایی اولوز که بر جفت دیگر که اعلام برده تخیج سک به دوغ
و اوسط برده یوز دوغ و ادنی برده یوز اولوز دوغ قدر اراضیه عبارتند در دوغ دخی خطوات متوسطه ایل
طول و عرضاً قره خطوه یعنی تربیعاً بین الیوز ذراع بر در و بر دوغده ناقص اولاده اراضی به قطع بقیر اولوز
اما به اراضی جفتک دیدگری بر طاقم اراضی بی زراعت و عراشت فتنده افش و تدارک اولوز اولاده اینه
و حیوانات و تخم و ادوات جفت و شمولت ساره ایل اول ارضیه عبارتند بر مقوله جفتکات اصحابه
بری اصلا و ارضی و هو طایبو اصحابه کسه ای اولیغنی حاکمه و فای ایدرسه جفتکای جانب میرید به باطنیه
هله و بر یوز و اگر ارضیه حقه انتقاله نائل اولاده و رتبه ای اولیغنی حاکمه و فای ایدریده ذکر اولاده
اینه و حیوانات و تخم و ساره دیگر و اندر انتقال ایدرسه شمولت فصلده بیاه اولیغنی و عهد بودار تدرک
اول جفتک تمیله زراعت و تصرف اولاده ارضیه حقه ایوی اول جفتده اراضی مرقوم دخی طایبی
مثل ایل اندر تفصیل اولوز و اگر استخفاف ایدر ایه کدولرینه مورت اولاده املاک و اشیا به
طوقاً نیکه یوز یا اندر اراضی مرقومه بالزاید طایبه تفصیل فلتور

یوز اوتوز ایکنجی

هر یکم اذن سه فی ایل دیارده برنجی املا ایدر ایه اول کله مالک اولوز و اذن الویده اوج سنه
طولدر مزایه اذن برحقی قالیوب دیگری باذن سه فی اول محلی املا ایل تملک ایدر بیوز و اگر برکمه
باذن دیارده برنجی طولدر مزایه او اسی جنت المالك اولوب جانب میرید بدل مثل ایل اول کیمه به
و استخفاف اینیکی صورته بالزاید طایبه صایلو

خاتمه

اشو فاننامه هلیوم اعلامی تاریخچه اعتباراً مرعی الاجرا اولوب شمدی به دن کرک اراضی میر
و کرک تخصیصات قبیلده اولاده اراضی موقوفه حقه مقدم و مؤخر صادر اولاده اوامر علیه
بونک احکام مندرجه سنه مقایر اولاندرک احکامی منفع اولیغنده اوامر مرقوم به بناء مشایخ السلام

یوزیکر میسکرنجی ماله

علی العموم محصولات و مزروعات ارضیه نرده خوس اولور ایسه اولنوب هر قنقی قریه ناک حدودی داخلنده کی ارضیه ثابت اولن ایسه اول محصولات و مزروعات ایشاری پالکن اول قریه به حاصل اعتبار اولنور کذلکی یا ییلانه قشلاک و اولناده و اغیل و دکریم و سائر ناک رسومات و اجابات منظور عله لی داخل حدود نده بولون قریه حاصل اعتبار اولنور

یوزیکر میسکرنجی ماله

دوقه خانه عامره ده چلتک بقید اولاده یلرده چلتک نهری خراب اوله چلتک اکه کلور کیمه لره نهمره ایشیریلور و چلتک ارضی سائر ارضی میریه کی باطابون صرف اولنور فقط چلتک قریه اجد اوله کلاسه معاملات محلیه هر نه ایسه اکار عایت اولنور

یوزیکر میسکرنجی ماله

قبل انتظامات سیهیدره و سائر تخصیص اولنوب خاصه دیلانه و اصولی ملقا و بنفانه تخصیص باشنه بقید اولنانه و ملقا قوری اغالری طرف ندره باطابون احواله اولن کلاسه ارضی باطابون صرف اولنوب فراغ و انتقالات و احالات وقوع نده غنیه سائر ارضی میریه معاملی اجد اولنور

یوزاوقونجی ماله

اهلیس موجود اولاده بر قریه چلتک ایشاریه ارضی مستقل بر شخص عهده سنه احواله اولنور فقط بتمسک ایکنی موده بیانه اولن قریه و جله بر قریه ناک اهل جمعیه کی طایفه بده ارضی طایفه کی استحقاقه ایکنی حاکمه مجدا ارباب زراعت کتوبه راک اظام و عهده لیسنه بشقه بشقه ارضی تفویض اولنور اول قریه هیئت اصلیه سنه ارجاع ایکنی مکن اولن مزایه اول قریه چلتک ایشاریه اولنور ارضی طایفه بر و یا ایکنی اوج شخص عهده سنه احواله اولن بیور

مربوط اوله اوزره بلاطاپو تصرف اولمقد بولمسه اولاده ارضی حققد سائر ارضی میریه معامله سی اولوب کافی السابله
طایفه تصرف ایندیور

یوزیکرلی جنجال

قدیمی برکولک یا بر نهرک صوبی چکیاوده زاعنه صالح ارضی میدانله بیفقدقه بالمایده طایفه ویریور وحققد
سائر ارضی میریه معامله سی اولور

یوزیکرلی جنجال

صوب شرب وستی وچرا ناعنده اچقو تعامل قدیمه اعتبار اولور

یوزیکرلی جنجال

کونک نرکه و باغ و باغچه اراسنده حیوانات کز در مک جائز رکدر قدیمه کز دیریه کلک اوله دخی ضرر قدیم
اولماز محمول قاضیه رک حیواناتی محکم ضبط ایتمک اوزره صاحبزیننه تنیه اولور بعدالتیه صاحبزینک
سواء وایلیله ضرر ایدر رایسه قضیه ایندیور محمول فاققدقه صکره دخی قدیمه نره لرده کزه کلک ایه یته
اول ارضیده کز دیریه

یوزیکرلی جنجال

برقریه وفضیه نک قدیمه مختار و معین اولاده سوری بوزیوب بوزر اوله جوار فضیه وقریر اهلایندسه
و معن علیه کیمه رایله اوزرینه وایوب حدود اربعه قدیمی معرفت شرعه تحید وعلامت لازمی تحید اولور

اول ارضی بی حبس ایلمک صلاحیتندری اولوب فارغ اولاری یا خود باباسی و یا اناسی دیمه مذکور کماله ادا
ایتمک کندی و اینه انتقال ایدنه ارضی مذکور بی ضبط ایدنه منزل و اگر فارغ بولنده کیمسه بویجه حق انتقاله نال
اولام و ایندی اولینی حالده وفات اینسج ایدنه کک دامنک و کک بعد الوفات ورته سنک حوصسی قالیوب
اول ارضی به محمولات ساره معاملسی اولور

یوز او طبقه بی نماه

علی العموم ارضی موقوفه فارغ ایلنه موقوفه ایله بیسنده تغیر و غیر فاحس دعواسی استماع اولور لکنه فارغ فوت
اولدنده صکره اولارینک یا خود باباسنک و یا اناسنک دعوییه صلاحیتندری قالیوبی شلاو اول ارضی به محمول
معاملسی رضی اولماز

یوز یکری بی نماه

ارضی بیدم و موقوفه نیک مرضی موده فارغی معیندر و بویجه مرضی موده مهوری اولهله فارغ اولنده ارضی حوصه انتقاله
نال اولامه ورته به انتقال ایتمز و اندر ده بیسی اولینی حالده رضی مستحق طایو اولماز

یوز یکری بی نماه

برکیمه باطایو متصرف اولینی ارضینی طرف یار شاهیدنه با ملکنامه لهلوله کندویه نمیک صیج ایلنه نمیک اولور
برجهته وقف ایدنه مز

یوز یکری بی نماه

بر فاستره مه الضمیم مربوط اولوبده مربوطی رفته خانه عامره ده مقید بولنده ارضی طایو ایلنه تصرف اولماز
والیوب صانکر لکنه قیدیندر و باطایو تصرف اولور کاور ایلمه مؤخر بر تقصیب ایلمه رهیاره الیه کیمسه و شتره
بولور

چرا ایدرك بدلتد استيفای ديه اينكه صلاحيتي بوقدر و ديونك و فائده كرك اموال و اشياى سارهي اولسوه
و كرك اولسوه متصرف اوليغى اراضى حقه انتقاله نائل اولسه و ايدري و اريسه اندره انتقال ايدري بويغيه اوليغى
مستحقه طابو اربوب حقه طابو صاحبى و اريسه طابوى مثل ايله اكا و اوليغى صورته با اريده طالبه تفويض اولسور

يوزاوينچى

ارضى مبريه و موقوفه همه اوله مار فقط بركيه متصرف اوليغى اراضى بي دينى مقابلده دائمه نامورى موقوفه
هرنه زمانه دينى ارا ايدرسه كندويه رد اينك شرطله و يا خود هر نه زمانه دينى ارا ايدرسه كندويه حقه سترده
اوله معاسنه فراغ بالوفا ايله فراغ اوليغى حالده كرك مدت بقيه اولسوه و كرك بقيه اولسوه دينى ارا ايندركيه
اول اراضى بي استداد ايدرسه و دينى نما ارا ايدركده اراضى كيدويه بيور

يوزاوينچى

بركيه متصرف اوليغى اراضى بي آخره دينى مقابلده بر سوال سابعه شرطله يا خود فراغ بالوفا طيفيله فراغ اولسوه
فلايه وقت قدر اراى ديه ايدرسه اول اراضى بي آخره بدل شيله فراغ ايدرك و يا خود ايدرسه رن بدلتد
الوجفى بعد التريل باقى كندوسه اعطايتمكه طرفنده و كالتد دوريه ايله يعنى هر نه زمانه و كالتد عزل ايدرسه
يه و كيلي اولسوزده دائنى توكل ايدرسه مدت معينه ك انقضاء قدر اراى ديه ايدرسه ميبكى صورته اول كيرنك
حياتنده دائمه مرقوم نامورى موقوفه اول ترلاي بدل شيله آخره فراغ ايدرك و يا خود ايدرسه رن اراضى استيفا
ايدرسه بيور و بر سوال محرر خارجده برينى توكل اينيكى صورته اول كيمه دينى مدت معينه ك انقضاء سنده بروج شرح
بالوكاله اول اراضى بي آخره فراغ اولسوه بدلتد ديونك دينى ارا ايدرسه بيور

يوزاوينچى

بر سوال مشروع شرطله و يا خود وفا طيفيله اراضى دائمه فراغ ايلمسه اولسوه كيمه كاملا اراى ديه اينك سترده اولسوزده
يا خود با باقى و يا امانتى ترك ايدركى قوت اولسوزده دائنى و يا خود دائمه قوت اولسوزده ايسه عمومى و رنه سنك

اولم سیه قه طابوی مثل ایلم المص صلاحتی واردر واک بوندردن بیسی از اولد قده صکره فوت اولور
 اراضی عا اولاد اولادینه یا خور باباسنه ویا اناسنه انتقال ایدر اندردن بیسی اولیغی صورنده اکر اول
 ارضیده ملک ابنیه و اشجار یوغیه انه اعنانه ایدر کیمه ناک یا اولادینک هم طابوی اولیوب ایدر
 اولور قه کنی اقباسنده هم طابو اصبی وارایه طابوی مثل ایله اندر و یوغیه باطایده مایه ویرور
 واکر اول ارضی اوزرنده ملک ابنیه و اشجار وارایه اول ملک ابنیه و اشجارک انتقال ایدر ورشردن
 درجدره مقدم هم طابو صاحبنه طابوی مثل ایله ویرور

یوز اوونجی

تهدیدینی ایضاغه مقدر اولاد شخصک جبر واکر ایلله ارضی میریه ووقوفه ناک فراغی مقبر رکدر ویرکیمه
 بویه جبر واکر ایله نفع ایدر ارضی بی آخره فراغ ایتمی ویا خور فوت اولورده اول ارضی اولادینه
 یا باباسنه ویا اناسنه انتقال ایتمی ویا خور اندردن بیسی اولیغی مالده فوت اولیبه محمول اولسه بیه
 فراغ بولنانه کیمه ناک اکره رعوانه صلاحتی اولیغی شلاو فراغ فوت اولد قده صکره اولادینک یا خور باباسنک
 ویا اناسنک اکره رعوانه صلاحتی واردر اما بویلده هم انتقاله نال اولاد وارغی اولیبه فوت اولد قده
 اول ارضی به محمول نظیره باقیموب هر کیم بنده ایسه ایضا اولور

یوز اوونجی

اولیجه داک کوروب کوزتمک و خوش کچنک کی شرعا مقدر اولاد شروط ایله ارضی میریه ووقوفه ناک فراغ
 و تظویغی مقبر رکدر بوسورنده برکیمه بویه شروط مقدر ایله نفع ایتمی ارضی بی آخره فراغ
 ایتمی ویا خور کنوی فوت اولورده اول ارضی اولادینه ویا خور باباسنه ویا اناسنه انتقال ایتمی اولسه بیه فراغ
 بولنانه کیمه ناک واکر فوت اولسه ایسه هم انتقاله نال اولاد واندینک شرط مقدر رعوانه صلاحتی واردر

یوز اوونجی

میریه اولاد کیمه ناک متصرف اولیغی اراضی راضی اولیغی مقابلنده ضبط ایدر بیلکی شلاو آخره فراغ دخی
 بیه

یوز اوونجی
 اولاد کیمه ناک
 متصرف اولیغی
 اراضی راضی
 اولیغی مقابلنده
 ضبط ایدر بیلکی
 شلاو آخره فراغ
 دخی بیه

یوز طفق زنجی

مسلمان اراضی غیر مسلم اولاد اولادینه و بابا سنه و نانا سنه و غیر مسلمان اراضی مسلم اولاد اولادینه و بابا سنه و نانا سنه انتقال یتمز و مسلمان اراضی غیر مسلم حود طایفی و غیر مسلمان اراضی مسلمان حود طایفی اولاد

یوز اونیجی

نیمه دولت علیه ده اولاد کیمه نیک اراضی نیمه اجنبیه ده اولاد اولادینه و بابا سنه و نانا سنه انتقال یتمز و نیمه دولت علیه ده اولاد کیمه نیک اراضی نیمه اجنبیه ده اولاد اولاد کیمه نیک حود طایفی اولاد

یوز اونیجی

نیمه دولت علیه بی ترک ایدر کیمه نیک اراضی نیمه دولت علیه ده و یا خود نیمه اجنبیه ده اولاد اولادینه و بابا سنه و نانا سنه انتقال یتمز و نیمه دولت علیه بی ترک ایدر کیمه نیک اراضی نیمه دولت علیه ده و یا خود نیمه اجنبیه ده اولاد اولاد کیمه نیک حود طایفی اولاد

یوز اونیجی

مولای اذیل و ناموری معرفتله اراضی تضرغ و یا تفوض ایتمه اولاد کوله و یا جاریه آزاد اولاد مقدم و یا صکره مولای اول اراضی بی کندی نه الهم و بروجه داخله ایدر و آزاد اولاد مقدم مولای و یا ابرکده و ایشری دخی اول اراضی به کدک دخل و تصرف ایتمه و اگر اشوکول یا جاریه ده بیسی آزاد اولاد اول فوت اولور سه اول اراضی کیمه به انتقال ایتمه بی شلو اول اراضی اوزرک ملک اجیه و انجا اولیغی طالع شریک و خلیط ایله اهل قریه ده بره ضرورتی اولند ده ماعدا بر کیمه نیک حود طایفی اولاد و اوزرکده ملک اجیه و انجاری اولیغی صورتده مولای ساری اوزرکده ترجیح اولند ده

باب ثالث متفقات بیانده در

یوز الشیخ

ارضی موات و متروکه و میریه و موقوفه و مملوکه ده خدائی ثابت اولاده اغاجدر باطل و تصرف اولمناز فقط ارضی میریه و موقوفه ده خدائی ثابت اولاده اشجار تصرف باینده بیایه اولینی اوزره ارضی ده بیعتله تصرف اولور

یوز یدیک

هریکه عهده سنده اولور سه اولونه ارضی میریه ده بر محده ظهور ایدنه التوبه و کوشی و نحاس و تمبور و انواع اشجار و ایچی و لوکر و کهر جله و زمره و کبود و طوز معدنی و معادن سائره جانب بیت المال عائد اولوب ارضی متصرفینک هیچ بر معدنی ضبط ایلمک و یا خود حیضانه معدنه حصه المفعه صلاحتی یوقدر کذاک تحقیقات قبیلند اولاده ارضی موقوفه ده ظهور ایدنه بالجمله معادن جانب بیت المال عائد اولور کک ارضی متصرفی طرفند و کک جانب وقفه دخل و تصرف اولور فقط کک ارضی میریه م و کک زکرا اولاده ارضی موقوفه ده معادن مذکوره ناک افواجیه زراعت و تصرفه تعطیلی ایجاب ایدنه مقداری مملک دکر بایستی متصرفه ویرنگ لازم کلور و ارضی متروکه ایدنه ارضی مواته بولنامه معادنک غمی بیت المال و باقی بولنامه کیمه به عائد اولور اما اوقاف صحوره اولاده ارضیده ظهور ایدنه معدن جانب وقفه عائد اولور و درود قرا و قضایه اولاده ملک عرصه لم ظهور ایدنه معادن جمله صاحبیه عائد اولور و ارضی عشریه و حاجیه ده ظهور ایدوبه ازایه قایمی اولیایه معادن جمله صاحبیه عائد جانب بیت المال و باقی ارضی صاحبیه عائد اولور و ازایه ایدملک قایمی اولیایه معادن جمله صاحبیه عائد اولور و بالجمله ارضیده بولوب ملک و حاجی معلوم اولیایه مملوکان عقیقه و جدیده و رفاسه متوعدنک احتکای کتب فقیه ده تفصیل اولمندر

یوز سکر

مقتولک ارضی قاعه انتقال ایتم و کذا مقتولک ارضینده قاتلک حق طابوسی اولور من

جهت الصوت اولاً به کیمه نیک صیحه سی استماع اولیجه درجه قصبه و قریه ده بعید بولنامه کوهی و شای و قراج
در ناله و اولاده کی خان کله اراضی موات اولوب بوقوله برلرده بره ضرورتی اولاده کیمه رفیع بینه الماله
عالم اولوه اوزره مجانا نامور نیک ازینله مجذرا بر آجوب ترلا اتخا زاید به بیور و سائر اراضی منزه و عه حفظه و رعایت
اولاده احکام قانونیه تمایله بوقوله برلرده دخی جابدر فقط بر کیمه بروج محمد آجوب اوزره نامور نیک ازینله
المرح و نفوسه بنسبه اولیغی کله آجوبده بلا عذر صحیح اوج سنه علی حاله ترک ایدر ایسه اخره و برینور واک
بوقوله برلرده بلا رخصت آجوبده ترلا اتخا زاید به اولور سه آجوب اولیغی محکم طابوی شای کند و سنه
الذری عهده سنه بالتصویبه طابوسزی و برینور

یوزدینچا

مه الفییم اهالی به مخصوص قوری و اور ماندرده اولیوبده جبال بیاحه ده عد اولنامه غدرده و باقاندیه
له کس اودوده و کراسته قطع ایدر بیاب یکدیگره داخله ایدر من و بوندرده حصوله کلاسه کیا هکت
و قطع اولنامه اشجار ده عشر الخا ز و بوقوله جبال بیاحه ده بر مقداری بالافان مستقلاً و یا شترکا
قوری اتخا اولیغی اوزره ناموری طرفه کیمه به باطابو نصف ایدر طر

یوزدینچا

قرا و قصبات اهالیسنه مخصوص اولاده مرعاه درده شفه بر قریه نیک حدودی داخلنده و اولاده کله
اولیغی حاله اول قریه اهالیسی بر کونه رسم ویر یکسریه حیواناتی اولادوب اوتندن و صوبنده
انتفاع ایدر و خارجده حیوانات کتوروب اول اولادو غلک اوتندن و صوبنده انتفاع مراد ایدر
کیمه لردنه جانب میری اچونه مناسب مقداری رسم اولاده انوب اهالی قریه آنری شمه قادر
اوله مار و اندر ده اننامه رسم اولادنده حصه الیز

حيوانات كوروبه رعى ايندركه اهالى، قريه ده بركيه نك صلاحيتى يوقر و بر قريه به خارجدم كوروب
 مجددا يورد بنا ايدرك قوطه ايدرك كيمه اهالى، قريه نك حيواناتنه ضرورت و مضايقه و بر مارك
 اوزره خارجدم بر مقدار حيوانات ندارك و جلب ايدرك اول قريه نك رعاسنده رعى ايندركه بيور
 اهالى، قريه ده بركيه نك اول قريه رعاسنده مقدار حيواناتى رعى اوله ككسه ايمه مؤفرا او كيم نك
 يورد رعى الاله كسته نك رعى اول مقدار حيواناتى رعیده منع اوله منه

يوز بزر محي

دفعه خانه عامه ده مقيد اولوب بر قريه اهالىنه مستقلا و يا خود اوج بر قريه اهالىنه مشتركاً مسه القديم
 مخصوص اولامه يا يلامه و قتلغاك اوننده و صوينده يا لار كنوزرينه مخصوص اولامه قريه بر اهالى انتفاع ايجوب
 اجانده بونامه ديكر قرا اهالى انتفاع ايدنه و بوقوله يا يلامه و قتلغاك اوننده و صوينده انتفاع ايدنه
 اهاليدنه تخميرينه كوره جانب ميرى ايجوبه رسومات يا يلامه و قتلغاك النور و بويه اهالى به مخصوص اولامه
 يا يلامه و قتلغاك النوب صانتمز و طابو ايله بركيه به مستقلا قصير ايتيرلر و اهالى نك رضاي اولغزيره
 زراعت و هانت رعى اول نماز

يوز الكنجي

قوي و اورمانه و طريق عام و بناير و بازار و غرس يركى و معى و قتلغاك و يا يلامه مثلاً مسه القديم اهالى به
 تخمير و نرك اولغنه اولامه ارضى، متروكه به شعاع رعوالده مرور زمانه اعتبار اولماز

فصل ثانی ارضى موات بيانده در

يوز اف جني

باطل بولكسه نك قصر قنده اولمايه و مسه القديم اهالى، قصبات و قرايه تخصیص قلمیانه و اقصى عمرانده

چهره الهوت

قریه اهالیسنه بالاشترک مخصوص اولاده قیدی معنی یرلری انوب صانته واوزینه ماندره واخل وانبه ساره
احداث اولماز وکروم وانبه غریله باغ وباغچه اتخاز قنماز انبه وانبه احداث وعرسی ایدیه اولور ایسه
جمع زمانه اهالهدم قطع ایدیره بیور وراضی مزرعه مثلاً وصبج برکجه طرفنده سوکیوب زراعت
ووانته اونه ورنخت ویرلر وراعت ایدیه اولور ایسه منع اولوب هر وقت اولسه معنی اولور اوزره
ایضا فلور

طقس سکن نچمال

سکیم مقدار اراضی معینه معنی اولور اوزره ترک واعدار قنماز ایسه اولقدار اراضی معینه یه
معنی رنایوب مؤقداً بقیه واحداث اولما نه حدود وصوره اعتبار قنماز

طقس طاقوز نچمال

برقریه ویا قصبه داخلنده بوظنه حقتلک سکن تقسیم اول قریه ویا قصبه رعاسنده مقدار حیواناتی
معنی اولنه کلمه ایسه سکن اولقدار حیواناتی رعیده منع اولنه منع فقط بوقوله حقتلک اول قصبه
قریه رعالنده بشقه سکن تقسیم اولاده رعال اهال فرا و قصبه سکن تقسیم ترک
وخصیص قنماز اولاده رعال کی اراضی مزرعه ده اولوب بوقوله حقتلک رعالنده یا کله منقری
حیواناتی معنی ایتیروب ساری رعیده منع ایدیه وبوندر باطابو تصرف اولوب حقدنده سارا اراضی
بیریه معاملیه اولور وبوندر حقتلک رعالری اچیه عشره معادل سوی اچاره انور

یوز نچمال

برقریه یه مخصوص ویا خود بر قاج قریه بنده مشترک اولاده رعاده قریه اهالیسنه برکجه تک مقدار حیوانات
معنی اولنه کلمه ایسه اول حیواناتک مؤقداً حاصل اولاده فروعی معنی دولری دخی اول رعاده رعیده
منع اولماز واهالی قرانک حیواناتنه مضایقه ویره جک اولدنی حالده خارجیه علاوه ایدرک

طفتنک ازینجی

برقریه و قصبه داخلنده یا خارجنده عربیه حکمک و یا حیوانات بریکجای اهایسک انتفا عکونه نرک
اولی و اوله میدانرا یله نمازگاه مثلاو کلار طریقه علم حکمنده اوله رفه النوب صانم و او زربنه اینه
احداث و اشجار غرس اولماز و بریکه یه مستقل نصف ایندیز نصف ایدم اولوایه اها منع ایدم بیور

طفتنک ازینجی

رفت خانه عامره ده مقید اولوب مه القیم یازر وینا بریکونه نرک و تخصیص قلمی اولامه برلر النوب صانم
و بریکه یه مستقل نصف ایملک اوزره سند ویرلز نصف ایدم اولوایه منع اولور فقط بومقوله
کلایکونه مقید اولامه رسم هر نه ایه جانب خزینه ده اخذ و استیفا قلمور

طفتنک ازینجی

برقریه نرک عموما اها مجموعه سه مه القیم نرک و تخصیص قلمه خدمه بری النوب صانم و سولوی
زراعت و مراعات اولماز و او زربنه برکونه انیه احداث و ان سه رخصت ویرلز و مستقل و یا مشترک
طایوسنیه نصف قلماز نصف ایدم اولوایه اها منع ایدم و بومقوله خدمه برینه دیگر قریه
اهلیسی سرز و عاتی نقل ایدرک دوکه من

طفتنک ازینجی

برقریه مه القیم مخصوص اولامه مرعاده یا نکر اول قریه اهلیسی حیواناتی رعای ایدر و آخر قریه اهلیسی
اول مرعایه حیوانات سوره من ایکی و یا اوج بارها یازده قریه اهلیسی بیسنده مه القیم شدک اولام
رعای هر قلمی قریه نرک حدودی داخلنده بولنورایه بولنوم اول قریر اهلیسی حیواندیری شدک
رعای ایشیروب یکیکری عیدنه منع ایدم نرلر و بویه برقریه اهلیسنه بالاستقلال و یا خود بر قاج
قریه

باب ثالثی اراضی، متروکه ایله اراضی، موافق بیانده اولوب ایکی فصلی شاملدر.

فصل اول اراضی، متروکه بیانده در

طفاست ابرنچله

قدیمه برزیه یه ویا بر قصبه یه احتطاباً و انتفاعاً مخصوص اولوب بالطریق تغییر اولفاده قوری واور مانده
انجارینی انجوه اول قریه واول قصبه اهالیسی قطع ایدوب بشقه قریه و قصبه اهالیسینک قطع ایتمکله
صلاحتینی یوقدر و منفرد قریله کذاک مه تقسیم احتطاباً و انتفاعاً مخصوص اولاده قوری واور مانده
انجارینی رضی اول قریه اهالیسی قطع ایدوب سائر قریله اهالیسی قطع ایده مز و بومضوله قوری واور مانده
رسمی یوقدر.

طفاست ایلکینزما

اهلای، قریه مخصوص قوری واور ماندرده بر مقداری افزایز بر اه قوری انخاز اولمونه ویا خود زراعت انجوه
ایجمه اوزره بر کیمه یه تفویضه ایله باطایر مستقلاً ویا مشترکاً تصرف ایدیرلر تصرف ایده اولورایسه
جمیع زمانده اهالیسینک منع ایتمکله صلاحتینی وارد.

طفاست افرانچله

طبیعه عام اوزرینه بر کیمه اجنبیه احداث یا انجاء غرضی ایده مز ایده جاک اولورایسه هدم قطع
اولور. والحاصل طبیعه عامده بروجه کینه تصرف ایده مز تصرف ایده اولورایسه منع اولور.

سکس کنجی ماه

بر قضاوه طاو نا موری اولاده کیمه گلون و سقوه طاو اولاده اراضی بی زمانه نامور بنده نفوسه ایده میله
کری اولادینه و کرای اروقز ندانسه و بابا و ناسنه و زوجه سنه و کوله و جابه سنه و نیم سنه نفوسه
ایده من فقط پدر و والد سنه یا اولاد نده مستقل اراضی به متصرف اولور و همه یواصحانده ایدر
قضاوه طاو نا موری مرقبله اصولا اوزره اراضی نفوسه ایده بیور.

سکس طوقل زنجی ماه

یری ارصه میری و بناسی برجسته وقف اولاده ابنیه خراب اولوب اثر بنا قاطعه صکره متوال تعمیر
ایتموب اجاره، یعنی دخی جانب میری به ارا اتمد یکی حالده اول یرلر متوال پرنده الله رده
ده بنه و یرلور و اگر متوال تعمیر ایدر و یا خود مقاطعه، یعنی جانب میری به ارا ایدر ایسه
مداخله اولموب متوال پرنده اضا اولور یری اراضی، موقوفه ده و بناسی جهت اخایه وقف
اولاده محله ده دخی حکم بویه در

طوقل زنجی ماه

یری ارصه میری و کروم و انجاری برجسته وقف اولاده باغ و باغچه خراب اولوب انجار و کروم
اثر قاطعه صکره متوال وقف بونا کیمه اول باغ و باغچه یرلری اوج سنه متوالیه بلا عذر
تقطیل ایدوب مقاطعه، یعنی ارا و انجار و کروم غرس ایدر که هبته اصلیه سنه ارجاع
ایتمد یکی حالده اول یرلر مستحق یوا اولور یری اراضی، موقوفه و انجار و کروی جهت اخایه
وقف اولاده محله ده دخی حکم بویه در

سکنتی نجات

باطایوتصرف اولنامه یا پادشاه و قشودعه موسسه بلاعذر اوج سنه علی التواریخ طهار و رسمی و برترایه متوجه طایو اولور

سکنتی نجات

باطایوتصرف اولنامه و قشودعه عشر محمول الیه کلامه جابر بلاعذر اوج سنه علی التواریخ اونی بحکم یوب و عثری و برطوبه
تفطیل اولورایه متوجه طایو اولور

سکنتی نجات

حق طایو محاسبه بری حق طایوسی اولدیفی اراضی بی طایوی متبیله تفوضه ایدر جاک اولدیفی صورتده اچانیده
دیگر کیمه طایوی مثل اوزرینه ضم الیه تفوضه طالب اولورسه اکا اعتبار اولماز

سکنتی نجات

محلول اولور اراضی میریه و موقوفه بالمزیده بدل مثل مقریه برکیمه تفویضه واحاله قسندنه صکره زیاده
باویرر فلور ایدر ایه هنوز سند و برطدی دیو اول کیمه یه مداخله اولماز و تفوضه الیمه اولدیفی اراضی بدنه نماز
فقط اراضی محلول برکیمه تفویضه اولدندنه صکره طایوی قسندنه تفصانه فاحه الیه تفویضه اولدیفی فاحه
و تحقوه اولورایه تفویضه تاریخنده اعتبار اولور سنه اچنده اول اراضی حیه تفویضنده کی طایوی مثل
اول کیمه یه تکمیل ابدیر یوب تکمیل اینخایه مقدا ویرمه اولدیفی اچنه کند و سنه رد اولورده اول اراضی
طالبانه احاله قشور و اگر تفوضه تاریخنده اعتبار اولور سنه کیمه یه اول کیمه یه تفوضه اولماز و تفوض
ایدی اراضی بدنه نماز و بویله اراضی محلوله حق طایو محاسبه برکیمه طایوی متبیله تفویضه قسندنه
صکره دخی حکم بوجده در

مزد و عات مرقوم حکمده در اما توفانك عملك مخلصي اولقصيه خذني ثابت اولاده اوت ورثيه انتقال
ايرمن

سکستای پنجم

با طایف تصرف اولاده ارضی میریه اوزرینه ما موری ازیله مؤخرًا ملک اشجار وکروم غرس اولنه رفه اتخاذه
قلعه اولاده باغ و باغچه نك واحدات المنصه اولاده ملک اجیه نك صاهجی فوت اولدقه اول اشجار وکروم
واجیه توفانك ورثه سنه املاک ساره کی موروث اولدقه صکره اشجار وکروم واجیه یرلی ایچونه تقصیر
اولاده بدلهه بالکن رسم انتقال شلای خرج الیه رفه اشجار وکروم واجیه ده حصه ارضیه لرینه کوره اول یرل
ورثیه بجائنا تفویضه قلوب رفت خانه عامره ده اولاده قیدلی بالتصحیح در دست بولنامه سنلره هاسق
تحیی اولنور

سکستای ششم

با طایف تصرف اولاده ارضه میری اوزرینه احداث قلعخ اولاده ملک وکروم واخل وماندره
واجیه ساره خراب اولوب اثرینا فاطمه صکره اول اجیه نك یری مستحقه طایف اولور اجیه صاهجی
طالب اولور ایسه اکا طالب اولور ایسه آخره ویریلور فقط بوقوله یرلر مقتا ابویندنه یا اولادونه
انتقال ایدوب ویا خود ساره صوته اجیه صاهجی عهده تصرفده بولنوبده اجاره مقطوعه
جانب میری یه ارا اولدقه ایسه اول یرلر اجیه صاهجی یدنده النماز و تصرفه محافظت قلماز

سکستای هفتم

با طایف تصرف اولاده ارضه میری اوزرینه ملک اشجار وکروم غرس اولنه رفه اتخاذه قلعخ اولاده
باغ و باغچه نك اشجار وکروم قوی یوب ویا قلع اولنوب اشجار وکروم ویدنه برکونه اثر فاطمه صکره
اول اشجار وکروم یری مستحقه یو اولور اشجار وکروم صاهجی طالب اولور ایسه انزه طالب
اولور ایسه آخره ویریلور فقط بوقوله یرلر مقتا ابویندنه یا اولادونه انتقال ایتمه ویا خود ساره
صوته اشجار وکروم صاهجی نك مقتا عهده تصرفده بولنوب ایسه اول یرلر متصرفدی یدرنده
النماز و تصرفدرینه محافظت اولنماز

کتم و اخفا و اولاد سنه ده اقل مدت فضولی ضبط و تصرف ایسمه اولینی تحقق ایدر ایسه اول دقده کی طابوی شای
کند و سنه انزه اول ارضی عهده سنه تقویمه قنور طالب اولینی حالده دیگر حق طابو صاحبی اولوبه درجه
معیه اولاد مدتی کجاس ایسه اکا واکریوغیه و یا خور اولوبده اسقاط حق ایدر ایسه باطن ایدر طالبه تقویمه
اولور واکریوغیه حر اولاد سنه ده اقل مدت فضولی ضبط و زراعت ایدر ایکی تحقق ایدر کیسه اجانبه ایسه اول
ارضی یدنه انزه اول زمانه کی طابوی شایله حق طابو صاحبیه احواله قنور حق طابو صاحبی یوغیه و اسقاط
حق ایدر ایسه باطن ایدر طالبه ویریور

یتمش سکر نیجی

برکیمه ارضی میریه و موقوفه بی بالاتر اولاد سنه زراعت و تصرف ایتمک اولور ایسه حق قری ثابت اولوب
کرک یدنه معمول به سند بولسونه وکرک اصلا سند بولسونه اول ارضی به محمول نظیره با قایموب برینه مجانا
و مجرنا طابوسندی ویرطک لازم کور فقط اول ارضی محمول اولوب ایسمه بغیر حق ضبط ایسمه اولینی کند و
اقرار و اعتراف ایدر سه مرور زمانه اعتبار اولوب اول ارضی طابوی شایله کند و سنه تکلیف اولور واکریوغیه
ایتمک ایسه باطن ایدر طالبه ویریور

یتمش طقوز نیجی

محمول اولاد ارضی میریه و موقوفه سالف الذکر ایکی ماره ده بیانه اولینی وجه فضولا ضبط و زراعت
و حقوق ارضی بی تمایله ادا و ایفا ایدر کیسه ده نقصانه ارضه و یا خور اجرتل نایله برشی انزه

سکنت نیجی

برکیمه تصدیه اولاد تریلائی اکرده صکره حق انتقاله فانی ورشی اولقنیه قوت اولوب ناموری
اول تریلائی حق طابو صاحبیه یا خور دیگر طالبه احواله و تقویمه ایدر کی صورتده اول تریلائی بتمه اولاد
مزرعات متوفی و متوفاتک ترک سنه معدود اولوب تریلائی الاله کیسه ناک اول مزرعات قادر تمه
و یا خور اجرت ریب و رشت ده برشته الحقه صلاحیتی یوقدر سقی و نبات ایلک حاصل اولاد اوت دخی

یتقش در پنج ماه

مدت سفر به یک مکه به بولوب حیاتی معلوم اولاد یکم به یک کزک زکو و کزکانات کزک ابوبند و کزک اولاد نده
راضی انتقاله اند که او یکم کزک و سه انتقاله یکم اولاد راضی بی بالذات کزک تصرف ایجاب و یا خود
طرف نده بری مکتوبه و آخر مکتوبه امر زراعته توکل ایجاب اوج سنه بلاعذر متوالیه ترک و تقطیل ایله
اول راضی مستحقه بیوا و بور

یتقش در پنج ماه

راضی متصرف و متصرفه نده بری وفات اید و بده حق انتقاله نائل اولاد و از ندری غیبت منقطع ایله
غائب اولاد و حیات و محامدی معلوم اولاد راضی مستحقه طایو اولور ایجاب اول کیمه ناک وفاتی
نایخنده اعتبار اوج سنه قدر ظهور اید و رایسه اول راضی بی بی تا ضبط ایملک صلا میستری وارد
و بواوج سنه مدت مرو نده صکره ظهور ایسه طلب و دعویه مقدر اول منزل

یتقش النجم

صغیر و صغیره و مجنونه و معنوه و معنوه ناک عهده نده بولنا راضی هیچ بر حاکمه تقطیل ایله
مستحقه طایو اولاد ولی و وصیری بلاعذر اوج سنه علی النوا زراعت ایجاب و اید و یوب تقطیل
اید و رایسه ناموری طرف نده اول راضی بی بالذات زراعت ایملک و یا خود اید و ملک خصوصدی ولی
و وصیری نه تکلیف اولور زراعت و اقتناع و استخفاف اید و صری حاکمه مجرد تقطیل و فایه
ناموری طرف نده اول راضی اجاره مثلیه ایله استجاره طالب اولور و اجاره اولوب متاجر و
القبول اجاره معینه صغیر و صغیره و مجنونه و معنوه و معنوه ایجاب و و وصیری
اعط قنور صغیر و صغیره و مجنونه و مجنونه بعد البواغ و بعد الافاقه راضی بی بدست نده و آخر
اید و

یتقش در پنج ماه

راضی محموله جانب میرید و تقوضه ایملک ندری حق طایو اصحاب نده درجه ده مقیم اولاد کیمه
ح

یتمش بنجی

بر کیمه اراضی علی التوالی یکی سنه بلاعذر ترک و تعطیل ایدر کرده صکره آخره فایغ اولدوقده و یا خود فوت اولوبده
اول اراضی اولادینه و یا باباسنه و یا انا سنه انتقال ایدر کرده مفروغ له و یا خود اشبوهه انتقاله نائل اولدری
اول کیمه نه تعطیلی تعقیباً بر و یا خود یکی سنه بلاعذر تعطیل ایدر لرایسه اول اراضی مستحقه طایر اولماز

یتمش بنجی

بلاعذر اوج سنه علی التوالی بر مثال محرر تعطیل اولینی ثابت و تحقق اولاده برلک متصرفی اوج سنه تمامه
ما موری طرفنده آخره ویرلکسزیه اولادینی یا خود باباسی و یا انا سنه ترک ایدرک فوت اولدوقده اول برلر
اندره مجازاً انتقال بنموب انچه کندولرینه طایری شیلله تکلیف اولور استغاث ایدرکی و یا خود اول برلرک
متصرفی حقه انتقاله نائل وارثی اولیر فوت اولینی حالده حقه طایر اوصی اراضیه روح بالمرایده سنه ابله اعلاکه قنوت

یتمش الکنجی

بر قریه و یا خود قصبه اهالیس عموم و یا خود بعضی بر عذر صیحه بنی ترک وطنه ایدرکی حالده متصرف اولدوقری
ارضی مستحقه طایر اولماز فقط بلاعذر ترک دیار ایدرک و یا خود ترک وطنه مجبوریت ویرنه عذر صیحه منفع اولدوقری
تاریخده اعتباراً اوج سنه طرفق وطنینه عودت انچه رک اراضی بری بلا سبب تعطیل ایدر لرایسه اولوقت مستحقه طایر
اولور

یتمش اوجنما

دیار آخونده اولدوقده بافضل و بالذات خدمت عسکریه ده اخذام اولدوقده اولاده عاشر شاهانه نه عهده لرنده
اولاده اراضی کرک متاجر و متغیر یدلرنده بولنویه و کرک علی حاله ترک و تعطیل اولنویه موتیری تبیی
انچه کیمه بر وجه مستحق طایر اولدور شاید اول اراضی آخره ویرلکه اولور سه تکمیل مدت و خدمت ایدرک تکلیف
عودت لرنده اراضی بری هر کیمه یدنده بولور لرایسه اولور

ساری وزیرینہ ترجیحی و خوب طالب اولورسه بدک مشیله اکا احاله اولور واکرا اکا تکلیف اولور و آخره ویشیله
اولور سیه قدر اول کیمسه ناک عیبه طلبده کی بدک مثل ایله اول اراضی بی طلب و دعویاه صلاحیتی وارور

التمشيد في فحوى

هو طابو اصحاب نه اولوبده عاكر نظيره سکنده بالفضل وبالذات ايفای خدمت ایدیکي محقق اولام کنده
هو طابوکی توجه ایدنه ارضیده بی دوغ مقداری بجانا و ببلرل احاله اولور و بیغ دوغده زیاده کی
مقصد سائر اصحاب هو طابوکی معاملات قانونیه ارجا قنور

۱۲ التمش سکنز مچ

از زمینک درجه قابضه کوره بر دیا بلی سنه و حسب الموقع شاذ اوله رده دهانه یاده جه مجرد
و کله در ملک و یا خود ترلائی صوب با صوب برده تده صوره صو حیلله رک زراعتیه صلاحیت کب ایدیه تده
اول ترلائی خانه با مقفه لزوم کور نمک و اسیر املو کی اعذار صحیحه و نه بری تحقق انکسزیه بر ترلائی
متصرفی زراعت ایتیموب و اعاده و یا ایجا صو نیله دخی ایندر میوبده اوج سنه علی النوا نقیصل ایدیه
کریک از زمینک اولینی محله اولسوم و کریک مدت سفر بیاید اولام محله بولسوم اول ترلاستقه طالبو
اولوب متصرف سانی مجرداً تفوضه طالب اولور ایسه بدل شیلله یکیده اکا تفویضه اولور طالب اولور ایسه
اولوقت با زاید طایفه احواله قنوه

الشمس طغى زمامه

بر کینه نک عهده تصرفه بونانه اراضی بی دست مدیده صوبیا صوب بعد صو حیکله کرده اول اراضی
مستحقه یو اولیوب تصرف بقی کالاول ضبط و تصرف ایدر تصرف سابق قوت اولسه ایسه اولاد
ویا خود بابای دانای ضبط و تصرف ایدر بوندر ده بری یوغیه حق طایر او حاجانه ده یوی مشیله
ویر یور و صو حیکله ویده زاعنه صلاحیت کب ایدر کده صادره کندوی ویا خود بر متواله سابقه حق
انتقاله نائل اولندر تصرف ایجوب بدو عهده اوج نه غای التوار نفییل ایدر زایه مستحقه ده یو اولور

الفصل في جنح

هو طائر صغير وصغيره وبخونه وبخونه اوله ودرت سفید آخر دبار ده بولنا ندره هو طائر
اولی ارضی محوله عهده لینه احواله اوله یعنی صورته اول ارضینک طابوی تأخیر و توقیف او خوب درجه
و عوایه صلاحیت یحونه تحید اولنا ده صدق بخنده طلب و عوایه صلاحیت یحونه اوله و زرده ندره مرتبه سنده و با خود
مادونه هو طائر اصحابی و ارایه اصولی و زرده طابوی مثیله انده یوغیه و با خود اسقاط هو ارایه بالرایه
طابنه و یرپور

الفصل في ریح

طوق مرتبه اعتبار اولنا هو طائر اصحابنده درجه ده مقدم بولنا ندره هو طابوری اولی ارضی یا طابوی
مثیله المقده استخاف ایدرک اسقاط هو ایدرکری حالده درجه ثانیه ده بولنا ندره تکلیف اولور اندر
استخاف ایدرکری حالده درجه اخیره ده بولنا ندره قدر صده سیله تکلیف اوله ندره جمله سی المقده استخاف
ایدرکری صورته اولوقت بالرایه طابنه و یرپور اصحاب هو طابورده بری هو طابوی اولی ارضی یا طابورده
مقدم وفات ایدرکری حالده اوله دینه و ورثه ساره سنه هو طابوی انتقال ایدر

الفصل في شیح

صغیر و صغیره و بخونه و بخونه و مقنوه و مقنوه هو طائر اصحابنده بولند قدری حالده حقارنده خیر و منفی
جالب اولی یعنی صورته ولی و وصیدی اندر یحونه هو طابوری اوله ارضی یا طابوی مثیله اولور

الفصل في النجیح

اوزنده اجانبده بریکه نکه ملک اشجار و انجیسی بولنوبده اول اشجار و انجیه به تبیتله زراعت و تصرف
اولنا ارضی مقنوی بالاده محرر هو طائر اصحابنده بری اولی یعنی حالده وفات ایدر ایه اول کیمه

تقسیمده برکونه محذور و مضرت اولیغنی حالده بالتقسیم هرکس به یارجه یارجه تقویض قنور و قابل تقسیم اولیغنی
و یا خود تقسیمده بعضه مرتبه مضرت بولیغنی صورتده ایچکرنده ان زیاده بره احتیاجی اولانده ویریلور
احتیاجده مساوات اوزره اولدغنی تقسیمده بالذات و بالفعل خدمت عسکریده بولوننده تکمیل نهویته ایدرن
وطنه کلکس اولانده واریسه اکا یوغیسه بیزنده قرعه آتیه ره اسمنه اصابت ایدره کیمسه به ویریلور
بولوننده برینه ویرلکده صکره دیکرینک مؤخرأ بروجه طلب و رعایه صلاحیتی اولور

التمشیحی

اراضی متصرف و متصرفه لندن بری حوق انتقاله نائل اولانده وارثداری یعنی اولادی و بابایی و انای اولیه
فوت اولدنده برینوال محرم حوقن بواصحاب رضی اولیغنی و یا خود اولوبده حوق طابوری اولیغنی اراضی بی طابوری
مشیه المقدره اختلاف ایله اسقاط حوق ایدرکی حالده اول اراضی صرف محمول اولور ره بالذاتیه طابوره تقویض
اولور فقط حوق طابور اصحاب صغیر و صفیه و مجنونه و مجنونه ایه کرک کذلک و کرک ولی و وصیدرینک اسقاط
حوق ایدرکی معتبر دکدر.

التمشیحی

بالاوه مذکور حوق طابور اصحابنک طلبه و رعایه صلاحیتدنده تقصیر اولانده مدتر اراضی متصرف و متصرفه لندن
و فائدری نایکندنه اعتبار اولنوب اول مدتر ظرفنده اول اراضی کرک آخده ویرطس اولسون و کرک کیمسه به
ویرطس بولسونیه حیه طلبده کی طابوری متغنی ویرده حوق طابور اصحابی اول اراضی بی جانب میریده تقوصه
ایده بیورلر و تقصیر اولانده مدتر مدور ایدرکده و یا خود حوق طابور اصحابی اسقاط حوق ایدرکندنه صکره
حوق طابور رعایانیه اعتبار اولنماز و صفر و مجنونه و مدتر سرفعید دیارده بولنوب کی عذرله حوق طابور رعایا
محضده معتبر طویوب تقصیر اولانده مدتر اعذار مذکوره ایله مدور تقصیر اولسه بیه حیه نقصاننده حوق طابور
ساقط اولور

التمشیحی

درجه ده مساوی اولانده حوق طابور اصحابندن بری حوق طابوری اولیغنی اراضی محمول دنده حصصی طابوری مشیه
المقدره اختلاف ایدرن اسقاط حوق ایدرکی صورتده دیکر اول اراضی بی تمام و کما مدو طابوری مشیه اله بیور

حوق طابور

اول کسی که هرنه زمانه ظهور ایدرایه کند و سنه انتقال بنحیه اولاده اراضی بی هر کیم بدنده بولورایه انده اله راق
صیغه و تصرفه صلاحیتی دارد فقط حقوق اراضی بی صیانت بوشا و عا که شاهانه اراضی بی اموال و اشیا
حفظ ایدنه اقبا و مالیه یوغیه برآفر کنه به زراعت ایندیرایوب حقوق ارضه تحصیل و استیفا اولور

فصل رابع اراضی میریه نیک محمولاتی بیانده در

اللی طقوزنجی

اراضی متصرف و متصرفه لرنده اولادی و بابای و نامی اولینی حالده وفات ایندیرای اراضی اول
لابوی و لاب افرنداشنه طابوی قبیلله یعنی اول بر لاج مقدار و دوشی و حدودینی و حسب الموقع قوه نیابت
کوره شرف و اعتبارینی بیاور بفرصه ارباب و قوفای تقیر ایدرکری بدل معین ایله و برپور و اوده سنه یه قدر
طلب و استرداده صلاحیتی دارد ثانی لابویه و لاب افرنداشی یوغیه کرک اول ارضینک بولینی قریه
و قصبه ساکن و کرک آخر گلده متوطنه اولاده لابویه و لاب افرنداشنه کرک طابوی قبیلله و برپور و
سنه یه قدر طلب و رعایه صلاحیتی دارد ثالث لابویه و لاب افرنداشی یوغیه اوغلنک اوغلنک
اوغلنک قزینه سوپا طابوی مثل ایله و برپور و اوده سنه یه رکیه طلب و رعایه صلاحیتی دارد
رابع اوغلنک اوغلی و اوغلنک قری یوغیه زوجنه و یا خود زوجنه سنه کرک طابوی قبیلله و برپور
و اوده سنه یه رکیه طلب و رعایه صلاحیتی دارد خام زوجی و یا خود زوجی یوغیه لامار
و قزنداشنه کرک سوپا طابوی قبیلله و برپور و اوده سنه یه رکیه طلب و رعایه صلاحیتی دارد
ساد لامار و قزنداشی یوغیه قزینک اوغلنک قزینک اوغلی و قزینک قری یوغیه
رکیه طلب و رعایه رکیه طلب و رعایه صلاحیتی دارد سابع قزینک اوغلی و قزینک قری یوغیه
اراضی اوزرنده ملک اشجار و یا خود ملک اخیه سی بولینی حالده اشجار و یا اخیه انتقال ایدنه ورثه سنه کرک
سوپا طابوی قبیلله و برپور و اوده سنه یه قدر طلب و رعایه صلاحیتی دارد ثامن اول ارضیده شریک
اولد و حق طابو اصحابی یوقدر بر منوال مشروع ورثه سی دخی اولینی حالده ثامن اول ارضیده شریک
و خلیط بولاندره کرک طابوی قبیلله و برپور و اوده سنه یه قدر طلب و رعایه صلاحیتی دارد تاسع
شریک و خلیط یوغیه اول ارضینک بولینی قریه اها لسنده بره ضرورت و احتیاجی اولاندره
کرک طابوی قبیلله و برپور و اوده سنه یه قدر طلب و رعایه صلاحیتی دارد و اهل قریه ده بره ضرورت
اوتور مقدر اولوبده جملدی برده بر منوال محرمه طابو اولاده اراضی بی الفه طلب اولورایه اول ارضینک

کدام اراضینک اولیمنی کلمه بولسونم و کرم دیار آخونده اوسونم مجانا و بلا بدل منسا و یا انتقال یا یا کز اراضی
و یا خود یا کز اولادی اولوایه کزک بلا بدل مستقلاً انتقال ایدر اراضی مشرفند نه بری فوت اولوبده نوبتیک
حامله بولیمنی حالده اول اراضی صلاک ظهورینه قدر توقیف اولور

اللی تنجی حاله

ارضی میریه و موقوفه مشرف و مشرفند نه بلا بدل وفات ایدندرک اراضی باباسی و اریسه انا یوغیه و اریسه
برمنال سابقه مجانا انتقال ایدر

اللی تنجی حاله

موتی و وفاتک بعضه اولادی حاضر و موجود و بعضه اولادی غیبت منقطعه ایله غایب و مفقود اولیمنی حاله
ارضی حاضر و موجود اولنده و بریور انجوع غایب اولاده باباسنک و یا انا سنک وفات تاریخنده اعتبار اوج
دست طرفنده ظهور ایدریسه یا خود حیاته اولیمنی تحقق اولوایه اول اراضیده حصه سی الور بابا و انا حصه
دخی حکم بوجده در

اللی تنجی حاله

اوج سنه غیبت منقطعه ایله غایب اولوب حیات و محاق معلوم اولیا کیمه نک اراضی ماره سابقه
بیامه اولیمنی وجه اولادینه و اولادی یوغیه باباسنه و بابای یوغیه انا سنه انتقال ایدر و بوندنه
بری اولیمنی حاله مستحق طایر اولور یعنی بروجه آتی حق طایر اصحاب و اریسه طایر میله اندر و کز
یوغیه بالزاید طایر تقویصه اولور

اللی تنجی حاله

عساکر شاهانه ده اولوب دیار آخونده بالفعل خدمت عسکریه ده بولمقده اولاده کیمه یه کرم حیاته
معلوم اولوبه و کرم غیبت منقطعه ایله غایب بولسونم باباسی و یا اولادی اراضی کدنه
انتقال ایدرک موتی شرعاً تحقق ایلدیکه اول اراضی برکیه یه تقویص اولدنه شاید تقویصه اولدنه

اولدیکه

اللیکنجی مال

صغیر و صغیره نك بابا و نالرنده انتقال اینس و یا خود آخر صورت عهده لرینه کجسج اولده ارضی بی و بی و صغیر
صورت و بی و یا صورت نفقه ایچونه و یا خود دیگر بر سببه منی آخره فراغ اید من و کند و عهده لرینه دخی کجورن
فراغ اید کجری و یا عهده لرینه کجور و کجری عاگده صغیر و صغیره باغ و باغنه و تصرفه قادر و قادره اولد قمرنده صا
اولد سنه به قدر ارضی بی منوری معرفته زوالید بولنا کیمسه ده استدار و ضبط اید لر و قبل الباغ و فاته
ایند کمرنده ارضی مرقومه حو انتقاله نال اولده و اینسج و ارایه انده انتقال اید یو غیبه متحق طایر اولور
فقط صغیر و صغیره عهده لرنده بوظانه مختلفه و بی و صغیری معرفته عهده لرنده موجب ضرر و زیاده اولد حو صورت
اداره اولد موجب و شملاتی قمتی اولد تلف و ضایع اولد لرنده صغیر و صغیره عهده خسارتی ترتیب اید جللی
تحقق اید کجسج سوغ شرعی به بناء صانکاری لازم کلو بدیه انیه و شملات ساره نك ارضیده نصیفی سببه
صرف ارضینک انقادی صغیر و صغیره عهده صغیر اولدینجی شرعاً تبیه و تحقق اید ارایه طرف شرعیه اید منجی
الذوق اول شملات ارایه یله ارضیسی دخی قیمت ثبیه و حقیقه یله صایله بیور و برنوال حرر صانقدن صا
صغیر و صغیره نك بعد الباغ اول ارضی و شملات ساره بی استدار و ضبط ایلمک صلاحتی فاما لر مجنون
و مجنونه و مقنونه و مقنونه نك ارضی لرنده دخی حکم بونوال اوزره در

اللی و جنجی مال

ارضی میریه و موقوفه اوزرینه اشجار و کرم غرس اولد لر و اتحاد قلمسه اولده باغ و باغچه نك و یا خود احدان اینس
اولده اینه نك منصرف و تصرف لرلی صغیر و صغیره و مجنونه و مقنونه و مقنونه بولند قمری عاگده و بی و صغیری
بومقنونه باغ و باغچه لرلی و انجینی سوغات شرعی به بناء آخره صایله بیور و اول املاکه تبیینله بر لرینی دخی
فراغ اولد بیور

فصل ثانی ارضی میریه صورت انتقال بیانده در

اللی و جنجی مال

ارضی میریه و موقوفه منصرف و تصرف لرنده بری فوق اولد قمره عهده سنه اولده ارضی املاک و قمر اولدینه

یا اناسی دخی مدخله به مقدر اولدیز و کذا ارضی مذکوره اوله سکر دوم حقیقه مفروغ لهدی اول ارضی برلنده
بری دوغمه اصابت ایدمه مقدری استلایدیه من

قرق سکرچی مالد

برکیمه اراضینی آخره فراغ اولدیده اوزرنده خدایی نابت اشجار یرد تابع اولدیفنده فراغده بهر حال داخل
اولور اما اول ارضی اوزرنده بولنامه ملک اشجاری حیس فراغده ذکر ایدرک بیع ایتدیله اول اشجاری مفروغ لهدی
ضبطه صلاحتینی بو قدر

قرق طوقورچی مالد

باطا بو تصرف اولنامه ارضی اوزرینه ناموری معرفتله موخر غرس واحداث قلمسه اولله ملک اشجار دروم
واجبیتی صاحبی بولنامه آخره بیع ایدرکری حاله یرلری دخی ناموری معرفتله اشجار دروم واجبیتی اشجار
ایدیه کیمه یه فراغ ایتدیریلور بری ایدیه میری و اشجاری ملک اولله قوریه بر حفسده دخی بو وجه معامه اولور

اللیجی مالد

صغیر و صغیره و مجنونه و مجنونه نیک و مقنونه و مقنونه نیک عهده لرنده اولله اراضی میرینی آخره فراغده
معتبر و طوب بوسورنده فراغ اولوبده باوغ و افاقا لرنده اول قوت اولله لبر وجه اتی حقه انتقال مال
اولله و اشجاری و اراضیه اندره انتقال ایدر بو غیسه اول ارضی مستحق طابوا اولور

اللیجی مالد

صغیر و صغیره و مجنونه و مجنونه و مقنونه و مقنونه ارضی تفرغ و نفوس ایدیه مزلر فقط حق لرنده موجب غیر
و منفعت اولاجینی دره ایه ولی و صغیری انبار مجنونه بالولایه و بالوصایه ارضی الیه بولور

صغیر

قرق در نجی ماه

وزرنده دیگر ناک ملک اشجار ویا انیه کی بولنوبده اول اشجار ویا انیه به تبصیه زراعت و تصرف اولنا به ارضی بی متصرفی
اشجار و انیه ناک صاحبی طابوی مثلیله المفعه طالب ایکن کرک مجانا و کرک بدل مقابله آخره فارغ اولرمز فارغ اولرمز
اولین حالده اوله سنه به قدر طلب و دعوا به صلاحیتی اولوب اول ارضی بی حیر طبعده کی بدل مثلیله المفعه حق داره
و بوضوحده صفر و جنونه و مدت سفر بعید دیار ده بولنوب کی عذر لر معبر دکلدر

قرق بشنجی ماه

بر قریه ناک حدودی راغنده اولوب باطا بو تصرف اولنا به ارضی بی متصرفی بولنا به کیمه دیگر قریه اها لیسند
بر کیمه به فارغ اولین حالده اول ارضینک بولنوب قریه اها لیسند بره ضرورتی اولنلرک اول ارضی بی بدل مثلیله
بر سنه به قدر طلب و دعوا به صلاحیتی داره

قرق النجی ماه

املاکده جاری اولله شفعه ارضی امیریه و موقوفه ده جاری دکلدر یعنی بر کیمه متصرف اولین ارضی
بدل ملام مقابله آخره فارغ ایکنی حالده هم حدودی بولنا به کیمه ناک اول بدل ایله به تصرف ایدرم دیو دعوا به
صلاحیتی یوقدر

قرقیل نجی ماه

سوقدر دوغم ویا ذراع دیو فارغ اولنا به اراضیده دوغم و ذراعه اعتبار اولوب اما نصیه و ارابه حدود اولنه رو
فارغ اولنا به اراضیده کرک دوغم و ذراع ذکر اولنوبه و کرک ذکر اولنوبه دوغم و ذراعه اعتبار اولنوبه رو یا لکزه حدوده
اعتبار اولنوبه مثلاً بر کیمه یا بری بس دوغم کلور دیو ارضی ارابه و تحید ایدرک آخره فارغ اولد قدر صکره
ارضی مذکوره ناک اولنوبه ایکنی دوغم اولین ظاهر اولیله بی دوغمی نصیه ایله کیدویه الورم یا خود زیاده
انجی استم دیو مضر و غ لیه ماخله ایدمه بیجلی مثلاً فراغنده صکره و فانی ایله اولادی یا خود با باسی

قرقینجی

برکیمه اراضینی ناموری ازینله آخره فراغ ایدکن نصیره مفرغ لرهک ازنی بولنقزیه تکرار بریشقه رفی
فراغ ایدسه فراغ ثانی مقبره رکدر

تجربه ده (۱۹) ساله ایلج باغیده
زی ایلجده فراغ ایدسه

قرقینجی

بالا شتاک اراضی تصرف ایدمه کنه غیظ و شریکته ازنی اولقزیه حصه سی مجتاً و یا بدل مقابنده فراغ
اولمز اولدنی حالده اول شریکته برح سنه یه قدر عیس طلبده کی بدل مثل ایه اول حصه سی اولد کیمه ده
المفه صلاحیتی واردر و بوبیه سنه صفر و جنونه و مدت سفر بید دیار ده بولخوب کی اعذار ایه مروایتیه
اول مدت مرورنده دعوا یه صلاحیتی قالماز و اگر عیس فراغده شریک مذکور اید ویرمک و یا خود کندی
تکلیف اولوبده المقصد استغاف ایتمک ایه اقاط حق ایتمه ایه مؤخر دعوا ایدمه

قرقینجی

شرکای شته ده و یا خود ده یا زیاده شریکده بری حصه سی آخره فراغ اوله جوق اولدقه دیگر شریکده
برسی آخراوزینه ترجیح اولنه بیوب دیگر لری رفی طالب اولدق لری حالده اول حصه سی بالا شتاک المفه
حق لری واردر و شرکای مرقومه ده بری حصه سی تماماً دیگر شریکته فراغ اوله شریک آخرا اول حصه ده
حصه مهیه سی اله بیور و ماده سابقه ده بیانه اولنا نه حکم بوندر حقنده رفی جابدر

قرقینجی

برکیمه آفرک و یا خود شریکته اراضینی تصرفی طرفنده فراغه و کالتی اولقزیه ناموری ازینله آخره
فصولد فراغ اولدقه اول اراضینک تصرفی فراغ مذکوری مجیز اولدنی حالده ناموری معرفیه قضوی
تفرغ و ضمه ایدمه کنه ده اراضینی استرداد ایدر

اورزنده

معتبر اولیوب مفروغ لهك یعنی اولاده كنه نك اونی ارضیده تصرفی بهر حال مامورینك اذنه توقف
اولدره ماموری اذنه ویرکسزیه مفروغ له فوت اولسه فارغ بولنا کیمه کالاول ارضینه تصرف
اوله یاور و فارغ فوت اولینی صورتده بروجه اتی حق انتقاله نائل اولاده و ایدی واریه اندر انتقال
ایر یوغیه محکم طایب اولور مفروغ له دخی ویرسی اولینی بدلی فارغك ترك سنده الور كذاك
ارضی بادل سی دخی بهر حال مامورینك اذنه متوقف و ارضی متصرفك ماموری اذنه فارغ و نفیضه
مفروغ لهك و یا خود طرفنده برینك قرض و نفیضی لازمدر

اوتوزیدنجی مالد

ارضی میریه نك نفرغنده مجرد مامورینك اونی کافی اولطه برکیمه ارضینی ماموری اذنه آخره فارغ
اولدره مفروغ له طایب سندی المضریه فارغ بولنا کنه فوت اولسه فارغ مذکور معتبر اولطه اول
ارضی به محمول نظریه باقماز

اوتوزسکرنجی مالد

برکیمه ارضینی مجانی یعنی بدل سیمه بنجه رن آخره فارغ اولدره مفروغ له موفراً اول ارضی مقابنده بدل ارضیه
کدوسنک صلاحیتی اولطه یعنی مثلاً وفاتده ورثه نك دخی رعایه صلاحیتی اولدره مقدار معلوم بدل ویرک
اولدره ماموری اذنه آخره فارغ ایردک مفروغ له طرفنده بدل مذکور فارغ بولنا کیمه به اعش
اولینی حالده فارغك و یا خود وفاتد مفروغ له حق انتقاله نائل اولاده و ایدی نك مفروغ لهده و یا خود
مفروغ له فوت اولسه ارضیه حق انتقاله نائل اولاده و ایدی نك اول ارضی بی استرداد و ضبط صلاحیتی
داردر و بدل مرقوم اعطا اولینی تقیرده بروجه محرر دعوا و استرداد صلاحیت قان

اوتوزطقوننجی مالد

برکیمه ارضینی مجانی و کد بدل معلوم مقابنده ماموری اذنه آخره فارغ معتبر قطعاً ابله فارغ
اولدره مفروغ له فرغنده رجوع ایرده نر

مقتده اراضی ساره معامله سی اول نور اراضی میریه ده مفرد طور زمین یاری دخی بوقیلند و بویلله
فهمه یاری یچونده عشره معادل سونی مقاطعه زمین نور

اوتوز الشیخ مالک

برکیده نك صحیفا متصرف اولی فی اراضی اوزرنده دیگر برخص فضول ابنیه اعداث و یا خود کرم و اشجار
غسی ایسه اراضی متصرف نك اول ابنیه و کرم و اشجاری ماموری معرفتله هدم و قطع ایندیکه صلاحتی
وارد بالاشته نك تصرف اولانه اراضینك مجموعی اوزرنده مشترکده بری دیگر نك اذنی بولمقنیه
فضول ابنیه و اشجار اعداث و غسی ایدر سه دیگر شریکک حصه سی مقتده یه بومعاده اول نور انچه برکیده
آخونده نصیب و یا خود محمول ظنیله جانب میریدم تقوص و یا بابا و ناسنده انتقال کی اسباب تصرفه
برسب ایله بدنده معمول به سند بولنیفی حالده متصرف اولی فی اراضی اوزرنده ابنیه و یا اشجار
اعداث و غسی ایدر کد نصیده برخص ظهور ایدوب اول ابنیه و اشجاری مقاوله قیمتی اول محکک قیمته زیاده ایسه محلی نك
تصرف تبیی و تحقق ایدرکی صورته ابنیه و اشجاری صاحب نك بدنده بقا اول نور و اگر اول محکک
نیت صحیسی سخته حیفانه شخصه ویریدرک اول محلی ابنیه و اشجار صاحب نك بدنده بقا اول نور و اگر اول محکک
قیمتی ابنیه و اشجاری قیمته ازید ایسه اول ابنیه و اشجاری سخته القلع اولی فی حالده اولایه قیمتی صاحبیه
ویریدرک ابنیه و اشجار شخص منبوره ویریلور و بالاشته نك تصرف اولانه اراضینك بعضه محلی اوزرنده
شریکک اذنی بولمقنیه دیگر ابنیه و یا اشجار اعداث و غسی ایدرکی صورته اول و شنجی موده بیه
اولانه وجه اول اراضی تقسیم و لوب ابنیه و یا اشجار محلی شریکک حصه سه اصابت ایدر سه یه بومعاده
اجل اول نور

فصل ثانی اراضی میریه نك صورت ذامی بیانده در

اوتوز الشیخ مالک

با طایفه تصرف اولانه اراضی بی متصرفی ماموری اذنیله کرک مجانا و کرک بدل معلوم مقابنده ویدیکی
کیمه یه فارغ اوله بیلور و مامور نك اذنه و معرفتی منضم اولدجه علی العموم اراضی میریه نك ذامی
میریه

اصطفا با ابا علی جبر و یا خود آفریده تفرغاً تصرف اولنه کلاه قوریدر طاوایله تصرف اولنه رنه اشجائی یا لک
متصرفی قطع ایدر اجانبند بری قطع ایدر جک اولورسه ما موری معرفتله منع ایدر بیلور و اگر قطع ایتح ایلر
اول اشجاء قاعته قیمتی جانب میری اچونه نور و بوندک کلری اچونرضی جانب میریدر عشره معادل اجاره
زییمه نور و بومقوله قوریدر حقنه دخی ارضی سائره معامله سی اولور

اوتوز برنجی

ارضی میریدر اوزرنده ما موزینک ازنی اولدقجه مجدداً بنیه اثاث و اعدات اولنه مز اولدقنی صورته جانب میریدر
هضم ایندیریر بیلور

اوتوز ایلکلی

ارضی میریدر اوزرنده بحسب الاکباب متصرفی طرفنه بنیه اثاث اولدقجه اولدقنی حالده ما موری معرفتله حقنه بنیه
و درم و اغیل و طام و انبار و اخور و صناعه و مانند کبی بنیه اثاث اولنه بیلور فقط کلیرینه حسب الموقع
ارضی شرف و اعتبارینه کوره عشره معادل سنوی اجاره زییمه تقصیر و تخصیص قنور اما اثر بنا اولیات
تمام ارضی اوزرنده سنا اتخاذ اولقجه اوزره مجدداً بنیه اثاث سیه کلاه و یا خود برقریه کیلی بهر حال اراده
سینه مخصوصه یه متوقف اولوب یا لک ما موزینک ازنی کافی دکلر

اوتوز افجی

باطا یو تصرف اولناه ارضی یه کلاه متصرفی و کلاه اجانبند بری بیت دفعه ایدر مز وایتیلی صورته دفع
اولناه بیت طاغی ایلر ما موری طرفنه محل آفره نقل ایندیریر اگر غلصه ایلر اوزری توپ اولور

اوتوز برنجی

ارضی میریدر ده بالا فرار خسری ایتح قفس و مستقلاً یا شترکا باطا یو تصرف اولنه کلمسی اولانه یلر

ایتمی بولورایسه اول اشجاری تملک ایلمس اولور کرک شریک و کرک ماموری طرفند بومقوله اشجاره مامله
اولوبوب یا لکز سوی حاصلات واقع سنک عشر شرعی النور

یکری ییلنجی ماله

برکیمه نلک منصرف اولیغی اراضینده خدای نابت اولاده اشجاری اراضی منصرف نلک اوز بولمقوله اجهانبه
بری اشلوب تربیه ایدرک تملک ایلمک صلاحیتی بوقدر اشلوب تربیه ایدرک اولورایسه اراضی منصرف
منع ایلمک مقتدر اولور و اگر اشلامی بولورایسه اراضی منصرفی ماموری معرفتیه اول اشجاری اشلا یغی
محلده قطع ایندرک صلاحیتی وارد

یکری کنجی ماله

علی الاطلاق اراضی میریه اوزرنده خدای نابت اولاده بلامود وجوز و کسانه و کورک و میشه اغیل
شلاو اشجار شمره و غیر شمره اراضی به تابع اولوب منافعی اول اراضی منصرفه عاذا اولور فقط اشجار
شمره نلک حاصلاتنده جانب میری ایچونه عشر شرعی النور بومقوله خدای نابت اولاده اشجاری کرک
منصرفی و کرک اجهانبه برسی قطع و یا خود قطع ایدرک شاید ایدرایسه جانب میریه اول اشجار
قائم قیمتی قطع و قطع ایلمک برکیمه ده النور

یکری طوقنجی ماله

برکیمه منصرف اولیغی اراضی اوزرنده ماموری ازیله اشجار غیر شمره غری ایدرک قوری اتخاذا یولی
حاله اول اشجار کند سنک ملکی اولوب بالکز نلک قطع و قطع ایلمک صلاحیتی وارد و بشقی قطع
ایدرایسه اول اشجارک قائمه قیمتی النور بومقوله قوریدرک محلینه حسب الموقع مرغوبین تفاوتیه
رعایت اولورده عشره معادل اجاره زییه تقصیر و تخصیص اولور

اولونجی ماله

جبال بیاحه ایله اهال قایه مخصوص اولاده اورمانه و قوریلرده ماعدا اشجاری خدای نابت اولوب

استطفا

یکم فی زمینهای

برکیمه متصرف اولی فی ارضینی آخره ایجار و یا خود عاده ایدیک حاکمه متاجر و کک متعیر بولنامه کسه
دق مدیده اول ارضی بی زراعت و تصرف اتمیه اول کیمه متاجر و یا متعیر اولی فی متصرف ایلک اوزرک
هو قاری ثابت اوطاز و بوسورتده مرور زمانه اعتبار و طوب ارضی متصرفی اولایه کیمه نک جمیع زمانه
ارضینی بدستیر و متاجرده اخذ و ضبطه صلاحیتی واردر

یکم فی زمینهای

برقریه و یا خود اوج برق قریه اهالیسه مخصوص اولایه قشلقه و یا یلا قدومه بشقه مه القیم منقلایا یلا
و قشلقه انخاز قشلق و باطایو منقلای و یا مشترک تصرف اولایه کلمح اولایه محلدک ارضی مزدعه ده دخی
اولیوب عقدده ذکر اولنامه و بونر نصیره بیان اولایه جو معامله قانونیه بتامرا اجرا قنور و شرایی نوع
یا یلا و قشلقک صاحبدرنده دخی تحملینه کوره رسومات قشلقیه و یا یلا قیه اخذ اولنور

یکم فی زمینهای

برکیمه متصرف اولی فی ارضینه نامورینک اذنی اولد قج کرم و انواع اشجار مثمره غرس ایدرک باغ
و باغچه انخاز ایدر یوب حتی بلا اذن اتمی بولنور اینه اوج سنه یه قدر اول اشجاری قلع ایندر ملک جانب
میرینک صلاحیتی واردر اوج سنه بی تجاوز ایدر و بده اول اشجار ده ارتفاع اولنور درجه نه کلمح اینه
علی حاله نرک اولنور لازم کور فقط کرک بوقوله بلا اذن غرس اولیوب اوج سنه یه تجاوز اتمی اولایه
و کک نامورینک اذنیله دیکلمه اولایه اشجار مثمره ارضی یه تابع اولیوب صاحبینک ملکی اولر ده انچه
حاصلات واقف سند نه بنه عشر النور و بویه اشجاری حاصلات نه عشر انسانه باغ و باغچه کرک یرلی ایچونه
مقاطعه تقصیر اولنه من

یکم فی زمینهای

برکیمه منقلای و یا خود مشترک متصرف اولی فی ارضیده خدایی ثابت اولایه اشجاری اولیوب تریه

آنجا آید به بیور فقط او مقوله محله مشترکاً متصرف اولند و نه بری دیگر شریک آنک ارضی اولد فیه اول محله آنک مجموعی
و یا خود بر مقدار بی آیهوب تر لایه مز یا بدین صورتی شریکی اول آید و نه بره دخی مشترک اوله بیور

یکم منجی

صغیریه جنونه و تغلب و مدت سفر بید اولاد و باره بولوق کی اعذار شرعییه معصیه و نه بری شرعاً حقوقه بزرگ
اوه سنه بلا نزاع تصرف اولانله طایبوی ارضی به متعلق دعوا الاستماع اولماز و اول اعذار معصیه ناک زوال و انکار
تاریخنده اعتباراً اوه سنه به قدر ارضی به متعلق دعاوی استماع اولوب مدت مذکوره مرورنده استماع قلمناز
فقط مدعا علیه بیده بولانله ارضی بی فضول ضبط و زراعت انتمه اولدین اقرار و اعذار ایدر ایه بوصفیه
مرور زمانه و تصرفه اعتبار اولوب اول ارضی صاحبیه البیور

یکم منجی

فضول و یا خود تغلباً ضبط و زراعت اولوب سال سال حقوقه ارضی انتمه اولاد ارضی بعد المحاکمه ناموری معصیه
استدلال و ضبط اولدقده کون نامورینک و کون ارضی استرداد ایدر کیسه ناک اول ارضی بی فضولی
و یا خود تغلباً ضبط و زراعت ایماه شخصیه نقصان ارضه و یا خود اجرتی المغه صدیقی یوقدر صغیر و صغیره
و مجنونه و مجنونه و معصیه ناک ارضی بیده دخی حکم بود و چه در

اینجا باید به باره منجی استماع
اینجا باید به باره منجی استماع

یکم منجی

فضول و یا خود تغلباً ضبط و زراعت اولانله ارضی استرداد اولدقده اول ارضیه بروجه مشروع ضبط انتمه اول
کیسه طقدنه ایماه و تمس اولاد اکیه و یا خسروان ساره بی ارضی بی استرداد ایدر کنه اول کیسه به
ناموری معصیه قلع ایدر بیور اول کیه و یا خسرواتی ضبطه صدیقی یوقدر

بزرگ

اولن بخش

بالا اشتراك تصرف اولئانه اراضی قابل تقسیم یعنی مشترک در ده هریز یک حصه مفروضه سیله انتفاع مملک اولوبده
 مشترک و یا خود ایچکدرده بعضی تقسیمه طالب اولور ایسه حسب الموقع اعلا و اوسط و ادنا اعتبار اولور
 قریه شرعییه و مورد سازه عادله ایله کندولری و یا وکیل شرعیری مواجبه لرنده ماموری معرفتیه هرکس حصه
 افراز و تقییمی اولنور و اگر قابل تقسیم دکل ایسه کماکانه بروجه اشتراك تصرف اولنوب ملایات یعنی بالناوب
 تصرف اصولی جاری اولور

اولن بخش

ماده سابقه بیان اولئانه وجهه اراضی بالتقسیم مشترک در ده هریزی تقییمی حدود ایدرک حصه بشق بشقه
 ضبط و تصرف اینک نصرده ایچکدرده بعضی قسمت سابقه ایله نکره تقسیم ایندرکله مقتدر اولور

اولن بخش

مامورینک اذن و معرفتی منظم و تصرفی یا خود وکیل شرعیری حاضر اولور قجه اراضی تقسیم اولور و اولنن
 تقسیمه اول تقسیمه اعتبار اولور

اولن بخش

مشترک اراضی منصرفی و یا خود ایچکدرده بعضی صغیر و صغیره اولنن صورنده اولنن بخش ماده بیان
 اولئانه وجهه قابل قسمت اولور اراضیری و صغیری معرفتیه تقسیم اولور مجوزه و مجوزه و مفتوحه
 اراضیری دخی کذاک و صغیری معرفتیه تقسیم قنور

اولن بخش

اورمانه ویرنا لایه کی محله مستقلاً باطلو منصرف اولور کیمه اول محلی اجوب زراعت اینکله اوزره ترلا

اولیٰ پنج ماہ

قدیمی اوقتی بیوپس عشر محصول از کلاہ چایرل اراضی مزرعه کی اولوب طابوایله تصرف اولور و حاصل اولاده اوندنه بالکز متصرفی انتفاع ایدوب آخرینی انتفاعدک منعم مقتدر اولور و بومقوله چایرل مایه اولیٰ سوکیوب زراعت اولنه بیور

اوقتی پنج ماہ

باطابو تصرف اولناه ترلارده ارضان درجه، قابلیتیه کوره دکندر مایه ایچونه ایقونیلاہ ترلارده کلیه تعبیر اولور حاصل اولاده اوندنه بالکز ترلاصاحبی انتفاع ایدوب اول ترلایه آخرینی دخولده و هیواناتی ارضان و رعیده منع ایدره بیور

ایکینچی ماہ

برکیمه متصرف اولیٰ اراضیسنک طیراغنی نامورنده ازمه المدفیه استعمال ایدوب کریمد و طوغله کی شیریه یابه مز یا بدینی صورته اول طیراغنی کهنده کی قیچی کرک اول اراضی اراضی، میریه ده اولسونه و کرک موقوفه بولسونه اول کیمه ده جانب میری ایچونه اولور

اوقتی پنج ماہ

برکیمه باطابو متصرف اولیٰ اراضیسنک آخرینی بغیر حق مرورده منع ایدره بیور فقط قیچی اول اراضیه حق مروری و اراضیه منع ایدره مز

اولدینجی ماہ

برکیمه ناک متصرف اولیٰ اراضیسنک ازمه و معرفتی منظم اولقنیه آخری فضولی خرد اعدان ایدره مز و خرم یابه مز و سایر صورته دخی فضولی تصرف ایدره مز

بالا شتہ

پدنجی ماده

اشبوقا نو نامه ارضی اوج باب به تقسیم اول و ثلث در باب اول ارضی میریه بیانده در باب ثانی ارضی متروکه ایله
ارضی موات بیانده اولوب بویابده جبال با حله در رخی بحث اولنه بقدر باب ثالث متفرقات بیانده در

باب اول ارضی میریه بیانده اولوب درت فصلی شملدر فصل اول تصرف فصل ثانی ذایع فصل ثالث انتقال
فصل رابع محمولات بیانده در

فصل اول ارضی میریه ذک صورت تصرفی بیانده در

سکنجی ماده

برقریه و قصبه ذک بونه ارضی طوبییه اوله ره اها لیسک هیئت مجموعه سنه و یا خور مجرندنه بال انتخاب بر
و یا ایکی اوج شخصه احواله و قصبه اولنه میوب اها لیده هر شخصه بشقه ارضی احواله اولنه ره کیفیت
تصرفی بییه بدربینه طایو سندری اعطا اولور

طفونجی ماده

زراعت و حراشته فایضی اولره ارضی میریه یه هر درلوشی یعنی بقدای و اریه و برنج و بویا و حبوبات ساره
اکیور و یجار و یا خور اعاده ایله اکیور یاور و محمولات فصلنده بیاه اولنه جمعه اعذار صحیحه در بری تحقیق
ایندجه تعطیل اولنه مر

وقف ایسمه اولیغی اراضیدر که بوشلار اراضینک و قبیلی یا لک اراضی میریه ده بر قطعه مقررده ناک اعشاریه و شصت
 شلوه نافع میریه طرف حطنت سیه ده برجهته تخصیص دیک اولیغنده بوقوله اراضی موقوفه اوقاف صحیه ده
 دیکر مالاک محروسه ده کاسه اراضی موقوفه ناک اکثریسی بوقیلدند و بویله تخصیصات قیلنده اولاده اراضی
 موقوفه ناک اراضی میریه صرفه کی رقبی بیت المالیه عائد اولمیه بوندر حقتده بوندر نصیره ذکر و تفصیل اولمیه
 معاملات قانونیه تمایله جاری اولور فقط رسم فراغ و انتقال و بدل محمولات اراضی میریه صرفه جانب
 میریه عائد اولیغی کی بوقوله اراضی موقوفه ده دخی و قضی طرفه عائد اولور زبرده بسط دبیانه اولمیه
 اراضی امیریه اعطای بوقوله اراضی موقوفه ده دخی جاری اولمیه حقتده اشو قانوننامه ده هر نه زمانه اراضی
 موقوفه نصیری ابراد اولور سه اشته بویله تخصیصات قیلنده اولاده اراضی موقوفه مراد اولور فقط بوقوله
 اراضی بوقوتوخی دخی وارد کر رقبی بیت المالیه عائد اولیغی کی اعشاریه و سومانی جانب میریه عائد اولیغی
 حالده بالک حقتده نصرفیه و با خود رقبی بیت المالیه عائد اوله ری اعشاریه و سومانیله زبر حقتده
 نصرفیه برجهته تخصیص قلمند بونوع اراضی موقوفه ده فراغ و انتقال شلوه احکام و معاملات قانونیه
 جاری اولیوب انچه طرف وقفده کرک بالذات و کرک علی طریق ایجار زراعت و نصرف ایندیریم کرک
 نافع حاصله کی و قفاک شرط لهنه صرف اولور

بشنجی ماده

راضی متذکره ایکی قسمدر بری عموم ناسی ایچونه ترک اولنمیش اولاده یلر در که طریق عام بوقیلدند دیکری
 برقریه و قصبه و یا قرا و قصبان متعده ناک عموم اهالیسنه ترک و تخصیص اولناه یلر در که اهالی قرا
 و قصبانه تخصیص قلمنیش اولاده ریعالر بوقیلدند

التجی ماده

راضی موات برکیمه ناک تصرفده اولیغی و اهالی به ترک و تخصیص قلمنیشی حالده جهیر الصوت اولاده
 کیمه ناک اقضای عمرانده صحیه استماع اولمیه جو درجه لرده قرا و قصبانه بمید بوظ نه یعنی اقضای عمران
 تخمینا برجه میل یعنی یارم ساعت مقداری مافه بمیشی اولاده خالی محله در

اشو

خراج ارضی ایکی قسم در برسی خراج مقاسر در که اراضینک حاصلاتند برک تخمینه کوره عشرده نصفه قدر الحقه اوزره
تعیین اولن شیر دیگر خراج موظفدر که ارضی اوزرینه موقوفیت و حله توظیف و تعیین اولن اوله
مقدار معین آنچه در

کافه ارضی مملوکه ناک رقبه سی یعنی ذاتی و ملکی صاحب و مالکی اوله بکجه یه عائد اوله رو اموال و شایای
سازده کی توارث ایدر وقف و ره و هبه و شفعه شلو احکام جاری اولور
کرن ارضی عشریه و کرن ارضی خراجیه صاحبانک بلا وارث و فایله جانب بیت المال عائد اوله قدرده ارضی
میریه حکمی کتاب ایدر لر
ارضی مملوکه ناک انواع اربعه سنده جریانه ایدر جای احکام و معاملات کتب قصریه ده بیان اولیش جزئه اشو
قانوننامه اراضیده ارضی مملوکه احکامند بخت اولمیه جقدر

اوجخی ماده

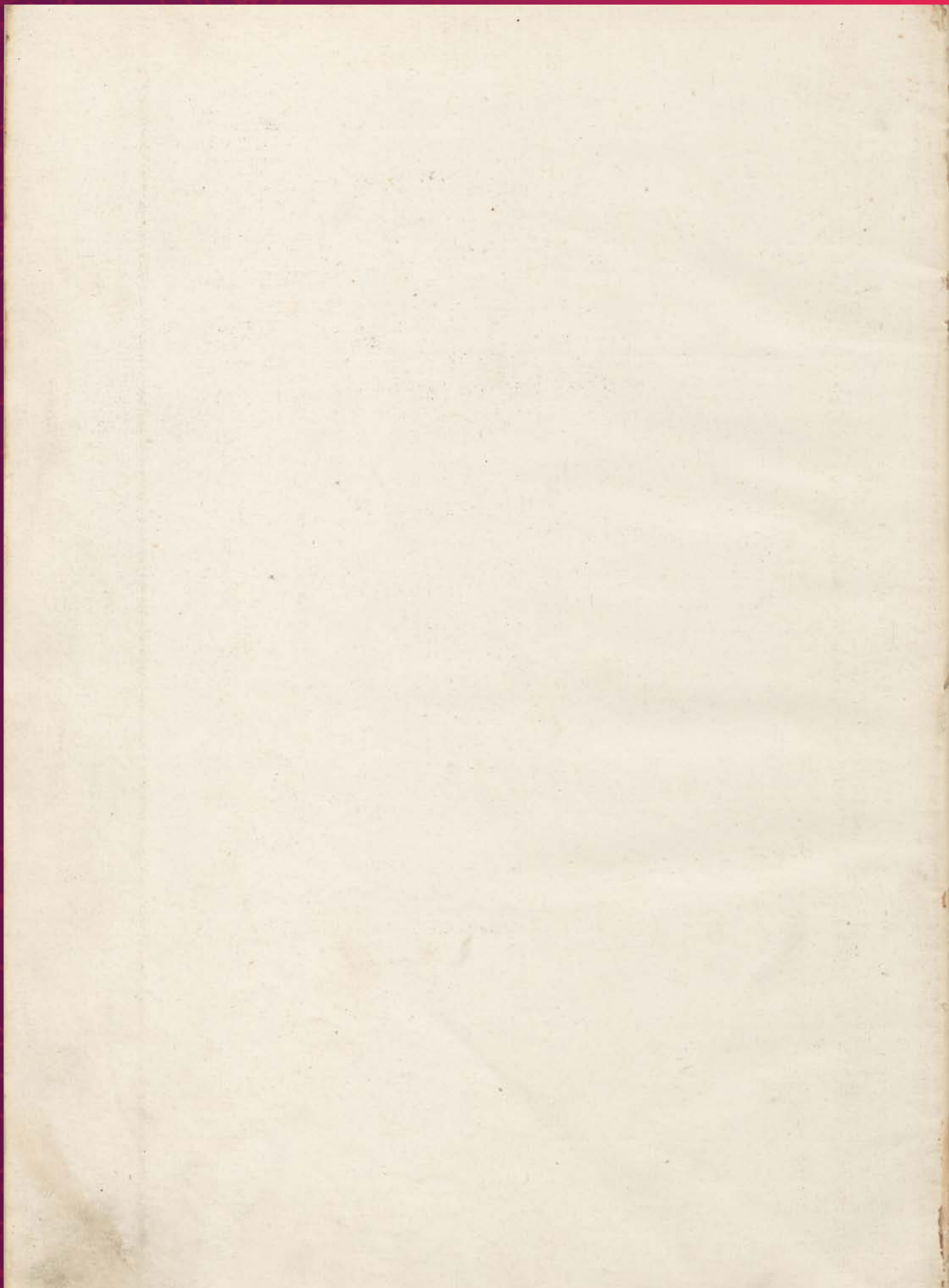
ارضی میریه و رقبه سی جانب بیت المال عائد اوله رو احواله و تفویضی طرف دولت علیه ده اجرا اولن کلان
ترلا و جابر و بیادله و قتلده و قویبر و شالی یرلدر که مقدما فراغ و محمولات وقوعده صاحب ارض اعتبار
اولانه تیار و زعات صاحبانک و برالوقه ملزم و محصلان اذن و تفویضیه تصرف اولور ایکی مؤخرأ بوندرک
الغای حسیله الحاله هذه طرف دولت علیه ده بوخصوصه ما مور اوله زانک اذن و تفویضیه تصرف اولور
منصرفی بدلیینه بالاسی طفرالی طابو سنلری و یرلور طابو عه تصرف مقابنده و یریلده بجله در که
جانب میری ایچونه ما موری طرفنده اخذ واستیفا قانون

درکجه ماده

ارضی موقوفه ایکی قسم اول صحیحاً ارضی مملوکه ده ایکی شرع شریفه توفیقاً وقف اولن اوله اراضیده
برمقوله ارضی موقوفه ناک رقبه سی و بالجمله حقوق تصرفیه سی جانب وقف عائد اوله رو بوندرده معاملت قانونیه
جریانه ایچوب آنچه شرط وقف هر نه یسه اولور عمل اولن لازم کلیکی جزئه ارضی موقوفه ناک بوقسند اشو
قانوننامه ده بخت اولمیه جقدر
قسم ثانی ارضی میریه ده بالافراز سلاطینه عظام حفظانک و یا خود بالذات اذن سلطانی ایله اقرارلرنک

[illegible]

[illegible]

مختار: صدر عالم و طه سنه بالاده محمد الحجاب طی اوقه رده	تحويل خاصه	ضمانه: عمره و بخت نظاره طرفه	ادخاف همجونه
راضيه خاصه كذا الحجاب طي اليه	محاسن عالم به بوقاضی كذلك	عكس خاصه بخيرت اوطه سنه كذا الحجاب طي اليه	عكس مضمونه بخيرت اوطه سنه كذا طی اليه
مصارف نظارتي طيفه كذا	طوخانه: عمره فقيضه كذلك	فيودانه: پيش حضرت كذلك	صربه نظارتي طيفه كذلك
دقت ضانه: عمره همجونه كذلك			
افتخار الاشياء والاعاظم بجميع جميع العالم والمقام تختص بمزبغانية الملك الدائم دام عوده			
افتخار الاشياء والاعاظم متدار الاكابر والافاضل بجميع جميع العالم والمقام تختص بمزبغانية الملك الدائم دام عوده			

صدر الفقه من لقي فامورتي مناصب جبه وخطوب مهم دون عليه دغ وهد عباي سطنه كذا في دغ مناصب دونه ان
ال معبر ليرزم اوليفقه وهر حاله بونور س نه دون عليه و نه بطبع مناره مستننا بولنه بقه نيا اهورا صه و بوله كهياب و نه اوا
صنف اوليك عاقوقه اجنار او نه و ذكر اوليك اهورا بزه مخصوص اوليك اوزر مران سطنه نه دم نه بالانغير بوله مجد را
و صنف نه دها اناز قلنس خضوه ادمه نه جناب ماوكانه مناعوم و شرفه و بوجو طر و مقتضاي سطنه اوزر البوع
معدله نظما مستاي حادله زهي بك اقره به صر جانه: عمره فخر اوليك مود عباي سطنه كذا في دغ مناصب دونه ان
عادله و هر بك اقره حضانه نه جدي: مذكوره نهضه فله و نه فخر شريفانه فدا و نه نه بوجبه نه مذكوره انفايك
دغ نه اوليك تقرقي لازم كذا بعد از نه با نه صم اوار شريفه بالاده مكر انفايك فخر نه سببه فطنه و خصوص نه
اجنور س ترا جاب ايدم محله علم و فخره و بوله اوليك كسيفت معلوم اوطه اوزر ماله اومر ماله فله دغ نه بوعوم و نه
و بولنه

تحويل فله

نظره طرفه

ادخاف همجونه
نظاره

عقبه بميرانه الفاضل
نوشته شيفه كرامه
نوشته شيفه كرامه

امير الامراء الكرام محمد الكبار الفخام ذو القدر والاشرف صاحب العز والاشرف المحض بمير غسانه الملك الاعلى
فرقيقه كرامه يا شادامت معاليه

نوشته شيفه كرامه
نوشته شيفه كرامه
نوشته شيفه كرامه

في الامراء الكرام محمد الكبار الفخام ذو القدر والاشرف صاحب العز والاشرف المحض بمير غسانه الملك الاعلى
مير غسانه كرامه يا شادامت معاليه

نوشته شيفه كرامه
نوشته شيفه كرامه
نوشته شيفه كرامه

مير الامراء الكرام محمد الكبار الفخام ذو القدر والاشرف صاحب العز والاشرف المحض بمير غسانه الملك الاعلى
يا شادامت معاليه

بوسنه ابني ارطنده ودر طه عالي قوسه با شيرينه بركه منلي محمد كرامه مير غسانه ويا خود مير لاله شلوانه مقبره
نوشته واهانه بولبي بوسنه شيرى عوفتو شيرى يا شادامت معاليه طوفانه انشا والتمس اوليفقه ورنه عكره
وقطاميه ناك زى عكره بولخاندنه نوسيه خندانه مناسب اوليفقه بنا مرات دونت عليه دنه ابني صنف نه
اعتباريه صنف اولي فرقيك و صنف ثابتي لوانك ما دونده اوله نه بونك برينه ساقده اوليفقه
ومير مير غسانه اطلاقه ديكريته بنقه برقيده بولبي ونشاندريكضي اولفوقله ابني صنف كوره بادرلي
فصوصلري مبادك فرجه صليوه الامصحه صفت ظل الشريه امر وقطاميه صنف ثابتي بونك ما دونده
اشوا بكي صنف دنه ناك صنف اولنه مير غسانه اطلاقه ونقيب اولفوقله صنف مير غسانه امير الامراء الكرام
بولبي اجاب اجيله بولبي مير غسانه اطلاقه صنف ثابتي مير غسانه الكرام الفاضل باريوب الفاضل مذكوره
الفاضل يا زلفه اولدني جيله زكر اولنه صنف ثابتي مير غسانه الكرام الفاضل مير غسانه كرامه ورنه
خامنه دنه اوله صاحب العز والاشرف الفاضل وقطاميه صنف ثابتي باريوب خيرات رحمة اولدنيه ورنه
محلده مير الامراء الكرام محمد بنلي ومقام صنف ثابتي كوره شيريه موسى اليه محمد كرامه اشورنه صديره ناك
مير الامراء ورنه نك خري قلمني ونشاندريك اولوميه قيد وازار ابندرلي خصوصلري وشار بقصه صنف ثابتي
نوسيه ودر غسانه اوله نه كصيت لى الاستيانه زكر اولنه صنف ثابتي صنف اوله مير غسانه ودر غسانه
مير الامراء اطلاقه ونقيب اولدني نردعالي صنف خلافتنا هديه وهديه شيريه صنف اوله مير غسانه ودر غسانه
قيد اولفوقله اجعه صنف اوله بولنه مير غسانه الفخام بادرلي وموسى اليه محمد كرامه اشورنه ورنه
مير الامراء مير الامراء الكرام محمد الكبار الفخام لازم كلاله نشانه عاليه كرامه اشورنه ورنه
مذكوره ناك نوسيه ورنه مير غسانه لازم كلاله اشورنه ورنه مير غسانه لازم كلاله اشورنه ورنه
شعري بنقه دلو اوله او زره نوسيه ورنه مير غسانه لازم كلاله اشورنه ورنه مير غسانه لازم كلاله اشورنه ورنه
كرام افاده صفت جاندري متعلقه ورنه مير غسانه لازم كلاله اشورنه ورنه مير غسانه لازم كلاله اشورنه ورنه
مير غسانه رنه بولبي نوسيه قلمنه ورنه كصيت ورنه مير غسانه لازم كلاله اشورنه ورنه مير غسانه لازم كلاله اشورنه ورنه
طوفانه علم وضاهي ورنه اولفوقله ملكيه فاعنه ورنه مير غسانه لازم كلاله اشورنه ورنه مير غسانه لازم كلاله اشورنه ورنه
طوفانه ورنه اشوعلم وضاهي اولدني

نوشته شيفه كرامه

[illegible]

بایکدی اوقاف را ضمیمه بوظیفه با عارضی نمود و مستندات غیر متضمن اید ملکیت حکم کبری اید و فقار اراضی
مردودین نزد ایکه باغی الهی بزرگ اراضیه و فقیه اوزر حاکم و بیایه کرد و فاعل اود که کس ملک
و اید و فاعل و با عارض محمول بر وظیفه حاکم کرد و ملکیت اوزر و رتبه زن او و غیره اراضیه
ساز و فف بر یکس معامله الهیه و بایه ایکه نزد اود و نزد ایکه باغی با پیاده بر یک رتبه کوندر
اوزر نویسی

[illegible][illegible]

ممالک محروسه الممالک شاهانه واقع اوقاف و هابونه و عریبه مختصه نقد رندی دافند اولونه و بعد نظاره اوله رف
 نظاره و اوقاف و هابونه الحاقی لازم کلونه و خزینه رنده و ملک بقاء بالجمعه اوقاف شریفه ملک نظاره خدی اصول معرفت مولد
 تصبیقا صد ادا له لازمونه و افضای ارام سینه شاهانه اوله یغذیه اولیایه اوله یغذیه اوله یغذیه اوله یغذیه
 تنظیم قنانه لوی مجلس احکام عدلیه و عومیه بالمزاکر صورت قراری فکای هابونه ملوکانه و بالاسنیانه اوله یغذیه اوله یغذیه
 ضرورت اراجه قطع ضرورت سرفه افای سرفه و ضرورت اوشن و عومیه لایحه مذکوره ملک بر قطع صورت سرفه طفریه
 با اوامر شریفه ارسال و بسیار قلمن اولونه لایحه مرقوم مخرج مخرج ملک خرد بخره اجاسیه نظاره خدی ملک بدایتی
 اولونه سینه سابقه محنده بوانه قدر متباندنه و معلومند متکله اولونه مبالغه اوله باطل و بدین بیده دخی بیدری و قدر
 مفسد سینه خدی مرقوم سینه جاتنه بسیاری ینج اوقاف هابونه نظری سادند عطاوند ملک ادری حضرتیه ملک با بید
 اوزرینه فرایه ملک صادر اوقافه سینه فرایه محالی و لایحه بمبارزه اوقافه محاسبه سینه قیایه اوقافه ادری و ادری و علم و قدر
 جریه جو نظرات رایه نعمانه ماله ملک ادری حضرتیه فرایه بیور ماله مومینه قیایه اولونه با اوامر عدلیه بر قطع صورت رندی
 مصلیه طفریه و عریبه و اوقاف هابونه ملک سینه و قدر سینه دخی و قدر سینه دخی و قدر سینه دخی و قدر سینه دخی
 در ملک و عریبه و اوقاف هابونه قلمونه دخی اشیر علم و ضرورت لوی

۱۰۰

اطه یازاری قصه و فرست سوطیه عظام حضرتیه اصحاب خدیزه بجه کسانک با دانشانه ادری جوامع شریفه و صاحب
 منقه و ملک طفریه بر عریبه امام و طبیب و علم حیان اشراف قصه و فراموش طفریه خانه عوارضه بقو نکایف او
 انچه اجماع ابرام ملک و اراضیه ارضیه ماله نکایفده حصه طفریه و خیر انجاسی مولد اوله یغذیه اوله یغذیه اوله یغذیه
 ادری حضرتیه ملک ادری سینه و طبیب ادری معلوم صبیانه مولد اوله یغذیه اوله یغذیه اوله یغذیه اوله یغذیه
 محنت و فراموشی حضرت وانی اجنه اعطایه اداره ادری ملک مؤخر اجرا اولونه نظایه خدی اصول افضایه
 و برکو حضرتیه معاف و غیره معاف سینه طفریه حضرتیه الحالته لکده قضا و برکو سوبنده ذکر اوقافه اتمه طبیب
 و سینه دخی حصه طفریه و توزیع قلمن ادری حایله بولنده و برکو مذکورده حصه طفریه اوله یغذیه اوله یغذیه اوله یغذیه
 ادری بولک حضرتیه جوامع شریفه مذکوره ملک معارفه ادری معارفه حضرتیه و ملک حضرتیه دخی نعم صبیانه ملک
 قائمته باری ادری بایله افضایه ملک اجری حضرتیه محلی حضرتیه با مضطره انرا ادری نکایف بقدره بالمراجعه ادری
 مجلس محاسبه بایله مطالعه ادری استو نظیره خدی اصول اجماع ممالک محروسه شاهانه در نظره اهلانک او
 املاک و اراضی و سینه دخی مصلیه معرفتیه با تحقیق حال و تحملیه کوره و برکو انسی بولنده قطع اتمه طبیب مقتضای
 ناس اوله یغذیه جوامع و صاحب شریفه خدی نه طفریه نکایف شانه دخی معارفه مؤمن اوله
 نظایه افضایه ادری قطع معلوم صبیانه مولد و برکو انسی انما سینه دخی بولنده حضرتیه بولنده
 نمایان ادری بولنده و موقوفه اتمه و طبیب ملک معارفه حضرتیه معلوم بایله اعطایه نعمان سینه دخی معارفه بولنده
 ذکر اوقافه معلوم صبیانه مولد و برکو اتمه و طبیب معارفه ادری بولنده معارفه حضرتیه معارفه ادری
 و اراضی بولنده ماله کده لکده و برکو مطالبه اوقافه ادری ادری ادری ملک ملک ملک ملک ملک ملک ملک
 جانبیه با مضطره انرا و جانبیه نظایه ماله دخی معارفه ادری معارفه ادری معارفه ادری معارفه ادری معارفه ادری
 مجلس احکام عدلیه دخی تنسب لکده ادری تنظیم فرسوی حضرتیه ادری معارفه ادری معارفه ادری معارفه ادری معارفه ادری
 بمبارزه ادری ملک قلمه قیایه ادری ادری ادری ادری ادری ادری ادری ادری ادری ادری ادری ادری ادری ادری
 خیر و سینه دخی ادری دخی ادری دخی ادری دخی ادری دخی ادری دخی ادری دخی ادری دخی ادری دخی ادری دخی ادری دخی

۷۴
 فخریه لرزی صنوع و اولاد و مشروطه اولویه خیراتنگ اعماری و کفاح نیدلی مشروطه اولویه باجمد اوقافه مخمس معرفه شرح
 و شوق و اهل منزلت و قعه خفایه قنری حال محاسبه لری بالزویه و اورده معینه سی هرنه نیدلی اولوریکه بیکج ایل خورش ترتیب
 معانی خزینه و بیکج اولور خورش خراج محاسبه سی خزینه اوقافه همایونه نسبه خفقه و هرب صدره محاسبه یا لکد بش خورش حکمت ناسله
 بند اول و رابع کوندر یونم کاتب اوقافه عاذه اولویه و جمیله صله قیادله ابرادنه نیرلی و بالمداننه قنری مشایخی نیرلی
 نعه اولویه صبی مجرم و کفقه اولورینی حال خیراتنگ اعماری و کفاح نیدلی صنوع و با خود استیلا اولور اوزج مجلسی
 کضیه رطله مست نیرلی ابقا و نعه اولویه صبی اکلا شیدند نیر خزینه عاذه اینده و محضی محاسبه و قدر لبه معا خزینه اوقافه همایونه ارسال
 و نیرلی

من پندری بدین بخت و فقیه محمود با این و یا خود برانند و مندرج نفس و پشتر حاصلاتی مندرج به خانه اولاد و فقیران بخش
با انقیاد و نفع کلان صاحب دهنه شعله بالزوب و اوداده معیت دهنه زبیر بالغ اولاد کسب خیر از نفس و شکر و اوداده
مصارفانی در احوال باقی نماند و فقه بنده حامده محمد حوریه و جبهه انقضای ملک اجمالی

مندی و بعد که آنه زندان معرفه شرعه است باع اولی و نقد اولی با جمیع نقد و نقد بنک است سی ضامن و در هر کلاه
مثالی و نقد بنک دومه اولی بعد محاسبه لری بر اخی سی بقایایه با غنیمت تمام ابراهیم اولی و مضاد و ظهور و معارفیه ابراهیم
و در هر اولی و بر محاسبه ظهور ابراهیم و ظهور است: آنه محاسبه بنک ابراهیم ضامن قلع و درجه و نقد ظهور ابراهیم و ظهور
ظهور ابراهیم بنک نموده استبقای دیم اولی و بر محاسبه و نقد نقد و نقد اولی اصد قلع و ظهور و بر اخی سی ضامن و نقد
و نقد و بر محاسبه اولی و نقد بنک و نقد محاسبه لری بر محاسبه نقد معرفه شرعه و ظهور و ظهور و ظهور
و نقد و بر محاسبه اولی و نقد بنک و نقد محاسبه لری بر محاسبه نقد معرفه شرعه و ظهور و ظهور و ظهور

[illegible][illegible]

۱۲۷۰

[illegible]

در عصر حضرت سید محمد خاں در زمانه ائمه السلفه نه الفاضل علیه الرحمه خاں
ابنه علیه السلام و سلفه الی احواله و زاده ایاها علیهم السلام و ایاها علیهم السلام

در عصر حضرت سید محمد علیه الرحمه خاں نه انا ابنه السلفه الفاضل
علیه السلام خاں نه خدایه خدایه ایاها علیهم السلام و ایاها علیهم السلام

کفایت ایجاب اید در مؤثره ای که دفعه امانت و بعضی خانه جفته بیدار اولفته بر موجب اراده سینه خیزه و حق
 اقتضایان اجناس و خصوصیه همه بولعه یزید یا صبه او زنده هماره اولود قیامه عالی میخی نشو و اقتضای دارنده
 محبیه لرزیده لدی السوال بر منطقه قیامه عالی ارضی خفتن قیامی او از نامه سهیم بنظر خیر نفقه به جلد لرزیدار است
 بویوسه و بموجب اولاده خیزانه جنب نفقه زنده حق زبیر او زنی مکتوب مالیه قیامه تحفه قیامه اولفته کفایت بماند
 انکول دارنده میسره قیامه اولاده خصوصه زبیر بقیه اولود اراده سینه معلوم اولاده میخی ایمانه صادره
 او منعه او زنده دیوانه کفایت قیامه دوم ای دارنده میسره علم و غیر لرزیدار خبر واعقبه سینه نویس در کتاب اولاده
 علم و غیره باز لعه قیامه سینه بولعه میخی قیامه اولوب دیگر علم و غیره و بطول بر متوال مکرر دیوانه کفایت
 قیامه حق شیوع علم و غیره

و غیره

و غیره

بفعل بنه اودوم و حق اودوم اودوم مجدی و لایزالند و هوندرک برجه بنه لری حار و حق اودوم
 مودع مجدی و اودوم اودوم قیامه و اودوم اودوم قیامه و اودوم اودوم قیامه و اودوم اودوم قیامه
 یا زنده منقن اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 خدایه مطوعه و مودع اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 فکوره انتقال اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 عالی اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 مکمل معادله اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 بویوسه و حق سینه و اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 و غیره اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 بیه اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 و غیره اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 کفایت کس اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 و غیره اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 سینه مودع اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 حاره مودع اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 اولوب و حق اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 قیامه مودع اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 و غیره اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 سینه و حق اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 نامه و حق اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 و غیره اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم اودوم
 لایزالند و هوندرک برجه بنه لری حار و حق اودوم

[illegible]

[illegible]

[illegible]

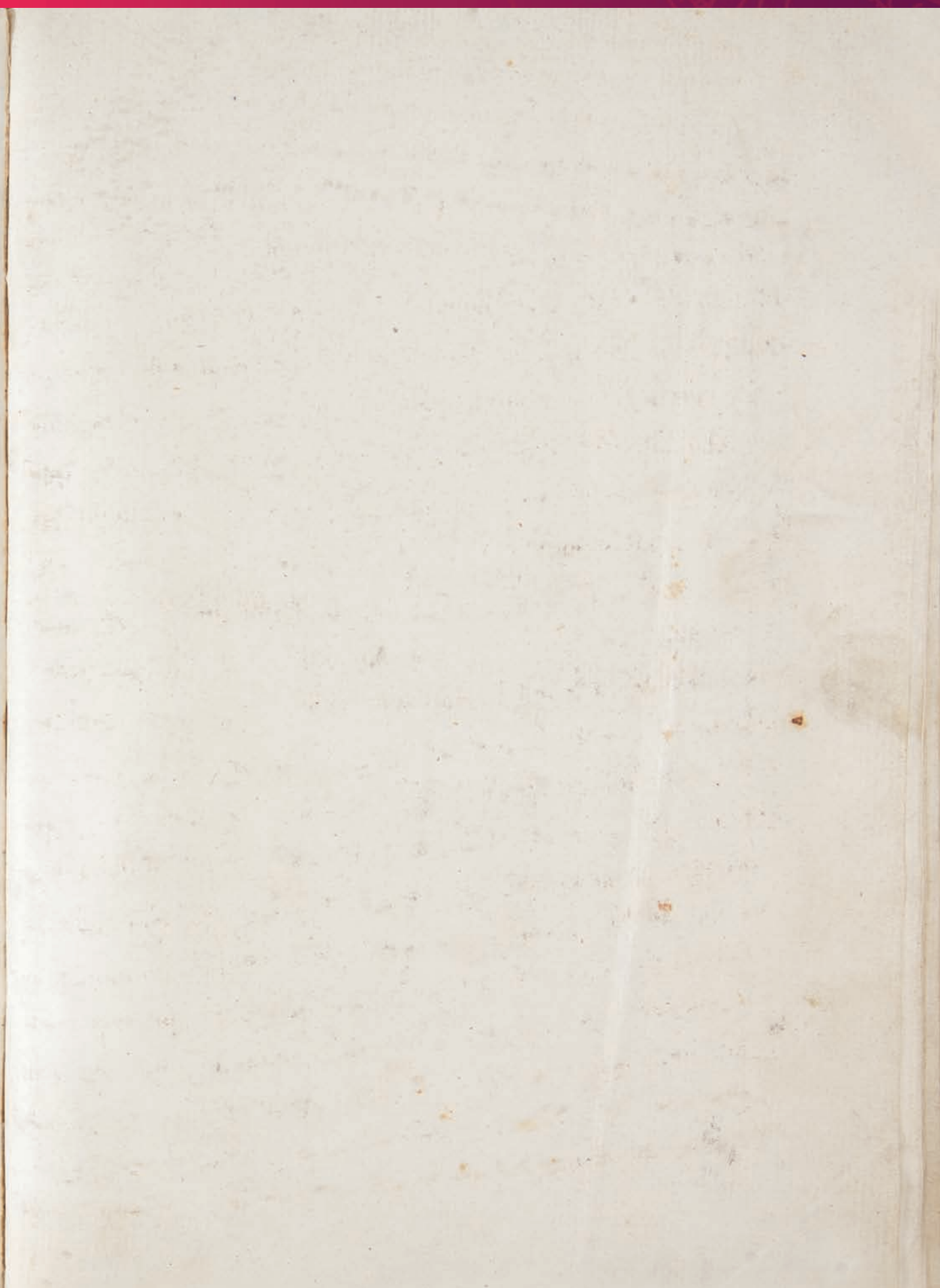

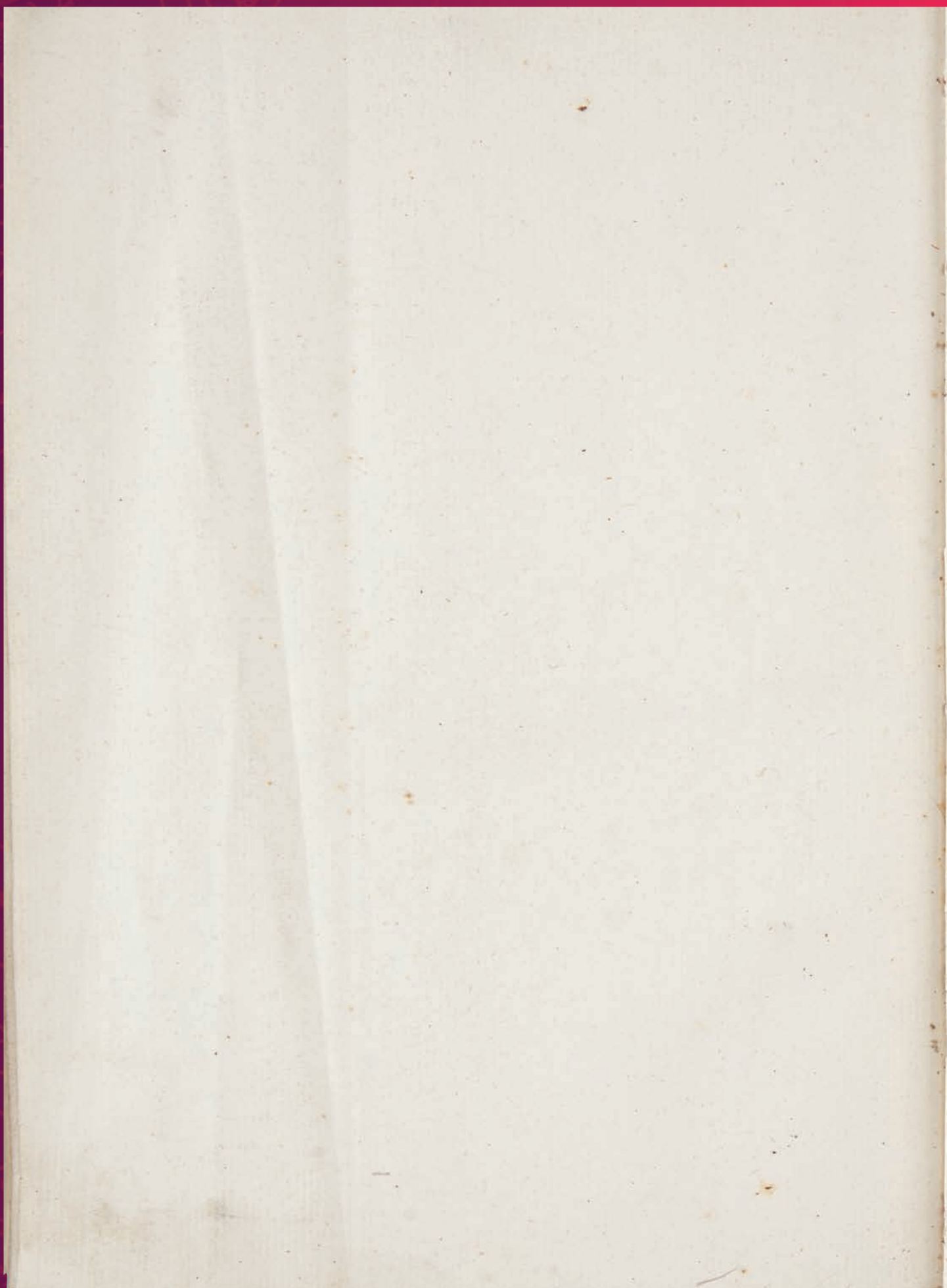
برخیه اجرای افضای مخصوصه اقامه بنده ملک متعلقه و سرحد و بیورلی و در فتنه مقتضای
مستحق اوزره فخران مذکوره ادا و تقاضای غنای منب اوله فتنه و دوح اوتمه اوزره فخران
فدا و ذره و فخران عهده و ارفوا و اودان محبت و علم و خبر و برلی و اطفه بختی و علم
اوله اوزره و دوح ای و اودان محبت و علم و خبر و برلی و اطفه بختی و علم

در زمانه صدر صدور الوزرا هفت محمد امین علی بن ابی طالب و نضره
 هیت خارجیه مشایخه علی بن ابی طالب و جلیل و علی بن ابی طالب

در زمانه صدر صدور الوزرا حضرت حنفی ثانی پیش
و فی ایام امور قطار به خارجیه حضرت حنفی رشید
پیش بسوها ایامات الواقع
۶۲ سالگی

در زمانه صدر صدور الوزرا حضرت محمد پیش و فی رتبه جبهه
خارجیه پیش رابعه حضرت رشید پیش نایبها
الواقع ۶۳ سالگی

در زمانه صدر صدور الوزرا حضرت مصطفی رشید پیش و فی ایام
نفی رتبه جبهه خارجیه حضرت محمد ایوب پیش نایب
مانندها الواقع ۶۴ سالگی

در زمانه فاضل حنفی حضرت علی سیف پیش و فی ایام نفی رتبه
جبهه خارجیه حضرت محمد قزاق پیش نایبها
الواقع ۶۵ سالگی

در زمانه صدر صدور الوزرا حضرت محمد ایوب پیش و فی رتبه
جبهه خارجیه حضرت رشید پیش واقع ۶۶ سالگی

در زمانه فاضل مقام عالیه حضرت محمد پیش
و فی ایام امور قطار به خارجیه حضرت رشید پیش
الواقع ۶۷ سالگی

مناصب حضرت و اراد اوله علم و خبر ۶۸ سالگی نایبها یور لری و فترت معینه

در زمانه صدر صدور الوزرا حضرت محمد ایوب پیش
و فی ایام امور خارجیه حضرت رشید پیش واقع ۶۹ سالگی

در زمانه صدر صدور الوزرا حضرت مصطفی رشید پیش
و فی ایام امور قطار به خارجیه حضرت رشید پیش
الواقع ۷۰ سالگی

زیرا ارضی قریب و دور و یوایم تصرف اولاد ناریلا دای عموده دنی مفاد سده دهه ه
 و تبیین ایدم رکه فلهو صحیح اهوری الجبله اوطار ارضی اصبیه ده کشف جابر اهوری
 الجبله اوطار برنام لایک و یویشی بلیک لازم اولوده بفرصه اهل و وفات
 اتفاق فلهو معلوم اهوری الجبله اهور عرصه منقطع لو ارض میری و بنی زید ملک
 اولاد و کمره مالکیم مندم اهور عرصه میری فایله زید عرصه و فوه صاحب عرصه تبیین
 مدار اولاده صاحب عرصه الجبله کلاول فقطم ایدم تصرف ایدم و یوایم زید عرصه فادر
 اهوری اوطار زید و یوایم و مقاطع ایدم تصرف اولاد باطله اولاد و یوایم زید
 تبیین جبهه جبهه کز فوجیه اولاد اولی زید فلهو لی منقطع فادر اهوری الجبله اهور
 بر فاح کندر زید و یوایم تصرف اولاد ناریلا بفرصه میری و یوایم زید
 فلهو لی منقطع فادر اهوری الجبله اهور زید عرصه و یوایم تصرف اولاد
 ناریلا فلیقا فلیقا و فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا
 ارض زید ارضی قطع اندر فادر اهوری الجبله اهور زید و یوایم تصرف اولاد
 ناریلا عرصه و ملک کز فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا
 اندر فادر اهوری الجبله اهور زید و یوایم تصرف اولاد ناریلا عرصه
 فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا
 اهوری الجبله اهور زید و یوایم تصرف اولاد فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا
 اولاد و یوایم فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا فلیقا

در زمانه صدر صدور الفوزل حضرت محمد امین
 علی بابا و ایام امور خارجه
 فوار افندی مال مایه
 سال ۱۲۰۲ ل هجری

در زمانه صدر صدور الفوزل حضرت محمد علی شاه
 و ایام فلیقا امور خارجه شاه
 الواقع ۱۲۹۷ ل هجری

در زمانه صدر شاه و فلیقا امور خارجه محمد صادق
 رفته بیش الواقع ۱۳۰۵ ل هجری

[illegible]

[illegible]

انجوب اوج نه متوالیه بلاغدر فطیل انجوب بر موجب امر و رفتن فریمده و برید کلاسه حقوقه ارضه صاحب ارضه
 و برید زید طالب و کل انجوب صاحب ارضه اول نارایه اخذه نفوضه قائده انجوب انجوب اول
 بر صورت صاحب ارضه اول نارایه وجه محرم عاوزه عمروه نفوضه ایدوب عمروه ضی ضبط انجوب استند کم زید
 بنم تصرف اولقه به ضبط ایدوب دو عمروه ضی قائده انجوب انجوب اوله عا کر مضیه ده اولیا نه زید
 ارضی امیریه ده طابوایه تصرف اولقه نارایه ذراعت انجوب اوج نه متوالیه بلاغدر فطیل انجوب بر موجب
 امر و رفتن فریمده و برید کلاسه حقوقه ارضه صاحب ارضه اول نارایه اخذه نفوضه
 مراد انجوب زید محرم ضی و برید به الورم دیکه قائده انجوب انجوب اوله زید بر فریه انجوبه و ارضه ملک
 عرصه سی صبا نه ایه سودوب موجب ذراع ایه صاحب ارضه زیده صبا نه ایه سور مکله ارضی ده طابوایه
 اخذه و برید دیکه قائده انجوب انجوب اوله ذراعت ده طابوایه تصرف اولقه نارایه عمروه بطریقه العا به بر قاج
 نه ضبط و ذراعت ایه حال زید اول نارایه عمروه الوی کاول ضبط انجوب استند کم عمروه محرم بر قاج نه
 ضبط و ذراعت انجوب اول نارایه انجوب دو زید ضی قائده انجوب انجوب اوله زید ارضی امیریه ده هو
 ده طابوایه تصرف اولقه نارایه سو قدر قاج بدک مقابله سنه عمروه فراغ و قضا بدک ایدوب لکمه ارضه صاحب ارضه
 بو ارضه زید بطغ زید عمروه و دایوب اول نارایه کاول ضبط مراد انجوب عمروه فراغ زید به تا زیدی
 منه قائده انجوب انجوب اوله زید ارضی امیریه ده بر نارایه مضری ایه دهون نه سنه انجوب ارضی
 اولی حاکمه فوت اولوب اول نارایه انجوب عمروایه قری هنده انتقال عادی تا ضبط انجوب استند کم زید
 نه به اقسام استند کم صکره اول نارایه زید زمستنه فله حق انجوب بر ضبط ایدوب دو عمروه ضی ضی قائده انجوب
 انجوب اوله بر صورت زید اول نارایه نقلی ضبط ایدوب عمروه اول نارایه انتقال عادی تا زید انجوب الوی
 برابر ضبط قائده انجوب انجوب اوله زید عمروه ده طابوایه تصرف اولقه نارایه فضولا بکره قری بکره فراغ فیه تا
 اول نارایه ضبط قائده انجوب انجوب اوله بر صورت بکره فراغ زید به تا اول نارایه ضبط ایدوب عمروه ضی ضی قائده انجوب
 نارایه ذای صاحب ارضه بکره الوی کاول ضبط قائده انجوب انجوب اوله زید عمروایه علم الاستدک ده طابوایه
 اولی نارایه حصه سی بکره فراغ انجوب عمروه حصه سی و ضی فضولا بکره فراغ ایدوب بکره فراغ فیه تا عمروه حصه
 ضبط ایدوب عمروه حصه سی بکره فراغ انجوب اول نارایه حصه سی ذای صاحب ارضه عمروه الوی کاول ضبط قائده انجوب
 انجوب اوله زید طابوایه تصرف اولقه نارایه عمروه فراغ ایدوب اوله عمروه زیدی انجوب کوروب کوزنک ضبط فراغ و نیم
 ایدوب زید فراغ فیه معتبر اوله نارایه ذای صاحب ارضه عمروه الوی کاول ضبط قائده انجوب انجوب اوله
 زید ارضی امیریه ده طابوایه تصرف اولقه نارایه عمروه فراغ انجوب ده سائانه و برید لکمه فراغ
 خبر انجوب زید مجرد غمک خبر اوله فراغ فیه معتبر اوله نارایه مدخلیه قائده انجوب انجوب اوله زید
 ارضی امیریه ده طابوایه تصرف اولقه نارایه عمروه فراغ انجوب ده سائانه و برید لکمه فراغ فیه خبر انجوب
 زید فوت اوله ذراعت اوله مجرد غمک خبر انجوب زید فوت انجوب خبر انجوب زید به تا اول نارایه

خط ایله حاله اول نالایه زیدده طلب ایندکه زید معتقد اینجه مجید و جمعه محرم اوزده بری
نه خط ایتمه بخ ایجوره حله نصف ثابت اولسه اولور دیوب و بیما مکه قادار اولورس الجواب
اولان اوده نه بدعذر نیک اظه طابوی نالایه دعوی مسعود اولورس الجواب اولان بوضوئنه زیدده
دعوی مزبورده بی استماع و حکم ایله حکمی نافذ اولورس الجواب اولان زید صغیرک عمر وایله طابوی نالایه متعلق
دعوی بعدالوفا ایجوره طغوز نه نیک اولاندا استماعه منع اولورس الجواب اولان زید عمر و مجنونک طابویله
نصرفنده اولایه نالایه تقبلاً ضبط ایروب بعد عمر و او نه افقت بولما مقله بومده دعوی ایده ماسه حاله
افقت بولوب اول نالایه زیدده دعوی مراد ایندکه زید مجداده نه مرور اینکله دعوی مسعود اولان دیو عمری
دعواوه منع قادار اولورس الجواب اولان زید مدت سفر بعد اولایه آخر دیاره کتدکه صکره قرناشی عمر و زیدک
ارضی امیریه ده بولایه نصرفنده اولایه نالایه فضول بکر فراغ ایروب زید اول دیارده او نه بی نه مکت اینکله
بومدهش دعوی ایده ماسه حاله زید کلوب فراغی مجبور اولما مقله اول نالایه صاحب اوده حضور نه دعوی مراد
ایندکه بکر مجداده بی نه مرور اینکله دعوی مسعود اولان دیو زیدی دعواوه منع قادار اولورس الجواب اولان
متعلقه ده زید عمر وک طابویله نصرفنده اولایه نالایه تقبلاً ضبط ایروب عمر وک قهر و تقبلی اوده نه تمامه
اولمقله عمر و بومدهش دعوی ایده ماسه حاله زیدک قهر و تقبلی ایشی اولوب عمر و اول نالایه زیدده دعوی
مراد ایندکه زید مجداده نه مرور اینکله دعوی مسعود اولان دیو عمری دعواوه منع قادار اولورس الجواب اولان
زیدک هذک طابویله نصرفنده اولایه نالایه تقبلاً ضبط ایروب لکه هذک زوی عمر و هندی منع ایدایله منع اینکله
هذک دعوا فادده ایروب بوجله اوده نه مرور ایله حاله عمر و آخر دیاره کیدوب غائب اولمقله هذک اول نالایه
زیدده دعوی مراد ایندکه هذک مدت مزبوره ده سکونی عمر وک فتنه ایشی ایکی معروف ایله زید
مجداده نه مرور اینکله دعوی مسعود اولان دیو هندی دعواوه منع قادار اولورس الجواب اولان زید قوت اولوب
ارضی امیریه ده بولایه نصرف اولایه نالایه بر موجب امر نه بل طابو او غنی عمر و انتقال ایروب لکه عمر و
آخر دیاره بولمقله عمر و طریق عمر و ایچنه ایشی زای حاله مال موروثی قبضه اول نالایه ضبط و ذراعت حقوق
ارضی هر نه صاحب ارضه و یروب و بو مقوله هر نه حقوقه ارضی اولایه صاحب ارضه مجد عمر و فر دیارده اولمقله
اول نالایه بولایله آخره و بر دم دیکله قادار اولورس الجواب اولان زید ارضی امیریه ده بولایه نصرفنده اولایه
افنه صاحب ارضه خوف ایشی بدل مقابله سده عمر و فراغ و قبضه بدل ایندکه صکره زید بدل مقله نه نقصان فراغ
ایچشم دیو اول نالایه مداخله قادار اولورس الجواب اولان زید بولایه نصرفنده اولایه نالایه کاه آخره ایجار و کاه
کندی ذراعت ایروب حقوقه ارضه صاحب ارضه ایشی بر نه یا خود ایکی نه بری و کلنه ملک ایچنه ذراعت ایروب
مجبب الاقتضا تعطیل ایندکه بومقله ارضی تصرفی یار نه نزع اولایه دیو امر شریف صادر اولنیکله زید وجه
مجدر اوزده کاه بر نه و کاه ایکی نه تعطیل اینکله صاحب ارضه اول نالایه خلاف امر شریف آخره تقویقه قادار
اولورس الجواب اولان عساکر نه مبدیه اولایه زید ارضی امیریه ده طابویله نصرفنده اولایه نالایه ذراعت ایروب
بی نه متوالیه تعطیل ایله بومقله عساکر نه مبدیه ایروب صاحب ارضه سده ذراعت اولدی دیو مقله امر اول
ایتمکله ارضیه نه قبضه ایشی دیو امر نه صادر اولنیکله صاحب ارضه مجد سده ذراعت اولدی دیو مقله امر اول
نالایه آخره تقویقه قادار اولورس الجواب اولان عساکر نظامیه ده ایروب غیبت منقطع ایله غائب و مفقود اولایه
زیدک ارضی امیریه ده طابویله نصرفنده اولایه نالایه زیدک اولادی اولما ایجه صاحب ارضه امر نه اوزده کاه
ایله تقویقه قادار اولورس الجواب اولور عساکر نه مبدیه اولایه ارضی امیریه ده طابویله نصرفنده اولایه نالایه ذراعت

[illegible]

زید اراضی امیری و ده ملک اشجاری حاوی اولیخ بنارایله ده یوایم تصرفی ایله بدولدتون اطلب حد حد بد
اصی بنده کنشی اولمغله صاحب ارضه اول ناریله دیکینه تقویه مراد اینکه زید له اولمغله قری هنجرد
اولمغله قری اولمغله صاحب ارضی منه فادره اولوی الجواب اولار زید اراضی امیری و ده ملک اشجاری
حاوی اولیخ بنارایله ده یوایم تصرفی ایله بدولدتون اطلب حد حد یوایم بنده کنشی اولمغله صاحب
ارضه اول ناریله دیکینه تقویه مراد اینکه زید له اولمغله قری هنجرد عی اولمغله صاحب ارضی منه فادره
اولوی الجواب اولار زید اراضی امیری و ده ملک اشجاری حاوی اولیخ بنارایله ده یوایم تصرفی ایله
بدولدتون اطلب حد حد یوایم بنده کنشی اولمغله صاحب ارضی منه فادره اولوی الجواب اولار زید اراضی
ایکده زید خالی عمر و مجرد خالی اولمغله صاحب ارضی منه فادره اولوی الجواب اولار زید اراضی
اصی و ده ده یوایم تصرفه اولامه ناریله شوقه انچه بدل مقابله سده عمره فراغ و بدل فخری
قبضه ایوب بعد اذن صاحب ارضه بولمغله زید بدولدتون اطلب صاحب ارضه اول ناریله آخر تقویه
ایله عمر و بدل فخری زید نکه وافی سنی قبضه ایوب و ده سند المغه فادره اولوی الجواب اولار
زید ده یوایم تصرفه اولامه ناریله شوقه انچه بدل مقابله سده عمره فراغ و بدل فخری
اشجاری خط ایتمک استعاده صاحب ارضه اشجاری موقوفه یوایم موقوفه و بریم دیکه فادره
اولوی الجواب اولار زید برقیه ایچده واقع بی بیضی ملک باغچه شای اشجاری اراضی صاحب ارضه
سورحب صوب زرع ایله صاحب ارضه ریده صاحب ارضه سورمکه باغچه یوایم و بریم دیکه
فادره اولوی الجواب اولار زید بدولدتون اطلب حد حد یوایم بنده کنشی اولمغله قری هنجرد عی
ملک کردنی خط مراد ایچکده صاحب ارضه مجرد کردیم ارضه میده مفرسه اولمغله قری هنجرد عی
اولر اولر ایچمه ده یوایله و بریم دیکه فادره اولوی الجواب اولار زید اراضی امیری و ده
ده یوایله تصرفه اولامه ناریله دیکینه تقویه مراد اینکه زید له اولمغله قری هنجرد عی
اولمغله زید دیکه فخری نه زین عمره اولر ایچمه عمره اولر ایچمه عمره اولر ایچمه عمره
رضی اولر ایچمه قبول و قبضه ایله حاله زید دیکه فخری عمره اولر ایچمه عمره اولر ایچمه عمره
ارضه عمره و ده المغه فادره اولوی الجواب اولار زید یوایم تصرفه اولامه ناریله شوقه
انچه بدل مقابله سده عمره فراغ و صاحب ارضه دیکه فخری و بریم دیکه فادره اولوی
اوزه اذن و تقویه عی و بریم دیکه فادره اولوی الجواب اولار زید آخر دیکه عمره و زید
صاحب ارضه کلاول خط فادره اولوی الجواب اولار زید یوایم تصرفه اولامه ناریله شوقه
ارضی امیری و ده ده یوایله تصرفه اولامه ناریله شوقه انچه بدل مقابله سده عمره فراغ و بدل
فخری اذن و تقویه عی و بریم دیکه فادره اولوی الجواب اولار زید یوایم تصرفه اولامه ناریله شوقه
انچه بدل مقابله سده عمره فراغ و صاحب ارضه دیکه فخری و بریم دیکه فادره اولوی

بدولدت اولوب نادرده حسی مستحقه بو اولدوقده حقه بو اصحابنده درجده مقدم کنسی اولما مقله
عمر و بموجب امر سه ز حقه مفرده یه بو یی مکمله بر الورز دو عمری منفقادر اولورمی الجواب اولماز
فیما یعلقه باهل الفریه

برقریه اراضی امیریه بر تارایه بو ایله تصرف اولانه ذیل بدولدت فوت اولوب اول نادرده مستحقه بو اولدوقده
حقه بو اصحابنده درجده مقدم کنسی اولما مقله اهانل قریه تارایه احتیاجی اولانه اول تارایه امر سه ز اوزره
بو یی مکمله المغه لب ایکه صاحب ارضه عمرده و بموجب خلاف امر قریه آخری اهانلینه تفویضه قادرا اولورمی الجواب اولماز
بوصورت صاحب ارضه اول نادرده عمرده تفویضه بموجب خلاف امر قریه آخری اهانلینه بکله تفویضه یلم
عمر و بموجب امر سه ز بدولدت فوتونه بر سه کجه به بو یی مثنی و بموجب اول تارایه بکله المغه قادرا اولورمی
الجواب اولور برقریه ده اراضی امیریه بر تارایه بو ایله تصرف اولانه هغه بدولدت فوت اولوب اول تارایه
مستحقه بو اولدوقده حقه بو صاحب ارضه دره حقه ده مقدم کنسی اولما مقله اهانل قریه تارایه احتیاجی اولور
ذیل امر سه ز اوزره اول تارایه بو یی مکمله المغه لب ایکه صاحب ارضه زیده و بموجب خلاف امر قریه
آخری اهانلینه عمرده تفویضه یلم حاله زید بموجب امر سه ز هغه فوتونه بر سه کجه به بو یی مثنی
و بموجب اول تارایه عمرده المغه قادرا اولورمی الجواب اولور عا کر یقه مدینه بموجب اولادی دخی اولما یه زید
برقریه ده اراضی امیریه بر تارایه بو ایله تصرف ایکه اوج سه دبر و غیایب منقطه ایله غایب و منفقادر و بموجب
اول نادرده مستحقه بو اولدوقده حقه بو اصحابنده درجده مقدم کنسی اولما مقله اهانل قریه تارایه احتیاجی
اولانه عمر و امر سه ز اوزره اول تارایه بو یی مکمله المغه طالب ایکه صاحب ارضه و بموجب خلاف امر قریه
آخری اهانلینه بکله تفویضه یلم عمر و بموجب امر سه ز بر سه کجه به بو یی مثنی و بموجب اول تارایه
بکله المغه قادرا اولورمی الجواب اولور برقریه ده اراضی امیریه بر تارایه بو ایله تصرف اولانه ذیل بدولدت فوت
اولوب تصرف اولانه زلا مستحقه بو اولدوقده صاحب عمره اول تارایه قریه آخری اهانلینه عمرده تفویضه بموجب بر سه قریه اولی
اهانلینه تارایه احتیاجی اولانه بکله بر سه سکوت ایدوب طلب ایحاله حاله بکله بر سه مرور ز نضاره حقه بو بخیر دیوارک زید مداخله
قادرا اولورمی الجواب اولماز برقریه اهانلینه زید اول قریه اراضی امیریه ده بو ایله تصرف اولانه تارایه قریه آخری اهانلینه
عمرده فرایع ایلت استعمر قریه اولی اهانلینه ایدوب تارایه احتیاجی اولانه بکله تارایه بکله المغه لب ایکه زید بکله فرایع
بموجب خلاف امر عمر و اینه صاحب ارضه فرایع و تسلیم ایدوب بموجب امر سه ز بر سه کجه به بو یی مثنی و بموجب اول تارایه
زاید صاحب ارضه عمر و ده المغه قادرا اولورمی الجواب اولور برقریه اهانلینه زید اول قریه اراضی امیریه ده بو ایله تصرف
اولانه تارایه قریه آخری اهانلینه عمر و اینه صاحب ارضه فرایع و تسلیم ایدوب بموجب قریه اولی اهانلینه ایدوب تارایه احتیاجی
اولانه بکله بر سه سکوت ایدوب طلب ایحاله حاله بکله بر سه مرور ز نضاره اول تارایه مداخله قادرا اولورمی الجواب اولماز برقریه
راضی امیریه ده بر تارایه بو ایله تصرف اولانه ذیل بدولدت فوت اولوب اول تارایه مستحقه بو اولدوقده حقه بو اصحابنده درجده
مقدم کنسی اولما مقله قریه زید اهانلینه تارایه احتیاجی اولانه عمر و اول تارایه بو یی مکمله ال دیو تکلیف اولورمی عمر و
المیوب اقتضای ایتمکله صاحب ارضه اول تارایه قریه آخری اهانلینه بکله تفویضه یلم حاله عمر و نادرده بموجب اول تارایه مداخله قادرا
اولورمی الجواب اولماز برقریه اهانلینه زید اول قریه اراضی امیریه ده بو ایله تصرف اولانه تارایه فرایع مداخله
ایتمک قریه زید اهانلینه تارایه احتیاجی اولانه عمر و اول تارایه بکله ال دیو تکلیف ایدوب عمر و بموجب اقتضای
زید اول تارایه قریه آخری اهانلینه بکله اینه صاحب ارضه فرایع و تسلیم ایدوب بموجب نادرده بموجب اول تارایه مداخله قادرا اولورمی

شریک و خلیطه ارضه بر موجب امری که تا پیش از آنکه در یوی منقش و بر وی بگردد
 الفه قادر اهلوس الجواب اولو زید و عمرو و بکر ارضی امیریه در عیال لا شتران برادر
 و یوایه منصرفه ای که زید بدو فو اطلب اول نارلاده حصه سی سخته و یو اولد زده حصه
 اصحابی در جوده مقدم کنشی اولا عقد عمر و امری که اوزره زید حصه سی بکر ای سو
 یوی منقلبه الفه طالب ای که صاحب ارضه عمرده و بر موجب خلاف امر منقلبه بکر نه
 تقویصه ای که خلا عمر و شریک و خلیطه ارضه بر موجب امری که زید فو ننده بیج من
 کجیه و یوی منقلبی نصی و یوی حقه فیه یه بکر ای برادر نصیر قادر اهلوس الجواب اولو
 عا کف فیه و اطلب اولو دخی اولیایه زید عمر و ایله علی لا شتران بر تارایه و یوایه منصرف
 ای که زید اربع منبر و غنیت منقطع فیه غائب و موقوف اطلب اول نارلاده حصه سی سخته و یوایه منصرف
 و یو اصحابی در جوده مقدم کنشی اولا عقد عمر و زید حصه سی اوزره و یوی منقلبه الفه
 و یو ای که صاحب ارضه عمرده و بر موجب خلاف امر جابنده بکر تقویصه بکر خلا عمر و شریک و خلیطه
 بر موجب امری که بی من کجیه و یوی منقلبی نصی و یوی حقه فیه یه بکر ای برادر قادر اهلوس الجواب اولو
 زید و عمرو ارضی امیریه در تارایه علی لا شتران و یوایه منصرف ای که زید بدو فو اطلب اول نارلاده حصه
 سخته و یو اولد زده صاحب ارضه اول نارلاده و زید حصه سی بکر تقویصه بکر بعد عمر و بی من
 ای و یو طلب ای که خلا عمر و بی من مرد و زده صکره مجرد شریک و خلیطه بکر حقه فیه و یوایه
 قادر اهلوس الجواب اولو زید عمر ایله ارضی امیریه در علی لا شتران و یوایه منصرف اولیایه نارلاده
 حصه سی اونه صاحب ارضه بکر فراغ و تسلیم ای و یو بی من شکیوت ای و یو طلب ای که خلا عمر و
 بی من مرد و زده صکره مجرد شریک و خلیطه بکر حقه فیه و یوایه قادر اهلوس الجواب اولو
 زید و عمرو ارضی امیریه در علی لا شتران بر تارایه و یوایه منصرف ای که زید بدو فو اطلب اول نارلاده
 حصه سی سخته و یو اولد زده و یو اصحابی در جوده مقدم کنشی اولا عقد عمرده اول نارلاده زید
 حصه سی و یوی منقلبه ال دیو تکلیف اولد زده عمر و اطلب ای که صاحب ارضه حقه فیه یه بکر
 تقویصه بکر خلا عمر و نام اطلب حصه فیه بکر و یوایه قادر اهلوس الجواب اولو
 ارضی امیریه در علی لا شتران و یوایه منصرف اولیایه قادر اهلوس الجواب اولو
 عمرده نارلاده حصه سی بدل منقلبه ال دیو تکلیف ای و یو عمر و اطلب ای که زید حصه سی اونه صاحب ارضه
 بکر فراغ و تسلیم بکر خلا عمر و نام اطلب حصه فیه بکر و یوایه قادر اهلوس الجواب اولو
 زید فیه آخری اهل کینه عمر و ایله قریه اولاده ارضی امیریه در تارایه علی لا شتران و یوایه منصرف ای که

بر خصلت منزله مالک الله زید قدیمه اول خصلت مالک الله تار لاری ده بوايه تصرف ايكه
نفت اوليه آنچه انا نك بايى عمرو نك انيمكه اول خصلت تار لاری عمرو اتقانی برك
عمرو اول خصلت ملكه لاری تار لاری بر موجب امر ملكه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ربه
عمرو و بر موجب خلاف امر اخره تفویض قادر الامور الجواب اولار

بوصورت صاحب ارضه اول تار لاری عمروه تفویضه انجیب خلاف امر بركه تفویضه المبرعمه
بر موجب امر ملكه اول تار لاری طابره مثلنى و برب زای صاحب ارضه بارده اولو بصل
قادر الامور الجواب اولار

زید ارض امیر ده ملك انجانی صادی اولیاه بر تار لاری طابره تصرف ايكه بلاد فتن اولو
اصحاب ده بوده كنه اولو طالع صاحب ارضه اول تار لاری دلیكه كنه ده بوايه و بركه استكده
زیدك در نفس مجرور نفس اولو طالع صاحب ارضه منه قادر الامور الجواب اولار

نما بنفاه با شريك
زید و عمرو ارض امیر ده بر تار لاری علی الاشتران ده بوايه تصرف ايكه زید بلاد فتن اولو
تار لاری ده كنه ده بوايه خصلت طابره اصحابن درجه مقدم كنه اولو طالع عمرو و زید
ده كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ارضه عمروه و بر موجب خلاف امر
بر موجب صاحب ارضه اول تار لاری طابره تصرف ايكه زید بلاد فتن اولو
خصلت تفویض قادر الامور الجواب اولار
ده كنه عمروه تفویضه انجیب خلاف امر بركه تفویضه المبرعمه و شريك و خصلت اولو بصل
ده كنه زیدك فتنه بركه نه كجه ده بوى مثلنى و برب ده فتنه بركه بی نكرده المظ قادر الامور
ده كنه زیدك ارض امیر ده بر تار لاری علی الاشتران ده بوايه تصرف ايكه زید بلاد فتن اولو
ده كنه زیدك ارض امیر ده بر تار لاری علی الاشتران ده بوايه تصرف ايكه زید بلاد فتن اولو

اولو بصل زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ارضه زیدك
اولو بصل زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ارضه زیدك
اولو بصل زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ارضه زیدك
اولو بصل زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ارضه زیدك
اولو بصل زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ارضه زیدك
اولو بصل زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ارضه زیدك
اولو بصل زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ارضه زیدك
اولو بصل زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ارضه زیدك
اولو بصل زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ارضه زیدك
اولو بصل زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظالم ايكه صاحب ارضه زیدك

المظ قادر الامور الجواب اولو
تار لاری ده كنه صاحب ارضه بركه فراغ انكره عمروه كنه ده بوى منيله المظ قادر الامور
المبرعمه و خصلت زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظ قادر الامور
المبرعمه و خصلت زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظ قادر الامور
المبرعمه و خصلت زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظ قادر الامور
المبرعمه و خصلت زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظ قادر الامور
المبرعمه و خصلت زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظ قادر الامور
المبرعمه و خصلت زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظ قادر الامور
المبرعمه و خصلت زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظ قادر الامور
المبرعمه و خصلت زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظ قادر الامور
المبرعمه و خصلت زیدك فتنه كنه امر ملكه اوزه ده بوى منيله المظ قادر الامور

زیر ارض سیریه و نه بر قارایه طایفه ای که تصرف آنست اولی به آنجه افغانک اولی عمروی
 ترک آنکه ه صاحب آنست اول قارایه اصحابه بکره تقویمه ای به بعد عمر و اوله نه سکنه ای به
 طلب بپایر حال عمر و اوله نه رودنه تصرفه مع طایفه ای به وید اوله قارایه نه قاضیه قادر اوله
 الحجاب اولان زیر ارض سیریه و نه بر قارایه طایفه ای که تصرف آنست اولی به آنجه افغانک
 افغانک اولی عمروی ترک آنکه ه عمر و اول قارایه ال دیو تقویمه اوله نه عمر و المیه استماع انتقاله
 صاحب آنست اول قارایه اصحابه بکره تقویمه ای به حال عمر و قادر اولی به اول قارایه نه قاضیه قادر
 اوله و می الحجاب اولان زیر ارض سیریه و نه ملک اشجاری حادی اولان بر قارایه طایفه ای که تصرف
 به و نه قاضیه اولی افغانک افغانک قری که ه ترک آنکه ه عمر و اول قارایه بر بوی به
 ارسنه ز طایفه ای که ه ه عمر و اوله اشجاریه به با و می مع انتقاله قاضیه قادر
 ش که اوله می و بیکه قادر اوله می الحجاب اولان زیر عمر و ارض سیریه و نه بر قارایه علی الاثنان
 طایفه ای که ه عمر و اوله قاضیه اولی به آنجه افغانک افغانک بکره ترک آنکه ه بکره بوی به
 ارسنه ز اول قارایه زیر که ه طایفه ای که ه مع ایست که عمر و حرد و شریک و حیطه اولان
 ه نه بکره ی به بوی به به ارض و بیکه قادر اوله می الحجاب اولان بر قاضیه ارض سیریه و نه
 بر قارایه طایفه ای که ه ه اولان زیر به و نه قاضیه اولی به آنجه افغانک افغانک ترک آنکه ه
 عمر و بوی به ارسنه ز اول قارایه طایفه ای که ه مع ایست که قاضیه سیریه و نه بکره ی به بوی به
 اولان اول قارایه طایفه ای که ه سیریه و نه عمر و ه مع قادر اوله می الحجاب اولان
 نیما یله بیان الدن

زیر به و نه قاضیه اولی به ارض سیریه و نه طایفه ای که ه تصرف آنست اوله قارایه قاضیه ای که ه اوله نه و نه
 مع مع طایفه ای که ه سیریه ارض سیریه اولان ملک اشجاریه و نه نه انتقاله انتقاله و نه نه
 سیریه اولان مع طایفه ای که ه صاحب آنست اول قارایه و نه و بوی به ه ارضه تقویمه قادر اوله می
 الحجاب اولان به و نه صاحب آنست اول قارایه و نه و بوی به ه ارضه تقویمه قادر اوله می
 تقویمه ای که و نه به ارض سیریه ز زیر که ه اوله نه رودنه ای که ه طایفه ای که ه و بوی به
 اول قارایه عمر و نه ای که ه بکره تقویمه قادر اوله می الحجاب اولان ه و نه و نه قاضیه
 ارض سیریه و نه طایفه ای که ه تصرف آنست اوله قارایه قاضیه ای که ه اوله نه و نه
 ارض سیریه و نه طایفه ای که ه تصرف آنست اوله قارایه قاضیه ای که ه اوله نه و نه

[illegible]

جماعتی بالأم

فندک ارضی امیریه بر تارایه صوبایه منصرف ایکنه بدو طرفت المیه انچه انی هندی ترک ایندک
 هند اول تارایه امریه نایفک دیوی شبلیه الفه لیه ایکنه صاحب ارضه هند و بریوب خدوف امریه
 اخره تقویضه قادر المیه الجوبه و طار بدو طرفت صاحب ارضه اول تارایه هنده تقویضه ایتمیه خدوف
 عمده تقویضه امریه بریوب امسطان ریدک فندک اوده نه کجیه طایفه شنی و بریوب اول تارایه عمده
 الفه قادره اولور می الجوبه اولور هند ارضی امیریه ده بر تارایه طایفه ایله منصرف ایکنه بدو
 فندک اولوب انچه انی زنجی ترک ایندک زنجی اول تارایه امسطان اوده طایفه شبلیه الفه طایفه
 صاحب ارضه زنجی و بریوب خدوف اما جایدنه زنجیه تقویضه امریه زنجی بریوب امسطان هند فندک
 افندک کجیه طایفه شنی و بریوب اول تارایه زنجیه الفه قادره اولور می الجوبه اولور
 عکس نظامیه ده اولوب اولور می الجوبه زنجیه امیریه ده بر تارایه طایفه ایله منصرف ایکنه
 اوده نه بدو عینیه نقطه ای غائب و مقدر اولورده انچه انی هند سرحدیه اولورده هند اول
 تارایه بریوب امسطان طایفه شبلیه الفه طایفه ایکنه صاحب ارضه هند و بریوب خدوف امریه
 اما جایدنه عمده تقویضه امریه بریوب امسطان اوده نه کجیه طایفه شنی و بریوب اول تارایه
 عمده الفه قادره اولور می الجوبه اولور زنجیه امیریه ده بر تارایه طایفه ایله منصرف
 بدو فندک اولوب انچه انی هندی ترک ایندک صاحب ارضه اول تارایه اما جایدنه عمده
 تقویضه امیریه ده هند اوده نه کجیه ایکنه طایفه ایکنه مال هند اوده نه روز زنجیه
 مع طایفه زنجیه وید اول تارایه ساقیه به قادره اولور می الجوبه انچه انی هندی ترک ایندک هند طایفه
 بر تارایه طایفه منصرف ایکنه بدو طرفت اولور انچه انی هندی ترک ایندک صاحب ارضه اول تارایه
 شبلیه اول تارایه اولور فکلیف اولورده هند المیه اشاع ایتمکله صاحب ارضه اول تارایه
 اما جایدنه عمده تقویضه امریه مال هند قادره اولوب اول تارایه ساقیه به قادره اولور می الجوبه
 اولور زنجیه ارضی امیریه ده بر تارایه طایفه ایله منصرف ایکنه بدو فندک اولوب
 مع طایفه دره به ده مقدم انچه انی هندی ترک ایندک هند بریوب امسطان اول تارایه
 طایفه شبلیه الفه ایندک زنجیه مقدم فندک اولور افندک افندک عمده زنجیه و بریوب
 انچه انی طایفه اول تارایه طایفه ایله به المیه وید هند مع قادره اولور می الجوبه

اطلاق

رافعه بنه فادره اولورسی الجواب اوله زبدا رضی میبه ده برار لایه ص یوابه نصف ایله بدولده فون اوله
 انجه نازلان اوله فون محله سکنه لایوبه فرزند می هندی ولایه فرزند می زینجی نزل انکه ده غیر بموجب
 اول نازلای نصفیت اوزره ص یوی قبله الحقه سکنه هندی و لایوبه فرزند می اوله ص یوی شنی و بر و
 مستقیمه لورم جو خدوق ازینجی نصف فادره اولورسی الجواب اوله زبدا رضی میبه ده برار لایه ص یوی
 نصف ایله بدولده فون اوله انجه اوله محله سکنه لایوبه فرزند می هندی ولایه فرزند می زینجی نزل
 زینجی ارسنه اوزره اول نازلای ص یوی قبله الحقه ص یوی ایله صاحب ارضه ص یوی هندی و زینجی بموجب
 خدوق ازینجی نصفه لورم جو ص یوی بموجب ارسنه زینجی فون سکنه سکنه ص یوی نصفیت
 و بر و اول نازلای هندی برار نصفه فادره اولورسی الجواب اوله عا کر نصفه ده لایوبه اولورسی
 اوله زبدا رضی میبه ده برار لایه نصف ایله اوج سکنه دیر و غایت نقطه ایله غایت و مقصود اولور
 انجه نازلان اوله فون محله سکنه لایوبه فرزند می هندی موجوده اوله هندی نازلای بموجب ارسنه
 ص یوی قبله الحقه ص یوی ایله صاحب ارضه هندی و بموجب خدوق ازینجی نصفه فادره اولورسی الجواب اوله
 بموجب صاحب ارضه اول نازلای هندی و بموجب خدوق ازینجی عمده نصفه ایله بموجب ارسنه
 سکنه سکنه ص یوی شنی و بر و اول نازلای عمده الحقه فادره اولورسی الجواب اوله
 هندی ارضی میبه ده برار لایه ص یوابه نصف ایله اوج سکنه دیر و غایت نقطه ایله غایت و مقصود اولور
 نازلان اوله فون محله سکنه لایوبه فرزند می زینجی موجوده اوله هندی نازلای بموجب ارسنه
 ص یوی قبله الحقه طالع ایله صاحب ارضه زینجی و بموجب خدوق ازینجی نصفه ایله بموجب ارسنه
 سکنه سکنه ص یوی شنی و بر و اول نازلای زبدا رضی میبه ده لایوبه اولورسی الجواب اوله
 برار لایه ص یوابه نصف ایله بدولده فون اوله انجه نازلان اوله فون محله سکنه لایوبه فرزند می هندی نازلان
 صاحب ارضه اول نازلای اجهانخ عمده نصفه ایله سکنه سکنه ایله و صاحب ارضه ایله هندی
 عمده و بموجب خدوق اول نازلای مدخله به فادره اولورسی الجواب اوله زبدا رضی میبه ده برار لایه ص یوی
 نصف ایله بدولده فون اوله انجه نازلان اوله فون محله سکنه لایوبه فرزند می هندی نازلان اوله
 ص یوی قبله الحقه اولورسی الجواب اوله انجه نازلان اوله فون محله سکنه لایوبه فرزند می هندی نازلان
 فادره اولورسی الجواب اوله انجه نازلان اوله فون محله سکنه لایوبه فرزند می هندی نازلان
 بدولده فون اوله ص یوی اجهانخ سکنه سکنه ایله و صاحب ارضه اول نازلای ص یوابه عمده و برار لایه

ترک اینکه عمر و اول نارایه بر موجب ارسته از یوی تبلیله المغه شده فربه زبوره الهی محو راها فربه اول
برالوز دبو عمر و ی نه فادر اولدر می جواب اولدر می زیبا رضی امیریه ده بر نارایه نصفه ایکه بدو دل
فونه الهی افرینش عمر و ترک اینکه عمر و اول نارایه می یواید المیده فونه الهی صاحب ارصه اول نارایه
دیده کنه نفویه انیک است که عمر و اول اولدی مجروده می یواید با ترک الهی اول نارایه انشال ابرجوب
رضی نه فادر اولدر می جواب اولدر می زیبا رضی امیریه ده بر نارایه می یواید نصفه ایکه بدو فونه ای
لابویه افرینش عمر و ترک اینکه عمر و اول نارایه می یواید المیده فونه الهی صاحب ارصه اول نارایه دیده
نفویه ای که نارایه اولضی مکه کنه ترک لایه فزینش فیه مجروده نایه ده عمر می یو صاحبی الهی
اول نارایه می یواید به الورم جو صاحب رضی نه فادر اولدر می جواب اولدر می

فیمایه یا لاخوات

زیبا رضی امیریه ده بر نارایه می یواید نصفه ایکه بدو فونه الهی ای که نایه اولضی مکه کنه لایه فزینش
هزی ترک اینکه هزی اول نارایه ارسته از یوی تبلیله المغه می یواید صاحب ارصه اول نارایه هزی ده درجوب
خوف ارسته از فیه نفویه فادر اولدر می جواب اولدر می بوضوح صاحب ارصه اول نارایه هزی ده
نفویه نیمویه خلوده عمر و ده نفویه بر هزی بر موجب ارسته از ترک فونه بی نه کجبه می یوی شنی
دربوب اول نارایه عمر و ده المغه فادر اولدر می جواب اولدر می هزی رضی امیریه ده بر نارایه می یواید
نصفه ایکه بدو فونه الهی ای که نایه اولضی مکه کنه لایه فزینش فیه مجروده ترک اینکه نایه
نصفه ایکه اول نارایه ارسته از یوی تبلیله المغه می یواید صاحب ارصه اول نارایه نفویه نیمویه خوف ارجابیه
نفویه فادر اولدر می جواب اولدر می بوضوح صاحب ارصه اول نارایه نفویه نیمویه خوف ارجابیه
نیم نفویه بر نیم بر موجب ارسته از هزی فونه بی نه کجبه می یوی شنی و بر و اول نارایه زبوره
المغه فادر اولدر می جواب اولدر می زیبا رضی امیریه ده بر نارایه می یواید نصفه ایکه بدو فونه الهی
ای که نایه اولضی مکه کنه لایه فزینش هزی صفیه با ترک اینکه صاحب ارصه اول نارایه ارجابیه
اوله عمر و ده نفویه ابر صغیریه با فیه اولضی بر موجب ارسته از ترک فونه بی نه کجبه می یوی شنی و بر و
اول نارایه عمر و ده المغه فادر اولدر می جواب اولدر می زیبا رضی امیریه ده بر نارایه می یواید نصفه ایکه
بدو فونه الهی ای که نایه اولضی مکه کنه لایه فزینش هزی صفیه با ترک اینکه صاحب ارصه اول
نارایه ارجابیه عمر و ده نفویه بر هزی بر موجب ارسته از ترک فونه بی نه کجبه می یوی شنی و بر و اول نارایه

اربعه من یوی قبله الحقه من یایه صاحب ارعه عمده اول نارایه من یوی منسوخ ناک سقور الخیده نضو صیده
کسته دارور او به الرجبه منسوخ اولفد الخیده ناک اید ال والاخره وبررم دیکه فادر اولرم الجواب الهاز بوضوح
اول نارایه من یوی منسوخ بقصد اهل و فونک انفا فدر معلوم اولرم الجواب اولر زیاراضی امیریه ده زیارایه که
من یواید نصرفا یایه بدول فون اولر زیارایه لایوبه ارزنه منی عمره اول نارایه من یوی قبله ال جو نطق اولرقم
عمر الجواب انفاغ نطق صاحب ارعه اول نارایه اجانبه یایه نضو صیده ایس حاله عمر و فادر اولر اول نارایه منسوخ
فادر اولرم الجواب الهاز زیاراضی امیریه ده زیارایه من یواید نصرفا یایه بدول فون اولر اصحاب
من یواید کسته اولر منسوخ صاحب ارعه اول نارایه من یواید عمره و بررک نصره زیارایه لام ارزنه منی بکر مجر
زیارایه لام ارزنه منی اولر اول نارایه منسوخ فادر اولرم الجواب الهاز زیاراضی امیریه ده زیارایه
من یواید نصرفا یایه بدول فون اولر منسوخ ده درجه اقدم لایه ارزنه منی عمره نرک اینکه عمره
بر موجب ارعه من اول نارایه من یوی قبله الموده نکر زیارایه بکر مجر بابای اولر منسوخ منی درجه
به الورم دیکه فادر اولرم الجواب الهاز زیاراضی امیریه ده زیارایه من یواید نصرفا یایه بدول فون
اولر منسوخ ده درجه اقدم لایوبه ارزنه منی عمره نرک اینکه عمره اول نارایه بر موجب ارعه منی درجه
قبله الموده نکر زیارایه منی هذ مجر انسی اولر اول نارایه من یوی منسوخ درجه به الورم دیکه فادر اولر
الجواب الهاز زیاراضی امیریه ده زیارایه من یواید نصرفا یایه بدول فون اولر منسوخ ده درجه اقدم
ارزنه منی عمره نرک اینکه عمره اول نارایه بر موجب ارعه منی درجه به الورم دیکه فادر اولر
او غنک او غنی مجر زیارایه ار غنک او غنی اولر اول نارایه من یوی منسوخ درجه به الورم دیکه فادر اولر
الجواب الهاز زیاراضی امیریه ده من یواید نصرفه اوله نارایه ازده صاحب ارعه ملک آجاری
نضی من غنی اینکه نصره بدول فون اولر منسوخ هذ لایوبه ارزنه منی عمره نرک اینکه عمره اول
نارایه بر موجب ارعه من یوی قبله الموده نکر هذ مجر داول آجاری درجه منسوخ انفا نارایه که
من یایه اولرم دیکه فادر اولرم الجواب الهاز زیاراضی امیریه ده زیارایه من یواید نصرفه
ایک زیارایه منسوخ اولر لایوبه ارزنه منی بکر مجر بر موجب ارعه من اول نارایه منسوخ منی درجه
قبله الموده نکر عمره نرک خط اولر منسوخ فادر اولرم الجواب الهاز زیاراضی امیریه ده زیارایه من یواید نصرفه
برفیه ده ارضی امیریه ده زیارایه من یواید نصرفه اوله زیارایه منسوخ اولر لایوبه ارزنه منی عمره

۱۴۴۰ هـ یوم شنبه در باب منقذ بنفوسه بدرم جو خلاق امریکه منقذ فارادولومس الجواب اولاد
 بنارایه ص یوایه نصف ایکه بدولوفون اولوب محمد ص یوم درجده منقذ لاب افرندش عمرو نیک اینکم که
 عمرو اول نارایه ارسنه اوزج ص یوم شنبه المده نیکه نیک اولمده رکنه لایوبه فرزندش همد فرزندش
 ۱۴۴۱ هـ اول نارایه نکات که اولوم دیکه فارادولومس الجواب اولاد
 منقذ ایکه بدولوفون اولوب لایوبه افرندش عمرو ولایه افرندش بکر نیکه نیکه بکر اول نارایه ارسنه
 اوزج ص یوم شنبه نصفه اوزره المده ص لایه ایکه صاحب ارصه مناصفه عمرو ویکه ویریه خلاق ارسنه
 عمروه نقضه ایمر حالیکه بموجب ارسنه نیکه فونن اوسنه کجیه ص یوم شنبه نصفه ویریه اول نارایه
 بار ضبطه فارادولومس الجواب اولاد
 اولاد نیک اولادی ۱۴۴۲ هـ لایه افرندش عمرو نیکه ارضه امیریه ده ص یوایه نصفه اولاد نارایه ارسنه
 اوزج ص یوم شنبه المده ص لایه ایکه صاحب ارصه عمروه بموجب خلاق ارسنه افره نقضه فارادولومس
 بموجب صاحب ارصه اول نارایه عمروه نقضه بموجب خلاق ارجانین بکره نقضه ایمر عمروه
 الجواب اولاد
 ارسنه اوسنه کجیه ص یوم شنبه ویریه اول نارایه بکره المده فارادولومس الجواب اولاد
 ارسنه اوسنه کجیه ص یوم شنبه ویریه اولاد اولمده لایه افرندش نیکه ارضه
 غیب منظمه ایمر غایب اولوب حیات ومان معلوم ارضه نیک اولاد اولمده لایه افرندش نیکه ارضه
 امیریه ده ص یوایه نصفه اولاد نارایه ارسنه اوزره ص یوم شنبه المده ص لایه ایکه صاحب ارصه نیکه ویریه
 خلاق ارجانین عمروه نقضه ایمر بموجب ارسنه اوسنه کجیه ص یوم شنبه ویریه اول نارایه عمروه
 المده فارادولومس الجواب اولاد
 نیکه ارضه امیریه ده بنارایه منقذ ایکه بدولوفون اولوب لایه افرندش
 عمرو نیک اینکم که صاحب ارصه اول نارایه ارجانین بکره نقضه ایمر بعد عمرو اوسنه کجیه
 طبعه ایمر حالیکه ویریه ویریه ویریه محمد ص یوم شنبه خلاق ارسنه اول نارایه منظمه فارادولومس
 الجواب اولاد
 نیکه ارضه امیریه ده بنارایه بموجب ارسنه اوسنه کجیه ص یوم شنبه ویریه اول نارایه عمروه
 عمرو نیک اینکم صاحب ارصه عمرو اول نارایه بموجب ویریه فارادولومس الجواب اولاد
 نیکه ارضه امیریه ده بنارایه بموجب ارسنه اوسنه کجیه ص یوم شنبه ویریه اول نارایه عمروه
 نیکه ارضه امیریه ده بنارایه بموجب ارسنه اوسنه کجیه ص یوم شنبه ویریه اول نارایه عمروه

[illegible]

او غنی عمروی ابدی زنی هندی زک اینکه عمروی اول کردی براه اذلال ابدی به حصه اریه سی فیصد بیک اندک
 هندی و کردی و راضی میری و عمروی و الله اینجوه نصفه اوزره انتقال اید جو عمروی منصف فارم اولدوس
 الجواب اولان زید ارضی میری ده یواید نصفه اولان تاراده اذن صاحب ارضه ملک آجایک
 نصفه غنی اینکه نصفه فون اولی روضه هندی و او غنی عمروی زک اینکه جمله آجاری عمروی نصفه فیصد
 هندی اول آجاری ده حصه سی عمروی طلب اینکه عمروی و آجاری میری و عمروی الله سا که حصه دخی جو و بیک
 فارم اولوی الجواب اولان زید ارضی میری ده یواید نصفه اید نصفه بالغ اولدوس بعد بلوغ اوده
 عمروی زک اینک صاحب ارضه اول تارایه اچا بنخ بیکه نصفه اید نصفه بالغ اولدوس بعد بلوغ اوده
 کجیه اول تارایه ارضه اوزر بیکه الوی بدو یوضه فارم الله الجواب اولی زید ارضی
 میری ده یواید نصفه اید فون اولی صغیره زنی هندی زک اینکه صاحب ارضه اول
 تارایه اچا بنخ عمره نصفه اید نصفه بالغ اولدوس بعد بلوغ اوده نه کجیه اول تارایه ارضه
 بنا عمروی الوی بدو یوضه فارم الله الجواب اولی زید ارضی میری ده یواید نصفه اید
 نصفه اید فون اولی انچه صغیرا غنی زنی زک اینک صاحب ارضه اول تارایه اچا بنخ عمره غنی
 اید نصفه بالغ اولدوس بعد بلوغ ارضه کجیه اول تارایه ارضه اوزر عمروی الوی بدو یوضه
 فارم الله الجواب اولی زید ارضی میری ده یواید نصفه اید فون اولی انچه صغیره
 زنی زنی زک اینک صاحب ارضه اول تارایه اچا بنخ نیم نصفه اید نصفه بالغ اولدوس بعد بلوغ
 اوده نه کجیه اول تارایه ارضه اوزر زنی الوی بدو یوضه فارم الله الجواب اولی
 زید ارضی میری ده یواید نصفه اولان تارایه نصفه اید نصفه عمروی فون اولی انچه غنی بیک
 زک اید بیک انتقال عادی بنا اول تارایه زنی الوی بدو یوضه فارم الله الجواب اولی
 زید ارضی میری ده یواید نصفه اولان تارایه نصفه اید نصفه عمروی فون اولی انچه غنی بیک
 زنی زک اید بیک انتقال عادی بنا اول تارایه زنی الوی بدو یوضه فارم الله الجواب اولی
 ارضی میری ده یواید نصفه اید فون اولی صغیره زنی هندی زک اینک صاحب ارضه اول
 صاحب ارضه اول تارایه اچا بنخ بیکه نصفه اید نصفه بالغ اولدوس بعد بلوغ اوده نه کجیه
 اید طلب اید عمره اوده نه میری و زنی صکره مجیه بابام تارایه جو خدوف ارضه اولان تارایه

[illegible]

معلوم عالی و کائناتیه بر این مبنی و جمله ذکر و انشاء اراضی میریه مقرر فرزند بوفاته اراضی علی المیریه
 اولاد ذکر و انشاء انتقال امینی و صغیر و صغیره بولد فزاد صورتی بعد البلوغ اوده سیه دن
 و عوایه صلح خبره اوستی و بوند دره بدولت و فاته ایدند عده لریک اولاد اراضی فیکه و جمله علی المیریه
 همه که بواسطه این بود ضمیمه و بی خصوصیت مقرر فرزند اراضی سنج و صدر در میریله اوده
 جناب ملوک بوضعی که بر حفته موضوع اولاد قانونه قریه دیر و امیر و احکام شده علی حال ارباب
 قریه و اقامه بوضعی محکمانه قریه جناب ضریقه اوده سوره که حق فاده بدولت
 فون ایدند یا که بر مقرر فرزند بر مبنی فرزند محکمانه اولاد اراضی دره اود فرزند ایدند و بونی
 و اولاد اود علی محکمانه اوده بر نوع محکمانه و با بوسندری موجب اوده بقیه و بوضعی این
 شبه فیکه رعیت بدولت و حفته سیه جناب اراضی بر مبنی اوده بقیه بوضعی انتقال
 شرعیه نظیفاً بر اصول منته ارضاء طاف حفته مستحقین اوده اراضی بکره فیه
 فتوا اوده تنظیم و زرقیم قنانه ذکر بر طاف ذکر حفته فتوای اوده میس و اولاد اوده بوضعی
 و مانند مستفاد اوده بونی اوده بوند بوند ذکر و انشاء حیات و محکمانه معلوم اوده بونی
 مفقود اولاد و فاته ایدند مقرر فرزند بوفاته اراضی میریه اوده اوده اوده بونی طافه مطلقاً
 اولاد لریه ماداً و بدولت بر انتقال ایه یکی و اولاد لریک اوده بونی صورتی اوده سیه دن
 بوند اراضی بونی سیه دن بوند فرزند اراضی اوده بونی مقرر فرزند اوده سیه دن
 بابان با یک بونی طافه اوده سیه دن و اوده دن و اوده دن اولاد اوده سیه دن
 اولاد اوده اوده بونی بونی سیه دن شریک و خلیفه بوند و بی بونی بونی
 بونی دن بر ضرورتی اولاد قریه اهلینه زنی و جمله و بیک اوده حفته حیات
 اوده اعطاء شرعی اراضی میریه مقرر فرزند و عوایه ضریقه اوده بونی بونی اوده
 فاضله اوده بونی اراضی میریه و عوایه اوده حفته مرعی اوده اولاد اصوله نظیفاً
 و بی اوده مقرر فرزند ضریقه فاده بوند و عوایه مناسب اوده بونی کوسندری اوده
 بوند فاده و مقرر فرزند عمر و نیک شهابی فاده بوند و بی بونی و بی بونی و بی بونی
 اوده بوند فاده اوده و بوند فاده بوند فاده و بوند فاده و بوند فاده

و بر ملک اوزج مجله اطماعی علی صالات و ایضا سورتی ایدی
 و تفرقه نمانده بلاول قوت اولندن طایو نصر قوتی بولونق قوتی که منجه طایو اولاده ارضیه
 اوزج قوتی اشته و ابونی و اغلک اوزج محرم قالد قوتی نه بر نوع مخوفت و طایو سیدی
 مندرم اوله قوتی بنا و تفرقه بلاول قوت اولندن ارضیه منجه قوتی که طایو جاری و ارضی
 مندرم انا تفرقه بلاول قوت اولندن ارضیه که لک لایه افرزانه اوله منجه دن
 بوغیر ارضی ارضی مندرم که لایه قوتی اشته منجه دن بوغیر طایو ارضی منجه دن
 بوغیر ارضی منجه دن ارضی بوغیر اغلک اوزج ارضی منجه دن بوغیر
 اهل و نقل ارضیه معلوم اولاده طایو منجه و طایو بعد سارقه طایو ارضی
 باه بو مرتباً انتقال منجه منجه ارضی ارضی منجه ارضی منجه ارضی منجه
 ارضی اوله منجه منجه و تفرقه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه
 و منجه ارضیه ارضیه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه
 معلوم ارضیه ارضی منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه
 اولاده بلاول بو باه بو مرتباً انتقال و اطماع منجه منجه منجه منجه منجه
 منجه و اولندن قوتی ارضیه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه
 و بلاول بو اولاده بوغیر ارضی منجه دن لایه افرزانه بوغیر منجه دن لایه
 قوتی ارضیه منجه دن بوغیر ارضی منجه دن بوغیر ارضی منجه دن بوغیر
 منجه دن اغلک اوزج بوغیر منجه دن بوغیر منجه دن بوغیر منجه دن بوغیر
 بر ضرورت اولاده اهل قریه و بر ملک قوتی منجه منجه منجه منجه منجه
 و سارقه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه
 ارضی منجه ارضی منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه
 ارضی منجه ارضی منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه
 ارضی منجه ارضی منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه
 ارضی منجه ارضی منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه منجه

ارضی بزم محراب و بزم روضه ارضی بزم تقوی و طهارت و فراغ و انتقام و قعوده اجماع ابدیه معجزه
 و فرخ فراغ و انتقام بعد از استیفا شد بک صلب و اعطای سنه انتقام اول زلا خال بر غنیه رفاهیه تصرف
 جدیدی طرفه زرع و طمانه بشارت و استیفا شد بک بوطه ده رضی کجکد ریک مافوری جایگزین
 سرعت تنظیم و ارساله اقدام و وقت مناسب

نارنج قید
 ۹۱ ع ۵

ارضی بزم یعنی ترلا و جابر و سایر طوایف ارضی اولی ارضی تصرف و تصرف لرزید بری فوت و متوفی
 اول زنده اول ارضی بک ایکور التمر اوج سنه ماه جهادی الاویسی ابتدا سند اعتبار اول زنده
 و امانه بدو طوایف انتقال ابدیه جای شلایه تاریخ مذکور اعتبار صغیر و صغیره بابا و والده لرزید
 انتقال ابدیه ارضی میری فی طلبه و دعوی بعد الباع اوج سنه دیکم صلا جهادی اوله خصوصی رضی
 مؤخر مجلس والای احکام عدلیه و مجلس عمومیه تشبیب و نصوبیه اوله رد کیفیت خاکهای گهواره
 شاهانه عرصه اید لری الاستیلا فقره مذکوره رضی قانونه جدید زید اوله رد اقتضای احکام
 خصوصه اراده سینه جناب جلالی تعلیفه اولیا ابدیه ارهیه شکرشده مضاعف شریک شرف و
 و صد و بیست و مقضای بیضی اوزره کیفیت قوانین قید اوله رد کرک ارضی بزم نک نشا و
 انتقام و کرک مدت صلاحیت دعوا ماده لرزید اول وجه عمل واقعا اوله اجماع طشره مقید به
 عدلی ضمیمه عصمت بکرام دونو سما خاوشیخ الاسلام الحاج احمد عارف حکمت بک آنکه مضاعف
 نطق ل اولی محرم تاریخده ارشاد نصیر قلمش اوله فقره مذکوره رضی تاریخ مذکوره
 قانونه جدید زید اوله

نارنج قید
 ۹۱ ع ۵

در تمام صده و الوزراخته مضاعف شریک و فی ایلیم نهان
 امور خارجه دولت علیه جناب محمد امین بیگ نال مایه ها
 اواخر ۱۲۸۶

مقتضی اصول اقتضا سنده بود و خاک بوناه اراضی مجزا اجه وجه اضربه بندا خیرم کوندر لایه وجهه لاجل التیاض
معبد التیاضی مجازا سنده ویریه چکیده بوداده ده ضمه محل قالیوب فقط محدودت واقعیه ذراعت صبراک و دیگره ضمه
ویردکاری حاله ضمه صرف نظم ساراک کیم بونیه وض کذلک بوزم بسه غرضه اخباریه اعظم التیاضی

اصحاب اراضیه بری مضاف اراضی ترلاستی ارضه فراغ مراد اید که ه شود با کثرت و غله مجر کلویه فند که سنده ترلاستی
بها فراغ اید دیو واقع اولاده افاده مجرده سنده اعتبار ارضیه رفه فراغ و مضاف له برکده اراضی حکم نصیراک
الذمه کوره بقطعه سنگ تنظیم التیاض

اصول مترجمه به تطبیقا بوطرفه کوندر یله جاک اراضی بقطعه و سندرک اخرا و راند و طبره لره قارند طریوب مخصوص بوطرف
در دونه قونلوب طرفت ارضیه سنده بوناش رتا اولند قنصره و بری وض راسی سنجافه اولاده بونک مجس
میرید و مرکب نمید و بونسته خانه طرفه شیراز در حیه و دوزخ بونسته خانه طرفه نه وض محل وای و مضاف و مضافه
قبولت و میرامورک طرفه قریوب اولاد در وض مرکی فاک اوقضیه طوغریجه مشایه دفتر فاک امینی طرفه تسلیم و اندک
موقوفه میری کت دایره اقتضای سنده سرجا محله کوندر فاک اوزره نه مشایه طرفه وض میرامورک اول محلات
مقوری جانب تسلیم و اعطه و شاید اوزره فکوره فاک حیه کت دنده ارضیه دار اوزر فسخه حیه بقطعه صوفیه میر
برش و با آخر کا غلطو راید و بوقوم شیرامیه مشایه طرفه بونسته خانه کوندر یوب حیه اوزره ارامه و اصول و حیل
خروج و رسمی بونسته خانه نه سنده اوزره اقتضای اجرا ارضی و شیوا و اراضی راسی سنجافه بوطرفه کوندر یوب میرامورک
او میرد و رعیه دنده راسی سنجافه اعلا کیم بویه وض امیر یاره دنده برینه سغنه باشد حفا التیاضیه و حایله اقتضای
بونسته صخره محدث ملک مقورک موقوفه اصحاب طرفه نه اخته و سنیقا طرفه نه جللیه ارباد فیه و سندرک بوندر نه شفه
محدث ملک بوطرفه بوندر کیم بویه بونسته خانه کوندر نه مطابقه التیاضی و فقط اوقوم قنوبه و احکم و فراغ و انشاء
اجرا اوله حیه اراضی کیم بویه بونک مجس ویریه جاک بقطعه حیه بوطرفه کوندر یوب و با خود اقله کوندر یوب رادانه
طلعه جانب مجس کوندر سنده اجبار ارضیه رفه حیه بینه و رسمی صورتان وض جائز ارضی و فقط حوض سنجافه باشد کلوب کیم
بقطعه و سندرک خطیه فقران و جود اصحاب بیده کوندر یوب چکیده شو جند بونک کیم بویه بونسته رسمی و سندرک نامیه برش التیاضی

بوندر یوب حیه میره دنده و فرا و ضفته حیرانه مخصوص اولاده رعاده و اراضی اوقافه در ماعدا بوز و خالی
اولاد بری بکیده حیه زرع انیل مراد بوندر افغانی تشویه کیم بویه جعفری بر مجاز قنوبه و کیم با سنده
بونسته رسمی اخته اولوب بوشلور دنده برینه و جعفری محل خطیه محلا و بوندر سنده عشر التیاضی

بجای اجرا اولی فی در کنار کوشش اولی فی بصره ضمه اولی فی هرنه قدر مقابله اولی فی
 قضایا می اولی فی در زاویه فزونیه و مدرسه مذکوره قضی مزارعی حاصلات محرمی رضی
 ندی و توفیه ضمه اولی فی مقدمه رضی عینا افع اولی فی اکلا شمع اولی فی بنا شد محرمی رضی
 صفی بوضعه قرار و تنبیه عن بویور ای بوندل رضی اکا کوره و اراده محاسبه اجرای صحنه انبار
 اولی فی ایچ ملک محاسبه مایه بالتذکر فوجیه فقه انلا مضطه جانب نظارت مایه نه بالقصره
 لدی العرصه بموقوفه محوط فربه لر حاصلاتک مصارف نقضیه ای هرنه ای بعد التزیل فصورین
 عینا اعط و اشوب مصارف نقضیه نه و برده ضمه مولانا فی سه الاعلی و سار اغره کرام ضمه انشاء عازاری
 عینا اولی فی لایحه نه و برده ضمه مولانا فی سه الاعلی و سار اغره کرام ضمه انشاء عازاری
 اوفان صحنه نه منقل فربه لر بولنه نه بوندل حاصلاتی حجره نشیه قفرای درون و زوایان
 اضمه نه محضی اولی فی مرهضه و فوجی جائز و لایحه اولی فی صفی بریائنه اولی فی بنا شد و مقصود منقل
 فربه لر فزوط اولی فی وقف مایه نه نقضیه اولی فی فزوط فربه ضمه اجرا اولی فی اصوله قطعی قضی و لایحه
 و مضطه حاصلاتک رضی سالف الذکر محوط فربه ضمه اعط اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی
 فکایا دروایا و در سبیه شرط فربه لر حاصلاتک عینا اصحابه اعط اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی
 کون منقل و کون محوط او مقوله فربه لر بعد انیه کاملا در عده اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی
 واقع ای اصحابه تادیبه و اعط اولی فی قضی محاسبه عایده تذکر و تنبیه اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی
 صلب عازاری رضی بوزکره منقل و شرط فزوط محاسبه مایه نه و سار اغره کرام ضمه انشاء عازاری
 بویور ای صلب اولی فی صلبه و شرط فزوط بویور ای رجا و بنا شد و مقصود اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی
 محاسبه مایه نه فیه اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی
 بالجله منبیه عظم طایفه و کیفیت معلوم اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی
 رجا و بنا شد و مقصود اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی
 واد امرایه فمدرسه و اوقاف همایه عینه نه بنف ثقه علم و ضد لریان فقه و اعطایه نویسی
 در کنار اولی فی علم و ضد لریان فقه و اعطایه نویسی و بنف ثقه علم و ضد لریان فقه و اعطایه نویسی
 بر سوال محاسبه معلوم اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی رجا و بنا شد و مقصود اولی فی

۱۹۹

که بنامه مکرم کوی ناصیه کرکی و مبلو و فقه او فزیرین سکه اهل اسلامیه بر بقضای منبیه
 شاه مراد ایندرون محصله و کیلادی و مخا و نه و ضبطی مهوری طرفداری او تمامه نامیده بشود و نه
 یک غرضه قدر آنچه انقضیه اولی فی بنامه منعی بان بر فقه امرای اصداری قضی کرکی
 اهلایی طرفداری با اعضا انلا و استرام انقضیه و بر فقه خود بر فقه و فربه اهلایه
 بر ادم باکره فربه ادم و بر دکره او فزیرین آنچه و فقه لریان او به شیخ فقه و رسم عروسان
 ارجانیه انقضیه فقه و انقضیه بنامه اولی فی و کورجی قضای و عایانیه انقضیه رسم عروسان

و بنابر اوله محرم اراضی مراد و نه دره فضا شده واقع سحره که مدرسی و قضایا نویست و وظیفه معنی
 مدرسی جندی مراد اوله بمقرب بان نم و بدجی بی و نویسی مراد سنک که الی الله التی سحره
 صاب محضه بالفیه ماصلات واقع سی مصارف فقیه سی تزیل و تحضیه بداند مقصود سنک
 اقله مدرسه مذکوره مدرسی و نویسی و قضایا فقیل و رندی اقله اعطای و محمولات
 مذکوره ناک فیات اجماله اتمه حاصله سی ان بان بیوز الحزم طفره عروشه بانغ اولیسی مقصود
 با مضطه انما و انبار و اشواله بدی نه نه محظوظ رضی او جود الحزم ابلی کیل خطه و الله بدی نم
 کیل بودار و بنظیفه رت نم کیل شعب و بدی بس کیل بر شاک علفه و الله طفره نم کیل قیوم
 و اولوز طفره نم کیل سید و فرقه اوج کیل مدر و ابلی شاک فضوله و ابلی نم کیل جود و درت
 نم کیل بوجه ما مورای موقدیه نم و در انبار اولیسی و موسی الیها نشر علوم الیه منفعه او
 خدمت لایله این ادا الیله اولوز کال فق و احتیاج جاری اولیسی ابدیه استیجاب دعوت
 ضیه لایتنه مصلحت مذکوره ناک موسی الیها نم عینا اعطای مقصود ماعده سنک از انبار بدی
 قضا مذکور اهالیسی طفره و در اولوز تقسیم فضا نم علفه و محظوظ نیاز و استیجاب فقیه سی
 ابلی ناک اجرائی مقصود و در مجلس طفره بالورود حواله بویلا نم مضطه و بقه و محظوظ
 ادره ده کانه علفی علفه زاویه سی فضا نم طعاب او نه سوی محضی اوله کیل سک
 کیل خطه ناک نه تقسیم بدی بشعر و ش فضا نم ابلی علفه فضا نم کانه من ادره او نه
 بوقه و کیم نم مقصود حاصله بدلا و بر ملکه اولیسی در کار ادره قضا مذکور ادره به فضا
 و جود بونیسی و مقصود خطه مذکور بطاق نم و فضا سنک مدرسه نم فقیه سی اولوز علفه
 استیجاب احتیاجی بر کال بونیسی جندله اشواله بدی نه محظوظ خطه مذکور علفه علفه
 فضا زاویه مذکور بونیسی طریقت علفه تقسیم فضا نم علفه خطه علفه طفره
 نیاز و استیجاب ادره موسی ابلی صلی و اصحاب زهد و انقاره اولوز فقر الحال و شایسته
 بدلولان بونیسی اولوز فضا صدق شریک افرت هانه اولوز ادره خطه مذکور ناک علفه
 و با خود بدلا اعطای مقصود ادره مجلس طفره و در اوله مضطه و بقه فضا و استیجاب
 فضا و بر مقصود بود و در فضا نم بان نم و بدجی بی و مدرسی قریه مدرسه
 مذکوره و قضی اولوز مدرسه مذکوره نویست و مدرسی و در اوله نم معیه درت مدرسی
 با بروت شریفه علفه لایتنه و در اوله مذکوره طعابیه سی اوله نم معیه درت مدرسی
 خطه ناک سوی وقف شایسته بدی و بدی کالی ادره زاویه مقصود فضا سنک قیامت ماعده
 بر محظوظ معیه فضا سی اولوز فضا علفه علفه موسی ابلی طفره مقصود بالاستیجاب زاویه
 مذکوره فضا طعابیه سی اولوز ادره سوی بود ادره درت خطه بدلا اوله نم فضا و ادره ادره
 و جلات سحره و وظیفه لایتنه اولوز بود طفره عروشه و بدی کلیمه بر وجه مدر خطه بدلی اوله بود بونیسی درت
 عروشه ادره یکوز الی ابلی سحره محظوظ اعشارا درت بود اولوز ان علفه ضلع سنک
 ابلی ادره عروشه ادره و معینات سحره مذکور ناک فضا و جود ابلی سحره سوی جفا سحره بود
 عروشه سالی سالی و بدی سحره ابلی بر نایتمه بالارایه فضا ادره صوت و علم و فضا علفه

[illegible]

بالا در به نوبه اوله افاضه و در آن طهره محاسن از افشای اجزای افاضه و در
و نوبه اوله افاضه و در آن طهره محاسن از افشای اجزای افاضه و در
بر ضرورتی طبع و تحلیلی اید محصله طهره یعنی دار افشای قلم مذکور طهره افاضه و نوبه اوله
مواد مورد محاسن و الای احکام علیه مذکور و در قیاس ضمیمه اصول معدوم طهره افاضه و نوبه اوله
به مضمره قوانین طهره اوله و نوبه اوله و در قیاس ضمیمه اصول معدوم طهره افاضه و نوبه اوله
قلم مذکور به نوبه اوله و نوبه اوله و در قیاس ضمیمه اصول معدوم طهره افاضه و نوبه اوله
اوله محاسن و الای افاضه و در آن طهره محاسن از افشای اجزای افاضه و در
مذکور به نوبه اوله و نوبه اوله و در قیاس ضمیمه اصول معدوم طهره افاضه و نوبه اوله
ضمیمه قوانین طهره اوله و نوبه اوله و در قیاس ضمیمه اصول معدوم طهره افاضه و نوبه اوله
و نوبه اوله و در قیاس ضمیمه اصول معدوم طهره افاضه و نوبه اوله
اعلامات در ضرورت طهره و نوبه اوله و در قیاس ضمیمه اصول معدوم طهره افاضه و نوبه اوله

مابہ نقیضہ   اوفاف هریدہ خزینہ   فزینخانہ عامیہ   خوبی فامیہ

محلى والى اصحاب العديه به

[illegible]

[illegible]

بتوفیق تعالیٰ الحاصل از افاضه بیوردیلان نظم خیر
 اصولی بنیشتن و اوزره قوانین سابقه ذلک اصول
 مذکور به توفیق نظم اولیٰ مذکور ایلد
 بعد از بدو اولیٰ خود موارد در ذلک فرزند
 در زمان صدور صدور اوزر حضرت
 خیر و محمدی است و این نام
 امور خارجیه و شریعت
 یسار الله ما یرید و ایشاء
 الواقع و اولیٰ طهر
 الحیر ۱۲۵۶

بتوفیق تعالیٰ بحمد انوار و حضرت جناب رسول کبریا و حسب توفیق شیشه معدن بر ایلد اجزای جمیع
 بیوردیلان و اولاد تنظیم خیر اصولی محاسبه و تقاضای ضمیمه عامه و میری و مفاطعات و اوقاف
 هزینه ری و سایر خزانة جلیله در ضبط و اداره اولیٰ کلاسه کافی مفاطعات و بیوردیلان بنفہ ممالک محصوره
 کانه فضا و فضیات آن ملک مملوده و در آن بوظیفه توکل و اری و ضمیمه و قدر آن مقصد توفیق ایشاء
 بر لای و با سندت فیه امینده و شریک بونک عیده سن اولاد زعامت و نیایان و فضیلت و فضیلت
 و رسومات و اموال سارده محصله مفضلله نفسیه و تحصیل و توفیق برش امینده فاطمه بوزم کله حکنه
 و در بکو ماده سنده رضی الله عنک املان و از ضمیمه با توفیق خاص و اوقاف و معاف و غیره معاف با
 طریقی سوسط برده ممالک محصوره آنکه مملوده و ضمیمه خاک عطرناک اولاد بعضی کبار اهل اللاد
 حضرت مولانا وزیر العابدیه و هجری بیازم و مملوده کرام فدی اسرارهم اقدیرنک ضایقه هادیه
 سار طرف علی نکایا و زوایا سنده فضا و در ویشاء اطعم طعام جمیع سلطیه لفر زفا ندرنک تقیه
 و فیضی بیوردیلان اولاد فرا و مزایع و صلا و مشایخ و زوایا دار و منوبیدی طرف قدرنک لفر و زوایا

فَلْيَسِّرْهُ
فَلْيَسِّرْهُ

مراوانظف الحيز
المراد
سنة ١٢٥٦

